

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

The Journal of Institute of Trainer Monk Development

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2565

Vol.5 No.3 July-September 2022

ISSN: 2586-9841 (Print)

ISSN: 2773-983X (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงผู้สนใจ ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และผลงานทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เสนอองค์ความรู้ใหม่ และสหวิทยาการด้านการศึกษา การพัฒนาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงวิชาการ

กระบวนการพิจารณาบทความ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ บทความที่จะได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ บทความจากผู้นิพนธ์ภายในสถาบัน จะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะถูกพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่หน่วยงานที่ต่างกัน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มข้นในการประเมินคุณภาพบทความก่อนออกตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือ

ผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งข่าวสารที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานแล้ว พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ประเภทของบทความ : บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความทั่วไปและการวิจารณ์หนังสือ

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูโกศลศาสนบัณฑิต,รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระปลัดสมชาย ปโยค,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญฟูลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แพทย์หญิงกฤตชญา ฤทธิ์ฤชัย

วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ

ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

ผศ.วระเดช ภาวัตเวคิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ประสานงาน

แม่ชีธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกษริน บุตรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าของวารสาร :

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2565 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 14 บทความและ บทความวิชาการ จำนวน 6 บทความ รวมทั้งหมด 20 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับหลักการศึกษ การพัฒนา การออกแบบหลักสูตรและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

กัญญาณัฐ ฤกษ์วิธี และสมบัติ สมศรีพลอย เขียนบทความวิจัยเรื่อง “วัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์ก็ซ็อบในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์” เสนอไว้ว่าวัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์ก็ซ็อบมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ ทั้งยังอยู่ในช่องทางการขายแบบอิเล็กทรอนิกส์และมีบทบาทต่อผู้บริโภค ฉะนั้น การพูดของแม่ค้าจึงมีค่าที่เกี่ยวกับระบบอินเทอร์เน็ต เช่นคำว่า ทักแชต ระบบดูแล เป็นการให้ลูกค้าเห็นช่องทางที่จะสื่อสาร และเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย ส่งผลให้มียอดขายบรรลุตามที่ตั้งไว้ การขายสินค้าของมาร์ก็ซ็อบในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ โดยใช้วัจนลีลาตนเอง วัจนลีลาสนทนา และวัจนลีลาหารือ ล้วนอยู่ในวัฒนธรรมของการขายสินค้าออนไลน์ทั้งสิ้น เพราะถึงแม้ว่าจะอยู่ในโลกออนไลน์ การไลฟ์สด ไม่ได้ขายผ่านหน้าร้านโดยตรง ฉะนั้น ผู้ขายสินค้าจึงต้องใช้วัจนลีลาต่างๆ เช่น การเรียกพี่ พี่สาว เป็นการสร้างความสนิทสนมแบบนับญาติ ซึ่งยังคงสอดคล้องวัฒนธรรมของคนไทยทั้งสิ้น

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9” ได้เสนอปัจจัยของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดดังกล่าวข้างต้น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่น ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการเรียนรู้ของทีม ด้านความเชี่ยวชาญของบุคคล ด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านแบบแผนทางความคิด และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานดังกล่าว โดยภาพรวม คือ ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรรวรรณ กันละนนท์ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา” ได้เสนอองค์ประกอบของทักษะด้านดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้ 1) ทักษะการพัฒนาการรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล 3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล 4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล 5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา และผลการยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยัน

องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ว่าที่ร้อยตรีหญิงมุกดา เอี่ยมทิพย์ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนหนองรีประชานิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี” สรุปการประเมินโครงการได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท มีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ครรนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้ามาช่วยในการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านกระบวนการ โรงเรียนมีขั้นตอนการนิเทศที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีเครื่องมือการนิเทศที่หลากหลาย สามารถนำมาปรับใช้กับบุคลากรได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของรายวิชา 4) ด้านผลผลิต กิจกรรมการนิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยผู้บริหาร ส่งผลให้ครูมีการเตรียมตัวเพื่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น 5) ด้านผลกระทบ เนื่องจากการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นแนวทางให้ผู้บริหารได้เห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เป็นไปตามความต้องการของบุคลากรและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

กาญจนา ภูมิมา เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ” ได้เสนอไว้ว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าว มีทักษะการวางแผนและการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน ซึ่งเป็นการเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ส่วนการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กล่าวคือ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารนั้นพบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มุกดา เอี่ยมทิพย์ และอุบลวรรณ ส่งเสริม ได้เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” เสนอว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.67 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระวิทยา ขนชัยภูมิ และธนภฤต รชตะศิริกุล เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” ได้เสนอไว้ว่า เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการจัดการเรียนการสอน และครูยังเป็นผู้ที่เสริมแรงบวกจากภายนอก การที่ครูยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลกับนักเรียนในกลุ่มทุกกลุ่ม เพราะฉะนั้นนักเรียนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงออกตามความคิดเห็น ทำให้คะแนนในกลุ่มมีการพัฒนาที่สูงขึ้น เป็นการทำให้นักเรียนทุกคน

ในกลุ่มมีความสำคัญต่อกัน ถือว่าเป็นการพัฒนาตนเองด้วย มีการร่วมใจกันร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กลุ่มได้บรรลุเป้าหมายในระหว่างการทำงานร่วมกัน อันเป็นผลให้กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

จกกล บัวแก้ว และโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ตอนล่าง” ได้สรุปการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นกระบวนการที่ทำหายความสามารถและความต้องการของครูหลายๆ คน แบ่งเป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับสถานศึกษา เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมหรือกำหนดแนวปฏิบัติแก่ครูสำหรับการประเมินเพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และ 2) ระดับชั้นเรียน เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนร่วมกับเพื่อนครู และนักเรียนในการออกแบบการจัดการเรียนที่บูรณาการการประเมินเพื่อพัฒนา โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ 2) การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน และ 5) ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน ซึ่งการปฏิบัติทั้งห้าขั้นตอนนี้จะสามารถช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้

สุสติ เพ็ชรศิลา และคณะ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” พบการจัดการดังนี้ 1. ควรเพิ่มสาระท้องถิ่นที่หลากหลายต่อการศึกษารับรู้ของนักเรียน เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาแทรกในบทเรียนซึ่งจะเป็นข้อมูลในการสร้างสถานการณ์ปัญหาด้วยการให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมาช่วยในการนิเทศ แนะนำข้อบกพร่องของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น 2. การส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงระบบ 3. ความสามารถด้านทักษะชีวิต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก โดยครูผู้สอนสามารถเสริมแรงทางบวกให้กับผู้เรียนจนผู้เรียนเกิดทักษะชีวิต สามารถจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ธนวิทย์ ทองกวาว และคณะ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1” ได้เสนอแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความรู้เพียงพอต่อการบริหารงาน และควรมีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษากับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชน โดยรอบสถานศึกษาให้เข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น 3. การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศที่จะทำให้มีความสะดวกรวดเร็วเมื่อต้องการติดตามวิเคราะห์ข้อมูล

กุลณิศ บัวปรอท และคณะ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” ได้เสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น ดังนี้ 1. บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาร่วมกับการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน โดยผู้เรียนสามารถเข้าศึกษา ทบทวนบทเรียนออนไลน์ได้ด้วยตนเองตามที่ต้องการ จะสถานที่ใด เวลาใดก็ได้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานของผู้เรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการเรียนแบบปกติ เพราะบทเรียนออนไลน์สามารถทบทวน หรือเรียนรู้เพิ่มเติมจากในห้องเรียน เมื่อไหร่ เวลาใดก็ได้

กัณตถณ ชื่นกลินธิ์ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง” ได้เสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้การเรียนรู้ที่เกิดจากกรณีตัวอย่างในสังคม เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดวิคิดและสามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย จึงเป็นการกระตุ้นหรือสร้างความสนใจของผู้เรียนด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์

ศุภากร เมฆขยาย เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา” ได้เสนอรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพดังนี้ 1. รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการ ประกอบด้วย (1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน (2) ปฏิบัติการสอน และสังเกตชั้นเรียน (3) ชื่นสะท้อนคิด และ (4) ประเมินผลสำเร็จ 4. การวัดและการประเมินผล 5. เงื่อนไขสำคัญ และ 6. ปัจจัยสนับสนุน 2. ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นิภาวรรณ วคินิตวิวงศ์ และดร.จิตนรงค์ เอี่ยมสำอางค์ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” โดยสรุปหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ประกอบด้วย (1) หลักการและเหตุผล (2) จุดประสงค์การเรียนรู้ (3) คำอธิบายรายวิชา (4) โครงสร้างหลักสูตร (5) กิจกรรมการเรียนรู้ (6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (7) การวัดและการประเมินผล และหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของหลักสูตร อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 2) นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม 3) นักเรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาและตระหนักถึงความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวของตนเอง และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในระดับมากที่สุด

วิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม” บทความนี้มุ่งนำเสนอหลักการเขียนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผู้ทำหลักสูตรฝึกอบรมวางแผนการอบรมรายวิชาได้อย่างสอดคล้อง และต่อเนื่องกัน ตลอดทั้งหลักสูตรหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนของหัวข้อวิชา ช่วยทำให้

วิทยาการเตรียมการสอน และเลือกใช้เทคนิคการอบรมได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยให้ผู้เข้าอบรมทราบถึงแนวทางในการฝึกอบรมและสิ่งที่ตนจะได้รับจากวิชานั้นๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และชวนให้ติดตามเพื่อเรียนรู้

พระมหาชัยณรงค์ อภินนโท (อุดม) และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ, ผศ. ดร. เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ไตรสรณคมน์ในพระไตรปิฎก” ได้เสนอลักษณะของบุคคลที่เข้าถึงไตรสรณคมน์สามารถบรรลุธรรมได้นั้นจะต้องมีความศรัทธา และเปล่งวาจาปฏิญาณตนเพื่อยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามีอยู่หลายบุคคลด้วยกัน หลักคำสอนของพุทธศาสนามีวิธีการสอนหลักธรรมที่เข้าถึงบุคคลทุกชนชั้นทุกระดับการศึกษา จึงเป็นเหตุให้เข้าใจได้ว่าการที่บุคคลจะเข้าถึงหลักธรรมได้นั้น ประกาศแรกจะต้องปฏิญาณตนด้วยการเปล่งจาวาระถึงไตรสรณคมน์ก่อนเป็นเบื้องต้น

พระมหาดำรงค์ ปชโชตชโย (สัมพะวงศ์) และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคลปสาทสูตร” ได้เสนอเรื่องรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคลปสาทสูตรนี้ พระพุทธองค์ตรัสเตือนสติพุทธศาสนิกชน ให้ใฝ่ในในพระสัทธรรมมากกว่าตัวบุคคล เพราะเมื่อยึดติดในตัวบุคคลมากกว่าพระสัทธรรมแล้ว ใจของบุคคลผู้ยึดติดนั้นจะประกอบด้วยยอคติ 4 ประการ นั้นเป็นสัญญาณของความเสื่อม เป็นวิกฤตแห่งศรัทธา ศาสนาอันประกอบด้วยปัญญา เมื่อมีความเชื่อแล้วไม่ประกอบด้วยปัญญาก็เป็นความหลงผิด ความเชื่ออันประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องไตร่ตรองจึงจัดว่าเป็นศรัทธาที่แท้จริง รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์นี้ จำเป็นต้องแก้ทั้งส่วนคณะสงฆ์และส่วนภาครัฐหรือภาคประชาชน ทำหน้าที่สอดส่องดูแล รักษาพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งตักเตือนห้ามปราม ลงโทษผู้กระทำผิดตามสมควร

จันทรา บริกส์ และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎก” นำเสนอแนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์นั้นมาจากทัศนะความคิดเชิงจักรกลที่เชื่อว่าร่างกายกับจิตใจเป็นคนละส่วนกัน การรักษาการแพทย์เป็นเรื่องของร่างกายเป็นหลัก จึงเกิดการรักษาในพระไตรปิฎกผ่านการใช้สมุนไพร ยาที่ตรงกับอาการโรคในยุคนั้นนั้น อีกทั้งมีการบำบัดร่างกายให้เบาสบาย ไม่เดือดร้อนหรือทรมานด้วยโรคภัยต่างๆ ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งเป็นการรักษาแบบองค์รวมเป็นการมองว่าร่างกายกับจิตใจเกี่ยวข้องกัน การรักษาจึงต้องสัมพันธ์กัน โดยจะพบการรักษาในปัจจุบันผ่านการเชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต เช่น แพทย์แผนไทย ขณะที่ในพระไตรปิฎกนั้นก็พิจารณาเรื่องการรักษาจิตใจผ่านการใช้บทสวดมนต์เป็นรากฐานในการทำให้ร่างกายหายจากโรคได้ แนวทางดังกล่าวนี้เป็นการรักษาทางใจผ่านการพิจารณาถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ร่างกายนั้นเป็นไปเอง ไม่ได้ถูกควบคุมไม่ให้เกิด ไม่ให้เจ็บและไม่ให้ตายได้ จึงเป็นการยอมรับและทำให้จิตใจอยู่เหนือร่างกาย ปล่อยวางจากทุกสรรพสิ่งแล้วดำเนินชีวิตไปด้วยจิตใจแบบนั้นในยามที่ต้องเผชิญหน้ากับโรคภัย

บัญชา ธรรมบุตร เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” ได้วิเคราะห์เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเปิดประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การสนทนา การตั้งคำถามหรือการนำเสนอสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ

สถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และสถานการณ์นั้นสามารถเปิดประสบการณ์ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม ขั้นที่ 3 ขั้นระดมความคิด ดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอ่าน หรือรับสถานการณ์ข้อมูลมาแล้ว ร่วมกันลงมือคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่กำลังศึกษาหรือร่วมกันแก้ไขปัญหา อภิปรายภายในกลุ่ม ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนออกมานำเสนอแนวคิดของตนเอง หรือแนวคิดของกลุ่ม จากนั้นผู้เรียนสรุปแนวคิดแต่ละกลุ่มที่ร่วมกันนำเสนอ และร่วมแลกเปลี่ยนข้อแตกต่าง เปรียบเทียบความเหมือน และต่างระหว่างกลุ่ม ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน เพื่อสะท้อนความคิดหรือความรู้ที่ได้รับ และตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลในการสรุปองค์ความรู้

กิตติยา คุณารักษ์ และคณะ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “คำบาลีสันสกฤตในนิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่อง “ตำนานผาแดง-นางไอ่” กล่าวถึง การนำคำบาลีสันสกฤตมาใช้ในการประพันธ์จะช่วยให้มีโอกาสเลือกสรรคำได้ไพเราะสละสลวย เพราะมีความงดงามทั้งทางด้านเสียงและความหมาย ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นว่านิทานเรื่องนี้ยึดมั่นในความเชื่อของการนับถือพุทธศาสนา และยึดถือในความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผีแถน ผีบรรพบุรุษ และเรื่องขวัญอย่างแน่นแฟ้น ผ่านการใช้คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในลักษณะต่างๆ ทั้งคำศัพท์ทางศาสนา คำศัพท์ที่ใช้เรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์ คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม คำศัพท์เกี่ยวกับเวลาและฤดูกาล คำศัพท์เกี่ยวกับร่างกายอวัยวะ คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ คำศัพท์ที่เป็นนามธรรม คำศัพท์ที่ใช้เรียกผู้หญิง คำศัพท์ที่ใช้เรียกเครือญาติ คำศัพท์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ และคำศัพท์ที่เป็นคำกริยา นอกจากนี้นิทานเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ เสมือนพื้นที่ของการผลิตซ้ำความเชื่อแบบไตรภูมิและพุทธธรรม คือมีปรัชญาชีวิตแบบจินตนิมิตตะวันออกที่ละเอียดอ่อน แนวคิดหลักที่ปรากฏอยู่เสมือนเป็นอุดมการณ์สำคัญคือ ความศรัทธาในเรื่องกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เทิดทูนวิถีชีวิตที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เชื่อมั่นใน พลังนุภาพของความดี เวทย์มนต์คาถา และกฤตยาคุณทั้งหลายไม่อาจทำงานในโลกอันบริสุทธ์

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	lii
บทความวิจัย	
วจนลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ กัญญาณัฐ ฤกษ์วีธี และสมบัติ สมศรีพลอย	1-13
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 กรรองกาญจน์ อรุณเมฆ	14-26
ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อรรวรรณ กันละนนท์	27-37
การประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนหนองรีประชานิมิต สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ว่าที่ร้อยตรีหญิงมุกดา เอี่ยมทิพย์	38-50
ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กาญจนา ภูมมา	51-63
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มุกดา เอี่ยมทิพย์ และอุบลวรรณ ส่งเสริม	64-75
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้ แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พระวิทย์ ขนชัยภูมิ และธนภุต รชตะศิริกุล	76-88
แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทาง การได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ตอนล่าง จกมล บัวแก้ว และโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช	89-101
การจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถ คิดเชิงระบบและทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สุสติ เพ็ชรศิลา, กรณ์ยพล วิวรรณมงคล และศุภลักษณ์ สัตย์เพ็ชรพราย	102-113

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ธนวิทย์ ทองกวาว, สาโรจน์ เผ่าวงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช	114-126
การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กุลณิศา บัวปรอท, กรณ์ยพล วิวรรณมงคล และอัครวิทย์ โพชะเรือง	127-136
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง กันตภณ ชื่นกลิ่นรูป	137-147
การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ศุภากร เมฆขยาย	148-159
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นิภาวรรณ วตินนิตวงศ์ และดร.จิตนรงค์ เอี่ยมสำอางค์	160-169
บทความวิชาการ	
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม วิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์	170-181
การศึกษาวิเคราะห์ไตรสรณคมน์ในพระไตรปิฎก พระมหาชัยณรงค์ อภินนโท (อุดม) และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ, ผศ. ดร.	182-194
รูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคลิปปสาทสูตร พระมหาดำรงค์ ปุชิตชโย (สัมพะวงศ์) และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ	195-205
การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎก จันทรา บริกส์ และพระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ	206-220
การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน บัญชา ธรรมบุตร	221-232
คำบาลีสันสกฤตในนิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่อง “ตำนานผาแดง-นางไอ่” กิตติยา คุณารักษ์, ประณิดา จันทรประพันธ์ และบัญชา ธรรมบุตร	233-242

วิจัยลีลาการขายสินค้าของมาร์เก็ตช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ MakeeShop's Sales Style in Online Shopping Culture

¹กัญญาณัฐ ฤกษ์วิธี

Kanyanat Rergwitee

²สมบัติ สมศรีพลอย

Sombat Somsriploy

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: inkkanyanat.2542@gmail.com

Received August 21, 2022; Revised September 21, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยลีลาการขายสินค้าของมาร์เก็ตช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ โดยศึกษาจากร้านมาร์เก็ตช็อปใน แพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Facebook) ชื่อบัญชี MakeeShop โดยเลือกคลิปไลฟ์สดที่มียอดการเข้าชมมากกว่า 500,000 ครั้ง จำนวน 3 คลิป และนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดวิจัยลีลา ได้แก่ วิจัยลีลาตนเอง วิจัยลีลาสนทนสนม วิจัยลีลาหรือ วิจัยลีลาตายตัว และวิจัยลีลาทางการ ผลการศึกษาพบว่า วิจัยลีลาการขายสินค้าของมาร์เก็ตช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ ปรากฏการใช้วิจัยลีลา 3 ประเภท ได้แก่ 1) วิจัยลีลาเป็นกันเอง ได้แก่การใช้คำสรรพนามในการเรียกลูกค้าและตนเอง การใช้คำซ้ำเพื่อย้ำลูกค้า และการใช้ภาษาพูดตามสบายเพื่อความสั้น เข้าใจง่าย แสดงถึงความเป็นกันเองกับลูกค้า 2) วิจัยลีลาสนทนสนม ได้แก่การใช้คำสแลงซึ่งพบได้น้อยในการขายสินค้าของมาร์เก็ตช็อป ส่วนการใช้คำขยายซึ่งเป็นจุดเด่นของผู้ขายในการพูดถึงสินค้า และการใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่มที่สื่อสารรู้เรื่องกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และ 3) วิจัยลีลาหรือ ใช้ในการติดต่อสนทนาทางอาชีพ การถามตอบระหว่างลูกค้าและผู้ขาย โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง เพื่อสร้างความสนทนสนม ความเป็นกันเอง และการหรือตกลงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน วิจัยลีลาทั้ง 3 ประเภท จึงมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์อีกด้วย

คำสำคัญ: วิจัยลีลา; การขายสินค้าออนไลน์; วัฒนธรรม; มาร์เก็ตช็อป

Abstract

The objective of this research articles is to study MarkeeShop's sales style in online shopping culture. by studying from the MakeeShop in Platform Facebook account name MakeeShop by selecting 3 live clips with more than 500,000 views, the results of the study found that MakeeShop's sales style in online shopping culture It appears that there are 3 types and analyzed using the concept of verbal style, which are: Casual style, Intimate style, Consultative style, Frozen style and Formal style. The results of the study found that 1) Casual style, including the use of pronouns to call customers and self-Using repetitions to emphasize the customer and the use of comfortable spoken language for short, easy-to-understand, showing friendliness to the customers. 2) Intimate speech, such as the use of slang words that are rarely found in the products of MakeeShop. The use of suffixes, which is the highlight of the seller when talking about the product. and the use of words known to specific groups to communicate knowledge between buyers and sellers. And 3) Consultative style, used in professional conversations Q&A between customer and seller using the Internet as a medium to build intimacy sociability and discussing and agreeing on purchasing products through applications, all 3 types of speech, are important to the culture of selling products online as well.

Keyword: style, online shopping, Culture, MarkeeShop

บทนำ

การแลกเปลี่ยนสินค้ามีมาตั้งแต่ในอดีต จะเห็นได้ว่ายุคสมัยนี้กับยุคสมัยก่อนมีความแตกต่างกันอย่างมาก เริ่มจากในสมัยก่อนมีการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของโดยตรง เช่น การล่าสัตว์แล้วนำเนื้อสัตว์มาแลกเปลี่ยนกับของอีกสิ่งหนึ่ง หรือลูกปัด เปลือกหอย อัญมณี แม้แต่เมล็ดพืชเป็นสื่อกลาง และได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ต่อมาวิวัฒนาการโดยการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยน (มานิต หละบิลลา, 2555) จนมาถึงยุคปัจจุบันเป็นการซื้อขายสินค้าโดยการโอนเงินผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดการขายสินค้าออนไลน์ขึ้น และได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ต้องเปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตใหม่ (New normal) กล่าวคือ สวมหน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อย ๆ พกเจลแอลกอฮอล์และการเว้นระยะห่างทางสังคม รวมไปถึงการทำงาน การเรียนการสอน จากที่ต้องมาพบหน้ากัน ก็ปรับรูปแบบไปเป็นการทำงานจากที่บ้าน (work from home) และการเรียนการสอนออนไลน์ การเดินทางเท่าที่จำเป็น ฯลฯ แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ย่อมต้องมีปัจจัยในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากการซื้อขายเพื่อการอุปโภคและบริโภค กอปรด้วยสถานการณ์โรคโควิด-19 ผู้คนจึงหันมาสนใจการใช้เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการใช้ชีวิตมากขึ้น

การซื้อขายสินค้าออนไลน์ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่หันมาใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วย และได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากสะดวกสบายในการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นการสั่งซื้อสินค้า การชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร การรับสินค้าในเวลาที่ไม่นานเกินไป ทำให้ในช่วงหลังมานี้อาชีพขายสินค้าออนไลน์มีจำนวนพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้บริโภคจึงมีทางเลือกในการซื้อสินค้าออนไลน์ ทำให้ได้สินค้าคุณภาพดี ราคาถูก และมีการบริการหลังการขาย ตลอดจนการลดแลกแจกแถม เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า อันจะนำไปสู่กำไรในการขายสินค้าออนไลน์

ปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้การขายสินค้าออนไลน์จะเป็นที่นิยมแล้ว ภาษาที่บรรดาพ่อค้าแม่ขายทั้งหลายใช้ในการสื่อสาร ย่อมมีส่วนที่ทำให้ดึงดูดใจลูกค้าให้เข้าร้านได้ ดังที่ ซูซาน ซี เฮอริง (Susan C. Hering, อ้างใน ศิริพร ปัญญาเมธิกุล, 2546) กล่าวว่า การใช้ภาษาในอินเทอร์เน็ตมักไม่ถูกต้อง ไม่ซับซ้อน และไม่ต่อเนื่องเหมือนภาษาเขียน เนื่องจากผู้ใช้จะพิมพ์ข้อความสั้นๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ภาษาดังกล่าวจึงมีลักษณะแตกต่างกับภาษามาตรฐาน ดังนั้นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นภาษาที่มีความหลากหลายโดยมีการผสมผสานระหว่างภาษาพูดและภาษาเขียน มิใช่เป็นเพียงภาษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางภาษาศาสตร์เรียกว่า วัจนลีลา เช่นเดียวกันการใช้ภาษาพูดในการขายสินค้าออนไลน์ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการใช้ภาษาอินเทอร์เน็ต พ่อค้าแม่ค้าที่ประสบความสำเร็จในการขายและมียอดขายสูง จึงมักมีวัจนลีลาที่แตกต่างและโดดเด่นจากบรรดาพ่อค้าแม่ค้าออนไลน์ทั่วไป วัจนลีลา หมายถึง รูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการใช้ภาษาแบบอื่นโดยปกติ หรือสถานการณ์การใช้ภาษาเป็นวิธีการใช้ภาษาในการสื่อสารที่ให้อารมณ์ความรู้สึกในลักษณะต่างๆ กัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัว ซึ่งมีวิธีการหลากหลายที่แตกต่างกันไป

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวอย่างในเรื่องวัจนลีลาจากเพจร้านค้าออนไลน์ ซึ่งอยู่ในแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Facebook) ชื่อบัญชี Makeeshop โดยมีคุณมักกีเยห์ แซมะแซ หรือ กะฟารี สาวมุสลิมชาวใต้ เป็นเจ้าของร้าน ร้านดังกล่าวได้เปิดขายมามากกว่า 2 ปี และมียอดผู้ติดตามถึง 1,756,047 คน (วันที่ 26 มี.ค.65) ในแต่ละครั้งที่มีการไลฟ์สดจะมียอดคนเข้าชมถึง 20,000 กว่าคน และรับชมยอดหลังอีกมากกว่า 500,000 ครั้ง จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัจนลีลาการขายสินค้าออนไลน์ของร้านมาร์กี้ช็อป และวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ที่ปรากฏ ดังที่กล่าวว่า การขายสินค้าออนไลน์ก็คือการแสดงตัวตน และสิ่งที่กระทำสิ่งที่ต้องการสื่อสารผ่านช่องสื่อมีเดีย (เพ็ญภา คล้ายสิงโต, 2555) ฉะนั้น การขายสินค้าออนไลน์ เช่น การใช้ภาษาพูด เพื่อโน้มน้าวใจลูกค้าให้มาซื้อสินค้าของตน บรรดาพ่อค้าแม่ค้าจึงต้องใช้คำที่แสดงถึงความใกล้ชิดกลุ่มลูกค้า หรือวาทีลปในการโน้มน้าวใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์กี้ช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องวัจนลีลาและการขายสินค้าในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์

2. เก็บข้อมูลการขายสินค้าของร้านมาร์กซ์ช็อปด้วยตัวอย่าง จำนวน 3 คลิป ประกอบด้วย 1.) ชื่อคลิป กะฟากาทัวร์ วันที่ 31 ม.ค. 65 ความยาว 50.01.02 น. 2.) ชื่อคลิป ล็อตใหม่ สุดปัง วันที่ 5 ก.พ. 65 ความยาว 55.09.11 น. 3.) ชื่อคลิป ราคาราล่าพักร้อน วันที่ 10 ก.พ. 65 ความยาว 45.11.03 โดยใช้แนวคิดวังนลีลา (Style) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์กล่าวว่า "วังนลีลา" (Style) หมายถึง รูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการใช้แบบอื่นโดยปริบทหรือสถานการณ์การใช้ภาษา" และได้นำแนวคิดของมาร์ติน โจนส์, 1961 (อ้างใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542) ที่แบ่งวังนลีลาในภาษาอังกฤษมาประยุกต์ใช้ในการจำแนกประเภทวังนลีลาในภาษาไทยได้ดังนี้

1. วังนลีลาตายตัว คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสักการะสูงสุด เช่น ภาษาที่ใช้กราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ ภาษาที่ใช้เรียกขานในศาล

2. วังนลีลาเป็นทางการ คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญ และใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่าแต่มีความยึดหยุ่นได้ เช่น ภาษาที่ใช้เขียนบทความวิชาการ ภาษาที่ใช้เขียนเอกสารทางราชการ

3. วังนลีลาหารือ คือ รูปแบบภาษาที่ใช้ในการสนทนาติดต่อทางอาชีพ การงานการซื้อขายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมที่ไม่เป็นทางการ

4. วังนลีลาเป็นกันเอง รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวังพูดแบบตามสบาย ใช้พูดกับคนที่คุ้นเคยกันพอควร รูปประโยคไม่ซับซ้อน มีการละประธานและมีการซ้ำคำมาก คำศัพท์ที่ใช้มักมีแสดงปน และใช้คำลงท้ายมาก

5. วังนลีลาสนทนาสนม คือ รูปแบบของภาษาที่มีการละคำ การกร่อนคำ การใช้คำแสลง และมีการใช้คำย่อที่ผู้อยู่นอกกลุ่มไม่เข้าใจ เป็นภาษาที่ใช้ในครอบครัว หรือในกลุ่มที่สนิทสนมกันมาก 1 การออกเสียงมีการกร่อนคำมากกว่าแบบเป็นกันเอง และผู้ฟังต้องเข้าใจบริบทร่วมกับผู้พูด (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556)

3. ถอดเสียงการขายสินค้าออนไลน์จากร้านมาร์กซ์ช็อปเป็นลายลักษณ์อักษร

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงวังนลีลาในประเด็นวังนลีลาตนเอง วังนลีลาสนทนาสนม วังนลีลาหารือ และวิเคราะห์วัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ที่ปรากฏ และเรียบเรียงวิธีวิจัย นำเสนอผลการวิจัย สรุปผล อภิปราย และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์วังนลีลาการขายสินค้าออนไลน์ของมาร์กซ์ช็อปโดยใช้แนวคิดวังนลีลาของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ปรากฏการใช้วังนลีลา 3 ประเภท ดังนี้

1. วังนลีลาเป็นกันเอง คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวังพูดแบบตามสบาย ใช้พูดกับคนที่คุ้นเคยกันพอควร เช่น การใช้คำสรรพนาม การซ้ำคำมาก และการใช้ภาษาตามสบาย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) จากการวิเคราะห์วังนลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ช็อป ปรากฏวังนลีลาเป็นกันเอง 3 ประเภท ดังนี้

1.1 การใช้คำสรรพนาม คำสรรพนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนคำนาม ทำหน้าที่เป็นนามวลีได้ เช่นเดียวกับคำนาม แบ่งได้เป็น 5 ชนิด ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม คำสรรพนามถาม คำสรรพนามชี้เฉพาะ คำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ และคำสรรพนามแยกฝ่าย (วิจิตรน ภาณุพงศ์. 2552. 12) ใน

การศึกษาวิจัยลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ข้อพบการใช้คำบุรุษสรรพนาม หรือ คำสรรพนามบอกบุรุษ หรือ คำสรรพนามแทนบุคคล คือการใช้สรรพนามแทนบุคคลเพื่อบอกว่าผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย หรือผู้ที่กล่าวถึง

1.1.1 การใช้คำสรรพนามในการทักทายลูกค้า

จากการวิเคราะห์การใช้คำสรรพนามทักทายลูกค้าที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กซ์ข้อพบการใช้คำสรรพนามทักทายลูกค้า ดังข้อความตัวอย่าง ดังนี้

“สวัสดีลูกค้าทุกท่านนะคะ รวดเร็วทันใจ ขอบคุณหลายๆ เตอ นะที่เข้ามาหากะฟาร์ท วันนีกะฟาร์ทมาไลฟ์แค่ชั่วโมงนิดๆ นะคะ กะฟาร์ทต้องไปทำธุระต่อ ลดขาดทุน บางรายการลดย่อยยับเลย พี่สาวคนสวยแอดมินพร้อมไหม (พร้อม) ลูกค้าที่รักกะฟาร์ทพร้อมไหม (พร้อม) ยินดีต้อนรับทุกท่านสู่เพจ MakeeShop 1 โลโก้ 1 ลูกใจ 1 เมนต์ เพื่อเปิดการมองเห็น ทักแชตเพื่อให้ระบบมองเห็น สวัสดีทุกท่านคะ วันนี้มีงานเทด้วยนะคะ เยอะมากๆ ปังปรีเย่มากค่า ทำไมน่ารักแบบนี้ที่รักของกะฟาร์ท 2 แชร์เพื่อบอกรัก 1 ทักแชต เพื่อให้ระบบตอบ รหัส/สี = จำนวน นะคะออเจ้า อยากได้กำลังใจจากคุณพี่เพื่อบอกรักกะฟาร์ทนะคะ ขออนุญาตเริ่มเลยคะ เปิดด้วยงานเซตเลยนะคะ งานเซตเยอะมาก คุณพี่จะได้ราคาที่ไม่เจอตามตลาดสดนะคะ เอ้าพร้อม (และเขาก็ยกกระเป๋าขึ้นมา) ให้แบบไม่มีที่จจะจับแล้วคะ 2 โทน ให้ 2 โทน รหัส NY5/สีทูโตน 20 บาทพอ ไปต่อรุ่นต่อไปเลยนะคะ”

จากสถิติการใช้คำสรรพนามทักทายลูกค้าที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กซ์ข้อพบการใช้คำสรรพนามทักทายลูกค้า ดังนี้

คำสรรพนามในการเรียกลูกค้า			
ลำดับ	คำสรรพนาม	จำนวนคำ	เปอร์เซ็นต์
1	ที่รัก	70	100%
2	ออเจ้า	57	82%
3	พี่สาวคนสวย	51	73%
4	คุณพี่	31	44%
5	ท่าน	15	22%

จากข้อความการทักทายในการเปิดการขายของร้านมาร์กซ์ข้อพบ ทั้ง 3 คลิป มีลักษณะการผลัดซ้ำ โดยมีถ้อยคำวิจัยลีลาตนเองเสมือนพูดแบบคนที่คุ้นเคยกัน มีสรรพนามในการเรียกและทักทายลูกค้าที่ปรากฏมากที่สุด คือคำว่า ที่รัก แสดงถึงความเป็นมิตรภาพ ความรักที่มีต่อลูกค้า ส่วน ออเจ้า เป็นการใช้คำสรรพนามแบบโบราณที่น่ากลับมาใช้เรียกลูกค้าเป็นวัฒนธรรมประชาานิยมที่กลับมาใช้เรียกอันเนื่องมาจากอิทธิพลของละครเรื่องบุพเพสันนิวาส ส่วน พี่สาวคนสวย และคุณพี่ แสดงให้เห็นถึงการนับญาติกับลูกค้า แสดงความเป็นกันเองแบบญาติมิตร ส่วนคนสวยแสดงให้เห็นถึงการเินยอแบบเชิงบวกกับลูกค้า และที่ปรากฏน้อยที่สุดคือคำว่า ท่าน แสดงถึงการให้เกียรติลูกค้าโดยยังคงความเป็นกันเอง ซึ่งสรรพนามที่กล่าวข้างต้นเป็นรูปแบบเฉพาะของร้านมาร์กซ์ข้อพบที่มีความแตกต่างโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์จากร้านอื่น ซึ่งสามารถเป็นจุดที่สามารถดึงดูดลูกค้าได้เป็นอย่างดี

1.1.2 การใช้คำสรรพนามในการเรียกตัวเอง

จากการวิเคราะห์การใช้คำสรรพนามเรียกตัวเองที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กซ์ข้อพบการใช้คำสรรพนามเรียกตัวเอง ดังข้อความตัวอย่าง ดังนี้

“ไปตอนนะคะพี่สาวคนสวย กะพาห้ให้ได้แค่ 1000 ทาน ใครพร้อมรื้อหัวใจมาเลย รื้อยืมมาเลย อันนี้กะพาห้ถือเป็นการตอบแทน ได้ไปคัมหมั่นนอน มีประมาณ 15 รายการ ในลั้ง กะพาห้จะใส่ไรก็ได้นะ แต่เครื่องใช้ไฟฟ้าคือคัมหมั่น นอกนั้นมีทั้งชิ้นใหญ่และชิ้นเล็ก แต่ก่อนกะพาห้เคยจัดกล่องสุมให้ลูกค้าแล้ว กะพาห้เคยจัดให้ลูกค้า 100 บาท 5 รายการ ไม่มีเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่อันนี้กะพาห้ลงทุนเพื่อมาจัดกล่องสุมให้ลูกค้า แอดมินที่รักจะพอไหมคะ มันจะพอไหมคะ ออเจ้าที่รักของกะพาห้ทักแชตมาก่อนนะพี่สาวคนสวย มูลค่ากล่องนี้ 1000 อับ ค่าเรียกร้องของลูกค้าเพจ ว่าขอให้จัดกล่องสุม กะพาห้ใส่ไป 15 รายการ เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า 1 รายการ คัมหมั่นนอนไปต้องห้วง กะพาห้ให้ ชิ้นที่ 1 กะพาห้ให้ ชิ้นที่ 2 กะพาห้ให้ ชิ้นที่ 3 ชุดว่ายน้ำ มูลค่า 1000 อับ หมดไม่ต้องห้วง เครื่องใช้ไฟฟ้าก็ 295 แล้ว มีหม้อ ใน 1 ลั้ง ที่รักจะได้ 15 รายการ 1 รายการจะเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้านะคะออเจ้าพี่สาวคนสวย”

จากสถิติการใช้คำสรรพนามเรียกตัวเองที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กี้ช้อปพบการใช้คำสรรพนามเรียกตัวเอง ดังนี้

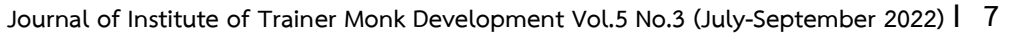
คำสรรพนามในการเรียกตัวเอง			
ลำดับ	คำนาม	จำนวนคำ	เปอร์เซ็นต์
1	กะพาห้	193	100%
2	มักกียะห์ แซมะแซ	2	1%
3	น้อง	1	0.5%

จากข้อความการใช้คำสรรพนามเรียกชื่อตัวเอง กะพาห้ มากที่สุดเป็นการเรียกชื่อเล่นแทนตัวเองแบบเป็นกันเอง เพื่อสร้างความสนิทสนมและเป็นการตอกย้ำให้ลูกค้าจำชื่อของผู้ขายได้ บางครั้งก็ปรากฏชื่อ มักกียะห์ แซมะแซ ซึ่งเป็นชื่อจริงนามสกุลของแม่ค้า แต่การใช้ชื่อนามสกุลจริงเป็นทางการจึงไม่นิยมใช้มากเพราะผู้ซื้อจะรู้สึกห่างเหินกับผู้ขายมากกว่าการใช้ชื่อเล่น และเรียกแทนตัวเองว่า น้อง เป็นการแสดงวิถุคติที่น้อยกว่าผู้ซื้อซึ่งสัมพันธ์กับลูกค้าที่เรียกว่าพี่ คุณพี่ หรือพี่สาวคนสวย แต่ก็ไม่นิยมใช้มากในการขายสินค้าของมาร์กี้ช้อป

1.2 การใช้คำซ้ำ หมายถึง วิธีการสร้างคำแบบหนึ่งที่เป็นสากล เนื่องจากโครงสร้างคำซ้ำนั้นสามารถพบได้ในภาษาต่างๆ ซึ่งมาจากแบบลักษณ์ต่างๆ กัน (กรรข อุตตวิริยะนุภาพ, 2558) จากการวิเคราะห์การใช้คำซ้ำที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กี้ช้อปพบการใช้คำซ้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 “กะพาห้ไปตอนนะ ให้พี่สาวคนสวย ระบบคูดแน่นนอน ขออนุญาตจัดโปรปลั๊กไฟนะคะ 77 บาท ปลั๊กไฟกะพาห้ใช้เองนะคะออเจ้า รหัส ป37 = จำนวนชุด ฉลากไทย ปังปรีเยแน่นนอน ใครได้ไปคือกริดแน่นนอน กะพาห้ให้พี่สาวคนสวย 77 บาท 9 หัว ใหญ่เล็กไม่สำคัญ สำคัญที่กระจายไฟ ร้อนเร็ว เซียร์เลยคะคุณพี่ ปลั๊กไฟมีแค่ 2000 หมดนะคะ การจ่ายไฟสำคัญมาก ปังปรีเย ใครได้ไปคือกริดแน่นนอน กะพาห้เคยขาย 120 แต่วันนี้ 77 พอ กระทะปึงย่าง 190 นะ สบายๆ ในการอย่าง ล็อตสุดท้าย ร19 = จำนวนชิ้น กะพาห้ให้พี่สาวคนสวยนะ167 บาท เอ้าให้”

ตัวอย่างที่ 2 “ไปต่อเลยจ้า ออเจ้า หมอนฮิวตัน ขออนุญาตปัก ม40=จำนวนใบ เอาไป 99 บาท หมอนแบรนต์นะคะที่รักของกะพาห้ ฮิวตันๆ ๆ ๆ 99 99 99 เดี่ยวกะพาห้แกะให้ดูนะคะที่รักนุ้มมาก ของแท้แน่นนอนจ๊ะ”

ตัวอย่างที่ 4 “กะฟาร์ขออนุญาตนะคะที่รักของกะฟาร์ อันนี้คือจะเป็นราคาต้นทุนของนาฬิกาที่กะฟาร์จะให้คุณพี่สาวคนสวย ขออนุญาตให้ดูต้นทุนนะคะที่รัก ออเจ้าดูราคานะคะที่รัก นาฬิกาถุงแบรนด์ต์ต้นทุนทั้งหมดนะ 315 315 295 295 390 390 จำนวน 500 เรือนผสมผสานกันไป ใส่พร้อมกล่อง ถุงแบรนด์ ป้ายราคา เกือบทุกเรือน 3000 อีฟ บางเรือนเท่านั้นที่ 2000 กว่า” ในที่นี้ 3000 อีฟ หมายถึง ราคาสูงกว่า 3,000 บาทขึ้นไป แต่ใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อความกระชับและง่ายต่อการเข้าใจ

ตัวอย่างที่ 5 “อันนี้ให้ 50 คน เตาไฟฟ้า พร้อมกล่อง 50 ทานพอนะ ไม่ขายเดี่ยว มันหลุดจองบ่อยมาก มีกล่องกับกล่อง ออเจ้าพี่สาวคนสวย มักกียะห์ แซมะแซ ขายเทเลยกระทะไฟฟ้า รหัส DA4=จำนวนชุด ร้อยเดียวพออเจ้า” ในที่นี้ หลุดจอง หมายถึง สินค้าที่มีคนจองแต่ไม่โอนเงิน เมื่อถึงเวลาก็นำมาปล่อยต่อเรียกว่าการหลุดจอง และขายเทเลย หมายความว่า ขายแบบล้างสต็อก ขายแบบหมดสต็อก ด้วยราคาที่ต่ำกว่าปกติ

จากตัวอย่างที่ 3-5 การใช้ภาษาพูดตามสบายที่เกี่ยวกับกระบวนการขายสินค้าออนไลน์ เช่น *ขึ้นมาโชว์เลย* หมายความว่าให้นำสินค้าขึ้นมาแสดง ส่วน 3000 อัพ หมายถึง ราคา 3000 บาทขึ้นไป เป็นการใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจง่าย หลุดจอง ขายเทเลย ขายล้างสต็อก เป็นการสร้างความสนใจว่าเป็นสินค้าที่มีราคาถูก เป็นการขายแบบพิเศษ ลดราคาอย่างมาก

ตัวอย่างที่ 6 “กะพาห์ไปต่อคะที่รัก เดี่ยวเตรียมพร้อมน้ำ เอ๊ะ อะไรใหญ่ปะเริ่มเท็มเลย สำคัญ โลฟี่นี้สำคัญ อันนี้เซตชมพู รหัสลูก VIP3/สีชมพู กะพาห์ให้พี่ 20 บาท คะ “กะพาห์ไปต่อเลยนะ พี่สาวจ๋า พาหมีสินค้าใหม่มานำเสนอ อยากได้เปล่า แอดมินเปิด แกะเลย ออเจ้าขา อันนี้กะพาห์ให้พี่สาวคนสวยคะ ข89/สีขาว 45 บาทพอคะที่รัก กล่องส้มใหญ่โตมโหฬารค่าส่งก็ 100 กว่าแล้ว กะพาห์ คุณพี่ดูสิ มโหฬารมากแม่” ในที่นี้ *ใหญ่ปะเริ่มเท็ม* และ *มโหฬาร* พูดถึงสินค้าที่มีจำนวนมากและราคาไม่สูง แต่ใช้คำดังกล่าวเพื่อสร้างภาพให้เห็นจริง

จากตัวอย่างที่ 6 การใช้ภาษาพูดตามสบายที่เกี่ยวกับการบรรยายถึงประโยชน์ของสินค้าโดยการใช้คำที่แสดงถึงความเป็นกันเอง เช่นคำว่า *ใหญ่ปะเริ่มเท็ม* และ *มโหฬาร* ถึงจะมาจากภาษาบาลีสันสกฤต แต่เมื่อนำมาใช้ในที่นี้จะเป็นภาษาแบบตามสบาย

การใช้ภาษาพูดตามสบายใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เช่น *ระบบดูด* หรือการใช้ภาษาอังกฤษเข้ามา เช่น *เคลียร์นะ 3000 อัพ ล้างหมดสต็อก* ทำให้ผู้ซื้อสินค้าเกิดความเป็นกันเอง เข้าใจง่าย ไม่ดูเป็นทางการเกินไป

2. วัจนลีลาสนธิสนม คือรูปแบบของภาษาที่มีการใช้คำสแลง การใช้คำขยาย การใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่ม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2556) จากการวิเคราะห์วัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ช็อป ปรากฏวัจนลีลาสนธิสนม 3 ประเภท ดังนี้

2.1 การใช้คำสแลง หมายถึง ถ้อยคำ สำนวน หรือภาษาพูดที่ใช้สร้างความเข้าใจเฉพาะกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาว เป็นภาษาไม่เป็นแบบแผน แต่ไม่ใช่คำหยาบหรือ คำด่า แต่เป็นคำพิเศษที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดคำแปลกผิดไปจากปกติทั้งด้านเสียง รูป คำ และความหมายเป็นภาษาที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรม หรือปรากฏในพจนานุกรมแต่ระบุ ว่าเป็นภาษาปาก จากการวิเคราะห์การใช้คำสแลงที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กซ์ช็อปพบการใช้คำสแลง ดังนี้

“มาแล้ว ดีเจ้า สวัสดิ์เจ้าและยีนดีต้อนรับนะคะสู่เพจ Makeeshop อยากได้เครื่องปั่นแต่ระบบไม่ดูด ทักแชตเดี๋ยวนี้ กาฟาห้อย่าพูดคำว่าขาดทุนบ่อยๆ นะคะเดี๋ยวมันจะเป็นนิสัย ที่รักของกะพาห์ ราคาลาพักร้อนนะคะสำหรับลูกค้าเพจ Makeeshop ของกะพาห์ บอกแล้วนะคะที่รัก ยังไงก็ *ปังปรีเย่*” ในที่นี้ *ปังปรีเย่* หมายความว่าสินค้ามันดีมาก และราคาก็ถูกสุดๆ อีกด้วย แบบว่าเทียบกับร้านอื่นแล้วลูกค้าได้สินค้าที่คุ้มแน่นอน

จากการวิเคราะห์การใช้คำสแลงของร้านมาร์กซ์ช็อป ปรากฏการใช้คำสแลงน้อยมาก ที่เห็นได้ชัดมีเพียงคำว่า *ปังปรีเย่* ซึ่งมีความหมายว่าดีเลิศ ยอดเยี่ยม คุ้มค่า เพื่อแสดงถึงความสนธิสนมและ

เป็นกันเอง ส่วนใหญ่ใช้ในกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว แสดงให้เห็นว่าเจ้าของร้านมีจิตวิทยาในการสื่อสารกับลูกค้าในกลุ่มวัยรุ่น

2.2 การใช้คำขยาย หมายถึง คำขยายในภาษาไทยจะวางไว้ข้างหลังคำหลักหรือคำที่ถูกขยายเสมอ การวางคำขยายจะเกิดในกรณีที่ผู้พูดต้องการจะบอกกล่าวข้อความเพิ่มเติมในประโยค ก็หาคำมาขยายโดยการวางคำขยายไว้ข้างหลัง คำที่ต้องการขยายความหมายมักจะเป็นคำนาม คำกริยา ดังนั้น คำขยายจึงอยู่หลังคำที่ถูกขยายหรือคำหลัก แต่จากการศึกษาก็มีบางคำที่นำคำขยายมาไว้ข้างหน้า จากการวิเคราะห์การใช้คำขยายที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์ก็้อปพบการใช้คำขยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 “สวัสดีลูกค้าทุกท่านนะคะ รวดเร็วทันใจ ขอบคุณหลายๆ เต๊อ นะที่เข้ามาหา กะฟาร์ วันนี้กะฟาร์มาไลฟ์แค่ชั่วโมงนิดๆ นะคะ กะฟาร์ต้องไปทำธุระต่อ *ลดขาดทุน ลดย่อยยับ* บางรายการ *ลดย่อยยับ*เลย”

ตัวอย่างที่ 2 “เอาขึ้นมาดูเลยจ๊ะ กะฟาร์สาบานเลยคะคุณพี กะฟาร์*ขาดทุนยับเยิน*เลยคะถ้าทำเป็นกล่องส้ม ลูกค้ากะฟาร์หรือ ทุกคนรอคะที่รัก”

ตัวอย่างที่ 3 “นาฬิกาที่กะฟาร์จัดมาคือราคาสูงๆ ทั้งนั้นมีป้ายราคาและแบรนด์ทุกเรือนของใหม่ทุกเรือน *ขายราคาต่ำกว่าทุน* เองนั้นกะฟาร์จะทำนาฬิกากล่องส้ม ปังปรีเยแน่นอนคะคุณพี กะฟาร์รักพีนะ ขอเป็นครั้งสุดท้ายก่อน กะฟาร์*ขาดทุนแน่นอน* ทุกเรือนสวยทั้งหมด สายลงสายเหลด 500 คน รหัส น99= จำนวนเรือน พร้อมถุงแบรนด์ป้ายราคา 222 บาท *สาบานว่าขาดทุน* ราคาไม่ต่ำกว่า 320 แต่ละเรือนมีนาฬิกา ที่รักไม่ต้องห่วง 222 บาท ขอไปต่อคะ *ล้มทั้งยืน*เลยราคานี้”

ตัวอย่างที่ 4 “ไปต่อเลยคะ อันนี้เป็นเครื่องซักผ้า 4.5 กิโล เครื่องซักผ้ามาเอร์ สินค้า มีมอก. *โคตรใช้ดี*นะคะ ซักรองเท้าได้นะคะออเจ้า พี่สาวคนสวย รหัสมาจ๊ะ ร14 = จำนวนกล่อง”ในที่นี้ *โคตร* เป็นการขยายคำว่าใช้ดี ในบริบทสินค้านี้ใช้ดีมาก ฯลฯ สินค้าใช้ดียัง

จากการวิเคราะห์การใช้คำขยายของร้านมาร์ก็้อป จะเห็นได้ว่าใช้คำขยายในการขายสินค้าโดยชี้ให้เห็นว่าสินค้านั้นมีราคาถูก ลูกค้าซื้อไปแล้วคุ้มค่า เช่นคำว่า *ลดขาดทุน ลดย่อยยับ และลดยับเยิน ขาดทุน ราคาต่ำกว่าทุน ล้มทั้งยืน* เป็นคำที่มักใช้ในเชิงลบ แต่บริบทนี้นำมาใช้ในเชิงบวกเพื่อขยายการลดราคา ว่าไม่ได้ลดแค่เล็กน้อย แต่ลดแบบร้านค้าแทบจะขาดทุน แต่ลูกค้าได้กำไรเป็นการดึงดูดลูกค้า หรืออย่างคำว่า *โคตร* ที่มักใช้ในคนที่สนิทกัน แต่ร้านมาร์ก็้อป นำมาใช้พูดกับลูกค้าแสดงให้เห็นถึงการแสดงความสนิทสนมกับลูกค้า แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการขายที่เป็นวัจนลีลาเด่นชัดของร้านมาร์ก็้อปจะกล่าวถึงเรื่องการลดราคาสินค้า การรับรองคุณภาพ และพูดย้ำไปมาเพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้า

2.3 การใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่ม หมายถึง เป็นคำเรียกการใช้*ภาษาหรือคำศัพท์*สำหรับเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะอาชีพ ซึ่งมีลักษณะของ*ศัพท์สแลงหรือภาษาพูด* ภาษาเฉพาะอาชีพมักใช้ในการพูดสำหรับเข้าใจกันเฉพาะกลุ่มเพื่อไม่ต้องใช้ภาษาหรือคำที่ยืดยาว ซึ่งมักจะทำให้ผู้ใช้ภายนอกไม่เข้าใจจากการวิเคราะห์การใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่มที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์ก็้อปพบการใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่ม ดังนี้

“โอเคเริ่มเลยลูกมา พี่สาวคนสวย กะฟาร์ขออนุญาตเริ่มเลยละกัน ใครที่พร้อมแล้วนะคะที่รัก *รวิ้ม รวิหัวใจ รวิหัวว้าว* มาให้กะฟาร์ทั้งหมดเลยคะ มีสินค้านี้ราคา 1 บาท เป็นการขอบคุณ

ลูกค้า อย่าลืมทั้งแช่ก่อนซีเอฟนะคะ” ในที่นี้ ร้วย้ม ร้วยหัวใจ ร้วยหน้าว้าว มาให้กะพาห์ทั้งหมดเลยคะ หมายถึงการขอให้ลูกค้าที่รับชมไลฟ์สดนั้น กดปุ่มแสดงความรู้สึกบนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก ซึ่งมีปุ่มกดถูกใจ ปุ่มหัวใจ ปุ่มหน้าว้าว ฯลฯ โดยการกดหลายๆ ครั้ง แบบติดต่อกัน เพื่อเปิดการมองเห็นให้กับหน้าเพจมากขึ้น และเป็นการให้กำลังใจกับผู้ขาย ซึ่งถ้านำคำนี้ไปพูดกับคนที่ไม่ค่อยซื้อสินค้าออนไลน์ ก็จะทำให้เกิดความงุนงงว่าหมายถึงอะไรได้ คำนี้จึงเป็นคำที่รู้เฉพาะกลุ่มระหว่างผู้ขายกับลูกค้า

จากการวิเคราะห์การใช้คำเฉพาะกลุ่มของร้านมาร์กก็ซ้อป จะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า ร้วย้ม ร้วยหัวใจ ร้วยหน้าว้าว เป็นการใช้อิโมจิซึ่งเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาแบบใหม่ที่เป็นสัญลักษณ์สื่ออารมณ์ความรู้สึก และวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ ในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ มักใช้โทรศัพท์มือถือในการส่งความรู้สึก เวลาขายสินค้าแล้วลูกค้ากดอิโมจิมาเพื่อเปิดการมองเห็นและเป็นการกำลังใจให้แม่ค้าซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มระหว่างแม่ค้ากับลูกค้า ซึ่งทั้งหมดเป็นวัฒนธรรมที่สนทนาระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ

3. วัจนลีลาหรือ หมายถึง รูปแบบภาษาที่ใช้ในการสนทนาติดต่อทางอาชีพ การงานการซื้อขาย ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมที่ไม่เป็นทางการ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) จากการวิเคราะห์วัจนลีลาการขายสินค้าของร้านมาร์กก็ซ้อป ปรากฏวัจนลีลาหรือ 1 ประเภท ได้แก่ การสนทนาติดต่อทางอาชีพ

การสนทนาติดต่อทางอาชีพ หมายถึง เป็นการสื่อสารโดยใช้การพูด เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบงานอาชีพของบุคคลผู้มีอาชีพต่างๆ จากการวิเคราะห์การสนทนาติดต่อทางอาชีพที่ปรากฏในไลฟ์สดการขายสินค้าของร้านมาร์กก็ซ้อปพบการสนทนาติดต่อทางอาชีพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ลูกค้า: “สวัสดีค่ะ”

แม่ค้า: “ไอ้ สวัสดีลูกค้าทุกท่านเลยนะคะ กดโล่กดถูกใจให้กะพาห์ด้วยนะคะ”

การกล่าวทักทายลูกค้าที่เข้ามาดูไลฟ์สด เมื่อมีลูกค้าคนหนึ่งคอมเมนต์ว่า “สวัสดีค่ะ” แล้วผู้ขายตอบกลับไปว่า “ไอ้ สวัสดีลูกค้าทุกท่านเลยนะคะ กดโล่กดถูกใจให้กะพาห์ด้วยนะคะ” เป็นการกล่าวทักทายตอบลูกค้า พร้อมขอให้ลูกค้ากดปุ่มโล่ ก็เพื่อเปิดการมองเห็นและเป็นการกำลังใจให้แม่ค้าตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อข้างต้น

ตัวอย่างที่ 2 ลูกค้า: “กล่องสุ่มรหัสไรนะกะพาห์”

แม่ค้า: “กล่องสุ่มรหัส 99 15 ขึ้นเลยคะที่รัก 495 บาท มีเครื่องใช้ไฟฟ้า ด้วยคะที่รัก จะมีเครื่องใช้ไฟฟ้าให้กับที่รักเลยคะอ้อเจ้า”

การตอบคอมเมนต์ลูกค้าระหว่างการพูดไลฟ์สด เมื่อมีลูกค้าคนหนึ่งถามถึงสินค้าขึ้นก่อนหน้าก็คือกล่องสุ่ม ลูกค้าได้ถามว่า “กล่องสุ่มรหัสไรนะ” ผู้ขายได้ตอบกลับไปว่า “กล่องสุ่มรหัส 99 15 ขึ้นเลยคะที่รัก 495 บาท มีเครื่องใช้ไฟฟ้าด้วยคะที่รัก จะมีเครื่องใช้ไฟฟ้าให้กับที่รักเลยคะอ้อเจ้า” ก็เป็นการบอกชื่อ รหัสสินค้า และขยายความต่อด้วยราคา จำนวนชิ้น และสินค้าข้างในมีอะไรบ้าง จบท้ายด้วยการเรียกลูกค้าว่าอ้อเจ้า

จากการวิเคราะห์การใช้วัจนลีลาหรือในการสนทนาติดต่อทางอาชีพ มีความสำคัญมากในการติดต่อค้าขายออนไลน์ เพราะการขายสินค้าโดยผ่านอินเทอร์เน็ต บางครั้งเกิดความไม่เข้าใจก็ต้องมีการสอบถามอีกครั้งเพื่อความชัดเจนในเรื่องของราคาหรือเรื่องอื่น ฉะนั้นร้านมาร์กก็ซ้อปก็ใช้วัจนลีลาหรือในการตอบคำถามกับลูกค้า

การอภิปรายผล

งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารตามแนวคิดวัจนลีลาตนเอง สอดคล้องกับงานของ (ปวีณสุตา เหนือคลอง, 2562) ศึกษาเรื่อง การใช้ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของฌอน บูรณะหิรัญ ผลการศึกษาพบว่า มีการเลือกใช้คำ ถ้อยคำ ประโยคสำนวนภาพพจน์เพื่อสะท้อนวัจนลีลาภาษาเฉพาะบุคคลในแบบของแต่ละคนในการสื่อสารกับผู้อื่น ส่วนวัจนลีลาสนทนสมสอดคล้องกับงานของ (ว.วชิรเมธี, 2553) ศึกษาเรื่องลีลาการใช้ภาษาในงานเขียนของ ว.วชิรเมธี ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้คำซ้อน คำสแลง คำสร้างใหม่ คำภาษาต่างประเทศ ทำให้เกิดจินตภาพ และวัจนลีลาหรือ สอดคล้องกับงานของ (ฐิตินาถ ณ พัทลุง, 2563) ศึกษาเรื่อง วัจนลีลาในหนังสือเข็มทิศชีวิต ตอน “แผนที่คู่มือชีวิต บริหารชีวิต สู่อิสระทางการเงินและจิตใจ” ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ประโยคคำถามในการหารือข้อสงสัย และยังมีวัจนลีลาดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ (สุมาลี พลขุนทรัพย์, 2555) ศึกษาเรื่องวัจนลีลาของสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ ในรายการคนค้นคน ผลการศึกษาพบว่า ลีลาการใช้ ลักษณะเด่นด้านการใช้คำเพื่อบ่งชี้ประเด็นหลักและเพิ่มน้ำหนักของคำ และมีการใช้ภาษาพูด การใช้คำ ประโยคและภาพพจน์ที่มีลักษณะซ้ำกันจนก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะตัว

องค์ความรู้ใหม่

วัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์นั้น ปรากฏวัจนลีลาในการขาย 3 ประเภท ได้แก่ 1) วัจนลีลาเป็นกันเอง ปรากฏ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสรรพนามในการเรียกลูกค้า ซึ่งปรากฏคำที่ใช้เรียกลูกค้ามากที่สุดคือคำว่าที่รักซึ่งแสดงให้เห็นความสนิทสนมใกล้ชิด ความรัก มิตรภาพต่อลูกค้า และการใช้สรรพนามเรียกตัวเองนั้น จะใช้ชื่อเล่นของตัวเองในการเรียกมากที่สุดคือกะพวห์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเรียกชื่อเล่นของตัวเองเป็นการแสดงความสนิทสนมและเป็นกันเองกับลูกค้า ส่วนการใช้คำซ้ำมักจะใช้ในเรื่องของการใช้สรรพนามเรียกลูกค้า และตัวเอง รวมไปถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้าเป็นการพูดเพื่อย้ำลูกค้า และการใช้ภาษาพูดตามสบายเพื่อให้ลูกค้าสามารถเห็นภาพและเข้าถึงตัวสินค้าของร้านได้จริงๆ 2) วัจนลีลาสนทนสม ปรากฏ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสแลง จากการศึกษาปรากฏการใช้คำสแลงน้อยมาก มีเพียงคำว่าปังปรีเีย แสดงถึงความสนิทสนมและเป็นกันเอง แสดงให้เห็นว่าเจ้าของร้านมีจิตวิทยาในการสื่อสารกับลูกค้าในกลุ่มวัยรุ่น ส่วนการใช้คำขยายเป็นวัฒนธรรมการขายที่เป็นวัจนลีลาเด่นชัดของร้านมาร์กซ์ช็อปมักจะกล่าวถึงเรื่องการลดราคาสินค้า การรับรองคุณภาพ และพูดย้ำไปมา เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้า และการใช้คำที่รู้เฉพาะกลุ่มเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาแบบใหม่ที่เป็นสัญลักษณ์สื่ออารมณ์ความรู้สึก และวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ที่เข้าใจกันได้ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ และ 3) วัจนลีลาหารือ เป็นการใช้วัจนลีลาหารือในการติดต่อทางอาชีพ เมื่อเกิดความไม่เข้าใจก็ต้องมีการสอบถามเพื่อความชัดเจนในการซื้อขายสินค้า ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้ขายใช้สื่อสารกับลูกค้า ทำให้ลูกค้าเห็นถึงความเป็นกันเอง ความสนิทสนมต่อผู้ขาย ส่งผลดีในเชิงธุรกิจของร้านค้า

บทสรุป

การวิเคราะห์วัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์กซ์ช็อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ สอดคล้องตรงตามแนวคิดของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ สามวัจนลีลา ได้แก่ วัจนลีลาเป็นกันเอง วัจนลีลา

สนิทสนม และวัจนลีลาหรือ ซึ่งวัจนลีลาดังกล่าว สอดคล้องกับวัฒนธรรมการขายสินค้า ที่ต้องแสดงความเป็นกันเอง ความสนิทสนมกับลูกค้า จึงปรากฏถ้อยคำที่มักจะใช้กับลูกค้า เช่น ที่รัก ออเจ้า พี่สาวคนสวย ลดย่อยยับ ลดยับเย็น ปังปรีเย่ ฯลฯ ส่วนอีกสอง วัจนลีลา คือวัจนลีลาตายตัวและวัจนลีลาทางการ ไม่ปรากฏในการขายสินค้าออนไลน์ของร้านมาร์ก็ซ้อปเลย เนื่องจากทั้งสองวัจนลีลานี้ใช้ในโอกาสสำคัญและเป็นทางการ จึงไม่สามารถใช้ในบริบทการขายสินค้าออนไลน์ได้ นอกจากนั้นการวิเคราะห์วัจนลีลาการขายสินค้าของมาร์ก็ซ้อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ ยังอยู่ในช่องทางการขายแบบอิเล็กทรอนิกส์และมีบทบาทต่อผู้บริโภค ฉะนั้นการพูดของแม่ค้าจึงมีคำที่เกี่ยวกับระบบอินเทอร์เน็ต เช่น คำว่า ทักแช็ต ระบบดุด เป็นการให้ลูกค้าเห็นช่องทางที่จะสื่อสาร และเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย ส่งผลให้มียอดขายบรรลุตามที่ตั้งไว้ การขายสินค้าของมาร์ก็ซ้อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์ โดยใช้วัจนลีลาตนเอง วัจนลีลาสนิทสนม และวัจนลีลาหรือ ล้วนอยู่ในวัฒนธรรมของการขายสินค้าออนไลน์ทั้งสิ้น เพราะถึงแม้ว่าจะอยู่ในโลกออนไลน์ การไลฟ์สด ไม่ได้ขายผ่านหน้าร้านโดยตรง ฉะนั้น ผู้ขายสินค้าจึงต้องใช้วัจนลีลาต่างๆ เช่น การเรียกพี่ พี่สาว เป็นการสร้างความสนิทสนมแบบนันทิยา ซึ่งยังคงสอดคล้องวัฒนธรรมของคนไทยทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัจนภาษาในการขายสินค้าออนไลน์ของมาร์ก็ซ้อปในวัฒนธรรมการขายสินค้าออนไลน์
2. ควรมีการศึกษาคำขยายในการขายสินค้าเพื่อให้เห็นภาพและดึงดูดใจลูกค้าในการขายสินค้าออนไลน์ของมาร์ก็ซ้อป

เอกสารอ้างอิง

- กรกช อุตตวิริยะนุภาพ. (2558). คำซ้ำในภาษาไทยกับคำเทียบเคียงในภาษาเยอรมัน. *วารสารนิเทศภาษาและการสื่อสาร* 20(26), 110-133.
- ปวีณสุตา เหนือคลอง, ปาริชาติ แก้วนวน, พัชรพรรณ ดั่งสุข, สมิทธิ์ ขาดพุ่มมาและอลิสรา คุ่มเคี่ยม. (2562). การใช้ภาษาในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของฌอนบรูณะหิรัญ. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 11 นครศรีธรรมราช:มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต. (2555). วัจนลีลาในการเขียนข้อความสถานะเฟซบุ๊กในภาษาไทย (Speech Styles in Thai Facebook Status Posting). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- มานิต หละบิลลา. (2555). การศึกษารูปแบบ สัญลักษณ์ และความหมายในธนบัตรของพระมหากษัตริย์ จากเงินพดด้วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 ถึง 4). *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แขนงไทยคดีศึกษา*: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สำนักบรรณสารสนเทศ.
- รัชดา มาอากาศ, ณรงค์กร รอดทรัพย์, อรทัย ชินอัครพงศ์. (2564). วัจนลีลาในหนังสือเข้มทิศชีวิต ตอน “แผนที่คู่มือชีวิต บริหารชีวิต สู่อิสระทางการเงินและจิตใจ 1”. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 8(1), 68-80.

- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2552). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2546). ความต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์ในห้องสนทนาไทย: การส่งผลต่อกันระหว่างการเชื่อมโยงความ การมอบผลัดและความเกี่ยวข้องของเรื่องที่สนทนา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุมาลี พลขุนทรัพย์. (2555). วัจนลีลาของสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ ในรายการคนค้นคน. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- charurat, K. (2014). Behavior and Attitude of Social Network users: A Case Study a Retrieved December 1 2 , 2 0 1 5 , from <http://www.spu.ac.th/commarts/fies/2014/06/%E096B80%B8997%E088%84%E0%B8%A70B8%B2%E0B89A19E0%B%B8%B4%E0%88%8A%E0%B8%B2%E0988%818E09B89B2%E09B886A31.pdf> [in Thai]
- MakeeShop. [Online]. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565 จาก : <https://www.facebook.com/BagByMakeeShop>.
- Prabpanja, Kanjana. (2010). An analysis of styles and techniques in W. Vajiramedhi's works (การศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี). Bangkok: Srinakarinwirot University.
- Thahankeaw, p. & Samitsan, C. (2011). *Information Technology System for Hotel*. Suan Dusit Rajabhat University. Bangkok: M&M Laser Print.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
Instructional Leadership of School Administrator Affecting
Learning Organization in School under the Secondary
Educational Service Area Office 9

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ
Krongkarn Aroonmak
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand
Corresponding Author, Email: krongkarnar1992@gmail.com

Received June 1, 2022; Revised June 28, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 2) เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 3) เพื่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามแนวคิดของบลาส และบลาส และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเซ็งเก้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ของทีม ด้านความเชี่ยวชาญของบุคคล ด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านแบบแผนทางความคิด และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมคือ ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครู และด้านการ

สนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ ดังนี้ $(Y_{tot}) = 0.138 + 1.265 (X_1) + 0.297 (X_2)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; องค์การแห่งการเรียนรู้; พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

This Article aimed to study 1) the Instructional Leadership of School Administrator under the Secondary Educational Service Area Office 9 2) the Learning Organization in School under the Secondary Educational Service Area Office 9 and 3) the Instructional Leadership of School Administrator affecting the Learning Organization in School under the Secondary Educational Service Area Office 9. The research instrument was an opinionnaire about the Instructional Leadership based on the concept of (Blase, J. and Blase J.), and the Learning Organization based on the concept of (Peter M. Senge). The statistical used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The research results were found as follows; 1) The Instructional Leadership of School Administrator under the Secondary Educational Service Area Office 9 , as a whole and as individual, were at a high level. When ranking by arithmetic mean from the highest to the lowest; talking with teacher's to promote, and promoting professional growth. 2) The Learning Organization in School under the Secondary Educational Service Area Office 9, as a whole and as individual, were at a high level. When ranking by arithmetic mean from the highest to the lowest; team learning, personal mastery, shared vision, systems thinking, and mental models. 3) The Instructional Leadership of School Administrator affecting the Learning Organization in School under the Secondary Educational Service Area Office 9, as a whole, were talking with teacher's to promote (x_1) and promoting professional growth (x_2), was found statistically significant at .01 and a multiple linear regression equation as follows: $(Y_{tot}) = 0.138 + 1.265 (X_1) + 0.297 (X_2)$

Keywords: Instructional Leadership; Learning Organization; the Secondary Educational Area

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะ 5 ปี โดยในด้านการศึกษากำหนดให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการ

ปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา กำหนดเป้าหมายไว้ครอบคลุมในหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือ “ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้วิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาครูทั้งระบบ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลการวิเคราะห์พบว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ “ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิ The Asia Foundation ซึ่งได้ทำการวิจัย เรื่อง จากความท้าทายสู่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย สสำรวจกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยที่เสนอมายืนยันชัดเจนว่า “ปัญหาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ และการขาดความเป็นผู้นำวิชานั้น พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการมีแนวคิดอยู่ แต่ขาดความเข้าใจในเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บจากผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีเข้าใจว่าคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (โอเน็ต) และการที่นักเรียนไปประกวดได้รับรางวัลนั้นคือผลงานทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งความเป็นจริงแล้วผลงานทางวิชาการไม่ใช่เรื่องของโอเน็ต หรือการได้รับรางวัลหรือประกาศ แต่เป็นเรื่องของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมบางอย่าง โดยที่ประชุมมองว่าจำเป็นต้องพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (มติชนออนไลน์, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในฐานะเป็นองค์กรที่ต้องพร้อมรองรับและขับเคลื่อนนโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ นั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละปีงบประมาณ ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพนักเรียนเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ภายใต้นโยบาย “ก้าวพอสู่ 9 คุณภาพ” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9, 2563)

การดำเนินโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 พบปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินการ ได้แก่ ปัญหาด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาด้านความเชี่ยวชาญของครูและบุคลากรทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่ามีผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนที่ยังขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ และอาจส่งผลกระทบต่อขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรได้ อีกทั้งปัญหาดังกล่าวกระทบต่อนโยบายด้านการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ยังมีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามทิศทางการดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการและควรพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปด้วย โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องมีความรอบรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้แสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสม ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาก็จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน รวมถึงเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาให้รู้สึกเชื่อมั่น และไว้วางใจในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ของสถานศึกษา และสามารถปรับเปลี่ยนบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สร้างความสามารถในการพัฒนาองค์การให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อเสริมสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

บทความวิจัยนี้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ในด้านการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการบริหารที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษามีคุณภาพมาตรฐาน คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และเป็นไปตามความพึงพอใจของผู้ปกครองของผู้เรียน ชุมชน สังคม และช่วยนำพาให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายสูงสุด นั่นคือการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9
2. เพื่อทราบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9
3. เพื่อทราบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 56 แห่ง ซึ่งได้มาโดยเปิดตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของ (Krejcie and Morgan, 1970) และเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) โดยแบ่งประเภทจังหวัด ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมโรงเรียนละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 224 คน

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวคิดของ (Blase and Blase, 2004) และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ (Senge, 1990)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการจัดเตรียมโครงการอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำโครงร่างการวิจัย นำเสนอพร้อมขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข แล้วนำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติโครงร่างการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดของทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างเครื่องมือ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัย นำเสนอรายงานผลการวิจัย ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงและจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมกับครู ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.36) และการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านย่อยของด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมกับครู (X_1) พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเมื่อเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การให้ผลสะท้อนกลับ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.33) การเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.34) การให้คำแนะนำกับครู ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.34) การใช้คำถามและจูงใจให้ครูแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.40) และการยกย่องชื่นชมครู ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้านย่อยของการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ (X_2) พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเมื่อเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.35) การสนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.43) การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.45) การประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนา ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.41) การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.45) และการให้กำลังใจและสนับสนุนให้ออกแบบหลักสูตรใหม่ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งอยู่

ระหว่าง 0.33 – 0.45 ลักษณะเช่นนี้หมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมกับครู (X_1)			
	1.1 การให้คำแนะนำกับครู	4.30	0.34	มาก
	1.2 การให้ผลสะท้อนกลับ	4.33	0.33	มาก
	1.3 การเป็นแบบอย่างที่ดี	4.32	0.34	มาก
	1.4 การใช้คำถามและจูงใจให้ครูแสดงความคิดเห็น	4.26	0.40	มาก
	1.5 การยกย่องชื่นชมครู	4.22	0.42	มาก
	รวม (X_1)	4.30	0.36	มาก
2	การสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ (X_2)			
	2.1 การให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน	4.30	0.35	มาก
	2.2 การสนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกัน	4.19	0.43	มาก
	2.3 การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู	4.19	0.45	มาก
	2.4 การให้กำลังใจและสนับสนุนให้ออกแบบหลักสูตรใหม่	4.14	0.46	มาก
	2.5 การประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนา	4.18	0.41	มาก
	2.6 การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน	4.16	0.45	มาก
	รวม (X_2)	4.23	0.41	มาก
ภาพรวม (X_{tot})		4.26	0.39	มาก

2. การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การเรียนรู้ของทีม ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.33) ความเชี่ยวชาญของบุคคล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.34) วิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.32) การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.34) และแบบแผนทางความคิด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งอยู่ระหว่าง 0.32–0.35 ลักษณะเช่นนี้หมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม

ด้านที่	องค์การแห่งการเรียนรู้ (Y_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความเชี่ยวชาญของบุคคล (Y_1)	4.32	0.34	มาก
2	แบบแผนทางความคิด (Y_2)	4.31	0.35	มาก
3	วิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_3)	4.31	0.32	มาก
4	การเรียนรู้ของทีม (Y_4)	4.32	0.33	มาก
5	การคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)	4.31	0.34	มาก
ภาพรวม (Y_{tot})		4.31	0.34	มาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.931 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน ตามตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.944$) เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ตัวแปร	X_1	X_2	X_{tot}	Y_{tot}
X_1	1			
X_2	0.944**	1		
X_{tot}	0.985**	0.987**	1	
Y_{tot}	0.963**	0.875**	0.931**	1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.931 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณารายด้าน ตามตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.944$) เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มีหลายประเด็นที่ควรนำมาพิจารณา เพื่อให้ทราบสภาพที่แท้จริงที่เป็นไปได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิผล โดยผลของการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้วางนโยบาย โดยได้กำหนดเป้าหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยได้ออกแบบและกำหนดหลักสูตรการพัฒนาก่อนแต่งตั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีการปรับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองให้มีศักยภาพสูงขึ้นตามระดับวิทยฐานะ มีภาวะผู้นำในการบริหารวิชาการส่งผลต่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนคุณภาพครู คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู ให้เข้าสู่มาตรฐานสากล ซึ่งได้มีการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และเพิ่มพูนประสิทธิภาพสู่ความเป็นเลิศเพื่อสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้วางนโยบายไว้ อีกประการหนึ่งคือผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มีประสบการณ์การทำงานที่หลากหลาย จึงสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ กลยุทธ์และเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านต่างๆ มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่จะคอยส่งเสริมและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ให้การสนับสนุนครูในด้านการสอนและรับฟังปัญหาด้านการสอนของครู จัดให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อีกประการที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางวิชาชีพสำหรับครูจากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ลัดดาวรรณ นิตดาเทพ, 2557) ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกตุสุดา กิ่งการจร, 2560) ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Cavazos, 1999) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic Majority High School พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่เข้มแข็งใน

การสนับสนุนการพัฒนาเป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการ การกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครูร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน

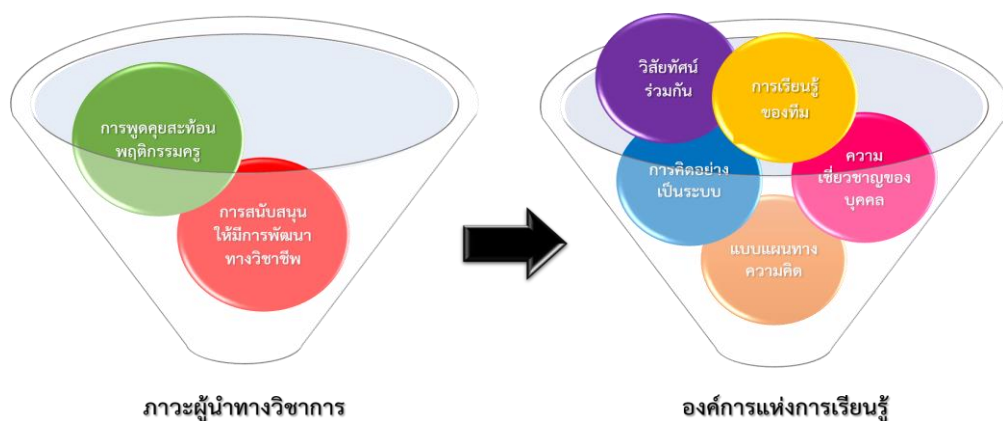
2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากการกำหนดพระราชกฤษฎีกาฉบับใหม่ มาตราที่ 11 ระบุไว้ตอนหนึ่งว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอ” โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการเรียนรู้จากภายนอกเพื่อให้เกิดโอกาสในการที่บุคลากรสามารถเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามท้องถื่น องค์กรและบุคลากรมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลโดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team Working) กับการเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) เกิดกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจ องค์กรมีการพัฒนาตัวบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญรอบรู้และเข้าใจในองค์กร สมาชิกในองค์กรทุกๆ คน มีความรู้ความเข้าใจการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างดีทั่วทั้งองค์กร สมาชิกทุกคนมีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีอุดมการณ์เดียวกัน มีความรู้ ความเข้าใจเชิงระบบและใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่เสมอ พัฒนาตนเองและสามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมถวิล ศิลปะคนธรรม, 2557) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริญา สรร, 2557) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรชัยธำรี ประกิจ, 2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง องค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ (Gradner, 2003) ได้ศึกษาเรื่อง องค์กรแห่งการเรียนรู้ภาคปฏิบัติในโรงเรียนของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มหนึ่งไม่ได้รับรู้ถึงโรงเรียนของพวกเขาได้ให้การสนับสนุนในเรื่องการได้มาซึ่งความรู้แห่งตน การเรียนรู้ของทีม หรือการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในโรงเรียนนี้ไม่มีตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นว่า บุคลากรได้รับโอกาสในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ ในการอภิปรายของพวกเขาสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่เป็นระบบ ผู้บริหารโรงเรียนนี้เป็นที่ชื่นชอบได้รับความเคารพและการสนับสนุนจากบุคลากร

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทาง

วิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของ การวิจัยที่กำหนดไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการที่จะคอยส่งเสริมและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาใน สถานศึกษา เข้าใจและเข้าถึงครูมากยิ่งขึ้น เช่น การได้ร่วมพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานในด้านการสอนกับครู และการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพสำหรับครู เพื่อให้ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ทางสถานศึกษาได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาบุคลากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของครูโดยแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑามาศ อินนามเพ็ง, 2552) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมถวิล ศิลปะคนธรรพ์ , 2557) ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาครโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ประกอบด้วย ด้านการพูดคุยสะท้อน พฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา ทางวิชาชีพ ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้ของสถานศึกษา ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครู ประกอบด้วย การให้คำแนะนำกับครู การให้ผลสะท้อนกลับ การเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้คำถามและจูงใจให้ครู แสดงความคิดเห็น การยกย่องชื่นชมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ ประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน การสนับสนุนให้ครูทำงาน ร่วมกัน การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู การให้กำลังใจและสนับสนุนให้ออกแบบหลักสูตร ใหม่ การประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนา และการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็น สื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่ง องค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญของบุคคล แบบแผนทางความคิด วิสัยทัศน์ ร่วมกัน การเรียนรู้ของทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9” สามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพูดคุย สะท้อนพฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ ตามลำดับ 2. การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่า มัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ของทีม ด้านความเชี่ยวชาญของบุคคล ด้าน วิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านแบบแผนทางความคิด 3. ภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อ พิจารณาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมครูมีค่า มัธยเลขคณิตเป็นลำดับแรก และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ มีค่ามัธยเลขคณิต

เป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ควรให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของครูโดยแท้จริง ผลักดันให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น มีการรับรู้ ผักผ่อน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ด้านการเรียนรู้ของทีม มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเป็นลำดับแรก และด้านแบบแผนทางความคิด มีค่ามัธยฐานเลขคณิตเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ควรให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การมีการวางแผนซึ่งควรทำเป็นกระบวนการเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ขององค์การ รวมถึงการเสริมสร้างกิจกรรมให้เกิดทักษะการคิดไตร่ตรองเป็นกระบวนการใช้ความคิดตรวจสอบ ใคร่ครวญในความคิด ความเชื่อและสมมติฐานต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในปัจจุบันมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมกับครู ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมมีค่ามัธยฐานเลขคณิตเป็นลำดับแรก และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพมีค่ามัธยฐานเลขคณิตเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ควรให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางวิชาชีพสำหรับครู หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยใช้ทฤษฎีอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- เกตุสุตา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- มติชนออนไลน์. (2564). ผลวิจัยพบผอ.ขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_2586691
- ลัดดาวรรณ นัตตาเทพ. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรชัยธรี ประกิจ. (2561). องค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริธญา สระ. (2557). ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15, 13-67.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนา. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563, จาก http://www.mathayom9.go.th/webspm9/spm9_detail.php?id=2
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.obec.go.th/archives/12738>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). บทวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สมถวิล ศิลปคนธรรพ์. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 5(1), 177-187.
- Barbara L. Gradner. (2003). *Learning organization practices in public schools: A middle school case study*. Ed.D. dissertation, The University of New Mexico.
- Blase J. and Blase J. (2004). *Handbook of Instructional Leadership: How Successful Principals Promote Teaching and Learning*. Thousand: California.
- Cavazos, J. M. (1999). *The instructional leadership of high school principals in successful hispanic majority high schools*. Doctoral Dissertation. Faculty of Graduate School. U.S.A.: The University of Texas at Austin.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lunenburg Fred C. and Ornstein, Allan C. (2012) *Education Administration: concept and Practice Belmont*. Wadsworth.
- Peter M. Senge. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of Learning Organization*. New York: Doubleday Currency.

ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

Digital Skills of Secondary School Administrators

อรวรรณ กันลั่นนท

ORAWAN KANLANON

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

Corresponding Author, Email: ajtan.scc@gmail.com

Received August 21, 2022; Revised September 21, 2022; Accepted: September 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อยืนยัน 2) องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 335 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 335 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลมี 3 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสอบถามเพื่อยืนยันองค์ประกอบ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการพัฒนาระบบความรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล 3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล 4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล 5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา

2. ผลยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: ทักษะด้านดิจิทัล; ผู้บริหาร; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This descriptive research objectives were to determine: 1) the components of school administrators' digital skill under the Secondary Educational Service Area Office and 2) the verification result of the components of school administrators' digital skill under the Secondary Educational Service Area Office. The research

samples were 335 secondary school under education school of service area office. The respondents in each secondary school were a director, in total of 335 school directors, administrators. The 3 research instruments used were semi-structured interview, an opinionnaire and component verification from. The statistical used for analyzing the data were frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, Exploratory Factor Analysis and content analysis.

The research finding was as follows:

1. The digital skills of secondary school administrators 6 components were as follows; 1) Improving the digital literacy and information technology skills, 2) Knowledge and Experience Management Skills for Digital Organization Administration, 3) Assessment Skills in Digital Organization Performance, 4) Human Resources Management Skills of Digital Organizations, 5) Digital problem solving and related laws Skills, 6) Analytical thinking skills of school digital application.

2. The experts confirmed that the components they were accuracy, propriety, feasibility and utility.

Keywords: Digital Skill; Secondary School; Administrators

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยที่กำลังก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแนวคิดประเทศไทย 4.0 กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้সাধারণของประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกท้องถิ่น อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ และยกอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ การปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาล เป็นประเด็นนโยบายที่กระทรวงดิจิทัล เป็นหนึ่งในทฤษฎีศาสตร์ของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะ 20 ปีภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ดิจิทัลไทยแลนด์” (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560)

จากความสำคัญของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่มีแนวโน้มที่จะลดลงในการใช้เทคโนโลยี ดังผลของการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร, 2558) ช่วง พ.ศ. 2553-2557 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป จากผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 83,880 ครัวเรือน ทั้งหมด 62.3 ล้านคน พบว่า ในจำนวนนี้มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 23.8 ล้านคน (ร้อยละ 38.2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 21.7 ล้านคน (ร้อยละ 34.9) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 48.1 ล้านคน (ร้อยละ 77.2)

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือของประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปในช่วงระยะเวลา 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2553-2557 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์มีสัดส่วน

เพิ่มขึ้นจาก 19.1 ล้านคน (ร้อยละ 30.9) เป็น 23.8 ล้านคน (ร้อยละ 38.2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจาก 13.8 ล้านคน (ร้อยละ 22.4) เป็น 21.7 ล้านคน (ร้อยละ 34.9) ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นจาก 32.8 ล้านคน (ร้อยละ 61.9) เป็น 48.1 ล้านคน (ร้อยละ 77.2) จะเห็นได้ว่า การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าวเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกช่วงอายุ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร, 2558)

ด้านการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era) เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้สรุปรวมผู้บริหารยุคดิจิทัลไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบัน และที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้านยุคดิจิทัล (Digital Era) คือยุคของ อิเลคทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็ว ในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2562) และสุกัญญา แซ่มซ้อย ยังได้สรุปสอดคล้องกันว่าทัศนคติของการบริหารและการจัดการความรู้ของสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาต่อเทคโนโลยี และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้อง ย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กที่เกิดในยุคดิจิทัล โดยครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดก่อนที่จะมีการใช้ดิจิทัลอย่างแพร่หลาย นับเป็นความท้าทายในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจว่าผู้เรียนในยุคนี้มีการเรียนรู้อย่างไร และจะทำอย่างไรให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม หรือแนวทางใหม่ๆ ที่จะเชื่อมโยงความคิดความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวส่งผ่านไปยังผู้เรียนยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบัน และที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัย สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้านดิจิทัลเทคโนโลยีกับการบริหารสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา มุ่งมั่นร่วมกันแลกเปลี่ยน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อให้สามารถพัฒนาต่อยอดวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความพร้อม กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งปัจจุบันและอนาคตต่อไป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ความพร้อมในด้านทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาโรงเรียนรองรับการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ ปัจจุบัน และโลกอนาคตที่โรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลเมืองดิจิทัลเพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันได้ในสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษา ผลการยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่นำตัวแปรซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากวรรณกรรม เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบสถานการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One-shot, Non-experimental, Case Study Design) (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสานวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ จำนวน 2,455 คน เป็นหน่วยที่ใช้ในการศึกษา (Unit of analysis) (ข้อมูล 10 พฤษภาคม 2562) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ และเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างกับประชากรในแต่ละภาค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามความคิดเห็น และ 3) แบบสอบถามเพื่อยืนยันทักษะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน
 2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ได้จากการนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 335 คน โดยที่แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอนคือ
- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม** ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีลักษณะเป็นมาตรฐาน

ประมาณค่า 5 ระดับของลิคเคอร์ต (Likert's Rating Scale)

3. แบบสอบถามเพื่อยืนยันทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 2 คน นักวิชาการด้านภาษาจำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) พิจารณา คือ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์รวบรวมข้อมูลโดย สัมภาษณ์ ระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage) การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับแนวคิดของ เบสและคานัน (Best and Kahn, 2006) การวิเคราะห์ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารในสถานศึกษามัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy and Bartlett's Test การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis : PCA) และการหมุนแกนแบบแวนแมกซ์ (Varimax Rotation) ซึ่งการเลือกตัวแปร (Eigenvalue) ซึ่งมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และอธิบายตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จากแบบสอบถามเพื่อยืนยันทักษะด้านดิจิทัลของบริหารในสถานศึกษามัธยมศึกษา ใช้สถิติพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ 88 ตัวแปร ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.513-0.773 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้เท่ากับร้อยละ 67.559 น้ำหนักขององค์ประกอบที่ได้จากการเรียงลำดับมากไปหาน้อยคือ 1) ทักษะการพัฒนาการรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Improving the digital literacy and information technology skills) ประกอบด้วยตัวแปรที่สังเกต จำนวน 29 ตัวแปร 2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล (Knowledge and Experience

Management Skills for Digital Organization Administration) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต จำนวน 20 ตัวแปร 3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์การดิจิทัล (Assessment Skills in Digital Organization Performance) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต จำนวน 16 ตัวแปร 4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์การดิจิทัล (Human Resources Management Skills of Digital Organizations) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต จำนวน 9 ตัวแปร 5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Digital problem solving and related laws Skills) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต จำนวน 10 ตัวแปร 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา (Analytical thinking skills of school digital application) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต จำนวน 3 ตัวแปร จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นพหุองค์ประกอบ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของงานวิจัย (รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้)

ลำดับที่	องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่สังเกตได้
1	องค์ประกอบที่ 1	29	0.51-0.77
2	องค์ประกอบที่ 2	21	0.51-0.75
3	องค์ประกอบที่ 3	16	0.53-0.71
4	องค์ประกอบที่ 4	9	0.53-0.65
5	องค์ประกอบที่ 5	10	0.53-0.66
6	องค์ประกอบที่ 6	3	0.59-0.69
รวม		88	0.51-0.77

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อศึกษาผลการยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยัน องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ (ตามตารางผลการยืนยัน)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบ/ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็น							
		ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		การนำไปใช้ประโยชน์	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	ทักษะการพัฒนาการรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Improving the digital literacy and information technology skills)	4	80	5	100	5	100	5	100
2.	ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล (Knowledge	5	100	5	100	5	100	5	100

	and Experience Management Skills for Digital Organization Administration)								
3.	ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล (Assessment Skills in Digital Organization Performance)	5	100	5	100	5	100	5	100
4.	ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล (Human Resources Management Skills of Digital Organizations)	5	100	5	100	5	100	5	100
5.	ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Digital problem solving and related laws Skills)	5	100	5	100	5	100	5	100
6.	ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา (Analytical thinking skills of school digital application)	5	100	5	100	5	100	5	100

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ทักษะด้านดิจิทัล ดังนี้ 1) ทักษะการพัฒนารู้อิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Improving the digital literacy and information technology skills) 2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล (Knowledge Management and experience Skills for Digital Organization Administration) 3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล (Assessment Skills in Digital Organization Performance) 4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล (Human Resources Management Skills of Digital Organizations) 5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Digital problem solving and related laws Skills) 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา (Analytical thinking skills of school digital application) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การวิจัยนี้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องสมมุติฐานของการวิจัยว่า องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นพหุปัจจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ทักษะการพัฒนารู้อิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Improving the digital literacy and information technology skills) เป็นทักษะที่จำเป็นต้องเรียนรู้ และแสวงหาฝึกฝน พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้กับงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและชาญฉลาด สอดคล้องกับ ฟิวเจอร์(Future Learn) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการใช้ระบบข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ทักษะเฉพาะด้านของหน่วยงานที่สังกัด (Future Learn, 2022)

2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล (Knowledge and Experience Management Skills for Digital Organization Administration) ผู้บริหารสามารถบูรณาการ ความรู้ และประสบการณ์มาปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ อีเธอร์ ชิน (Esther Shein, 2021) ได้สรุปสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์กรของตนผ่านวิกฤตใหญ่ แต่ยังมีทักษะที่จำเป็นพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการเติบโตที่ดีในอนาคต เช่น ทักษะการปรับตัว ทักษะความสามารถทางความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เป็นต้น และยังสอดคล้องกับ ฟิวเจอร์ เลิร์น (Future Learn, 2020) เป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นฐานด้านการสื่อสารด้านดิจิทัลได้อย่างรอบด้านและปลอดภัย

3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล (Assessment Skills in Digital Organization Performance) สามารถพัฒนาทักษะด้าน IT และประเมินผล และนำมาบูรณาการกับหน่วยงานของตนเอง ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานโครงการบรรลุตามแผนที่กำหนดไว้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นด้านการเงิน และงบประมาณ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้การบริหารโดยใช้ทักษะด้านดิจิทัลเป็นพื้นฐานในการประเมินผล และวางแผนในอนาคตได้บนฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน สอดรับกับสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ., 2560) ได้กำหนดทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล และยังสอดคล้องกับ อีเธอร์ ชิน (Esther Shein, 2021) เช่น สามารถบูรณาการสร้างความสัมพันธ์ และสามารถสื่อสารทั้งในองค์กรและนอกองค์กรให้เข้าใจตรงกัน เพื่อนำองค์กรของตนเองเป็นองค์กรมีอาชีพเป็นที่ยอมรับแบบสากลได้อย่างดีเยี่ยม

4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล (Human Resources Management Skills of Digital Organizations) ทักษะด้านบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบันและอนาคต ที่จะขับเคลื่อนต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารบุคลากรในองค์กรทั้งการพัฒนาทรัพยากรในองค์กร การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับตำแหน่ง และความถนัดของคนในองค์กร การแข่งขันในรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นหัวใจสำคัญ และเป็นเครื่องในการพัฒนาเพื่อการแข่งขันที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่ง สอดคล้องกับ คิวซี ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีทักษะความเป็นผู้นำนวัตกรรมใหม่ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Quixy, 2022) และยังสอดคล้องกับ ทูร์กัส คาราโคเซทักษะความเป็นผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน 3 ประเภท ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการจัดการ และทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำทางดิจิทัล และสนับสนุนการจัดตั้งวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลในโรงเรียนอย่างจริงจัง (Turgut Karakose and others, 2021)

5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Digital problem solving and related laws Skills) การบริหารสถานศึกษาภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้าน โดยต้องอาศัยความพร้อม อันประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ ทั้งด้านการบริหารงานบุคคลกร งานงบประมาณ งานอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ งานการบริหารทั่วไปบนพื้นฐานของการบริหารที่ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อย่าง

เคร่งครัด สอดคล้องกับ ฟิวเจอร์ เลิร์น ซึ่งต้องมีทักษะดังกล่าวแล้วยังจะต้องมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นฐานด้านการสื่อสารด้านดิจิทัลได้อย่างรอบด้านและปลอดภัย (Future Learn, 2020)

6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา (Analytical thinking skills of school digital application) ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร ชุมชน และสังคมโดยสามารถประเมินความพร้อมด้านดิจิทัลของสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกิจของสถานศึกษากับยุทธศาสตร์ชาติและแผนงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเข้าใจ รอบรู้ รอบด้าน สามารถคาดการณ์สถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นกับสถานศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมืออาชีพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม พบว่า องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ผู้บริหารสามารถพัฒนาตนเองในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา สามารถบูรณาการประสบการณ์ทางด้าน IT มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรของตนเอง สอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มซ้อย ที่ให้ความสำคัญกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องมีจิตที่เชี่ยวชาญพร้อมพัฒนาตนเอง มีจิตคิดสังเคราะห์คิดสร้างสรรค์ ให้ความเคารพ และ มีจิตจริยธรรม และควรมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล อันเป็นทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (innovation thinking skill) ทำทนายผู้บริหารสถานศึกษาให้ต้องพัฒนาเพิ่มพูนฝึกฝนให้เกิดความรู้ ความชำนาญ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้ บ่มเพาะทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนในยุคดิจิทัล เพื่อเป็น ทรัพยากรที่มีคุณค่า ในสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน ประเทศ และสังคมโลก อย่างรู้เท่าทัน รอบด้านแบบมืออาชีพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ทักษะที่สำคัญดังนี้ ทักษะการพัฒนาการรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Improving the digital literacy and information technology skills) ทักษะการจัดการความรู้ และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล (Knowledge Management and experience Skills for Digital Organization Administration) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล (Assessment Skills in Digital Organization Performance) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล (Human Resources Management Skills of Digital Organizations) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Digital problem solving and related laws Skills) และทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา (Analytical thinking skills of school digital application)

สามารถจัดทำเป็นแผนภาพได้ดังนี้

บทสรุป

องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ คือ 1) ทักษะการพัฒนาการรู้ดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ทักษะการจัดการความรู้และประสบการณ์เพื่อการบริหารองค์กรดิจิทัล 3) ทักษะการประเมินผลการดำเนินการองค์กรดิจิทัล 4) ทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรดิจิทัล 5) ทักษะการแก้ปัญหาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลของสถานศึกษา และผลการยืนยันองค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิยืนยัน องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ แสวงหาความรู้ด้านดิจิทัล สร้างเสริมประสบการณ์ สามารถประเมินผลการดำเนินการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล สามารถแก้ปัญหาและรอบรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล มีความรู้ในการคิดวิเคราะห์การใช้ดิจิทัลในโรงเรียน

และสามารถสื่อสารให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างถูกต้อง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) พัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อเพิ่มเติม อบรมการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเช่น การบริหารการเงิน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การใช้สารสนเทศมาใช้ในการบริหารในองค์กร

2) ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในองค์กร ด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อบรม ทั้งในหน่วยงานโดยตรง และต่างหน่วยงานในด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารประถมศึกษา และสถานศึกษาเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562 จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/process_devskill_digital.pdf.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J.W. & Kahn, J. (2006). *Research in education*. New Delhi: Prentice Hall of India Pvt. Ltd.
- Esther Shein, CIO. (2021). *7 skills of successful digital leaders*. Retrieved 25 April 2022 from www.cio.com/article/189078/skills-of-successful-digital-leaders.html
- Future Learn, (2020). *The complete guide to digital skills*. April 30th. 2020. Retrieved 25 April 2022 from www.futurelearn.com/info/blog/the-complete-guide-to-digital-skills.
- Quixy, Hyderabad. (2022) India. *Top 9 Skills a Digital Leader must have in 2022*. Retrieved 25 April 2022 from www.quixy.com/blog/digital-leader-top-skills/
- Karakose, T., Polat, H., & Papadakis, S. (2021). Examining Teachers' Perspectives on School Principals' Digital Leadership Roles and Technology Capabilities during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 13(23), 1-20.

การประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนหนองรีประชานิมิต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
Assessment of Supervision Projects Within Educational
Institutions Nongreeprachanimit School under the Secondary
Educational Service Office Kanchanaburi

ว่าที่ร้อยตรีหญิงมูทิตา เอี่ยมทิพย์

Acting Sub Lt, Mutita Eamtip

โรงเรียนหนองรีประชานิมิต

Nongreeprachanimit school

Corresponding Author, Email: m0990121305@gmail.com

Received July 11, 2022; Revised September 16, 2022; Accepted: September 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนหนองรีประชานิมิต โดยใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา 5 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน โครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถตรงตาม โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ มีปฏิทินการดำเนินโครงการชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีจำนวนบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการอย่างเพียงพอ ด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้สอนและผู้นิเทศเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ผู้นิเทศมีการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาได้ตรงตามเป้าหมายของครูผู้สอน ครูผู้สอนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านผลผลิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้สอนได้รับการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามสาขาวิชา ครูมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านผลกระทบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครอง และชุมชนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับห้องเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครู

คำสำคัญ: ประเมินโครงการ; การนิเทศภายในสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to evaluate the supervision projects within educational institutions Nongreepachanimit school. The research staff conducted by using the CIPPI Model. The data collected by using a questionnaire on opinions of those involved in the supervision project in schools namely administrators, Board of Basic Education Institutions, teachers, and students. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation. The results of the research were as follows:

Context was appropriate at the highest level. The activities are consistent with the needs of the teachers. The project is consistent with the policies of the school and the parent organization. The project activities are in line with the school's needs. In terms of import factors, they are appropriate at a high level. Teachers have the knowledge and abilities according to learning management structure There is a clear and concrete project implementation calendar and there is a sufficient number of personnel to carry out project activities. The process aspect is appropriate at the highest level. Instructors and supervisors exchange knowledge with each other about teaching and learning management. Supervisors reflect results for development to meet the goals of teachers. Teachers receive feedback that is useful for the development of teaching and learning management. The productivity aspect is appropriate at a high level. Instructors have developed the ability to manage learning according to the field of study. Teachers have a variety of teaching and learning management styles. and has guidelines for teaching and learning that focus on learners. And the impact aspect was appropriate at a high level. Parents and the community were satisfied with the teaching management development process. Create a community of professional learning at the classroom level. Students are satisfied with the teacher's teaching and learning management.

Keywords: project evaluation; internal supervision; the Secondary Educational Service Office

บทนำ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มี

เจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้นคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีสุขภาวะที่ดี มีจิตสาธารณะมีวินัย รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น รักษาศีลธรรม เป็นพลเมืองดีของชาติ มีพัฒนาการที่ครอบคลุมรวมทั้งมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนทุกคน (3R) สามารถอ่านออก เขียนได้ ทักษะในการคำนวณ และทักษะต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อปรับใช้ในการเรียนรู้ได้ทุกวิชา (8C) ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหาได้ ทักษะการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะในการสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อ ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะทางอาชีพและการเรียนรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลงและคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม (อมรรตน์ เตชะนอก, รัชนิจุรศิริวัฒน์ และพระฮอนด้า วาตสโท, 2563)

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาครูในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ส่วนกลางมักเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมอบรมที่ใช้ การบรรยายการประชุมกลุ่มย่อย แล้วสรุปความคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมีผู้เข้ารับการอบรมค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถสื่อสารเป็นรายบุคคลได้อย่างใกล้ชิดทั่วถึงอีกทั้งยังเกิดปัญหาว่าครูต้องละทิ้งงานสอน เพื่อเข้ารับการอบรม ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง หลังสิ้นสุด การอบรมไม่สามารถติดตามผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการประชุมอบรมมาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จอยซ์และเชาว์เวอร์ (JOYCE AND SHOWERS, 1988 อ้างถึงใน วัชรภา เล่าเรียนดี, 2556) การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ จะเห็นได้จากการกำหนดงานการนิเทศการศึกษาไว้ในขอบข่ายภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษา

นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ยังได้กำหนดให้ระบบการนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นเกณฑ์พิจารณา การประเมินภายนอกด้วยกระบวนการนิเทศในโรงเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะนำกระบวนการบริหารจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุมาตรฐานของหลักสูตรและมาตรฐานของชาติที่กำหนดไว้ ซึ่งการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษามากที่สุดเพราะเป็นการดำเนินงานโดยบุคลากรของสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนย่อมจะเข้าใจปัญหา

และรู้ ข้อมูลภายในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงสามารถใช้กระบวนการนิเทศการศึกษาเข้าไปแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง (อิสรนนท์ ศิริรัตนพาณิชย์, 2559)

จากแนวโน้มของการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนและทิศทางการนิเทศการสอนในอนาคตมีจุดสำคัญอยู่ที่การนิเทศในโรงเรียนและการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากร โอливаและพอลัส (OLIVA & PAWLAS 2001 อ้างถึงใน วรกมล น้อยพิทักษ์ และสงวน อินทร์รักษ, 2562) โดยมุ่งเน้นความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรและผู้บริหารในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งการนิเทศการสอนในปัจจุบันและอนาคตจะต้องยึดหลักการนิเทศที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน มุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรงเป็นการนิเทศแบบรายบุคคลและรายกลุ่มที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครูและของโรงเรียน มีการดำเนินการนิเทศที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู มีการสังเกตการณ์สอนและบันทึกข้อมูลที่เป็นปรนัย มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศอย่างต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศต้องเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการสอน การวิจัยในชั้นเรียน การสื่อความหมาย นวัตกรรมและเทคโนโลยี การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้รวมถึงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนวิธีการสอนที่เหมาะสม เป็นผู้นำกลุ่มส่งเสริมความผูกพันในภาระหน้าที่แก่ครู ส่งเสริมและพัฒนาเจตคติที่ดีต่อตนเอง โรงเรียนและงานที่ปฏิบัติ ใส่ใจต่อประสิทธิภาพ ครูมีอำนาจและอิสระในหน้าที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของการจัดการศึกษา มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมงานมีประสบการณ์สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอนได้ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2555) การนิเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพราะความก้าวหน้าทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน (อิสรนนท์ ศิริรัตนพาณิชย์, 2559)

นอกจากนี้แล้วกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นกระบวนการในการพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นวิธีการช่วยเหลือและแนะนำโดยผู้ทำหน้าที่นิเทศในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการสอนของครูผู้สอนให้สามารถปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีต่อกันแบบหุ้นส่วนระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ กระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนมีความสำคัญดังนี้ 1) การนิเทศทำให้ครูมีความมั่นใจและกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอน 2) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 3) ทำให้ครูสามารถสะท้อนผลในการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ 4) ทำให้ผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้สอนสามารถค้นหาคำตอบที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน 5) ช่วยให้ครูได้วิธีการสอนที่ดี และถูกต้องสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของครู ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถนำผลการนิเทศ และผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนไปใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัยในชั้นเรียน 7) ประโยชน์จากการสะท้อนผลทำให้ผู้รับการนิเทศสามารถ

ทำงานได้ดีขึ้นและตรงประเด็นในเนื้อหาที่ตนเองสอน 8) มีส่วนสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และมีส่วนสนับสนุนให้ผู้บริหารได้รับรู้ระดับความรู้ความสามารถของครูซึ่งจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (สมาพร มณีอ่อน, 2560)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนหนองรีประชานิมิต พบว่า ประสบปัญหาหลายประการที่ทำให้การนิเทศในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่พบ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารใช้เครื่องมือนิเทศและรูปแบบการนิเทศแบบเก่า ซึ่งเป็นการนิเทศแบบตรวจสอบรายการ (CHECKLIST) จึงทำให้ครูผู้สอนไม่ได้รับการสะท้อนกลับหรือไม่ได้รับทราบผลที่เกิดจากการนิเทศ ซึ่งทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำผลที่ได้จากการนิเทศการจัดการเรียนการสอนไปพัฒนาตนเองได้ กระบวนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน การนิเทศไม่เป็นระบบและไม่จริงจัง ไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและวิธีการของการนิเทศในโรงเรียน ครูขาดความเข้าใจ และไม่ตระหนักรู้ต่อกระบวนการนิเทศภายใน ครูไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการนิเทศภายใน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การประสานความร่วมมือ การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ผลดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษายังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคุณภาพของผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา เนื่องจากปัญหาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู การขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การจัดการเรียนการสอน และการขาดการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด (COVID-19)

ดังนั้นการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนต้องเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา และที่สำคัญครูผู้สอนในโรงเรียนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาต่างๆในโรงเรียนโดยตรง จึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองมากที่สุด แต่การนิเทศที่ได้มาตรฐานที่ดำเนินการนิเทศโดยผู้นิเทศ ผู้บริหาร ในปัจจุบันประสบปัญหา กล่าวคือ จำนวน ผู้นิเทศไม่เพียงพอ (โรงเรียนหนองรีประชานิมิต, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ แกลทเธอร์ (อ้างถึงใน โรงเรียนสกล, 2558) พบว่าการนิเทศไม่เพียงพอกับความต้องการของครู โดยร้อยละ 80 ของครูผู้สอนที่เป็นตัวอย่างการวิจัยไม่เคยได้รับการสังเกตการสอน หรือน้อยครั้งและไม่มีการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับและยังใช้รูปแบบการนิเทศแบบเดียวกันทั้งหมดปัญหาเหล่านี้หากยังไม่แก้ไขย่อมส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยรวม จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแบบประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2563 โดย สรุปปัญหา คือ ขาดการวางแผน หาสื่อเครื่องมือในการนิเทศ ขาดความมั่นใจในการนิเทศ ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน หากการต่อเนื่องในการดำเนินการ ไม่เข้าใจในเรื่องระบบการนิเทศที่ผู้บริหารและครูเรียนรู้และทำงานร่วมกันการดำเนินการนิเทศไม่เป็นระบบ และไม่ต่อเนื่อง ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศยังขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารบางท่านยังไม่ให้ความสนใจต่อการนิเทศ (โรงเรียนหนองรีประชานิมิต, 2563)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการและกลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา จึงได้จัดให้มีโครงการนิเทศภายใน สถานศึกษาโรงเรียนหนองรี

ประชาณิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ด้วยเล็งเห็นว่าโครงการนิเทศภายใน มีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาครู ให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้มีคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ดังนั้นหลังจากที่โครงการนิเทศภายในของโรงเรียนหนองรีประชาณิมิตได้ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง จึงควรจะได้มีการประเมินโครงการ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การประเมินโครงการมีแนวทางการประเมินหลายรูปแบบ ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการประเมิน CIPP MODEL ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 2007) มาเป็นแนวทางในการประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า รูปแบบการประเมิน CIPP MODEL เป็นการประเมินทั้งระบบ ทุกส่วน และทุกองค์ประกอบและให้ความสำคัญของแต่ละส่วนใกล้เคียงกัน สามารถประเมินข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาได้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อนำไปสู่คำตอบว่า โครงการนิเทศภายในสถานศึกษามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร การดำเนินงานเป็นไปตามความมุ่งหวังที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค หรือข้อผิดพลาดอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรมีการปรับปรุงพัฒนา กระบวนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ไปในทิศทางใดเพื่อให้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชาณิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน ครูผู้สอน จำนวน 50 คน นักเรียนโรงเรียนหนองรีประชาณิมิต ปีการศึกษา 2564 จำนวน 874 คน ประชากรรวมทั้งสิ้น 939 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนหนองรีประชาณิมิต ปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งสิ้น 324 คน ได้มาโดยใช้การเปิดตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินด้านบริบท 2) แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า 3) แบบประเมินด้านกระบวนการ 4) แบบประเมินด้านผลผลิต และ 5) แบบประเมินด้านผลกระทบของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามแต่ละฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00, 1.00, 0.95, 0.97 และ 1.00 ตามลำดับ รวบรวมข้อมูลวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการการศึกษา

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมาย ผลการประเมินผลโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี มัธยมศึกษากาญจนบุรี ในภาพรวม

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน (n=325)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบริบทของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี	4.56	0.43	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี	4.30	0.45	มาก
3. ด้านกระบวนการของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี	4.50	0.35	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิตของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี	4.30	0.45	มาก
5. ด้านผลกระทบของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี	4.47	0.54	มาก
สรุปผลการประเมินในภาพรวม	4.43	0.41	มาก

ผลการประเมินผลโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบริบทของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.35) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี และ

ด้านผลผลิตของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนหนองรีประชานิมิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษากาญจนบุรี สูงสุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.= 0.45)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาด้านบริบทด้านบริบท (Context) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดกิจกรรมนิเทศการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียน โดยอาศัยการทำงานแบบร่วมมือ จึงจัดให้มีการประชุมชี้แจงนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การร่วมกันกำหนดทิศทางการนิเทศ การสำรวจความต้องการของครูผู้สอน เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสร้างสื่อและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วัชรเลา เรียนดี, 2556) กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก การนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งของการนิเทศที่มุ่งปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครู การนิเทศการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โอливаและพอลัส (Oliva and Pawlas, 2001 อ้างถึงใน วรกมล น้อยพิทักษ์ และสงวน อินทร์รักษา, 2562) กล่าวไว้ว่า การนิเทศต้องมุ่งเน้นความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรและผู้บริหารในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งการนิเทศต้องยึดหลักการนิเทศแบบมีจุดหมาย มุ่งเน้นการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนโดยตรง เป็นการนิเทศแบบรายบุคคลและรายกลุ่มที่สอดคล้องกับปัญหาของครูในโรงเรียน

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถตรงตามกลุ่มสาระการจัดการเรียนรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ครูผู้สอนมีคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชาหรือกลุ่มสาระการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย มีประสบการณ์ทางด้านการสอนอยู่ในวัยที่พร้อมจะรับการพัฒนาและมีความพร้อมที่จะรับความรู้ใหม่ใหม่ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และนอกจากประสบการณ์ของครูผู้สอน โรงเรียน กำลังกลับถึงการพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้สูงสุด จึงจัดให้มีการพัฒนาบุคลากร เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เช่น การอบรมเพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน การจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต้นสังกัดที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสังกัดอยู่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ จอยซ์และโชว์เวอร์ (Joyce and Showers, 1988 อ้างถึงใน วัชร เลา เรียนดี, 2556) ให้ความเห็นว่า การฝึกอบรมในภาคทฤษฎีด้วยการบรรยายเพียงอย่างเดียว นั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในระดับต่ำ เกิดทักษะได้ในระดับปานกลาง

และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในระดับต่ำมาก การพัฒนาครูโดยการอบรมแบบฟังบรรยาย นำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้น้อย ในทางปฏิบัติ ครูเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับกลยุทธ์ แนวคิดและเทคนิคการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอแต่ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับลงสู่การปฏิบัติในห้องเรียนได้ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของมาสคีย์ (Maskey, 2009 p. 63 อ้างถึงใน สมาพร มณีอ่อน, 2560) การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ของครูที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ จะต้องสร้างให้เกิดความตระหนักเข้าถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นไปตามความต้องการของครูที่มีความแตกต่างกัน กระบวนการของการพัฒนา ต้องพัฒนาครูด้านความรู้ ความสามารถ กลยุทธ์ เทคนิควิธี การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ รู้เทคนิคและกลยุทธ์ในการจูงใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การแสดงออก และในการสร้างสรรค์ความรู้ ตลอดจนการช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างเต็มศักยภาพ และมีความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อิสนันท์ ศิริรัตนพาณิชย์, 2559) การนิเทศต้องมีการอบรมให้ความรู้ก่อนการดำเนินการนิเทศ ควรร่วมกันวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของความต้องการในการนิเทศ ควรมีการจัดกิจกรรมสัมมนาระดมความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและข้อมูลใหม่ใหม่ในการพัฒนางาน

ด้านกระบวนการ (Process) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนและผู้นิเทศเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ กระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนและพิจารณาปัญหาร่วมกัน (Consider) การปฏิบัติการสังเกตชั้นเรียน (Action) การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Reflect) และการประเมินผลการสังเกตชั้นเรียน (Evolution) จากขั้นตอนการดำเนินการ ในขั้นตอนของการ การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Reflect) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศต้องชี้แจงให้ข้อมูลการสะท้อนกลับถึงข้อดี และข้อควรพัฒนา ในการจัดการเรียนการสอน การร่วมกันพิจารณาประเด็นที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข เสนอวิธีการแก้ปัญหาหรือพิจารณาปัญหาอื่น พร้อมวิธีแก้ปัญหาต่อไป จึงส่งผลให้ครูผู้สอนและผู้นิเทศได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้ถึงปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาผู้เรียนไปด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สมาพร มณีอ่อน, 2560) ได้ให้ความเห็นว่า ประโยชน์จากการสะท้อนผลทำให้ผู้รับการนิเทศสามารถทำงานได้ดีขึ้นและตรงประเด็นในเนื้อหาที่ตนเองสอน ครูมีส่วนสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้บริหารได้รับรู้ระดับความรู้ความสามารถของครูซึ่งจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ครูสามารถสะท้อนผลในการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ทำให้ผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้สอนสามารถค้นหาคำตอบที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ด้านผลผลิต (Produce) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถการจัดการเรียนรู้ตรงตามสาขาวิชา ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบุคลากร เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน โดย จัดให้มีการฝึกอบรม การประชุมเชิงวิชาการ การศึกษาดูงาน ตลอดจนการส่งเสริมให้

บุคลากรได้ศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา และนอกจากนั้น กิจกรรมการนิเทศที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนที่ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นอกจากนี้หลังเสร็จสิ้นการจัดการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้วยังมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ จึงทำให้ ครูผู้สอน ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วัชรเกล้า เรืองดี , 2556) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องมีการนิเทศการสอนเป็นหลัก และการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพครู เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเป้าหมายสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ (อิสนันท์ ศิริรัตนพานิชย์, 2559) การนิเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารหรือผู้นิเทศต้องพัฒนา หรือมีแนวทางการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทของครูผู้สอน

ด้านผลกระทบ (Impact) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ จากการดำเนินการนิเทศภายใน ตามกระบวนการและขั้นตอนการนิเทศของโรงเรียน ส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสนทนาแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาหรือแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งในระดับโรงเรียนและในระดับห้องเรียน ครูผู้สอนมีการพัฒนาและแก้ปัญหาของนักเรียนร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผล การทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ (จักรภพ เนวะมาตย์, 2559) สรุปได้ว่าผลจากการนิเทศภายในของ วิทยาลัยเทคนิคตาก เป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในหมวดวิชาพื้นฐานประยุกต์โดยภาพรวม ปีการศึกษา 2560 เพิ่มขึ้น จากเดิม ปีการศึกษา 2559 โดยภาพรวมมีระดับคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในหมวดวิชาพื้นฐานประยุกต์โดยภาพรวมปีการศึกษา 2560 เพิ่มขึ้น จากเดิม ปีการศึกษา 2559 โดยภาพรวม มีระดับคะแนนเฉลี่ย เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (สมาพร มณีอ่อน, 2560) กระบวนการในการพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นวิธีการช่วยเหลือและแนะนำโดยผู้ทำหน้าที่นิเทศในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการสอนของครูผู้สอนให้สามารถปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีต่อกันแบบหุ้นส่วนระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การนิเทศทำให้ครูมีความมั่นใจและกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้ครูได้วิธีการสอนที่ดี และถูกต้องสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตรง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ทำให้เกิดข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ด้านบุคลากร หากโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่นิเทศให้มีจำนวนเพียงพอต่อการรับภาระนิเทศ และจัดให้มีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาจะทำให้โรงเรียนสามารถนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการของบุคลากร
2. การนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางให้ผู้บริหารได้เห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เป็นไปตามความต้องการของบุคลากรและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องนำข้อมูลไปวิเคราะห์ เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรและความต้องการของผู้เรียน จึงจะส่งผลให้การนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์

บทสรุป

การประเมินโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนหนองรีประชานิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ด้านบริบท การดำเนินโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนมีนโยบายการดำเนินโครงการให้ชัดเจน กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน มุ่งเน้นให้ครูเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้เป็นอย่างดี
- 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศให้มีจำนวนเพียงพอต่อการรับภาระนิเทศ ควรจัดให้มีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาอื่นสามารถเข้ามาช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ควรนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้ามาช่วยในการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
- 3) ด้านกระบวนการ โรงเรียนมีขั้นตอนการนิเทศที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่เนื่องจากโรงเรียนมีการหมุนเวียนเปลี่ยนบุคลากรอยู่บ่อยครั้ง ในทุกปีการศึกษาควรมีการประชุมเพื่อชี้แจงทิศทางและกระบวนการดำเนินการนิเทศ เพื่อให้บุคลากรได้รับทราบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การให้ข้อมูลสะท้อนกลับของผู้นิเทศ ควรจะทำให้เป็นสารสนเทศ ทั้งในรูปแบบของการรายงานในลักษณะของเอกสาร และชี้แจงต่อตัวผู้รับภาระนิเทศโดยตรง เพื่อให้ผู้รับภาระนิเทศสามารถนำข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้นิเทศไปปรับใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โรงเรียนมีเครื่องมือการนิเทศที่หลากหลาย สามารถนำมาปรับใช้กับบุคลากรได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของรายวิชา
- 4) ด้านผลผลิต กิจกรรมการนิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยผู้บริหาร ส่งผลให้ครูมีการเตรียมตัวเพื่อจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคและรูปแบบการสอนที่หลากหลาย มีการวัดและการประเมินผลที่เป็นไปตามบริบทของกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และยังส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการแก้ปัญหาในชั้นเรียนร่วมกัน
- 5) ด้านผลกระทบ เนื่องจากการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นแนวทางให้ผู้บริหารได้เห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เป็นไปตามความต้องการของ

บุคลากรและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องนำข้อมูลไปวิเคราะห์ เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรและความต้องการของผู้เรียน จึงจะส่งผลให้การนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยมีการวางแผน และกำหนดนโยบายการนิเทศ กรอบการนิเทศและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในวิธีการนิเทศการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่ตรงต่อความต้องการของครูเพื่อพัฒนาวิชาชีพ อบรมให้กับผู้ที่จะต้องทำหน้าที่นิเทศและผู้บริหารนิเทศและให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มากที่สุด

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศภายในเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของครูและครูสามารถนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.3 ควรมีการจัดทำคู่มือการนิเทศ เอกสารและรายงานสรุปผลการประเมินการนิเทศภายในของโรงเรียนให้สถานศึกษาอื่นๆ ไว้ศึกษารายละเอียด และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน

1.4 ควรจัดให้มีการประเมินนิเทศให้กับบุคลากรที่เข้ามาใหม่ได้ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ความสามารถในการกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการสร้างสื่อและนวัตกรรม ความสามารถด้านการวัดและการประเมินผล เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในเชิงปริมาณในการพัฒนาให้ตรงต่อความต้องการของครูผู้สอน

2.2 ควรมีการจัดวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามทฤษฎีการนิเทศแบบต่างๆ ที่ผู้บริหารนำมาใช้เป็นรูปแบบในการนิเทศ

2.3 ควรมีการวิจัยรูปแบบการนิเทศในสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2555 (ฉบับที่ 4).

กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

- กัลยา ศรีวิเชียร, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2558). การประเมินโครงการพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร*, นครปฐม.
- จักรภพ เนวะมาตย์. (2559). การประเมินโครงการนิเทศภายในวิทยาลัยเทคนิคตาก สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (รายงานการวิจัย). วิทยาลัยเทคนิคตาก.
- นพดล สายเทียน. (2557). ความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอพนมทวน. *การศึกษานิเทศศาสตร์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, กรุงเทพฯ.
- นรรัตน์ ฝันเชียร. (2563). *ประโยชน์ของการฝึกอบรมครู*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2563, จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/80328>
- มาเรียม นิลพันธ์ และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2556). *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 1198-1126.
- โรงเรียนหนองรีประชานิมิต. (2563). รายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้. กาญจนบุรี: โรงเรียนหนองรีประชานิมิต. รายงานการประเมินตนเอง (SAR). กาญจนบุรี: โรงเรียนหนองรีประชานิมิต.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอน และการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎีกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม.
- สมภาพ มณีอ่อน. (2560). การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เทคนิคการโค้ช (Coaching). *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 15(2), 61-73.
- สัณชัย พูลสุข. (2562). รายงานการประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2562, จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชณี จรุงศิริวัฒน์, พระฮอนต้า วาทสทุโท. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 7(9), 1-15.
- อิสนันท์ ศิโรรัตนพาณิชย์. (2559). การนิเทศในโรงเรียนสกล. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร*, นครปฐม.
- Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP evaluation model checklist: A tool for applying the CIPP Model to assess long-term enterprises*. 1 December 2007, from <http://www.wmich.edu>.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
The Relationship between Management Skills in the 21st
Century of School Administrators and Academic Affairs
Administration Schools for the Deaf in Group 1 the Special
Education Bureau

กาญจนา ภูมมา

Kanjana Phumma

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University Thailand.

Corresponding, Author Email: pookan1981@gmail.com

Received August 26, 2022; Revised September 18, 2022; Accepted: September 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 การบริหารงานวิชาการ และความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 138 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษากลุ่ม 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทักษะการวางแผน และการพัฒนา อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะการสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผล และการวางแผน

2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; การบริหารงานวิชาการ; โรงเรียนโสตศึกษา

Abstract

The research aimed to study the management skills in the 21st century of school administrators, the academic affairs administration, and the relationship between management skills in the 21st century of school administrators and the academic administration in schools for the deaf in group 1 under the Special Education Bureau.

The sample was 138 administrators and teachers. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with content validity of 1.00 and a reliability of 0.78. The data were analyzed in terms of percentage, mean, standard deviation, and Pearson' correlation coefficient at a statistical significance of 0.05. The findings:

1. The management skills in the 21st century of school administrators in schools for the deaf in group 1 were overall at a high level, when considering in each individual aspect, planning skills and development was at a highest level, aspects at the highest level, as written in descending order were communication and community relations skills, organizational management skills, visionary leadership skills, instructional management skill, personal management skills, and education research evaluation and planning skills.

2. The academic affairs administration in schools in group 1 for the deaf was overall high, when considering in each individual aspect was at the highest level, as written in descending order as aspect of schools' curriculum development, development and promotion of learning resources, and the highest level ranking in descending order as aspect of development and use of media and technology for education, teaching and learning management in schools and research for improving the quality of education.

3. The relationship between management skills in the 21st century of school administrators and academic affairs administration in schools for the deaf in group 1 under the Special Education Bureau, in overall, was at the significantly highest positive correlation of 0.05

Keywords: School management; academic affairs administration; schools for the deaf

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้แต่ละประเทศต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสังคมโลกเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารมากมาย และสลับซับซ้อนจึงเป็นโลกไร้พรมแดนแห่งข้อมูลข่าวสารและการหลั่งไหลของข้อมูลต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ตทำให้สิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมองค์กรต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมรับมือกับปัญหาที่จะตามมาในอนาคตด้วยเหตุนี้ ผู้นำองค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากเดิมไปสู่ผู้นำที่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การบริหาร และการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทางวิชาการมีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลและสามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันไปสู่อนาคตได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ชัยยงค์ เพาพาน, 2559)

การปฏิรูปการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อช่วยในการเพิ่มความเท่าเทียมในสังคมการให้การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพลเมืองของประเทศซึ่งส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้รับรองสิทธิเสมอกันโดยให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 10 วรรคสอง ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม และเห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยมีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับคนพิการเพื่อให้คนพิการได้รับบริการได้ทั่วถึงเพียงพอและมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หรือ มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ ต้องจัดการศึกษาในลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากเด็กปกติการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนมีลักษณะที่ควรดูแลช่วยเหลือมากกว่าเด็กปกติ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเหล่านี้ จึงต้องดำเนินการเป็นพิเศษโดยมีหลักการสำคัญคือการเตรียมความพร้อมการจัดการเรียนการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กพิการในแต่ละระดับ แต่ละประเภท และการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กพิการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาจนสามารถพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคลสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลซึ่งมีรูปแบบ และวิธีการจัดที่หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนพิการ โดยได้พยายามเร่งรัดจัดปัญหาและข้อบกพร่องอันเป็นอุปสรรคกีดขวางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการ ประกอบกับการที่รัฐบาลมีกฎหมาย และมีนโยบายที่ชัดเจนในการมุ่งพัฒนาคนพิการน่าจะส่งผล ให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการมีการพัฒนาที่ดีขึ้นตามลำดับ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2556)

จากรายงานผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทย พบว่า การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ปัจจุบันหลักสูตรจัดการจัดการศึกษายังไม่ชัดเจน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไม่ครอบคลุมตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางที่รัฐกำหนด โรงเรียนมีการศึกษาสังเคราะห์ใช้หลักสูตรแกนกลางซึ่งกำหนดชั่วโมง การวัดและประเมินผลไว้ชัดเจน แต่ในการปฏิบัติผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ได้ไม่ตรงกับหลักสูตรกำหนดรวมไปถึงสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนยังไม่ชัดเจน ครูผู้สอนบรรจุใหม่ขาดทักษะการใช้ภาษามือสื่อสารกับผู้เรียนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เข้าใจให้ลึกซึ้งเชิงวิชาการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558) ดำเนินงานการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะความพิการ บริหารการเรียนการสอนโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในด้านการวางแผนการกำหนดนโยบาย การจัดแผนการปฏิบัติงานด้านวิชาการน้อยเกินไปทำให้เกิดปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในเรื่องการจัดทำหลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความพิการของนักเรียน การบริหารหลักสูตรจึงไม่บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ครูผู้สอนไม่สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครบทุกวิชาทุกระดับชั้นในรายวิชาที่รับผิดชอบ การจัดทำสื่อวัตกรรมการประกอบการสอนไม่ทันสมัย ไม่เหมาะสมกับสภาพความพิการ ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพและนักเรียนพิการไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพเท่าที่ควร (พิมลพร จันทรสมติ, 2550)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานการศึกษาพิเศษจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารงานวิชาการในด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนโสตศึกษาซึ่งมีภารกิจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและทักษะการบริหารสถานศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะของงานการศึกษาพิเศษ อันเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะผลักดันให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริงจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสำรวจ และพัฒนาทักษะของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับการวางแผนกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ครูผู้สอน จำนวน 196 คน รวมจำนวน 214 คน จาก 6 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ครูผู้สอน จำนวน 126 คน จาก 6 โรงเรียน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 138 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมี 7 ทักษะ ดังนี้ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ทักษะการเรียนรู้ ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผล และการวางแผน

2. การบริหารงานวิชาการในโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

2. เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 65 ข้อ เกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 ซึ่งมี 7 ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 มี 5 ด้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 จำนวน 65 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ
2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
4. การวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (mean) หรือ ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)
5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับ การบริหารงานวิชาการ ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.44	0.32	มาก
2. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน	4.49	0.25	มาก
3. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร	4.48	0.30	มาก
4. ทักษะการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร	4.61	0.31	มากที่สุด
5. ทักษะการเรียนรู้	4.32	0.27	มาก
6. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล	4.27	0.26	มาก
7. ทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผล	4.25	0.29	มาก

และการวางแผน			
รวมเฉลี่ย	4.41	0.18	มาก

ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทักษะการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x} = 4.61$) เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต และการมีงานทำ ส่วนด้านที่มีทักษะอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ($\bar{x} = 4.49$) ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ($\bar{x} = 4.48$) ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ($\bar{x} = 4.44$) ทักษะการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.32$) ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล ($\bar{x} = 4.27$) และทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน ($\bar{x} = 4.25$)

ตารางที่ 2 การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.45	0.26	มาก
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.69	0.39	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.55	0.43	มากที่สุด
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.18	0.20	มาก
5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.47	0.30	มาก
รวมเฉลี่ย	4.47	0.24	มาก

ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.69$) เนื่องจากผู้บริหารมีการวางแผนและกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมตอบสนองต่อศักยภาพและความถนัดของผู้เรียน มีการจัดทำเนื้อหากิจกรรมให้เหมาะสมกับความพิการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.55$) ผู้บริหารมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ วางแผนจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีสภาพเหมาะสมกับผู้เรียน ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่วนด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.47$) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.45$) และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 4.18$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาพรวม

ทักษะทักษะการบริหาร ในศตวรรษที่ 21 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)					
	การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา					
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y _{total}
X ₁	0.04	0.42**	0.30**	0.18*	0.47**	0.40**
X ₂	0.25**	0.43**	0.34**	0.22**	0.46**	0.46**
X ₃	0.22*	0.56**	0.53**	0.25**	0.46**	0.57**
X ₄	0.34**	0.67**	0.51**	0.29**	0.57**	0.66**
X ₅	0.22**	0.55*	0.45**	0.11	0.57**	0.55**
X ₆	0.43**	0.44**	0.39**	0.17*	0.48**	0.52**
X ₇	0.27**	0.33**	0.25**	0.23**	0.32**	0.37**
X _{total}	0.38**	0.75**	0.61**	0.32**	0.74**	0.78**

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.78$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($r=0.75$) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($r=0.74$) ด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ($r=0.61$) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($r=0.38$) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($r=0.32$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่าบริหารองค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องอาศัยทักษะทางการบริหารทุกๆ ทักษะ เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนจัดการองค์กรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการบริหาร มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการ

ดำรงชีวิต ทักษะอาชีพตอบสนองต่อศักยภาพและความแตกต่างของนักเรียน กำหนดนโยบายวางแผน พัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน พัฒนาสื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลาย รวมไปถึงการส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ด้วยวิธีที่หลากหลายดังที่ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) กล่าวว่า ผู้นำองค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากเดิมไปสู่ผู้นำที่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การบริหาร และมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลและสามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันไปสู่อนาคตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับที่ (ปัทมพร พงษ์เพชร, 2561) ที่สรุปว่าทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ผ่องพรรณ พลราช, 2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 29 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้เพราะว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นงานหลักของการบริหารการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ พัฒนาเด็กโดยมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ (ชไมพร อีอ้าย, 2562) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของผู้เรียนเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และภาวะสุขภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปัทมพร พงษ์เพชร, 2561) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุษา แซ่เตียว, 2559) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 มีทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ในด้านทักษะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา มีการบริหารจัดการพัฒนานุเคราะห์ให้มีความรู้

ความสามารถที่ปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มีวางแผนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สร้างและนำเอานวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริหารการศึกษา ทักษะการบริหารสถานศึกษาเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานวิชาการนั้น ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ ก้าวทันโลก สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถบริหารงานวิชาการ สามารถวางแผน วิเคราะห์ ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานในด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ (อนิรุทธิ์ อมรแก้ว, 2561) กล่าวว่า การบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทักษะที่สำคัญในยุคที่จะต้องใช้ในการทำงานและการบริหารงานเมื่อมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ก็จะทำให้ก้าวข้ามการทำงานแบบเดิมไปสู่การทำงานในยุคใหม่ ต้องใช้ทักษะมากขึ้น ผู้ที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นผู้ที่สามารถอยู่รอดได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (พรพิมล แก้วอุทิศน์, 2563) กล่าวว่าการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ในการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการ

องค์ความรู้จากการวิจัย จากโมเดลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้มีทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทักษะการบริหารสถานศึกษาเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานเพื่อทำให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานวิชาการซึ่งถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ ก้าวทันโลก สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถบริหารงานวิชาการ สามารถวางแผน วิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานในด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับผู้เรียน

บทสรุป

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทักษะการวางแผน และการพัฒนา อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน

การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามผลการวิจัยของครูผู้สอนเพื่อใช้ในการวางแผนงานวิชาการ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศการวิจัยในสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน และสะดวกต่อการนำไปใช้

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน และสร้างบรรยากาศการทำงานโดยให้บุคลากรร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันร่วมปฏิบัติงานอย่างสามัคคี

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและ หน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนจริงและสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.3 ควรมีการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ในการประชุมวิชาการทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.*
- ชุมพร ภามนตรี. (2558). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.*
- ปัทมาพร พงษ์เพชร. (2561). *ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.*
- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.*
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาคนพิการ พ.ศ. 2551. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 1-16.

- พรพิมล แก้วอุทัย. (2563) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ตามทัศนะของครู. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยนครราชสีมา.
- มณีรัตน์ คำจำปา. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 14.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2556). *การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ*. กรุงเทพมหานคร: สกสศ.
- อนิรุทธิ์ อมรแก้ว. (2561). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา*: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2558). *รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- John, O. U. (2019). *Enhancing the 21st century school management through ICT*. Retrieved, from <http://www.ijceit.org> E-ISSN 2412-8856
- Patrick, H. (2019). *Leading educational change in the 21st century: Creating living schools through shared vision and transformative governance*. Retrieved, from <https://www.proquest.com>

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Problem Based Learning model to for Fostering Creative Innovation Ability of Secondary 1 Students

¹มูทิตา เอี่ยมทิพย์

Mutita Eamtip

โรงเรียนหนองรีประชานิมิต

Nongreepachanimit school

²อุบลวรรณ ส่งเสริม

Ubonwan Songserm

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding, Author Email: m0990121305@gmail.com

Received September 4, 2022; Revised September 16, 2022; Accepted: September 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองรีประชานิมิตที่กำลังเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียนรวม 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ความร้อน จำนวน 2 แผน 4 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมนักเรียน ระยะเวลาในการทดลอง 4 ชั่วโมง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.67 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์กับความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐาน; ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

Abstract

The purpose of this research was to study students' innovation ability Secondary 1 students Learning by Problem Based Learning. The sample group used in this research consisted of Secondary 1 at Nongreepachanimit school Studying science subjects, semester 2, academic year 2021, 1 classroom, total 40 students by purposive sampling The tools used in the experiment were the science learning plan by Problem-based Learning: PBL for Secondary 1 About heat, 2 plans, 4 hours. The tools used for data collection are: Student Innovation Ability Assessment Form The duration of the experiment was 4 hours. Statistics used to analyze the data, percentage, mean, standard deviation. The results of the research showed that: The ability to create innovations of Secondary 1 after experiments had an average score of 44.85 points (99.67%). Comparison between the criteria and the students' innovation abilities. Secondary school year 1 of the students after studying, it was found that the scores of innovation abilities of Secondary 1 After experiments were significantly higher than the threshold at the .01 level.

Keywords: The Development; problem-based learning; Creative Innovation Ability

บทนำ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ”

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเพิ่มเติมและจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบคือ 3R4C คือ 3 R ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 8C ได้แก่ Critical thinking and problem solving โดยการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และมีอุปกรณ์ในการเข้าถึงได้ง่าย นั่นคือ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ด้วยวิธีการถ่ายคลิปวิดีโอการเรียนการสอน และอัปโหลดเข้าในระบบ นักเรียนสามารถที่จะเข้าไปเรียนรู้ได้ทุกเวลา

ทุกสถานที่ที่มีอินเทอร์เน็ต ทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้ในสมัยก่อน ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2557) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ การจัดการศึกษา 3 ยุค คือยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม และยุคความรู้ มีความแตกต่างกันมากหากเราต้องการให้สังคมไทยดำรงศักดิ์ศรี และคนไทยสามารถอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข การศึกษาไทยต้องก้าวไปสู่เป้าหมายในสู่ “ยุคความรู้” จุดท้าทายในการจัดการศึกษาควรไปในทิศทางของความสุขในการทำงานอย่างมีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดีลูกศิษย์ในยุคความรู้กระตุ้นให้ศิษย์เรียนรู้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อยเรียนมาก” ด้วยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียน ครูต้องตอบได้ว่า ศิษย์ได้เรียนอะไร และเพื่อให้ศิษย์ได้อะไรจากการเรียนรู้ การประสบผลสำเร็จได้นั้น ครูต้องทำอะไร การทำหน้าที่ครูจึงไม่ผิดทางคือ ทำให้ศิษย์เรียนไม่สนุกหรือเรียนแบบขาดทักษะสำคัญ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) จะเกิดขึ้นได้จาก “ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก” ในการเรียนรู้ ให้ศิษย์ได้ เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) สารวิชาก็มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับ (สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร, 2555) ได้ให้ความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงวิธีคิด ให้สอดคล้องและสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดครั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่จะต้องอยู่คู่กันต้องเกื้อกูลกันจะแยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อมีการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ มีคำที่สำคัญที่น่าสนใจคือ คำว่า "Teach Less" และ "Learn More" โดยความหมายแล้วหมายความว่า การเปลี่ยนวิธีการศึกษา ด้วยการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจาก "ความรู้ (knowledge) ไปสู่ ทักษะ (skill or practices)" คำว่า "Teacher" ที่แปลว่า "ครู" นั้นถือว่าเป็นคำเก่าไปแล้วนั้น จะถูกให้ความหมายหรือคำจำกัดความเสีย ใหม่ด้วยการเปลี่ยนมาเป็นเพียง "Facilitator" โดยระบุหน้าที่หรือคำจำกัดความว่าเป็น "ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Coach) หรือ ผู้ชี้แนะ" ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่มี "ครู" เป็นหลัก ไปเป็น "นักเรียน" เป็นหลัก ดังนั้นการเรียนรู้จึงจะต้องเรียนให้เลยจากเนื้อหา หลายส่วนก็ไม่จำเป็นต้องสอนผู้เรียน

การจัดการศึกษาในปัจจุบันควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรม คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนยุคปัจจุบัน การพัฒนาผู้เรียนให้ได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหา เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การออกแบบนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรมใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student-centered approach) และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง (inclusive approaches) โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) แนวความคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ค้นคว้าวิธีการใหม่ๆ ในการเชื่อมโยงความรู้หลายหลายวิธีการเกิดเป็นรูปแบบสิ่งประดิษฐ์ที่ทำ

ขึ้นใหม่ ที่เป็นของตนเองอย่างสร้างสรรค์ (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2557) แต่ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนยังไม่ตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะในปัจจุบันครูยังขาดทักษะที่จำเป็น เช่น ครูผู้สอนขาดทักษะด้าน Computer (ICT) Integration ครูผู้สอนขาดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนตามตำราซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อการรับรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ขาดความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ นอกจากนี้ครูรุ่นใหม่ยังขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู ขาดการใส่ใจต่อตัวผู้เรียน ไม่มีการปรับประยุกต์วิธีการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้เรียน

นรรีชต์ ฝันเชียร กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา ไปพร้อมกันด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ถ้ามองในแง่ของยุทธศาสตร์การสอน PBL เป็นเทคนิคการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่นการคิดวิจารณ์ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ (นรรีชต์ ฝันเชียร, 2565) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวและพบเจอในชีวิตประจำวัน เพราะผู้เรียนจะรับทราบและเข้าใจ ผู้เรียนได้ง่าย และสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการทำงานแบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาดังกล่าว ทำให้ตัวของปัญหานั้นคือจุดสำคัญของการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ โดยลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น ประกอบด้วย 1) ต้องมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และใช้ปัญหานั้นมาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ 2) ปัญหาที่นำมาใช้ ต้องมาจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียน และผู้เรียนมีโอกาสพบเจอ 3) ผู้เรียนเรียนรู้และเลือกเพื่อนวิธีการและประเมินผลด้วยตัวเอง 4) เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย เพื่อประโยชน์ในการค้นหาความรู้ และรับส่งข้อมูลร่วมกัน 5) เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆเข้าด้วยกัน 6) ความรู้ที่จะเกิดขึ้น เมื่อจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแล้วเท่านั้น 7) ใช้การประเมินผลตามสภาพจริง โดยพิจารณาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้เรียน

ด้วยเหตุผลว่าทำไมต้องเรียนวิทยาศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้ วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ ใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน

สารสนเทศ ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณและความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society)

ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้ กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่ในปัจจุบันนี้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์นั้นเน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาต่างๆ ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสภาพการเรียนรู้ การสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน (Problem Based Learning หรือ PBL) ซึ่งเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือ ผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรมซึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ (ทิศนา แคมมณี, 2564) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบ สร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด คือ เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้ที่มีอยู่เดิม หรือจากความรู้ที่รับเข้ามา ใหม่ ด้วยเหตุผลนี้ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ควรเป็นห้องเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง โดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ แต่ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ที่เกิดจากความรู้อย่างแท้จริงของตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2545) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้ผู้เรียน สามารถใช้ความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ โดยการดำเนินการศึกษารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อนำมาพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันของโรงเรียนหนองรีประชานิมิต ปรากฏว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์น้อย โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นก้าวแรกของการเริ่มต้นในการ

เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ใช้ทักษะในการเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นสูง ผู้เรียนต้องพบเจอกับปัญหาต่างๆ ในระหว่างที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน (Problem Based Learning หรือ PBL) ซึ่งเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหา เป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญ สถานการณ์ปัญหาจริง หรือ ผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการ วิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรมซึ่ง จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกวิธีการที่หลากหลายในการ แก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการ แก้ปัญหาต่างๆ (ทีศนา แหมมณี, 2564) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการ สร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาวิทยาศาสตร์ ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็น ฐานและสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดปัญหา 2. ศึกษาประเด็นของปัญหา 3. กำหนดวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน 4. แก้ปัญหาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน 5. นำเสนอผลการแก้ปัญหา และประเมินผลงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้รูปแบบการวิจัย (Research Design) แบบการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs or Non Designs) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว แบบ One-Shot Case Study (มาเรียม นิลพันธ์, 2558) เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ความร้อน จำนวน 2 แผน 4 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมนักเรียน ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนหนองรีประชานิมิต จากนั้นศึกษาวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) และสังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ 1. กำหนดปัญหา 2. ศึกษาประเด็นของปัญหา 3. กำหนดวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน 4. แก้ปัญหาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน 5.

นำเสนอผลการแก้ปัญหา และ 6. ประเมินผลงาน นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและการวัดและประเมินผล จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษาเนื้อหา และความสอดคล้องของจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.52) และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำไปทำการทดลองสอน (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 แผน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของขั้นตอน เวลา และกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการสอน เมื่อพบข้อบกพร่องจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ก่อนที่จะนำไปทดลองสอนจริง

2. การสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมนักเรียน โดยศึกษามาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยผู้วิจัยนำตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนำมาสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมนักเรียนตามแนวคิดของ (ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิตา วรรณพิรุณ, 2556) ประกอบด้วย การประเมิน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินจินตนาการ 2) การประเมินออกแบบ 3) การประเมินพัฒนา 4) การประเมินนำเสนอ 5) การประเมินปรับปรุง และ 6) การประเมินการประเมินผล โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.56) นำแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำไปทำการทดลองสอน (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3. วิเคราะห์ตามหลักการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยคำนวณหาค่า สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการการศึกษา

การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ในการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ ร้อยละ 80 หลังเรียนของผู้เรียน

	N	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	% of Mean	t	Sig.(1-tailed)
หลังการทดลอง	40	45	44.85	0.533	99.67	104.92 **	0.0000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.67 และเมื่อเปรียบเทียบ

ระหว่างเกณฑ์กับความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการทดลอง สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.67 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียน หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดลองมีความสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูผู้สอนใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนมีต้องการในการเรียนรู้ และชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบของปัญหานั้น จากพื้นฐานความรู้เดิมและแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ทั้งหมดมาใช้ในการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถนำองค์ความรู้ที่พัฒนาหรือเผยแพร่ให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (ประสาธน์เนืองเฉลิม, 2558) กล่าวว่า การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem based learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจในสภาพปัญหาที่แท้จริง เรียนรู้จากการเรียนและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหา มุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้มากกว่าความรู้ที่ได้มา โดยที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดสถานการณ์หรือผู้เรียนเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหา เพื่อนำไปสู่การวางแผนร่วมกัน และลงมือทำเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (ดอกร้อ รังโคตร, 2553) กล่าวว่า การเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากผลลัพธ์ของการทำความเข้าใจและเล็งเห็นแนวทางการแก้ปัญหา ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยกระบวนการคิดและวิจัยปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้ประเด็นปัญหาจริงหรือกำหนดขึ้น เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ช่วยการตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ลงมือศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย มีการบูรณาการความรู้หรือทักษะต่างๆ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา อภิปรายร่วมกันเพื่อสรุปเป็นความรู้ใหม่ที่สามารถพัฒนาตนเองและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามที่ผู้วิจัยใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา เป็นการจัดการกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความสงสัย โดยครูผู้สอนยกสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหา และต้องการที่จะหาคำตอบของปัญหาที่ตนเองสงสัย ขั้นที่ 2 ศึกษาประเด็นของปัญหา เป็นการให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผล ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหา และให้นักเรียนตั้งคำถามในประเด็นที่นักเรียนสงสัย และร่วมกันวางแผนการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ ขั้นที่ 3

กำหนดวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน จากขั้นที่ 2 นักเรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้ และวางแผนหรือกำหนดวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อหาคำตอบของปัญหา และสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อเป็นคำตอบของปัญหา ที่นักเรียนสงสัย (การสร้างสรรคชิ้นงานของนักเรียน หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ ภาพวาด รายงาน หรือแผนภาพ ผังมโนทัศน์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นปัญหา หรือเรื่องที่นักเรียนต้องการศึกษา) ขั้นที่ 5 นำเสนอผลการแก้ปัญหา และประเมินผลงาน นักเรียนนำเสนอผลการแก้ปัญหา หรือผลงานในรูปแบบที่เหมาะสม ครูประเมินผลการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ ซึ่งขั้นตอนการสอนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น มีความสอดคล้องกลับ รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ของ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) (สำนักวิจัยมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 2553) และ (วัชร เล่าเรียนดี, 2555) นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลงานของ (อิศพร โพธิ์น้อย, 2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนพัฒนาความสามารถคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่านักเรียนมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ผ่านและมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 20 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระดับดี นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ปทุมรัตน์ อาวุโสสกุล, 2557) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีรัตนสมุทร อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตรงกันกับ (มัสยมาศ ด่านแก้ว, 2557) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องระบบร่างกายมนุษย์และสัตว์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้น คือขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาประเด็นของปัญหา ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน และขั้นที่ 5 นำเสนอผลการแก้ปัญหา และประเมินผลงาน จากการดำเนินการวิจัยพบว่าในการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน นักเรียนสามารถแก้ปัญหาาร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ ตามหลักและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันกับสมาชิกในกลุ่ม และหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้เป็นผลงานของกลุ่ม และสร้างสรรค์ชิ้นงานออกมาได้อย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem-based Learning: PBL ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ร่วมกับ สำนักวิจัยมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (2553) และ วัชรวิทย์ (2555) และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ศึกษาประเด็นของปัญหา ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกัน และสร้างสรรค์ชิ้นงาน และขั้นที่ 5 นำเสนอผลการแก้ปัญหา และประเมินผลงาน ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว One-Shot Case Study (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อทดสอบสมมติฐานผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 99.67 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์ ร้อยละ 80

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นครูต้องให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน ครูต้องให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือทำ ศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง ครูต้องทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้

1.2 ครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดจากข้อมูลที่มีและนักเรียนได้แสวงหาข้อมูลเอง ได้ประสบการณ์ตรง ได้พัฒนาการคิด หรือกระตุ้นความคิดจากกิจกรรมการเรียน

1.3 ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนได้ทำการสำรวจอย่างจริงจัง และฝึกทักษะการสื่อสาร เพื่อให้ นักเรียนได้กล้าแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.4 ครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้มีโอกาสซักถามเกี่ยวกับปัญหาใหม่ สถานการณ์ใหม่ เพื่อเสริมความเข้าใจที่ได้จากการสำรวจ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนข้อคิด ข้อมูลกับกลุ่มเพื่อน เพื่อปรับขยายถ้อย โยงความคิด จนได้เห็นความคิดที่ชัดเจนครอบคลุม และมีความเป็นไปได้สูง

1.5 ครูผู้สอนให้โอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมิน ทำให้ภาพของการประเมิน ชัดเจนมีความถูกต้องสูง และเป็นการฝึกการประเมินให้กับนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนเกิด ความรู้สึกที่ดีของการมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ

2.3 ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2555 (ฉบับที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ดอกอ้อ รั้งโคตร. (2553). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ปรากฏการณ์เกี่ยวกับอากาศในชีวิตประจำวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทศนา แหมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 15 Ed.) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธวัช โพธิ์น้อย. (2561). *การใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นรรีชต์ ฝันเชียร. (2562). *อะไรคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2565, จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/>
- นฤมล ยุตาคม, พรทิพย์ ไชยโส. (2550). *การพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ประจำ การเพื่อการจัดการเรียน การสอน ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปทุมรัตน์ อาวุโสสกุล. (2557). *ผลการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน. ชลบุรี: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสาธน์ เถืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: อภิชาธิการ พิมพ์.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข, ปณิตา วรณพิรุณ. (2556). “การเรียนรู้แบบจินตวิเสาะ (Imagineering).” *วารสาร พัฒนาเทคนิคศึกษา* 25(86), 1-7.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มัทธรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning), *วารสารวิชาการ* 5(2), 11-17.
- มัธยมศ ด่านแก้ว. (2557). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ระบบร่างกายมนุษย์และสัตว์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ศึกษา*. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2555). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 5 ฉบับปรับปรุง. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ตาปลาพับลิเคชั่น จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิชัย วงศ์ใหญ่, มารุต พัฒนา. (2557). *กระบวนการโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิจัยมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. (2553). *การสังเคราะห์การใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร. (2555). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ห้องเรียนเสมือนจริงแบบ ใช้ปัญหาเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชนี้ จรุงศิริวัฒน์ และพระฮอนด้า วาทสโท. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์* 7(9), 1-15.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะ
กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
The Development of Learning Achievements in Buddhism by
Using Group Learning Process Skills Cooperative Learning of
Secondary School Students

¹พระวิทยา ขนชัยภูมิ

Phrawitthaya Khonchaiyaphum

²ธนกฤต รชตะศิริกุล

THANAKIT RATCHATASIRAKUL

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding, Author Email: wittamcu1990@hotmail.com

Received April 19, 2022; Revised September 25, 2022; Accepted: September 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 25 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-Test Dependent) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “พุทธสาวก พุทธสาวิกา” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.54)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การเรียนรู้แบบร่วมมือ; พระพุทธศาสนา

Abstract

This research used cooperative learning process skills of secondary school students. The research objectives are to comparing pre- and post-study teaching achievements and to study the satisfaction of teaching and learning management. This research sample uses a specific randomization method. The samples used in the research was 25 students in room 1 of secondary school who are studying in the second semester of the academic year 2021, Wat Dao Khanong School, Thonburi district, Bangkok. The research tools consisted of learning management plan for teaching and learning Buddhism, achievement evaluation form, and the satisfaction assessment form for teaching and learning by using cooperative learning group process skills. The statistics used in the data analysis consisted of mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-Test Dependent. From the study, the results were found as follows:

1. The learning achievement of "Buddhist Disciples, Buddhasavika" of secondary school students who studied with teaching and learning by using cooperative learning process skill had higher learning achievement after studying. Study statistically significant at the .05 level.

2. Secondary school students who study with teaching and learning by using cooperative learning group process skills on "Buddhist Disciples, Buddhasavika", had the highest satisfaction ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.54).

Keywords: Learning achievement; Cooperative learning; Buddhism

บทนำ

จากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2560–2579) และแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา กำหนดให้มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่ดี สมวัยทุกด้าน โดยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย มีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ

แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการ

จัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิกุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำ จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) จะเห็นได้ว่าทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ก็เป็นส่วนหนึ่งในการจัด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา: 2560)

ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในรายวิชาการพระพุทธศาสนา นั้นจะเน้นทั้งให้ความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ การใช้ทักษะความร่วมมือในกระบวนการเรียนรู้ และทักษะในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการกลุ่ม ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงการเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขทั้งด้านการเรียนและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (กรมวิชาการ, 2546) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่าครูผู้สอนจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ คิดเป็น แก้ไขปัญหาเป็น ร่วมมือกันเป็นกลุ่มในการเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้หลัก และวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนถึงส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดลงมือปฏิบัติ และจับกลุ่มค้นคว้าหาข้อมูล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์และเกิดความสำเร็จร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่รวมกลุ่มกันสร้างผลงานหรือประดิษฐ์ชิ้นงาน อภิปรายผล รวมถึงการทดลองการปฏิบัติ แต่ผู้สอนจะต้องพยายามใช้กลยุทธ์วิธีให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการประมวลสิ่งที่ได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง นำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเองดังที่ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงาน กลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนิน ไปสู่เป้าหมายของงานได้ และการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มได้ฝึกบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน และยังเป็นการพัฒนาทักษะการคิดค้นคว้า ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงทักษะการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ในการทำงานกลุ่ม

นอกจากนั้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างแท้จริง เกิดความรับผิดชอบ เป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้ฝึกกระบวนการทำงานกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งกลุ่มสามารถเลือกใช้วิธีการเทคนิคต่างมาใช้ให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นการจัดสร้างสรรค์แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ได้สรุปการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้ 1) กลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization: TAT) เทคนิคการเรียนรู้วิธีนี้ เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดง ความสามารถเฉพาะตนก่อน แล้วจึงจับคู่ตรวจสอบกันและกัน ช่วยเหลือกันทำใบงานจนสามารถ ผ่านได้ ต่อจากนั้นจึงนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นฝ่ายได้รับรางวัล ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรม กลุ่มจะมีสมาชิก 2-4 คน จับคู่กันทำงานตามใบงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว แลกเปลี่ยนกันตรวจผลงาน ถ้าผลงานยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ต้องแก้ไขจนกว่าจะผ่าน ต่อจากนั้นทุกคน จะทำข้อทดสอบ นำคะแนนของทุกคนจะมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัล 2) กลุ่มสืบค้น (Group Investigation: GI) กลุ่มสืบค้น เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าหาความรู้มานำเสนอ ประกอบเนื้อหาที่เรียน อาจเป็นการทำงานตามใบงานที่กำหนด โดยที่ทุกคนในกลุ่มรับรู้และช่วยกัน ทำงาน ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรม สมาชิกกลุ่มจะช่วยกันศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ หรือความรู้มานำเสนอต่อชั้นเรียน โดย

ผู้สอนแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อย แต่ละกลุ่มศึกษากลุ่มละ 1 หัวข้อ เมื่อพร้อม ผู้เรียนจะนำเสนอผลงานที่ละกลุ่ม แล้วร่วมกันประเมินผลงาน 3) กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้มีความรับผิดชอบ มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน เช่น เป็นผู้อ่านเป็นผู้จดบันทึก เป็นผู้รายงานนำเสนอ เป็นต้น ทุกคนช่วยกันทำงาน จนได้ผลงานสำเร็จ ส่งและนำเสนอผู้สอน ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรม กลุ่มผู้เรียนจะแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น เป็นผู้อ่านคำสั่งใบงาน เป็นผู้จดบันทึกงาน เป็นผู้หาคำตอบ เป็นผู้ตรวจคำตอบ กลุ่มจะได้ผลงานที่เกิดจากการทำงานของทุกคน 4) กลุ่มร่วมกันคิด (Numbered Heads Together: NHT) กิจกรรมนี้เหมาะสมสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ สมาชิกกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน จะช่วยกันค้นคว้าเตรียมตัว ตอบคำถามที่ผู้สอนจะทดสอบ ผู้สอนจะเรียกถามทีละคน กลุ่มที่สมาชิกสามารถตอบคำถามได้มาก แสดงว่าได้ช่วยเหลือกันดี ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรม สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน จะร่วมกันอภิปรายปัญหาที่ได้รับเพื่อให้เกิดความพร้อมและความมั่นใจที่จะตอบคำถามผู้สอน ผู้สอนจะเรียกสมาชิกกลุ่มให้ตอบทีละคน แล้วนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม และ 5) กลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) กลุ่มร่วมมือเป็นรูปแบบเทคนิควิธีการทำงานกลุ่มวิธีหนึ่ง สมาชิกภายในกลุ่มแต่ละคน มีความสามารถและความถนัดแตกต่างกันได้ จะได้รับบทบาทตามหน้าที่ที่ตนสนใจและถนัด ทำให้งานมีโอกาสประสบผลสำเร็จ รูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกความรับผิดชอบการทำงานกลุ่มร่วมกัน และสนองต่อวิธีการของการเรียนรู้และการร่วมมือที่ว่า “ความสำเร็จแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน” ลักษณะการจัดกิจกรรม สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไปศึกษาหัวข้อย่อยที่ได้รับมอบหมาย แล้วนำงานจากการศึกษาค้นคว้ามารวมกันเป็นงานกลุ่มปรับปรุงให้ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความสละสลวย เสร็จแล้วจึงนำเสนอต่อชั้นเรียน ทุกกลุ่มจะช่วยกันประเมินผลงาน

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การใช้ทักษะการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงมีความสำคัญต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอน ในการออกแบบวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ๆ เสมอ เพื่อเป็นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการแก้ปัญหาสังคมให้สอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้สมรรถนะที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการวิจัยโดยใช้การดำเนินการทดลอง (Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (the one group pretest-posttest design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) และผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 61 คน จำนวน 3 ห้องเรียน

1.2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 25 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

2.2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

3. ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหาตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส.1.1.รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส.1.1. ม.2/6 วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างที่กำหนด สาระการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์ พระสาวกเป็นพุทธสาวกที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ว่าเป็นพระสาวกที่มีคุณธรรมดีเด่นทางด้านมีปัญญามากและได้รับตำแหน่งเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า พระโมคคัลลานะเป็นพุทธสาวกที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระสาวกที่มีคุณธรรมดีเด่นทางด้านมีฤทธิ์มากและได้รับตำแหน่งเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า และพระเจ้าพิมพิสารเป็นพุทธสาวกที่เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัยได้ถวายอุทานแว่นฟ้าให้เป็นสถานที่ประทับอาศัยของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก

4. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้เป็นเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา

แบบแผนการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง แบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (the one group pretest-posttest design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) จำนวน 2 แผน เวลา 6 ชั่วโมง
2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง พุทธสาวก พุทธสาวิกา จำนวน 1 ฉบับ เป็นปรนัย 4 ตัวเลือก มีจำนวน 20 ข้อ
3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คุณภาพของเครื่องมือวิจัยไว้ที่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.50) ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. น้อยกว่า 1.00 (มาเรียม นิลพันธุ์, 2550) แสดงว่าเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (the one group pretest-posttest design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 25 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผลสัมฤทธิ์แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบหาค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ก่อนเรียนและหลังเรียน	- ท ด ส อ บ วิ ด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบหาค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)
เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อ	-แบบประเมินความ	แบบประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	พึงพอใจหลังเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ	ความพึงพอใจ	ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
---	---	-------------	-------------------------------

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พุทธสาวก พุทธสาวิกา ก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 25 คน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พุทธสาวก พุทธสาวิกา ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	25	8.72	1.88	2.06	0.00
หลังเรียน	25	17.84	1.03		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 17.84, S.D. = 1.03) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.72, S.D. = 1.88)

ตอนที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา ดังนี้

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยภาพรวม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผลความพึงพอใจ
1.ด้านเนื้อหา	4.62	0.55	มากที่สุด
2.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.61	0.48	มากที่สุด
3.ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.63	0.59	มากที่สุด
4.ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.65	0.54	มากที่สุด
รวม	4.62	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา พบว่า มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) โดยแบ่งเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านเนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.55) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.48) ด้านสื่อการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.59) และด้านการวัดและประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.54)

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีหน้าที่รับผิดชอบช่วยกัน แก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สังเกตในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้ร่วมกันแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลจากสิ่งที่ได้ค้นคว้ามา เป็นการลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม และมีกิจกรรมที่หลากหลายภายในกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในระหว่างค้นคว้าหาข้อมูล จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มด้วยดังที่ (กรมวิชาการ, 2551) ได้กล่าวว่ารูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคน ในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายตรงกันข้าม กับการเรียนที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Learning) และการเรียนตามลำพัง (Individualized Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของบทเรียน ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณไม่เกิน 6 คน มีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ผู้สอนแนะนำวิธีการทำงานกลุ่มและ บทบาทของสมาชิกในกลุ่ม 2) ขั้นสอน ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน บอกปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขหรือคิดวิเคราะห์ หาคำตอบผู้สอนแนะนำแหล่งข้อมูล ค้นคว้า หรือให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการคิดวิเคราะห์ ผู้สอน มอบหมายงานที่กลุ่มต้องทำให้ชัดเจน 3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนร่วมรับผิดชอบร่วมมือกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิควิธีการการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เหมาะสมและนำเสนอเข้ากับผู้เรียน เช่น มุมสนทนากลุ่ม เล่าเรื่องรอบวง คู่ตรวจสอบ คู่คิด ฯลฯ ผู้สอนสังเกตการณ์ทำงานของกลุ่ม คอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ความกระจ่างในกรณีที่ ผู้เรียนสงสัยต้องการความช่วยเหลือ 4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นนี้ผู้เรียนจะทำหน้าที่ รายงานผลการทำงานภายในกลุ่ม ผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มอื่น สามารถซักถามเพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นการตรวจสอบผลงานการทำงานของกลุ่ม

และรายบุคคล และ5) ขึ้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ผู้สอนต้องทำหน้าที่ช่วยเสริม เพิ่มเติม ความรู้จะทำให้เป้าหมายการเรียนรู้ครบตามที่กำหนดไว้ มีการประเมินผลการทำงานกลุ่มทั้งส่วนที่ดี และส่วนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข จากการอธิบายเหตุผลของแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเวนต์ไมเยอร์ส ไกเกอร์ (Geiger, 1996) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ นักเรียนที่เรียนแบบสนทนาในชั้นเรียน เรียนแบบร่วมมือ และเรียนแบบจดบันทึกในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าการเรียนแบบจดบันทึกและแบบสนทนาและนักเรียนที่เรียนแบบจดบันทึกกับแบบสนทนามีระดับการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฬาลักษณ์ การอรุณ, 2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 81.60/80.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของปาลินรดา ศรีคราม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 24.06 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 80.02 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ลลิตา ธงภักดี, 2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมาเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของครูผู้สอน ในภาพในระดับมาก และผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือพบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้น คะแนนทักษะการทำงานร่วมกันหลังเรียนเพิ่มขึ้น และความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่องพุทธสาวก พุทธสาวิกา มีความพึงพอใจในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล การลงมือปฏิบัติ และการ

จัดระบบข้อมูลที่มีความชัดเจน ซึ่งนักเรียนจะต้องผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เป็นขั้นตอนที่หลากหลายรูปแบบดังที่ (ธงชัย แกละมวง, 2560) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4-6 คน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันรับผิดชอบงานใน กลุ่มที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดเป็นความสำเร็จของกลุ่ม (นิลบล สีเทพ, 2553) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนแบบร่วมมือว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ นักเรียนต้องเรียนร่วมกัน มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อธิบาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้เมื่อสมาชิกทุกคนได้เรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และครูยังเป็นผู้ที่เสริมแรงบวกจากภายนอก การที่ครูยกย่องชมเชย และให้รางวัลกับนักเรียนในกลุ่มทุกกลุ่ม เพราะนักเรียนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงออกตามความคิดเห็น ทำให้คะแนนในกลุ่มมีการพัฒนาที่สูงขึ้น เป็นการทำให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญต่อกัน ถือว่าเป็นการพัฒนาตนเองด้วย มีการร่วมใจกันร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กลุ่มได้บรรลุเป้าหมายในระหว่างการทำงานร่วมกัน อันเป็นผลให้กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้: แผนการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีครูเป็น

ผู้อำนวยการจัดการเรียนการสอน และครูยังเป็นผู้ที่เสริมแรงบวกจากภายนอก การที่ครูยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลกับนักเรียนในกลุ่มทุกกลุ่ม เพราะนักเรียนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการ แสดงออกตามความคิดเห็น ทำให้คะแนนในกลุ่มมีการพัฒนาที่สูงขึ้น เป็นการทำให้ นักเรียนทุกคนใน กลุ่มมีความสำคัญต่อกัน ถือว่าเป็นการพัฒนาตนเองด้วย มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ต่างๆ ให้กลุ่มได้บรรลุเป้าหมายในระหว่างการทำงานร่วมกัน อันเป็นผลให้กระบวนการกลุ่มมี ประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ควรมีเวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอทั้ง ขั้นตอนการสร้างความสามัคคี การค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป เพื่อให้ นักเรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลอย่างเต็มที่

1.2. ครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก เพื่อให้นักเรียนได้ ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในกลุ่ม ให้สามารถค้นพบความรู้ และสร้าง องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือไปวิจัยและพัฒนาใช้ในการจัดการ เรียนรู้กลุ่มรายวิชาอื่นๆ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

2.2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนอื่นๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). *วารสารวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอ ดียนสโตร์.
- จุฬาลักษณ์ การอรุณ. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ทักษะ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4/1. โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น. สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต. 25.*
- ธงชัย แกละมงคล (2560). *การพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง การ ออกแบบกราฟิกด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อความสามารถในการออกแบบของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสารสาสน์ประชาอุทิศพิทยาคาร.ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

- นิลุบล สีเทพ. (2553). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือกันต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านและพฤติกรรมทางการเรียนภาษาอังกฤษ. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปาณินรดา ศรีคราม. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ 2 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25.
- ลลิตา ธงภักดี. (2561). การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. *วารสารชุมชนวิจัย*. 12 (1): 138-152.

แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ตอนล่าง
Operation Guidelines for the Formative Assessment of 21st
Century Skills for Hearing Impaired Students:
School for the Deaf, Southern Thailand

¹จنگล บัวแก้ว

Jongkon Buakaew

²โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช

Sophon Chaiwatthanakunwanich

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University

¹Corresponding, Author Email: jongkon.bu@skru.ac.th

Received August 21, 2022; Revised September 23, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารและครูในโรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ จำนวน 106 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพและความต้องการการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI_{Modified}

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสูงสุด คือ ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน รองลงมา คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ และ 2) แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ในระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และการนำไปใช้ได้จริงในระดับมาก โดยแนวทางที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับสถานศึกษา คือ สถานศึกษาควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือทบทวนความรู้เกี่ยวกับ

การประเมินเพื่อพัฒนาและระดับชั้นเรียนคือ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินของตนเอง

คำสำคัญ: การประเมินเพื่อพัฒนา; การประเมินความต้องการจำเป็น; นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

Abstract

The research aims to study the conditions and needs of formative assessment in 21st century skills for hearing impaired students and develop the formative assessment in 21st century skills' operation guidelines for hearing impaired students. The target groups are 106 educational institution administrators and teachers, as well as a group of 9 experts. The tools used in this research consisted of conditions and Needs Assessment questionnaires for Skills Development in the 21st century, interview form and Formative Assessment Development Skills in 21st century assessment form. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and PNI_{Modified} index.

The results of this research showed that: 1) The conditions and needs of Formative Assessment Skills in 21st Century for Hearing Impaired Students with the highest hearing impairment were learners owning their learning, followed by setting learning objectives and successful criteria, activating students as instructional resources for one another, feedback recommendations for effective learning, and finding evidence of learning success and 2) the Formative Assessment Skills in 21st Century operation guidelines for Hearing Impaired Students, School for the Deaf, Southern Thailand at the educational institutions and class levels were the most appropriate and be able to practical application at a high level. The guideline with the highest average at the school level was educational institutions should have a workshop or review their knowledge about assessment for formative assessment development and should have a learning exchange between teachers for design learning activities that involves students in setting goals of learning and self-assessment criteria.

Keywords: Formative Assessment; Needs Assessment; Hearing Impaired Students

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทยให้สิทธิและโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคนตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 โดยระบุไว้ว่า คนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา นอกจากนี้มีสิทธิเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น อีกทั้งยังได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคลด้วย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 จำแนกเป็น 9 ประเภท หนึ่งในนั้นคือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นบุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก โดยคนหูหนวกเป็นบุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทางการได้ยิน หากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป ส่วนคนหูตึงเป็นบุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทางการได้ยิน หากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 26 เดซิเบล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะมีโรงเรียนเฉพาะทางที่เรียกว่า โรงเรียนโสตศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีสอนแบบระบบรวม (Total Communication หรือ T.C) ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ใช้ทั้งการพูด การอ่าน ริมฝีปาก การสะกดนิ้วมือและภาษามือ ครูผู้สอนจะใช้ท่ามือตามภาษาพูด (Signed Thai) หรือการสะกดนิ้วมือไปพร้อมกับการพูดตามที่ตนเองถนัด และการจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะพื้นฐานในการรู้หนังสือ ทักษะการคิด ทักษะการทำงาน ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการใช้ชีวิต ซึ่งทั้ง 5 ด้านนี้เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล, 2561) สำหรับเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนประกอบอาชีพในอนาคต ส่วนการวัดและประเมินผลผู้เรียนใช้ระบบเดียวกับที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ การประเมินสรุปผลการเรียน (Summative Assessment) เน้นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน หรือการให้ระดับคะแนนเพื่อรับรองความรู้ความสามารถของนักเรียนว่าผ่านวิชานั้นหรือไม่ หรือได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ และการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) เน้นการประเมินเพื่อให้ทราบจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของนักเรียน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนอย่างต่อเนื่องในระหว่างการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ซึ่งการวัดและประเมินผลที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนปกติมาก เนื่องจากกระบวนการสอนเด็กหูหนวกในประเทศไทยมีแนวคิดและวิธีการสอนที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละสถาบันการศึกษา (ศศิวิมล คงสุวรรณ และเบญจมาภรณ์ ฤไชย, 2563) ดังนั้น บุคคลที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี คือครูผู้สอน โดยครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน สื่อสารกับนักเรียนได้ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะกระบวนการวัดและประเมินผลที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยรูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาที่น่าสนใจ คือรูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาตาม

แนวคิดของ (William Dylan, 2011 อ้างถึงใน วิจารย์ พานิช, 2557) ประกอบด้วย 5 ด้านตามขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ 2) การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน และ 5) ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน

จากที่กล่าวมาข้างต้นการพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 นั้น ครูเป็นบุคคลสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และออกแบบการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมหรือบริบทในการเรียนรู้ต่างกัน เพื่อพัฒนานักเรียนได้ตรงตามศักยภาพและเกิดคุณภาพมากที่สุด ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้เป็นการเสนอแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในโรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสำหรับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพังงา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของบุคลากรในโรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดในภูมิภาคใต้ตอนล่าง จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพังงา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 106 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ครูผู้สอน จำนวน 98 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และ 2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวนทั้งหมด 8 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารหรือหัวหน้างาน จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละโรงเรียน เข้ารับการสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามสภาพและความต้องการจำเป็นด้านการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน เป็นรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญและมีค่าความ

เชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และ 2) แบบสัมภาษณ์สภาพและความต้องการจำเป็นด้านการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ผ่านการหาคุณภาพความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เริ่มจากการประสานกับโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่า $PNI_{Modified}$ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์สาเหตุและร่างแนวทางในการพัฒนา จากนั้นนำเสนอร่างแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการวัดและการประเมินผล จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 นักวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจำนวน 3 คน ร่วมกันประเมินแนวทางด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและการนำไปใช้ได้จริง รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และสรุปเป็นแนวทางสำหรับการประเมินเพื่อพัฒนา

ผลการการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ผลการศึกษาสภาพการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ ครูได้ยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ ครูได้ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายระหว่างการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้คำถาม การให้ทำแบบฝึกหัด การทำชิ้นงาน เป็นต้น ด้านการให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูได้ดำเนินการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนในรูปของคำพูดเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและกลุ่ม ด้านการให้ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน ครูได้ดำเนินการออกแบบการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของเพื่อน และด้านการให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน ครูได้ดำเนินการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทำเป็นและใช้ได้จริง

1.2 ผลการศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นของการประเมินเพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากข้อมูลเชิงปริมาณ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การประเมินเพื่อพัฒนา	สภาพการปฏิบัติจริง			การปฏิบัติที่ควรจะเป็น			PNI _{Modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้	2.01	0.47	มาก	2.71	0.50	มากที่สุด	0.34	2
2) การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้	2.15	0.39	มาก	2.69	0.48	มากที่สุด	0.25	5
3) การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ	2.20	0.49	มาก	2.77	0.41	มากที่สุด	0.26	4
4) ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน	2.12	0.46	มาก	2.73	0.46	มากที่สุด	0.28	3
5) ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน	1.98	0.50	มาก	2.69	0.52	มากที่สุด	0.36	1

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นของครูอันดับแรกคือ ด้านผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน (PNI_{Modified} = 0.36) รองลงมาคือ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.34) ด้านผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน (PNI_{Modified} = 0.28) ด้านการให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (PNI_{Modified} = 0.26) และด้านการหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.25) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ตอนล่าง สรุปได้ดังนี้

2.1 แนวทางสำหรับสถานศึกษา เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาหรือผู้บริหารในการวางแผนพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมครูให้มีสมรรถนะการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน โดยมีแนวทางการปฏิบัติตามลำดับความสำคัญจากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

2.1.1 สถานศึกษาควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือทบทวนความรู้เกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.2 สถานศึกษามีระบบติดตาม/พี่เลี้ยงให้กับครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.3 สถานศึกษาควรเสริมสร้างให้ครูตระหนักหรือเห็นความสำคัญ หรือเห็นประโยชน์ของการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.4 สถานศึกษาควรมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับครูสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.5 ควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน เกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.6 สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบหรือแนวปฏิบัติแก่ครูในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เห็นถึงกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนา

2.1.7 ควรสร้างห้องเรียนต้นแบบหรือครูต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการประเมินเพื่อพัฒนา

2.2 แนวทางสำหรับชั้นเรียน เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่บูรณาการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ดังนี้

2.2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้

1) ครูควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินของตนเอง

2) สถานศึกษามีเวทีสำหรับครูและนักเรียนในแต่ละรายวิชาเพื่อสะท้อนผลร่วมกันเกี่ยวกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

2.2.2 การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้

1) กิจกรรมการเรียนรู้ของครู ควรสอดแทรกกิจกรรมที่ให้นักเรียนประเมินผลการทำงานของ ตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

2) ครูควรมีการวางแผน ออกแบบ และกำหนดเครื่องมือการประเมินระหว่างเรียนไว้ล่วงหน้า อย่างชัดเจน

3) ครูควรมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินเพื่อพัฒนาและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน พัฒนาอย่างเป็นระบบ

2.2.3 การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) หลังจากประเมินผลงานนักเรียน ครูควรให้ข้อมูลป้อนกลับทั้งภาพรวมและส่วนย่อย รวมทั้งสะท้อนผลด้านที่เด่น และที่ควรพัฒนาแก่นักเรียน

2) ครูควรทำหน้าที่โค้ช หลังจากสะท้อนผลการประเมินให้กับนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียน วิเคราะห์ความสามารถของตนเอง และติดตามผลการพัฒนา

2.2.4 ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน

1) กิจกรรมการเรียนรู้ของครู ควรมีการสอดแทรกกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ประเมินหรือ สะท้อนผลงานของเพื่อน และเพื่อนนำผลนั้นมาปรับปรุงก่อนส่งงานสมบูรณ์แก่ครู

2) กิจกรรมการเรียนรู้ของครู เน้นให้นักเรียนตรวจสอบหรือประเมินผลงานของตนเองก่อน ส่ง เช่น การแทรกเทคนิคการประเมินด้วยสัญญาณไฟจราจร โดยให้นักเรียนประเมินผลงานของ ตนเอง โดยการระบายสีหน้าข้อ เช่น สีเขียว ทำด้วยความมั่นใจ สีเหลือง ทำด้วยความมั่นใจ 50% และสีแดง ทำด้วยความไม่มั่นใจเลย

2.2.5 ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน

1) ครูควรทำหน้าที่โค้ชและติดตามผลการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังทราบผลการ ประเมินของตนเอง

2) ควรมีเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถที่ต่อยอดองค์ความรู้จากที่เรียนมา เช่น การ ประกวดโครงงาน/นวัตกรรม การจัดนิทรรศการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินพบว่า ความต้องการ จำเป็นอันดับแรกคือ ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน รองลงมาคือ การกำหนดวัตถุประสงค์และ

เกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และการหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ ตามลำดับ โดยค่า PNI_{Modified} มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 (โกศล เพยสา, 2555) แสดงว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการประเมิน เพื่อพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนที่มีค่าสูงที่สุด ซึ่งการ ประเมินด้านนี้พบาทหลักคือตัวนักเรียน โดยครูจะมีบทบาทสำคัญในการจัดสถานการณ์หรือจัดการ เรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการประเมินตนเองของนักเรียน การที่ นักเรียนจะมีทักษะประเมินการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้นจะต้องมีการฝึกทักษะกำหนดเป้าหมายราย ทางของงานที่ครูมอบหมาย กำหนดแผนการดำเนินการ และประเมินผลทุกสัปดาห์ (วิจารณ์ พานิช, 2557) เพื่อสร้างองค์ความรู้หรือเกิดการเรียนรู้เป็นของตนเอง อีกทั้งการประเมินเพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการวัดผลและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับการประเมิน เพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการให้การประเมินเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เชื่อมโยงการเรียนการสอน เช่น นักเรียนใช้ผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนรู้ของตน นักเรียนใช้ เครื่องมือประเมินเป็นหลักฐานหรือแนวทางในการเรียนรู้ของตน (อนวัติ คุณแก้ว, 2559) ดังนั้น จากหลักการดังกล่าวครูอาจจะมองว่าการสร้างให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ท้าทาย ความสามารถของตนเอง ต้องอาศัยประสบการณ์ที่หลากหลายจึงทำให้การประเมินเพื่อพัฒนาด้านนี้มีความต้องการเป็นอันดับแรก

รองลงมาคือการประเมินเพื่อพัฒนาด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ ด้านนี้ครูมีความต้องการจำเป็นเป็นอันดับสอง อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนในแต่ละบทบาทหลักอยู่ที่ครูผู้สอนในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการ เรียนรู้ และสร้างออกแบบการวัดและประเมินผล โดยที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตามที่ครูกำหนด สอดคล้องกับ (สุภาวดี ประเสริฐสรรค์, 2561) ที่ว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่เกิดจากการกำหนดเป้าหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐาน และตัวชี้วัด และเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาด้านการกำหนด วัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ นั้น ครูกับนักเรียนร่วมกันกำหนด เพื่อให้นักเรียนรู้ และเข้าใจเป้าหมายของสิ่งที่ตนเองกำลังเรียน มีประโยชน์อะไรต่อชีวิตในอนาคตของตน อีกทั้ง นักเรียนยังทราบวิธีการวัดความสำเร็จการเรียนรู้ของตนด้วย ส่งผลให้นักเรียนเกิดความชัดเจนและ แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของตน และสอดคล้องกับ (Assessment Reform Group, 1999 อ้างถึง ใน บุญยาพร สารมะโน, 2560) เกี่ยวกับการประเมินเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนคือ เป้าหมายเกี่ยวกับการ เรียนรู้เป็นการใช้งานร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ถ้าผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์การเรียนรู้และ เป้าหมายของพวกเขาก็จะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะบรรลุจุดประสงค์ได้

ส่วนการประเมินเพื่อพัฒนาอีกสามด้านที่เหลือ คือ ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน การให้ คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการหาหลักฐานของความสำเร็จในการ เรียนรู้ ครูมีความต้องการจำเป็นที่ใกล้เคียงกัน และน้อยกว่าสองด้านข้างต้นค่อนข้างมาก อาจเป็น เหตุผลมาจากธรรมชาติในการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนปฏิบัติ จึงมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาผลงาน โดยผลงานนี้

เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญในการแสดงความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ (อุไร ชีรัมย์ และคณะ, 2563) กล่าวว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นการให้คำแนะนำของครูแก่นักเรียนเกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ส่วนผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการของครูที่เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเองและเพื่อน ดังนั้นนักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์ความสำเร็จจึงจะประเมินหรือเสนอแนะผลงานของตนเองและเพื่อนได้ สอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนทำให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับงานได้ลึกซึ้งมากขึ้น สามารถตรวจสอบงานและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการฝึกนักเรียนเกี่ยวกับการประเมินและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงงานด้วย

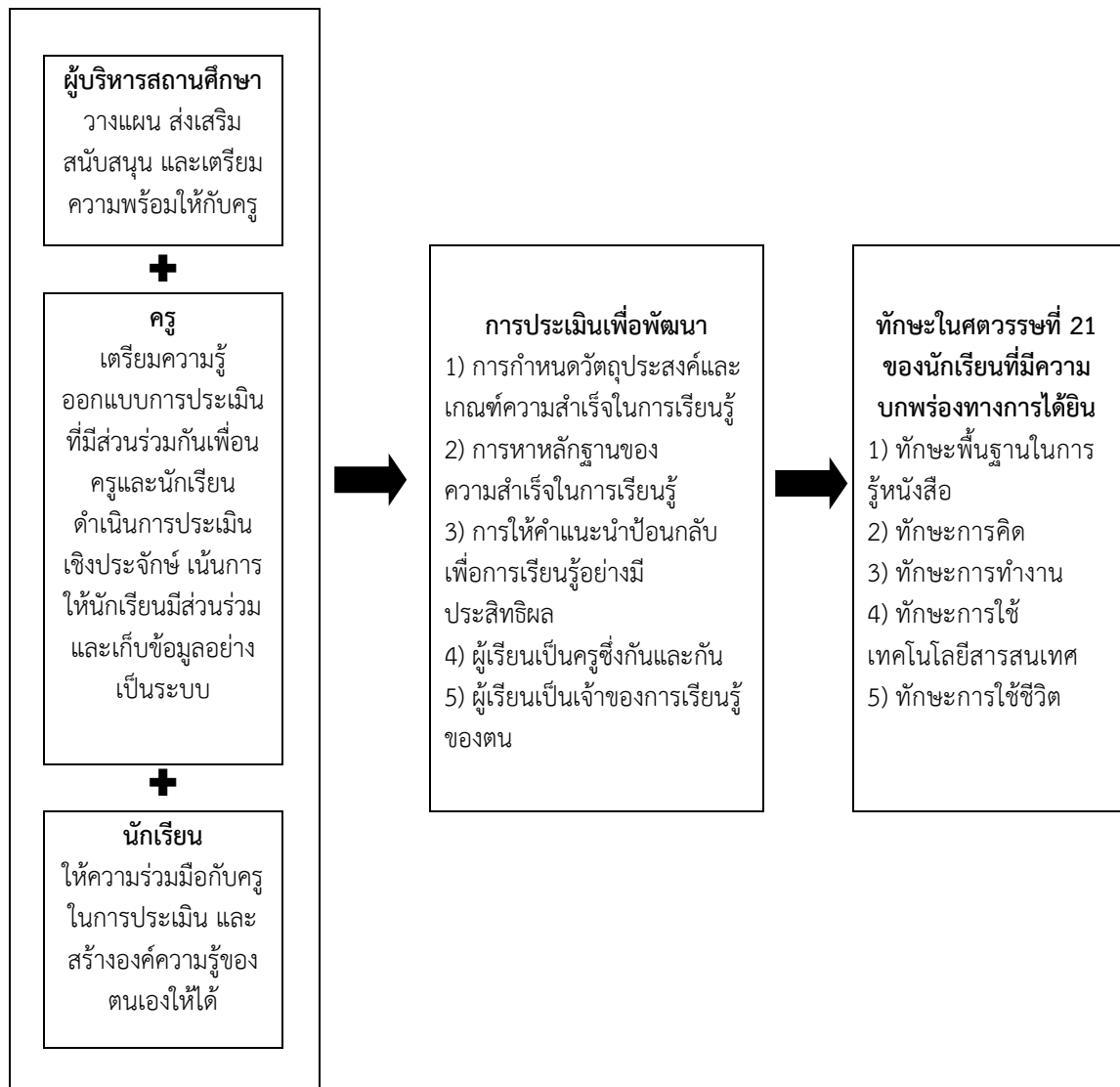
2. ผลการพัฒนาแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: โรงเรียนโสตศึกษาภาคใต้ตอนล่าง ได้เสนอแนวทางไว้ 2 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน โดยแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนานี้ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและการนำไปใช้ได้จริงจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา นักวิชาการด้านการวัดและประเมินผล และนักวิชาการเกี่ยวกับการจัดการศึกษานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งพบว่าแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูด้านการประเมินเพื่อพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือทบทวนความรู้เกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา เป็นการเพิ่มเติมความรู้ให้กับคุณครูสำหรับการออกแบบและปฏิบัติการประเมินเพื่อพัฒนา เพราะความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดการปฏิบัติจริง ถ้าคุณครูไม่มีความชัดเจนในความรู้ส่วนนี้ ก็ไม่สามารถออกแบบการประเมินเพื่อพัฒนาได้ สอดคล้องกับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ที่กล่าวว่าครูอาจารย์ไทยขาดการศึกษาเรื่องหลักการวิธีการการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัยอย่างมากจำเป็นต้องเร่งพัฒนาอย่างเร่งด่วนโดยการจัดการฝึกอบรมครูอาจารย์ในเรื่องวิธีการประเมินผลที่ได้อย่างจริงจังและทั่วถึง ซึ่งการอบรมถึงแม้จะได้รับความรู้ที่ชัดเจนแล้ว ถ้าครูไม่นำไปใช้จริงก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อให้เห็นผลเชิงประจักษ์มากขึ้น สถานศึกษาควรมีการนำแนวทางอื่นๆ มาร่วมด้วย โดยแนวทางอื่นจากผลการพัฒนาครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 รายการ คือ 1) สถานศึกษาควรมีระบบติดตาม/พี่เลี้ยงให้กับครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา 2) สถานศึกษาควรเสริมสร้างให้ครูตระหนักหรือเห็นความสำคัญ หรือเห็นประโยชน์ของการประเมินเพื่อพัฒนา 3) สถานศึกษาควรมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับครูสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนา 4) ควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน เกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา 5) สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบหรือแนวปฏิบัติแก่ครูในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เห็นถึงกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนา และ 6) ควรสร้างห้องเรียนต้นแบบหรือครูต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการประเมินเพื่อพัฒนา เพราะบางครั้งการเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่งอาจจะพัฒนาครูได้ไม่ครบทุกด้านหรือการให้ครูปฏิบัติเองโดยลำพัง หรือไม่มีแบบอย่างในการปฏิบัติอาจจะทำให้ครูเกิดความรู้สึกกังวล หือ กลายเป็นความเครียด และครูก็จะไม่อยากปฏิบัติสิ่งนั้นไปเลย ส่งผลให้การปฏิบัติการณ์นั้นไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ดังนั้นสถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อม สนับสนุนการปฏิบัติของครู สร้างแรงจูงใจและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนา

นอกจากแนวทางการพัฒนาครูด้านการประเมินเพื่อพัฒนาในระดับสถานศึกษาแล้วจะต้องพัฒนาครูให้ปฏิบัติการสู่ชั้นเรียนได้ด้วย โดยแนวทางในระดับชั้นเรียนนั้นเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาที่ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ 2) การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน และ 5) ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับครูในออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการประเมินเพื่อพัฒนาเริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในการออกแบบกิจกรรมการประเมินเพื่อพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายและเกณฑ์ความสำเร็จร่วมกับนักเรียน การจัดการระบบหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ การทำหน้าที่โค้ชระหว่างการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมให้นักเรียนประเมินตนเองและเพื่อน พร้อมทั้งสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อสร้างให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้เป็นของตนเอง อีกทั้งต้องมีเวทีแสดงความสามารถของนักเรียนในเชิงประจักษ์ จะเห็นได้ว่าแนวทางที่กล่าวมานี้เป็นบทบาทของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบและวางแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณภาพสูงสุดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ (Chaiso, 2017) กล่าวว่า การประเมินเป็นกิจกรรมด้วยการวางแผนร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้และนำมาใช้โดยผู้สอนและผู้เรียน มีการรวบรวมสารสนเทศในการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้เรียนโดยเฉพาะในระหว่างเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์และตีความหมายสารสนเทศที่ได้รับ เพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร และทำการตัดสินใจสำหรับผู้สอนในการปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ตนเอง ในขณะที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ว่าจะปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นอย่างไร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความจำเป็นเป็นอย่างมาก ครูจำเป็นต้องการออกแบบการประเมินเพื่อพัฒนาให้ชัดเจน ถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียน ดังนั้นจะต้องสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารครูและนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

บทสรุป

การประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นกระบวนการที่ทำทลายความสามารถและความต้องการของครูหลายๆ คน โดยแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับสถานศึกษา เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมหรือกำหนดแนวปฏิบัติแก่ครูสำหรับการประเมินเพื่อพัฒนา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และ 2) ระดับชั้นเรียน เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนร่วมกับเพื่อนครู และนักเรียนในการออกแบบการจัดการเรียนที่บูรณาการการประเมินเพื่อพัฒนา โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ 2) การหาหลักฐานของความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) การให้คำแนะนำป้อนกลับเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ผู้เรียนเป็นครูซึ่งกันและกัน และ5) ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน ซึ่งการปฏิบัติทั้งห้าขั้นตอนนี้จะสามารถช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยจะเห็นว่าความต้องการการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่ครูต้องการสูงสุด คือ การให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตน ดังนั้นสถานศึกษา ครูและนักเรียนต้องร่วมกันพัฒนาหรือออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดสูงสุดกับนักเรียน
2. จากผลการนำเสนอแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สถานศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนครูได้พัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนักเรียน
3. จากผลการนำเสนอแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในระดับชั้นเรียนนั้น ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางมาปรับใช้ในการออกแบบจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรายวิชาและนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรต่อยอดพัฒนารูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และนำไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้จริง
2. การวิจัยครั้งนี้ได้แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาที่บกพร่องทางการได้ยินสำหรับสถานศึกษา ซึ่งแนวทางแรกคือ การพัฒนาศักยภาพของครู ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาหลักสูตรหรือชุดโปรแกรมในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และขยายผลไปยังครูในโรงเรียนกลุ่มอื่นๆ ด้วย
3. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอน นักเรียนปกติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2560). *การประเมินเพื่อการเรียนรู้: การตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- โกศล เพยสา. (2555). การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญยาพร สารมะโน. (2560). *การจัดการเรียนรู้โดยในการประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้สำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). *การประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 “จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร”*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สุภาวดี ประเสริฐสรรค์. (2561). การวิเคราะห์ทักษะกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูในจังหวัดสระแก้ว. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา*. วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2562 จาก <https://bit.ly/3of4rsf>.
- ศศิวิมล คงสุวรรณ และเบญจมาภรณ์ ฤไชย. (2563). การเรียนการสอนสำหรับคนหูหนวกในประเทศไทย: สภาพปัญหา รูปแบบ และกระบวนการสอนแบบสองภาษา. *วารสารม้งรายสาร*, 8(1), 1-14.
- อนูวัติ คุณแก้ว. (2559). *การวัดและการประเมินผลการศึกษาแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร ชีรัมย์, พรทิพย์ ไชยโส, พิกุล เอกวรารังกูร และทรงชัย อักษรคิด. (2563). เทคนิคการประเมินการเรียนรู้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, 20(1), 193-206.
- Chaiso, P. (2017). *Evaluation of learners' learning: an important process for the teaching profession*. Bangkok: Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Development of Problem-Based Learning
Management to Promote Competence, Systematic
Thinking and Life Skills for Prathom 5 Students

¹ผุสดี เพ็ชรศิลา

Putsadee Petsila

²กรณย์พล วิวรรณมงคล

Karanphon Wiwathamongkon

³ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย

Supalak Satpretpry

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding, Author Email: kookzaa@windowslive.com

Received August 29, 2022; Revised September 25, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน บูรณาการสาระท้องถิ่น การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน ความสามารถในการคิดเชิงระบบ และความสามารถด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสระเตยพัฒนา ตำบลหนองโสน อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2564 จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลาก เนื่องจากกลุ่มโรงเรียนมีความใกล้เคียงกัน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.68 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.51 แบบประเมินความสามารถการคิดเชิงระบบ และแบบประเมินทักษะชีวิต มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1) ความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 2) ระบุนิยามและข้อมูลสำคัญ ขั้นที่ 3) ระดมสมองจากความรู้เดิม ขั้นที่

4) วิเคราะห์ปัญหาที่ได้พบ ขั้นที่ 5) กำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหา ขั้นที่ 6) ทดลองเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ และ 7) รายงานผลการแก้ปัญหา

2. การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

4. ทักษะชีวิตของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; การคิดเชิงระบบ; ทักษะชีวิต

Abstract

The objectives of this research are to develop problem-based learning management. Integrate local content for grade 5 students and compare learning outcomes. before and after school and to study the ability to think systematically and to study the life skills competence of students in grade 5 The sample group is grade 5 students at Ban Sra Tuei Phatthana School, Nong Son Sub-district, Lao Khwan District, Kanchanaburi Province. 17 students studying in the academic year 2021 were qualified by simple random sampling or random drawing. The research instrument was the 5 lesson plans having a consistency index of 1.00, the 40 items parallel exam which was used in both pre-test and post-test Difficulty = 0.68 and Discrimination = 0.51, systematic thinking ability assessment form, and life skills assessment form. The content validity was between 0.80–1.00. The analysis of the data includes the conformity index values. Difficulty discriminant power, mean, and standard deviation The statistical significance level was set at 0.05. Results that:

1. Learning creation by using problems as a base for integrating local knowledge consists of 1) Understand the problem 2) Identify the problem key information 3) Brainstorm from the knowledge they have 4) Analyze the problem 5) Determine the object of problem solving 6) Do self-learning experiment 7) Report the problem solving result.

2. Comparison of learning outcomes after school was significantly higher than before the course at 0.05.

3. The systemic thinking ability of the grade 5 student is at a good level.

4. The student's life skills have a higher average.

Keywords: problem-based learning; systematic thinking; life skills

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ เช่น มิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น อันเป็นมาจากการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การ

เปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์ปัจจุบันในหลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบปัญหา กับภาวะคุกคามต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงภายในของแต่ละประเทศ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ทางด้านการเมือง ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ปัญหาภัยพิบัติ โรคระบาด หรือแม้แต่ความไม่ปลอดภัย ในความเป็นส่วนตัวจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทุกประเทศต่างต้องการที่จะก้าวขึ้นสู่การเป็น ผู้นำของโลก แม้ว่าหลายประเทศได้ถูกพัฒนาอย่างก้าวกระโดด แต่ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าบุคคลจาก ประเทศพัฒนาแล้วเหล่านั้นจะมีความสุข มีภูมิทัศน์ทางานที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างชาญ ฉลาดหรืออย่างมีประสิทธิภาพ และขณะเดียวกันประเทศไทยที่พยายามที่จะพัฒนาประเทศเพื่อก้าว ขึ้นเป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งการพัฒนาประเทศไทยตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้น ได้กำหนดให้ใช้ นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้จัดตั้ง เขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ขึ้นโดยมีพื้นที่ เป้าหมาย ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อกันและเกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) ฉะนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มุ่งสู่การพัฒนาการศึกษาที่ส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ปรัชญาการศึกษาควรมีความยืดหยุ่น มีการบูรณาการความคิดที่เป็นสากลมากขึ้น ระบบการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียน ปรับผู้สอนให้เป็นเพียง ผู้ชี้แนะ แนะนำ ให้คำปรึกษา รวมทั้งออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการดำเนินงานตามมาตรา 22 ว่าด้วยการจัดการศึกษา ต้องยึดฐานว่าด้วยผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เติบโตตามศักยภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ (Analytical thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) สอดคล้องกับ แนวคิดของ (Rogers, 1969) ที่กล่าวว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ อบอุ่นและเป็นอิสระและเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (Non directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (Facilitator) และการเรียนรู้ จะเน้นกระบวนการ (Process learning) เป็นสำคัญ การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนา ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านความคิดบนพื้นฐาน การมีเหตุผล ตลอดจนสามารถคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มี คุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การ สร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล

เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่นพัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชน วัฒนธรรม สังคม การงานอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ มีความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

กระบวนการคิดเชิงระบบ เป็นผลดีอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้านพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาสนใจการพัฒนาการคิดของนักเรียนให้มีคุณภาพในการคิดระดับสูงกว่าการรู้การจำมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดของนักเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การพัฒนาการคิดโดยตรงหรือการสอนทักษะการคิดควบคู่ไปกับการสอนเนื้อหาสาระวิชาในโรงเรียน การสร้างทักษะของวิธีการคิดชนิดต่าง ๆ และในปัจจุบันมีการใช้รูปแบบต่างๆ จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้เพื่อมุ่งไปสู่การกระทำที่เหมาะสม กระบวนการคิดเชิงระบบเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เยาวชนเกิดการกระทำที่เหมาะสม (Kreuzer, 2001) กล่าวว่ารูปแบบการพัฒนาการคิดเชิงระบบเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มองอย่างมีองค์รวม การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาโดยมุ่งเน้นทักษะการคิด

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความต้องการ ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม ทักษะชีวิต จึงเป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมที่สลับซับซ้อนในยุคปัจจุบันและเป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุน ตลอดจนช่วยในการลดประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นยังเป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยในการเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ครอบครัว สังคมและกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (สกล วรรณศิริ, 2550) กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรต้องเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน เพราะทักษะชีวิตเป็นผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม โดยปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เยาวชนได้รับการฝึกทักษะชีวิต จากบ้าน โรงเรียน และชุมชน น้อยลงกว่าเดิม

เห็นได้จากปัญหาที่เยาวชนไทยเผชิญอยู่ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ไม่เหมาะสม ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาจากการฆ่าตัวตายจากความเครียด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ได้ทวีความรุนแรง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยต้องได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน บูรณาการสาระท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความสามารถการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
4. เพื่อศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ตัวอย่างการวิจัยได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก ใช้เวลาในการทดลอง 13 ชั่วโมง ซึ่งได้ทำการทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ คือ การค้นหาข้อมูล, การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย การแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูล การสร้างทางเลือก การนำเสนอข้อมูล จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จำนวน 20 ข้อ พบว่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.08 จำนวน 2 ข้อ ความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 22 ข้อ และนำไปทดลองใช้การหาค่าประสิทธิภาพ E1/E2 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบคู่ขนานมีจำนวน 40 ข้อ จำนวน 2 ฉบับ โดยมีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับรายวิชา วิทยาศาสตร์ (วิทยาการคำนวณ) ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ว 4.2 เข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้ การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม โดยวิเคราะห์ค่าความยากรายข้อ (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของข้อสอบ พบว่า การวิเคราะห์แปลผลคุณภาพของข้อสอบ ใช้ได้จำนวน 40 ข้อ ตัดทิ้งจำนวน 20 ข้อ แบบประเมินความสามารถการคิดเชิงระบบ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จำนวน 5 ข้อ พบว่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 5 ข้อ แบบประเมินความสามารถด้านทักษะชีวิต วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จำนวน 10 ข้อ พบว่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 10 ข้อ

ผลการการศึกษา

1. ผลการพัฒนาจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1) ความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 2) ระบุปัญหาและข้อมูลสำคัญ ขั้นที่ 3) ระดมสมองจากความรู้เดิม ขั้นที่ 4) วิเคราะห์ปัญหาที่ได้พบ ขั้นที่ 5) กำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหา ขั้นที่ 6) ทดลองเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 7) รายงานผลการแก้ปัญหา ผู้วิจัยนำไปจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ (วิทยาการคำนวณ) จำนวน 5 หน่วยการจัดการเรียนรู้ รวมจำนวน 13 ชั่วโมง โดยมีใบงานคะแนนระหว่างและคะแนนสอบหลังเรียน นำมาหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนการสอนซึ่งผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ พบว่าคะแนนระหว่างเรียน (E1) มีค่าเท่ากับ 80.12 และคะแนนหลังเรียน (E2) มีค่าเท่ากับ 82.94 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพ E1/E2 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่นส่งเสริมการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คะแนนระหว่างเรียน			คะแนนหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E2	E1/E2
50	8.01	80.12	40	33.18	82.94	80.12/82.94

2. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig (1-tailed)
ทดสอบก่อนเรียน pre-test	17	40	17.35	2.80	27.44*	0.0000
ทดสอบหลังเรียน post-test	17	40	33.18	2.38		

* มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

3. ผลการศึกษาความสามารถในการคิดเชิงระบบ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมการคิดเชิงระบบ อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.07,S.D.=0.05) เมื่อจำแนกรายด้านได้ดังนี้ ด้านที่ 1 มีกระบวนการคิดหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหา อยู่ในระดับ พอใช้ ($\bar{X}$ =2.85,S.D.=0.63) ด้านที่ 2 มีกระบวนการสร้างชิ้นงาน/ผลงาน เพื่อแก้ปัญหา อยู่

ในระดับ พอใช้ ($\bar{X}=2.97, S.D.=0.59$) ด้านที่ 3 มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงาน/ผลงาน อยู่ในระดับ พอใช้ ($\bar{X}=2.98, S.D.=0.47$) ด้านที่ 4 การนำเสนอรายละเอียดของชิ้นงาน/ผลงาน อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=3.01, S.D.=0.47$) ด้านที่ 5 เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของชิ้นงาน/ผลงาน อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=3.01, S.D.=0.47$) พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความสามารถในการคิดเชิงระบบ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	รายการประเมินการคิดเชิงระบบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	มีกระบวนการคิดหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหา	2.85	0.63	พอใช้
2.	มีกระบวนการสร้างชิ้นงาน / ผลงาน เพื่อแก้ปัญหา	2.97	0.59	พอใช้
3.	มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงาน / ผลงาน	2.98	0.47	พอใช้
4	การนำเสนอรายละเอียดของชิ้นงาน / ผลงาน	3.01	0.47	ดี
5	เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของชิ้นงาน / ผลงาน	3.2	0.30	ดี
รวมเฉลี่ย		3.07	0.05	ดี

4. ผลการศึกษาทักษะชีวิตโดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้จัดทำแบบประเมินพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิตโดยมีประเด็นการพิจารณา 10 ด้าน โดยการประเมินทั้งหมด 5 ครั้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2, S.D.=0.24$) เมื่อจำแนกรายด้านได้ดังนี้ ด้านที่ 1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับ พอใช้ ($\bar{X}=1.96, S.D.=0.68$) ด้านที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.33, S.D.=0.60$) ด้านที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเอง อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.26, S.D.=0.72$) ด้านที่ 4 การเห็นใจผู้อื่น อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.15, S.D.=0.74$) ด้านที่ 5 ความภาคภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.16, S.D.=0.82$) ด้านที่ 6 ความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.26, S.D.=0.67$) ด้านที่ 7 การสร้างสัมพันธภาพ อยู่ในระดับ พอใช้ ($\bar{X}=1.93, S.D.=0.89$) ด้านที่ 8 การสื่อสาร อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.31, S.D.=0.73$) ด้านที่ 9 การตัดสินใจ อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.27, S.D.=0.72$) ด้านที่ 10 การแก้ปัญหา อยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}=2.24, S.D.=0.70$) พบว่ามีค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของทักษะชีวิตโดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ด้านที่	รายการประเมินการคิดเชิงระบบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	1.96	0.68	พอใช้
2.	ความคิดสร้างสรรค์	2.33	0.60	ดี
3.	การตระหนักรู้ในตนเอง	2.26	0.72	ดี
4	การเห็นใจผู้อื่น	2.15	0.74	ดี
5	ความภาคภูมิใจในตนเอง	2.16	0.82	ดี
6	ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.26	0.67	ดี
7	การสร้างสัมพันธภาพ	1.93	0.89	พอใช้

8	การสื่อสาร	2.31	0.73	ดี
9	การตัดสินใจ	2.27	0.72	ดี
10	การแก้ปัญหา	2.24	0.70	ดี
รวมเฉลี่ย		2	0.24	ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รายวิชาวิทยาศาสตร์ (วิทยาการคำนวณ) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.12/82.94 หมายความว่า ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรม ระหว่างเรียนในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 80.12 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 82.94 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย อาจเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (เจษฎายุทธ ไกรกลาง, 2560) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานต่อการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้เท่ากับ 85.48/84.44

2. ผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากการเผชิญปัญหาที่นักเรียนสงสัย อยากรู้ เพื่อค้นหาคำตอบให้กับความอยากรู้ของผู้เรียน เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยยึดปัญหาเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเรียน เห็นได้จากที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (ค่าเฉลี่ย = 33.18) สูงกว่าก่อนเรียน (ค่าเฉลี่ย = 17.35) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รุตดาจะปะเกีย, 2558) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คะแนนหลังเรียน (ค่าเฉลี่ย: 23.16) สูงกว่าก่อนเรียน (ค่าเฉลี่ย = 13.61)

3. ความสามารถในการคิดเชิงระบบโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น ผลวิจัยพบว่า ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงระบบ พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยในระดับดี เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้มีการระบุสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่พบอย่างชัดเจนและมีการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย = 3.01) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและมีการดำเนินงาน ตลอดจนมีการประเมินผลและปรับปรุงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติศักดิ์ ใจอ่อน และกตัญญูตา บางโท, 2562) ได้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.83)

4. ความสามารถด้านทักษะชีวิตโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น มีความสามารถทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น อยู่ในระดับที่ดี เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มุ่งให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน ฝึกให้นักเรียนใช้ทักษะพื้นฐานของการคิดแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่นักเรียนสามารถนำพื้นฐานของความรู้เดิมด้านทักษะชีวิต ผสมกับความรู้ที่ได้รับใหม่จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินพฤติกรรมเกี่ยวกับความสามารถด้านทักษะชีวิต (ค่าเฉลี่ย = 1.56) สอดคล้องงานวิจัยของ (นางมณฑนา บรรพสุทธิ์, 2553) คือการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น การที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต ทำให้เกิดข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

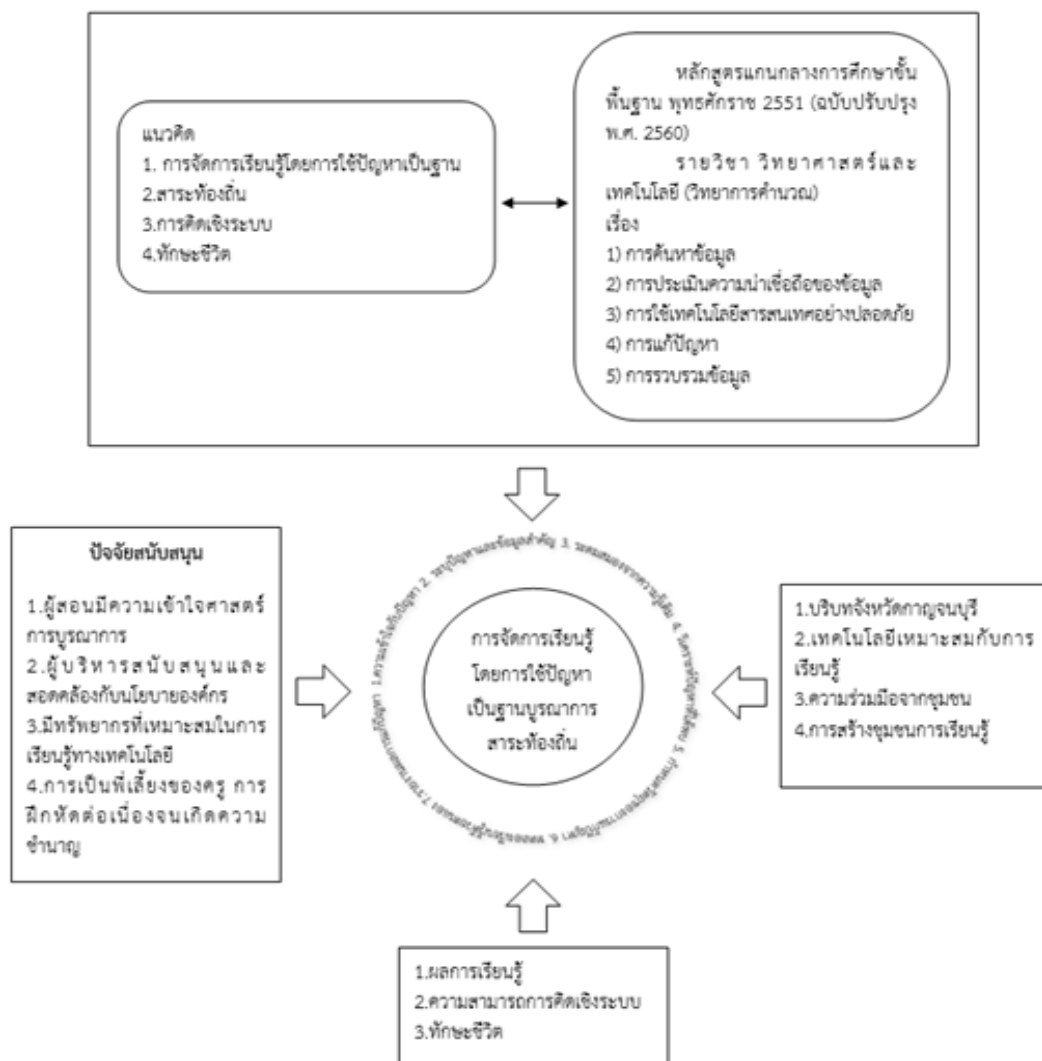
1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น ควรเพิ่มสาระท้องถิ่นที่หลากหลายเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน อาจจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาแทรกในบทเรียนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้แผนการจัดการเรียนสอนมี

คุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยการให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมาช่วยในการนิเทศ แนะนำข้อบกพร่องของการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น

2. การส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงระบบ ควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดการคิดตามขั้นตอน ความสำคัญของการคิดเชิงระบบจนถึงการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำกับนักเรียนจนเกิดการคิดเชิงระบบ การคิดอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถแก้ปัญหาได้

3. การส่งเสริมความสามารถด้านทักษะชีวิต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก โดยครูผู้สอนสามารถเสริมแรงทางบวกให้กับผู้เรียนจนผู้เรียนเกิดทักษะชีวิต สามารถจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม ปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และส่งผลกระทบท่อผู้อื่นได้

การจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง ได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน บูรณาการสาระท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการสาระท้องถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ความสามารถการคิดเชิงระบบ 4) ความสามารถด้านทักษะชีวิต ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนโดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้น

2. การสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการจัดการเรียนรู้นั้นครูผู้สอนควรเสริมแรง คอยดูแลและคอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในขณะที่นักเรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรมหรือทำชิ้นงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาสาระท้องถิ่นในหน่วยการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาเกิดความสามารถด้านการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิต

2. ควรมีการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมทักษะด้านการคิดเชิงระบบและทักษะชีวิตให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เป็นในลักษณะรูปแบบอื่นๆ ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนที่มีแต่เนื้อหาให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ใจอ่อน และกตัญญูตา บางโท. (2562). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*
- เจษฎายุทธ ไกรกลาง. (2560). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานต่อการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
- มณฑนา บรรพสุทธิ. (2553). *การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- รุสตา จะปะเกีย. (2558). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาและความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรการสอน: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- สกล วรเจริญศรี. (2550). *การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกรอบม เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- สรารุณ พืชชมพู. (2559). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดเชิงระบบสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.*

Kreuzer, J. M. G. (2001). Foreword: System dynamics in education. *System Dynamic*, 9(2), 120-135.

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
Promoting the Usage of Information and Communication
Technology for Education Administrators under Kanchanaburi
Primary Educational Service Area Office 1

¹ธนวิทย์ ทองกวาว

Thanawit Thongkwaw

²สาโรจน์ เผ่าวงศากุล

Saroch Pauwongsakul

³นิพนธ์ วรรณเวช

Nipon Wonnawed

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding, Author Email: mikodoh@gmail.com

Received June 26, 2022; Revised September 25, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 306 คน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิชนิดเป็นสัดส่วนตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีการส่งเสริมในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้าน

ความร่วมมือภาคีรัฐเอกชน และชุมชน ด้านทรัพยากรและการเรียนรู้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านกระบวนการเรียนรู้

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม ระหว่างอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ยมีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ย ส่วนอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอด่านมะขามเตี้ย กับศรีสวัสดิ์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสรีสวัสดิ์มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอสรีสวัสดิ์ มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอด่านมะขามเตี้ย

คำสำคัญ: การส่งเสริม; เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study and compare promoting the usage of information and communication technology for education administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, classified by educational management areas. The sample was 306 teachers joining in promoting the usage of information and communication technology for education administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1. They were selected by proportionate stratified random sampling on educational management areas, the instrument for collecting data was five-level-rating scale questionnaire with a content validity between of 0.67-1.00 and a reliability of 0.98. Analysis data by Descriptive statistics, one-way analysis of variance and Scheffer's, statistical significance level of 0.05 Content Analysis. The research results were found as follows;

1. The level of promoting information and communication technology of school administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, classified by educational management areas was overall and in each individual aspect a high level. ranked by averages in management schools, followed by teaching, networking and participation, resource learning, infrastructure and learning process

2. The comparison of promoting information and communication technology of school administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, classified by educational management areas as a whole and each aspect found that there were statistically significant differences, there was a statistically significant difference at the 0.01 level, meaning that school administrators in Dan Makham Tia

district had more promote than school administrators in Mueang Kanchanaburi district. and Tha Muang District, as for Mueang Kanchanaburi District and Tha Muang District There was a statistically significant difference at the 0.05 level, meaning that the school administrators in Si Sawat District had more promote than the school administrators in Mueang Kanchanaburi District and Tha Muang District, so the school administrators in Dan Makham Tia District and Si Sawat District, there was more promotion than the school administrators in Muang Kanchanaburi and Tha Muang districts.

Keywords: promoting; information and communication technology; education administrators

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and communication technology) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินการก่อให้เกิดความประหยัดทั้งเวลา และงบประมาณ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นที่ยอมรับในยุคปัจจุบันและในยุคที่หน่วยงานต่างๆ เห็นความจำเป็นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน การบริหารงาน และการตัดสินใจ ซึ่งในหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม และการศึกษา ต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่ดี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้ทั่วถึงเท่าเทียมกันและต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564)

ในปัจจุบันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาระดับทั่วโลก ทำให้ สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, 2020) พบว่ามีจำนวนนักเรียน 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบ ต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอน ที่ต้องดำเนินงานต่อเนื่องไม่หยุด เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน จึงมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอน ผลกระทบต่อทางการศึกษาคั้งนี้ มีผลโดยตรงต่อนักเรียนนักศึกษาซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต และส่งผลกระทบในระยะยาวทำให้เกิดระบบการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน (ทวิสันต์ วิชัยวงศ์, 2562)

ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่ายการสื่อสาร เทคโนโลยีไร้สาย การสื่อสารผ่านดาวเทียม แต่ยังคงมี

ปัญหาหลายประการ ทั้งในเรื่องความไม่เพียงพอของจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย งบประมาณในการจัดซื้อ รวมถึงการขาดครูที่มีความรู้ความชำนาญ ขาดแนวทางในการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ดี จึงทำให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพไม่เท่าที่ควร ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางและนโยบายที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อหาแนวทางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีอยู่มาทำให้คุ้มค่ามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และใช้อย่างถูกต้อง ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผลวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์กับหน่วยงานการศึกษาอื่น นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1,500 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2564) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 306 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิชนิดเป็นสัดส่วน (proportionate stratified random sampling) จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 เป็น

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ตามนโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 48 ข้อ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert, 1976) คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ข้อคำถามทุกข้อได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการควบคุมการค้นคว้าอิสระและผู้ทรงคุณวุฒิตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์ โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับกลุ่มพฤติกรรม (IOC) พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 จำนวน 1 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 47 ข้อ และนำไปทดลองใช้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางออนไลน์จำนวน 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการการศึกษา

1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=4.09$) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.08$, S.D. =0.45) ด้านการเรียนการสอน และด้านความร่วมมือภาคีรัฐเอกชน และชุมชน ($\bar{X}=4.08$, S.D. =0.47) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.07$, S.D. =0.45) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}=4.07$ S.D. =0.48) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการส่งเสริม
1. ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	4.09	0.47	มาก
2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.07	0.48	มาก
3. ด้านการเรียนการสอน	4.08	0.47	มาก
4. ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.07	0.45	มาก

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การส่งเสริม
5. ด้านทรัพยากรและการเรียนรู้	4.08	0.45	มาก
6. ด้านความร่วมมือภาคีรัฐเอกชน และชุมชน	4.08	0.47	มาก
รวมเฉลี่ย	4.08	0.43	มาก

2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม ระหว่างอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก กับอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอ ด้านมะขามเตี้ย มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก ส่วนอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอดำเนินสะดวก กับศรีสวัสดิ์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีสวัสดิ์มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอศรีสวัสดิ์ มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอดำเนินสะดวก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบรายคู่การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

พื้นที่จัดการศึกษา/ อำเภอ=อ.	$\bar{X}$	พื้นที่จัดการศึกษา			
		อำเภอเมือง กาญจนบุรี (Sig.)	อำเภอ ดำเนินสะดวก (Sig.)	อำเภอ ด่านมะขามเตี้ย (Sig.)	อำเภอ ศรีสวัสดิ์ (Sig.)
		3.98	3.98	4.42	4.19
อ. เมืองกาญจนบุรี	3.98	-	-0.01 (0.999)	-0.44** (0.000)	-0.21* (0.017)
อ. ดำเนินสะดวก	3.98	-	-	-0.43** (0.000)	-0.21* (0.032)
อ. ด่านมะขามเตี้ย	4.42	-	-	-	0.22 (0.060)
อ. ศรีสวัสดิ์	4.19	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการประยุกต์ใช้งานอย่าง

กว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษาที่มีต่อผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ การเป็นแหล่งความรู้ เพื่อการค้นหาสารสนเทศและการเข้าถึงสารสนเทศที่มีเดีย รวมทั้งเป็นช่องทางการสื่อสารและการค้นคว้าสารสนเทศอันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษาเกี่ยวกับการใช้งานในห้องสมุดและการใช้งานในด้านการบริหารงานสถานศึกษาสำหรับปัญหาในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่อการศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและปัญหาด้านการเข้าถึงข้อมูล (อนุชิต สอนสิดา และวีระยุทธ จันลา, 2564) เพื่อตอบสนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสภาพปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่ายการสื่อสาร เทคโนโลยีไร้สาย การสื่อสารผ่านดาวเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐกรณ์ หิรัญชาติ, 2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จันทิรา ปัจฉัยโคถา, 2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.1 ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัลยกร ทองโสม, 2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมระบบสารสนเทศ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสายใต้ เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า สภาพสถานศึกษาในการส่งเสริมระบบสารสนเทศโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสายใต้เขต 28 จำนวน 5 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐฉานี มหานิตพิงษ์ และคณะ, 2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในอำเภอบุณฑริกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมในการวางโครงสร้างระบบเครือข่ายภายในสถานศึกษาและมีความพร้อมของระบบที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา รวมถึงมีความมั่นคงในระบบสารสนเทศและการ

สื่อสารในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จันทิรา ปัจจัยโคธา, 2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือด้าน โครงสร้างพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร และคณะ, 2564) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในประเทศไทยผลการวิจัยพบว่า ระดับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางขององค์กร การส่งเสริมตามกลยุทธ์ การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ตามลำดับ

1.3 ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะ ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือในการประยุกต์ใช้ที่หลากหลาย มีระบบที่ ชัดเจนในการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนและผู้รับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุขสันต์ จตุปาริสุทธิศิลป์, 2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ ICT ในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อยดังนี้ หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการ และการให้บริการทาง การศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นฐานในการเรียนรู้ โครงสร้างพื้นฐานทาง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการพัฒนาบุคลากรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม มีแนวทาง ดังนี้คือ ควรมีการกำหนดให้จัดทำโครงการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีการกำหนดให้บุคลากรเรียนรู้การใช้ระบบปฏิบัติการของเครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ และเรียนรู้ความรู้และทักษะใหม่ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร 3) มีการกำหนดให้มีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการพัฒนา บุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 4) มีการกำหนดให้มีการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร และวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ และพัฒนาแนวทางการเรียนรู้จากผลการประเมินทุกปีการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุวัฒน์ ทาสีดำ, 2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1: บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดย ภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ ได้แก่ การสนับสนุนการเรียนการ

สอน การสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการบริการด้านการศึกษ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.4 ด้านกระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการส่งเสริมคณะครูและนักเรียนให้ได้เรียนรู้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุธน ศรีศักดิ์บางเตย, 2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ ด้านบุคลากร และการจัดเก็บข้อมูลจากภายในและภายนอกองค์กรมาไว้รวมกันอย่างเป็นระบบ โดยได้เสนอแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ กำหนดมาตรการในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ จัดการศึกษาดูงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาสมรรถนะให้แก่บุคลากร เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์และโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ จัดการฝึกอบรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยใช้นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ต่อบุคลากรในโรงเรียน ให้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

1.5 ด้านทรัพยากรและการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ทั้งการรวบรวมสื่อที่หลากหลายทางนวัตกรรมการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นระบบคลังแหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรารณณ์ แบนแจ้ง, 2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) การจัดการความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) การพัฒนาทรัพยากรขั้นพื้นฐาน 4) การบริหารคุณภาพเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) การพัฒนาครูและบุคลากรที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 6) การบริการวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.6 ด้านความร่วมมือภาครัฐเอกชน และชุมชน โดยภาพรวมมีการส่งเสริมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับงานการศึกษาของจาเวด (Javed, 2020) ได้ศึกษาเรื่อง ขอบเขตของการบริหารที่เปิดใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการส่งเสริมเศรษฐกิจของปากีสถาน ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสำคัญต่อการเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยการเจาะเทคโนโลยีสารสนเทศและบริการในพื้นที่ห่างไกลพร้อมกับการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและการลงทุนจากต่างประเทศ ภาค ICT ในปากีสถานกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นการพิสูจน์รายได้จากการ

ส่งออกที่มีคุณค่าผ่านการส่งออกบริการ ในขณะที่ภาคส่วนนี้กำลังส่งเสริมภาคอื่นๆ รวมถึงบริการด้านสุขภาพดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซ จำนวนผู้เชี่ยวชาญด้านไอทีและสตาร์ทอัพที่ให้บริการด้านไอทีนั้นเพิ่มขึ้น ในขณะที่งานฟรีแลนซ์ในหมู่เยาวชนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เพื่อส่งเสริมภาคส่วนนี้ต่อไป ปากีสถานจำเป็นต้องให้โอกาสที่เพียงพอในเมืองต่างๆ จำนวนมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ เช่น อุทยานเทคโนโลยีส่วนใหญ่จำกัดเฉพาะเมืองใหญ่ กลยุทธ์การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและนโยบายการพัฒนาทักษะจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยในการส่งเสริมบริการที่เปิดใช้งาน ICT ในปากีสถาน

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษาโดยภาพรวม ระหว่างอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ยมีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ยส่วนอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอด่านมะขามเตี้ย กับศรีสวัสดิ์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีสวัสดิ์มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี และอำเภอด่านมะขามเตี้ย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอด่านมะขามเตี้ยอำเภอศรีสวัสดิ์ มีการส่งเสริมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอด่านมะขามเตี้ย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะปัจจัยพื้นที่จัดการศึกษาที่แตกต่าง เช่น ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่ต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมระหว่างครูในอำเภอด่านมะขามเตี้ยมีความแตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอด่านมะขามเตี้ยและอำเภอศรีสวัสดิ์ทุกด้าน อาจเพราะสถานศึกษาส่วนใหญ่มีบุคลากรรุ่นใหม่ในสถานศึกษาจึงอาจทำให้สถานศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะตอบสนองต่อการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารสถานศึกษา รวมไปถึงการเรียนการสอนและการร่วมมือกับชุมชน ส่วนอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอด่านมะขามเตี้ย และอำเภอศรีสวัสดิ์นั้นอาจประสบปัญหา คือ อาจจะไม่ชัดเจนในการส่งเสริมในหลายด้าน ทั้งด้านการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา งบประมาณที่ได้รับจัดสรรในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไม่เพียงพอในการบริหารสิ่งต่างๆภายในสถานศึกษา บุคลากรขาดความรู้ใหม่ด้าน ICT ทำให้การส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความขัดข้องในการส่งเสริมบางประการ อีกทั้งความแตกต่างของการส่งเสริมนั้น อาจเป็นเพราะประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต่างต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐกรณ์ หิรัญชาติ, 2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 8 ด้าน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก บทบาทผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐฐินี มหานิติพงษ์, สุรางคนา มัณยานนท์, สุรศักดิ์ หลาบมาลา, ปิยานี สมบูรณ์ทรัพย์ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสารเพื่อการศึกษาในอำเภอบุณฑริกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดที่ 1 กับขนาดที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขนาดที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าขนาดที่ 1 ดังตาราง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ทำให้เกิดข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของผู้บริหารสถานศึกษาดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถและเพียงพอต่อการบริหารงานในสถานศึกษาและควรมีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนโคปรอบสถานศึกษาให้เข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยในการนิเทศ ปรับปรุงแก้ไขคุณภาพการบริหารสถานศึกษา

2. การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลให้สถานศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานภายในสถานศึกษาให้มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว

3. การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของการบริหารสถานศึกษาสอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน และยังเป็นฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศในการติดตามวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว จึงจะส่งผลให้การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์

บทสรุป

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ในการดำเนินการครั้งนี้เป็นการดำเนินการเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาของหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ควรส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เกี่ยวกับการความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง พัฒนาทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เกี่ยวกับการส่งเสริมสถานศึกษาให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการติดตามจัดการข้อมูล และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมด้านกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการจัดสรรครุภัณฑ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนในยุคปัจจุบันที่มีทั้งรูปแบบการเรียนการสอนที่โรงเรียนและการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมในด้านทรัพยากรและการเรียนรู้ เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษามีเว็บไซต์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่องทางการประชาสัมพันธ์สื่อ นวัตกรรม การเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จัดเป็นคลังแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีในการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารสถานศึกษากับขอบข่ายงานภายในสถานศึกษา

2.3 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาการบริหารสถานศึกษา ที่มีต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ.2554-2563 ของประเทศไทย (ICT2020) ฉบับได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี 22 มีนาคม 2554.

กัลยกร ทองโสม. (2560). แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมระบบสารสนเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ยโสธร เขต 28. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- จันทิรา ปัจจัยโคธ. (2557). การศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐินี มหานิติพงษ์ และคณะ. (2563). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในอำเภอบุณฑริกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 5. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 43-58.
- ณัฐกรณ์ หิรัญชาติ. (2556). บทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรารณณ์ แป้นแจ้. (2559). กลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุขสันต์ จตุปาริสุทธิศิลป์. (2556). การใช้ ICT ในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุธน ศรีศักดิ์บางเตย. (2563). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัศิลปากร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี. (2564). *ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2564*. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.
- อนุชิต สอนสีดา, และวีระยุทธ จันลา. (2564). บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่อการการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(3), 1-5.
- อนุวัฒน์ ทาสีดำ. (2556). การใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1: บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา. *การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Javed, A. (2020). the scope of information and communication technology enabled services in promoting pakistan economy. *Asian Journal of Economics, Finance and Management*, 2(4), 1-9.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1976). *Management styles and the human component*. New York: AMACOM.
- Ramsey, G. (2020). *Teaching and learning with information and communication technology*. 14 August 2020 From <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2/content storage01/00000000b/80/0d/d0/20.pdf>

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ
เน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Development Learning Package with Task Based Learning to
Encourage Japanese Learning Achievement for Secondary 4

¹กุลนิศา บัวปรอท

Kulnisa Buaparot

²กรัณย์พล วิวรรณมงคล

Karanpol Wiwatthamongkol

³อัศวิทย์ โพชะเรือง

Akkarawit Phocharuang

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding, Author Email: kulnisa0512@gmail.com

Received August 26, 2022; Revised September 26, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานให้มีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นก่อนและหลังเรียน และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จำนวน 25 คน ใช้เวลาการจัดกิจกรรม จำนวน 18 ชั่วโมง ซึ่งได้ทำการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 2 ชั่วโมง โดยใช้เวลาสอบนอกเวลาเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เน้นภาระงานเป็นฐาน จำนวน 7 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 ข้อ ค่าความยากง่าย 0.55 และค่าอำนาจจำแนก 0.56 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน มาตรฐานประมาณค่า 3 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพ E1/E2 มีค่า

เท่ากับ 75/75 และการทดสอบแบบค่าที่ แบบ Dependent กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า

1) บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยบทเรียนออนไลน์ 7 บทเรียน และการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ประกอบด้วย (1) ขั้นก่อนปฏิบัติภาระงาน (2) ขั้นตอนการฝึกทักษะ (3) ขั้นตอนปฏิบัติภาระงาน และ (4) ขั้นตอนการทํากิจกรรม มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 75.28/75.73 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาญี่ปุ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทเรียนออนไลน์; ผลสัมฤทธิ์; มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to develop learning package with task based learning to encourage Japanese learning achievement, to compare encourage Japanese learning achievement before and after treatment and to study secondary 4 students' opinions for learning package with task based learning. The sample of this research consisted of 25 secondary 4 students studying at Kanchananukroh School. The duration of implementation covered 18 hours; taking pretest and posttest over class time for 2 hours. The tools of this research were 7 lesson plans using task based learning activity, the Japanese language proficiency test with 30 items, the difficulty at 0.55 and the discrimination at 0.56, the students' opinion questionnaire for learning package with task based learning with 3 level rating scale. The data were analyzed by percentage, average, standard deviation, the efficiency index $E1/E2 = 75/75$ and dependent T-test with the level of statistical significance of the test at 0.05. The results of this research were as follow:

1. Learning package with task-based learning for secondary 4 including 7 learning packages and task-based learning including 1) Pre-task 2) Authentic practice 3) Task cycle 4) Introduce the pedagogical Task reached the efficiency index $E1/E2 = 75.28/75.73$

2. Japanese learning achievement posttest scores were higher than pretest scores significantly.

3. The opinions of secondary 4 students towards using Learning package with task-based learning were overall at the high level.

Keywords: learning package; achievement; Secondary school

บทนำ

การศึกษาจะมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 หรือยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้คนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมนักคิด และผู้ประกอบการ บนฐานการรู้คุณค่าความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาวะที่ดีโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และที่สำคัญในยุทธศาสตร์นี้ยังได้กำหนดให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบ ระบบการเรียนรู้ใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การปรับเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) สำหรับการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 นี้ รัฐบาลปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษาในด้านการส่งเสริมให้เป็นผู้สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่อย่างสร้างสรรค์ กล่าวคือ เป็นการขับเคลื่อนบริบทของภาครัฐเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ภาคการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนรักที่จะเรียนรู้ มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งก็คือการสร้างผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก ในขณะเดียวกัน ไทยแลนด์ 4.0 คือการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย มีรายได้มากขึ้น และก้าวพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับเด็กไทยอย่างเป็นรูปธรรมในหลายด้าน เช่น การพัฒนาทักษะเพื่อการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้ (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559) การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะเป็นที่ต้องการ สนับสนุนการคิดนวัตกรรมและการพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559) การจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาญี่ปุ่น) การรับข้อมูลภาษากับการนำภาษาไปใช้เป็น สิ่งสำคัญกับผู้เรียนมากสำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศ การรับข้อมูลภาษาและการนำภาษาไปใช้เป็น สิ่งสำคัญในการเรียนรู้ภาษา ยกตัวอย่างกรณีผู้เรียนที่เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศ

เนื่องจากผู้เรียนอยู่นอกประเทศญี่ปุ่น โอกาสในการสัมผัสและใช้ภาษาญี่ปุ่นจึงมีอยู่อย่างจำกัด การรับข้อมูลภาษาญี่ปุ่นผ่านทักษะการฟังและการอ่านโดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้โดยส่วนใหญ่ก็จำกัดเพียงการพูดคุยกับอาจารย์ชาวญี่ปุ่นและการเขียนงานส่งอาจารย์ ทำให้ทักษะในการใช้ภาษาของผู้เรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร โดยเฉพาะทักษะด้านการฟังและการพูดซึ่งเป็นทักษะที่ผู้เรียนคิดว่าเป็นปัญหาและอยากพัฒนามากที่สุด เนื่องจากทั้งสองทักษะเป็นทักษะที่ใช้ในการทำงานมากที่สุด (สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น, 2558) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือ (Tool) Microsoft Team และ G Suite for Education สำหรับครูผู้สอนในระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งนี้ จากนโยบายของรัฐบาลและตอบสนองนโยบายของโรงเรียนกาญจนาภิเษราชกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนเข้ารับการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้เครื่องมือ Microsoft Team และ G Suite for Education และ DEEP สำหรับครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนาภิเษราชภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนาภิเษราชภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ บทเรียนออนไลน์ เรื่อง **そちらはなんじまでですか。** แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 **そちらはなんじまでですか。** แบบทดสอบก่อนเรียน ทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดความรู้ภาษาญี่ปุ่นพื้นฐาน ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน แบบสลับข้อ สลับตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ จัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานนำเสนอในรูปแบบบทเรียนออนไลน์ จำนวน 7 แผน แบบทดสอบทักษะก่อนและหลังเรียน เรื่อง **そちらはなんじまでですか。** และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเรียน 1 ฉบับ

ผลการการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยสรุป ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 7 บทเรียน บทเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 75.28/75.73 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน

คะแนน	N	$\sum X$	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (50)	25	661	37.64	6.00	E1 = 75.28
หลังเรียน (30)	25	280	20.68	4.31	E2 = 75.73

2. ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 75.73 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t
ก่อนเรียน	25	30	10.64	3.27	35.47	10.84
หลังเรียน	25	30	20.68	4.31	75.73	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) เมื่อจำแนกรายข้อได้ดังนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่หนึ่ง ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน ($\bar{x}$ = 2.53, S.D. = 0.49) ลำดับที่สอง ได้แก่ ด้านการใช้บทเรียนออนไลน์ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.49, S.D. = 0.50) และลำดับสุดท้าย ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) เมื่อนำค่าเฉลี่ยทุกด้านมารวมกันพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ด้านที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1.	การใช้บทเรียนออนไลน์	2.49	0.50	มาก	(2)
2.	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ภาระงานเป็นฐาน	2.53	0.49	มากที่สุด	(1)
3.	ประโยชน์ที่ได้รับ	2.48	0.50	มาก	(3)
สรุปค่าเฉลี่ยรวม		2.50	0.50	มาก	

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาภาษาญี่ปุ่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง **そちらは なんじまでですか。** ผลปรากฏว่า บทเรียนออนไลน์ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไปทั้ง 6 ด้าน ทำให้บทเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการเรียน การสอน และศึกษาเพิ่มเติมของนักเรียน ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์เท่ากับ 75.28/75.73 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 75/75 ซึ่งสอดคล้องกับ (กรกนก ยงค์โกชน, 2561) ที่กล่าวว่า ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า บทเรียนมีประสิทธิภาพ 79.10/82.25 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ได้แยกบทเรียนตามหน่วยการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องการเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมตามความสนใจของนักเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ (อิทธิพัทธ์ ศุภรัตน์วงศ์, 2558) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสังคมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับสังคมออนไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการ

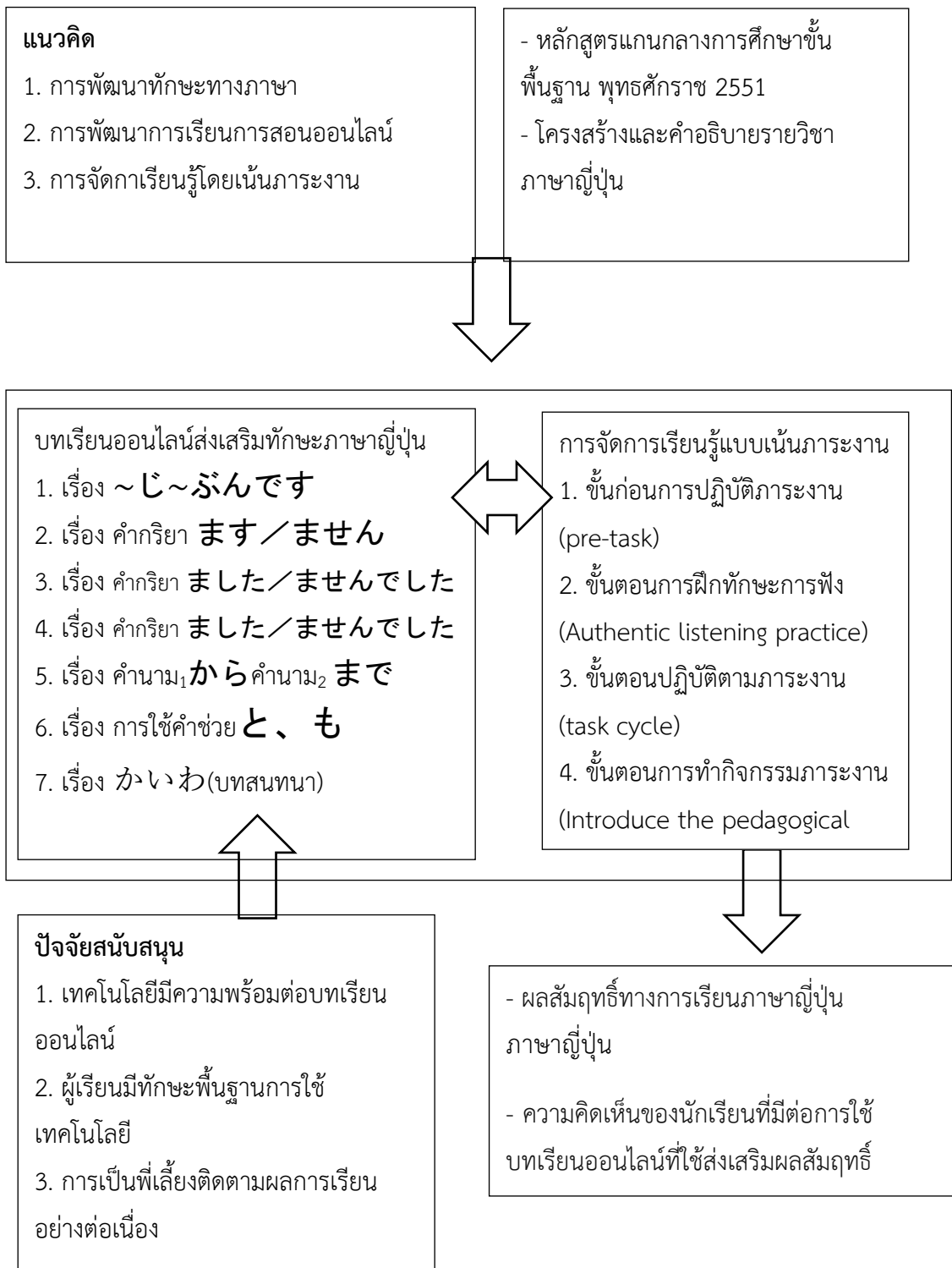
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาภาษาญี่ปุ่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง **そちらは なんじまでですか。** พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 10.64, S.D. = 3.27) คิดเป็นร้อยละ 35.47 และค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 20.68, S.D. = 4.31) คิดเป็นร้อยละ 75.73 เมื่อนำค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกันพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นสมมติฐานที่ตั้งไว้ และแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสนใจและเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมในบทเรียนออนไลน์ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงส่งผลให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (ลัดดาวรรณ ศรีฉิม, 2557) ผลการวิจัย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนรู้จาก บทเรียนคอมพิวเตอร์ผ่านเว็บ ด้วยโปรแกรม Google Site ตามแนวทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ เรื่อง หลักการทำโครงงานคอมพิวเตอร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ (ปาณิสรา สิงหพงษ์, 2560) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Site เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาโครงงานคอมพิวเตอร์ (ง31231) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้บทเรียนออนไลน์ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่หนึ่ง ($\bar{x}$ = 2.53, S.D. = 0.49) ลำดับที่สอง ได้แก่ ด้านการใช้บทเรียนออนไลน์ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.49, S.D. = 0.50) และลำดับสุดท้าย ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) เมื่อนำค่าเฉลี่ยทุกด้านมารวมกันพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) ซึ่งเป็นสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับ (พลอยไพลิน สโมทัย, 2558) ที่กล่าวว่า ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมการอ่านแบบเน้นภาระงาน เรื่องข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการใช้แบบฝึกทักษะอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.59) และสอดคล้องกับ (ปาณิสรา สิงหนิง, 2560) การจัดการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Site เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาโครงงานคอมพิวเตอร์ (ง31231) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสายปัญญารังสิต ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Site ด้านภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.52)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้

1. บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาร่วมกับการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน โดยผู้เรียนสามารถเข้าศึกษา ทบทวนบทเรียนออนไลน์ได้ด้วยตนเองตามที่ต้องการ จะสถานที่ใด เวลาใดก็ได้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนเมื่อใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ของผู้เรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการเรียนแบบปกติ บทเรียนออนไลน์สามารถช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการที่ผู้เรียนสามารถเปิดบทเรียนออนไลน์ทบทวนหรือเรียนรู้เพิ่มเติมจากในห้องเรียน เมื่อไหร่ เวลาใดก็ได้ สรุปได้ดังนี้

บทสรุป

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีผลการวิจัย ดังนี้ การพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 7 บทเรียน บทเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.28/75.73 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D.= 0.50) เมื่อจำแนกรายข้อได้ดังนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน เป็นลำดับที่หนึ่ง ($\bar{x}$ = 2.53, S.D.= 0.49) ลำดับที่สอง ได้แก่ ด้านการใช้บทเรียนออนไลน์ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.49, S.D.= 0.50) และลำดับสุดท้าย ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.50) เมื่อนำค่าเฉลี่ยทุกด้านมารวมกันพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.48, S.D.= 0.50) ตลอดจนบุคลากรหรือเพื่อนร่วมงานสามารถนำบทเรียนออนไลน์ไปปรับใช้ในรายวิชาที่รับผิดชอบได้

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัย ได้ทำการสรุปแนวคิด และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้คือข้อเสนอแนะเพื่อนำบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ และข้อเสนอแนะการทำวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. บทเรียนออนไลน์เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้น เป็นบทเรียนที่ให้ผู้เรียนใช้ศึกษาเพิ่มเติมจากบทเรียนที่เรียนในห้องเรียน หรือใช้ในการทบทวนบทเรียนซ้ำหลังจากที่เรียนในห้องเรียนไปแล้ว
2. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ครูผู้สอนควรนำคำสั่งภาระงานแทรกใส่ไว้ในบทเรียนออนไลน์ เพื่อที่นักเรียนจะได้ทำความเข้าใจอีกครั้ง ก่อนที่จะสร้างงานชิ้นนั้นขึ้นมา
3. ครูผู้สอนควรศึกษาคู่มือการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน ให้ละเอียดเพื่อให้สามารถใช้บทเรียนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ เช่น การอ่าน และการเขียน เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน เช่น วิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Learning) หรือวิธีการสอนแบบร่วมมือ (Co-operative Learning) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรกนก ยงค์โกชน. (2561). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเขากะลาวิทยาคม. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญาการศึกษามหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). *อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2560 จาก www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf
- พลอยไพลิน สโมทัย. (2558). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมอ่านแบบเน้นภาระงาน เรื่อง ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). *รายงานผลการสำรวจบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ปีการศึกษา 2557*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง

The Development of Learning Achievement on the Buddhist
Principles of Matthayomsueksa Three Students
the Four Noble Truths Method with Case Study

กัณตกณ ชื่นกลิ่นรูป

Kantapon Caenkintub

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Corresponding, Author Email: mkantapon2535@gmail.com

Received August 1, 2022; Revised September 27, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีแบบแผนการวิจัย แบบการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังและแบบแผนการทดลองแบบอนุกรมเวลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 32 คน โรงเรียนสถาพรวิทยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เป็นหน่วยวิเคราะห์ ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้การสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. พัฒนาการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สูงขึ้น

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การสอนแบบอริยสัจ 4; กรณีตัวอย่าง; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this research is 1) to compare the pretest and posttest achievement of the subjects titled “the Dharma principles in Buddhism” of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study 2) to study the development of critical thinking skill of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study 3) to study the opinions of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study. The sample was 32 students in Mathayomsueksa three of Sathaporn Witthaya school in Banglen district Nakhon Pathom province during second semester, academic year 2021 are unit of analysis which is obtained by simple random method. The instrument that used in the research consisted of 1) instructional plan of the four noble truths by using a case study 2) achievement test of the subjects titled “the Dharma principles in Buddhism” 3) critical thinking skill test and 4) opinion questionnaire of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study. The data analysis by percentage, mean, standard deviation and t-test dependent. The results with follow:

1. The posttest achievement of the subjects titled “the Dharma principles in Buddhism” of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study higher than pretest achievement, was found statistically significant at .05.

2. The development of critical thinking skill after learning of Mathayomsueksa three students by using a case study is higher.

3 . The opinions of Mathayomsueksa three students by teaching the four noble truths by using a case study, as a whole were at a most agree level.

Keywords: Teaching the Four Noble Truths; Case Study; Academic Achievement

บทนำ

สภาพการณ์ของสังคมโลกในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาต่างเผชิญกับปัจจัยต่างๆ อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสโลกเสรี การสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน เป็นต้น ส่งผลให้การศึกษาในแต่ละสาขาต่างพยายามค้นหาค้นคว้าความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน ไม่เว้นแม้แต่ในแวดวงการศึกษาของประเทศไทยภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสภาพสังคมไทยในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมการหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่าง มีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษานักเรียนบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รอบตัวก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากมาย ทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันที่ดีทางสังคม เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจจะเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่ายครูจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่ดีเป็นภูมิคุ้มกัน ให้รอดพ้นจากการครอบงำความคิดของสื่อเทคโนโลยี และตั้งรับต่อการก้าวรุกรุกทางสังคมอย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้บัญญัติในเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาหมวด 4 ตามมาตรา 22 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ ตามสติปัญญาและความสามารถของตน การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้ง ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 นั้น เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ สถานศึกษา/ผู้จัดการศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานศึกษาและผู้จัดการศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอน ได้หลากหลายรูปแบบวิธีการตามปรัชญาและความต้องการในการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุคุณภาพตามมาตรฐาน โดยอาจสอดแทรกบูรณาการสาระวิชาต่างๆ รวมทั้งสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าด้วยกัน ตามแนวคิดหรือปรัชญาการศึกษาสภาพและบริบทที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ และควรให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ มีการประยุกต์ความรู้มาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ที่ต้องรู้จักนำวิธีการจัดการเรียนรู้หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทบาทได้อย่างไม่มีขีดจำกัดและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา (วิจารณ์ พานิช, 2556) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ศาสนาสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับศาสนานิกชนอื่นๆ รวมสภาพปัญหาชุมชน ท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครองของประเทศ

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ การบริหารทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค ระบบและสถาบันของเศรษฐกิจ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ว่าด้วยยุคสมัยและกาลเวลา ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ว่าด้วยลักษณะทางกายภาพของโลก การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันนักเรียนให้ความสนใจต่อพระพุทธศาสนา น้อยลงส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่ง สอดคล้องกับแนวคิด (พรธมา ดวงบุตร, 2559) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ผ่านมานักเรียนต้องเรียนเนื้อหาสาระมากมาย โดยเฉพาะเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต การถ่ายทอดคุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรม ยากต่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ และสร้างความคิดรวบยอด นักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถสร้างความตระหนัก ให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนได้ จึงเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียน สถาพรวิทยา ที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในปีการศึกษา 2561-2563 จากรายงานผลการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60.38 53.15 และร้อยละ 66.06 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ คือ ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไปและความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับ ต่ำ นอกจากนี้ จากการสอบถามครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสถาพรวิทยา พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับ ต่ำ ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิด ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อย่างเป็นระบบ ซึ่งประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาและการสอนคิดแก้ปัญหา มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามการสอนการคิดแก้ปัญหา ยังไม่เป็นที่เข้าใจกันกระจ่างแจ้ง ครูจำนวนมากไม่รู้ว่าจะสอนให้

นักเรียนคิดอย่างไร อีกทั้งยังไม่เข้าใจว่าการสอนการคิดแก้ปัญหาคืออะไร เนื่องจากลักษณะของการสอนคิดนั้นไม่ได้มีเนื้อหาที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด จึงควรทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้คิดและคิดเป็น จึงจะสามารถพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาให้นักเรียนได้ เพราะฉะนั้นการสอนเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างสำคัญ โรงเรียนจึงควรเร่งพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาฯ ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เพื่อมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนากิจกรรมการคิดวิเคราะห์ให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง
- 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยแบบการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) และแบบแผนการทดลองแบบอนุกรมเวลา (One-Group TimeSeries Design) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสถาพรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 65 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 32 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากซึ่งใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีศึกษา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 3) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง รายข้อเท่ากับ 1.00 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อเท่ากับ 1.00

ผลการการศึกษา

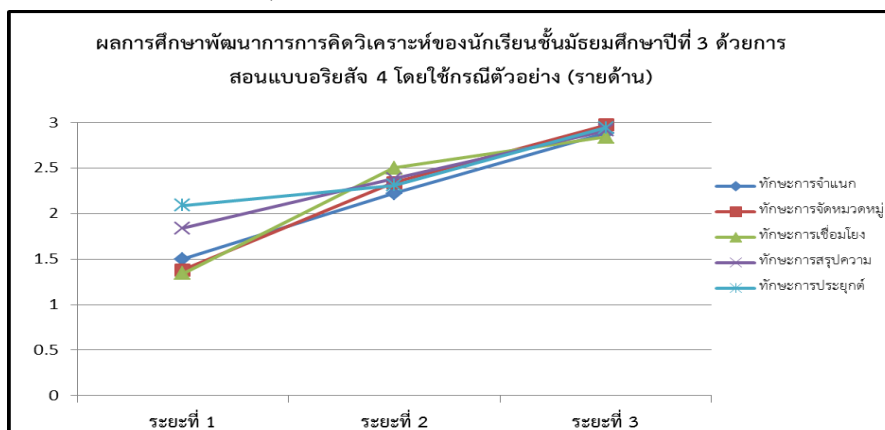
วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอน

แบบบอริยสั่ง 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบบอริยสั่ง 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง ($M = 41.28$, $SD = 3.795$ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบบอริยสั่ง 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง ($M = 24.00$, $SD = 4.235$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบบอริยสั่ง 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	M	SD	t	P
คะแนนก่อนเรียน	32	50	24.00	4.235	19.712	.000
คะแนนหลังเรียน	32	50	41.28	3.795		

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ด้วยการสอนแบบบอริยสั่ง 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง พบว่า พัฒนาการการคิดวิเคราะห์แต่ละด้าน มีพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ สูงขึ้นทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบแต่ละระยะของแต่ละด้าน พบว่า ระยะที่ 1 สถานการณ์กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น พัฒนาการการคิดวิเคราะห์ ด้านทักษะการประยุกต์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด คือ ($M = 2.09$, $SD = 0.641$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการสรุปความ ($M = 1.84$, $SD = 0.515$) ด้านทักษะการจำแนก ($M = 1.50$, $SD = 0.508$) ด้านทักษะการจัดหมวดหมู่ ($M = 1.38$, $SD = 0.492$) และด้านทักษะการเชื่อมโยง ($M = 1.34$, $SD = 0.483$) ตามลำดับ ระยะที่ 2 สถานการณ์กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับ การมีเพศสัมพันธ์และท้องก่อนวัยอันควร พัฒนาการการคิดวิเคราะห์ด้านการเชื่อมโยง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด คือ ($M = 2.50$, $SD = 0.508$) รองลงมา ด้านทักษะการสรุปความ ($M = 2.38$, $SD = 0.492$) ด้านทักษะการจัดหมวดหมู่ ($M = 2.34$, $SD = 0.483$) ด้านการประยุกต์ ($M = 2.31$, $SD = 0.471$) และด้านทักษะการจำแนก ($M = 2.22$, $SD = 0.420$) ตามลำดับ และระยะที่ 3 สถานการณ์กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด พัฒนาการการคิดวิเคราะห์ด้านทักษะการจัดหมวดหมู่ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด คือ ($M = 2.97$, $SD = 0.177$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการประยุกต์ ($M = 2.94$, $SD = 0.246$) ด้านทักษะการสรุปความ ($M = 2.91$, $SD = 0.296$) ด้านทักษะการจำแนก ($M = 2.88$, $SD = 0.336$) และด้านทักษะการเชื่อมโยง ($M = 2.84$, $SD = 0.448$) ตามลำดับ รายละเอียดดังแผนภาพต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีศึกษา พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง อยู่ในระดับ มากที่สุด ($M = 4.88, SD = 0.33$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($M = 4.88, SD = 0.33$) ลำดับที่ 2 ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ($M = 4.87, SD = 0.34$) และลำดับที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($M = 4.82, SD = 0.39$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งยอมรับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง ได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดที่หลากหลาย ตั้งแต่ทักษะการคิดระดับต่ำ ไปจนถึงทักษะการระดับสูง เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอน แบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนอย่างมีขั้นตอนและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 บูรณาการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมอีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม โดยร่วมกันทำงานและช่วยเหลือกันและกันในกลุ่ม ซึ่งนักเรียนทุกกลุ่มจะมีเป้าหมายเดียวกันโดยได้ร่วมกันเรียนรู้และฝึกปฏิบัติค้นหาสาเหตุของปัญหาที่ได้รับมอบหมาย ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม อีกทั้งวิธีการสอนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ภูมิใจในตนเองตระหนักถึงความรับผิดชอบ และช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (สาโรช บัวศรี, 2526) ที่กล่าวว่า วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติเป็นการประยุกต์ จากกิจหรือข้อปฏิบัติในชั้นต่างๆ ของอริยสัจ ซึ่งอริยสัจเป็นการศึกษาเรียนรู้ที่มุ่งค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ อีกทั้งการใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ ที่ให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ด้วยตนเองรวมทั้งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงให้ได้ จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Scherer, Dallas, 2003 อ้างในชูชีพ เอี่ยมฉ่ำ, 2553) กับงานของ (กมลวชิ พรหมแสง, 2560) และงานของ (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, 2561) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 และการใช้กรณีตัวอย่างพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง พบว่า คะแนนที่ได้จากการวัดการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น และคะแนนที่ได้จากการวัดการคิดวิเคราะห์รวมทุกด้านของนักเรียนมีการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการ

เรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จากปัญหาหรือกรณีตัวอย่างที่กำหนด ซึ่งการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการหาทางออกของปัญหา อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การเกิดความคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล โดยนำเอาลำดับขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจในศาสนาพุทธมาใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญห ของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยเทคนิควิธีการสอนนี้สามารถส่งเสริมพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วย ตนเองสอดคล้อง (พระพุทธศักดิ์ แวงสูงเนิน, 2563) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ อริยสัจ 4 เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนทั้ง 4 ของอริยสัจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้และมีเหตุผล โดยครูผู้สอนควรกระตุ้นให้เกิดขึ้น จาก สถานการณ์ต่างๆ ในแบบฝึกประกอบการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (กมลวจิ พรหมแสง , 2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องอุปมาของพระเยซู สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง เพื่อศึกษาความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง และศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างอยู่ในระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มี ต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก ที่สุดทุกด้าน ทั้งอาจเป็นเพราะว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้ และส่งเสริมให้ นักเรียนการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทางการคิดที่สำคัญกระบวนการหนึ่งและเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคน ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ฝึกให้รู้วิธีการคิดแก้ปัญหาอยู่เสมอ สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหานั้นให้ สำเร็จลุล่วงได้ นอกจากนี้ยังอาจนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาใน สถานการณ์ใหม่ได้ ความสามารถในการคิดที่ต้องอาศัยกระบวนการทางสติปัญญา ความคิดและ ประสบการณ์เดิมของบุคคลมาประกอบกัน เพื่อแก้ปัญหาที่ประสบขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยมีแบบ พหุติกรรมหรือวิธีการในการแก้ปัญหามีลำดับขั้นตอนของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ ปัญหาต่างๆ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (กมลวจิ พรหมแสง, 2560) ที่ ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง พบว่า นักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ในทักษะการคิดแก้ปัญหา ตามลำดับขั้นตอน เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล นักเรียนสามารถสืบค้นค้นคว้าหาคำตอบ ได้ด้วยตนเอง และมีความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์แล้วนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนากการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เกิดจากการสอนแบบ อริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม เป็น

กรณีศึกษาให้นักเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเกิดวิคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทั้งนี้การสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียน มีทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องกระตุ้นหรือสร้างความสนใจของผู้เรียนด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์

บทสรุป

การสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ตามแนวคิดของ (สาโรช บัวศรี, 2526) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นทุกข์หรือขั้นกำหนดปัญหา ขั้นสมุทัยหรือขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นนิโรธหรือขั้นทดลองและเก็บข้อมูล ขั้นมรรคหรือขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยมีการนำสถานการณ์ เหตุการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง มาให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การหาทางออกและแนวทางการป้องกันแก้ไขร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งนักเรียนยังมีการพัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สูงขึ้นและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ และสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมค่อนข้างมาก โดยต้องนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาให้นักเรียนได้วิเคราะห์ ดังนั้นจึงควรมีเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมดังนี้

1) ขั้นทุกข์หรือขั้นกำหนดปัญหา คือ การระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข ครูผู้สอนควรนำเสนอกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสังคม โดยพยายามอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและตระหนักว่ากรณีตัวอย่างที่ครูผู้สอนนำเสนอ นั้น เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือหาทางออกร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือตนเองเคยพบเจอมาอย่างหลากหลาย

2) ขั้นสมมุติหรือขั้นตั้งสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาสาเหตุของการเกิดปัญหาจากกรณีตัวอย่างที่ครูผู้สอนนำเสนอ ซึ่งครูผู้สอนสามารถใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันได้

3) ขั้นนิรนัยหรือขั้นทดลองและเก็บข้อมูล คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานหรือวิธีการแก้ปัญหาและเก็บรวบรวมข้อมูล ครูผู้สอนควรให้นักเรียนกำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาร่วมกันโดยใช้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง อาจใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มและให้แต่ละกลุ่มได้ระดมความคิดเห็น โดยมีการจดบันทึกข้อมูลของสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ร่วมกันเสนอเพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลาย

4) ขั้นมรรคหรือขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลของการแก้ปัญหา คือ สรุปแนวทางการแก้ปัญหาและผลการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้น หลังจากให้นักเรียนออกแบบวิธีการแก้ปัญหาร่วมกันแล้ว ครูผู้สอนควรให้นักเรียน สรุปแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน โดยให้แต่ละกลุ่มได้เสนอแนวคิดของกลุ่มตนเองหรือเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดเพิ่มเติมได้

1.2 จากการวิจัยพบว่า ผลการการศึกษาพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง มีคะแนนที่ได้จากการวัดการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น และคะแนนที่ได้จากการวัดการคิดวิเคราะห์รวมทุกด้านของนักเรียนมีการคิดวิเคราะห์อยู่ใน ระดับ ดีมาก แสดงให้เห็นว่าการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่างสามารถส่งเสริมพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถาม สถานการณ์ เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เหมาะสม ในลักษณะต่างๆ ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด ใช้ความคิดเชิงเหตุผล และวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีหลักการ

1.3 จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด การมีส่วนร่วมในการทำงานจึงเป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจึงควรจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง เช่น การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวจี พรหมแสง. (2560). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องอุปมาของพระเยซู สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง. *ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.*
- กระทรวงศึกษาธิการ (2560). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชูชีพ เอี่ยมฉ่ำ. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิค ฟรินติ้ง.
- พรรณมา ดวงบุตร. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการใช้วิธีการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6 (1), 51-61.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ:ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2560). *ศาสตร์พระราชา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซนปรีนติ้ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์ สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.
- สาโรช บัวศรี. (2526). *จริยธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กฎหมายในชีวิตประจำวันสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Scherer, Stephen C. (2003). Reinforcement and Punishment During Programmed Instruction. *Dissertation Abstracts International*. 64 (6): 1974-1960.

การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

Development of Professional Learning Community Model to
Improve Competency on Active Learning Management of
Secondary School Teachers

ศุภากร เมฆขยาย

Supakorn Mekkhayai

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สมุทรปราการ

Triamudomsuksanomklao Samutprakan School

Corresponding, Author Email: giab.mek@gmail.com

Received August 29, 2022; Revised September 27, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา 2) ตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ออกแบบการวิจัยเป็นแบบรองรับภายใน ด้วยการศึกษาวิธีเชิงคุณภาพ และสนับสนุนด้วยวิธีการเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ 8 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และแบบประเมินนวัตกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการ ประกอบด้วย 1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน 2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน 3) ชื่นสะท้อนคิด 4) ประเมินผลสำเร็จ 4.การวัดและการประเมินผล 5. เงื่อนไขสำคัญ และ 6.ปัจจัยสนับสนุน

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.47)

คำสำคัญ: ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

Abstract

This is a Research and Development Research. The objectives of this research were 1) to develop professional learning community model to improve competency on active learning management of secondary school teachers 2) to examine professional learning community model to improve competency on active learning management of secondary school teachers using Mixed Methods Research approach, designing the research as an embedded design through studying qualitative method and supporting with quantitative method. The target group were 2 school administrators, 8 heads of subject department and 5 qualified experts. The research instruments consisted of documentary analysis form, structured interview, and innovation evaluation form. The data was analyzed by mean, standard deviation. and content analysis. The research showed that:

1. The professional learning community model to improve competency on active learning management for secondary school teachers consisted of 6 components: 1. Principles 2. Objectives 3. Processes which included 1) Consider 2) Action 3) Reflect and 4) Evaluation 4. Evaluation 5. Conditions, and 6. Contributing Factors

2. The result of the examination of the professional learning community model to improve competency on active learning management of secondary school teachers as a whole was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.47)

Keywords: Professional Learning Community, Active Learning; Secondary School Teachers

บทนำ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community: PLC) เป็นการทำงานเป็นทีมของครู ผู้บริหาร นักการศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียน โดยสาระสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านการวางแผน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียน (เสถียร อ่วมพรหม, 2560) การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพต้องรวมพลัง และช่วยกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development) นวัตกรรมของการพัฒนาครูที่สำคัญและควรทำความเข้าใจอย่างชัดเจนสู่การปฏิบัติเพื่อการปฏิรูปครู ไปสู่ครูมืออาชีพ คือความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบสอบเพื่อสร้างนวัตกรรมพร้อมกับเป็นผู้เรียนที่มีความใฝ่เรียนใฝ่รู้สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้แล้ว (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558) ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกับ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ, 2557) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการประสานแนวคิด 2 ประการได้แก่ ความเป็นมืออาชีพ

(Professional) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) คือการรวมกลุ่มกันของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์และภารกิจร่วมกัน โดยการทำงานเป็นทีมเรียนรู้ ครูเป็นผู้นำร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนสู่การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพของตนเองสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสร้างความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน จุดเน้นของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู คือ การเรียนรู้ร่วมกัน เน้นการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ (work collaborative) และอาศัยความรับผิดชอบต่ตนเอง (self-accountable) บุคลากรเกิดความผูกพันกับองค์กร โดยมีการพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกันตามลำดับความสำคัญของภารกิจ การพัฒนาภาวะผู้นำกับผู้บริหาร การทบทวน การสื่อสาร ค่านิยมขององค์กรกับพันธกิจให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานจนกระทั่งสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรได้ ซึ่งจากเดิมเน้นการสอน เปลี่ยนเป็นเน้นการเรียนรู้ จากเน้นสิ่งที่สอน เปลี่ยนเป็นเน้นสิ่งที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ และทักษะเหล่านั้น จากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของครูแต่ละคน เปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนการสอนเป็นทีม PLC (วิจารณ์ พานิช, 2559) ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับ (James Bellanca and Ron Brandt, 2010) ที่สนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ให้นักการศึกษาได้ทำงานร่วมกัน แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี และผลานทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ากับการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน การเรียนการสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จากการลงมือทำ (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ควรไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการกระทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์โดยการพูด การเขียนอภิปรายกับเพื่อน ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือทำมากกว่ารับฟังอย่างเดียว จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นจริง และสามารถเพิ่มการแก้ปัญหาการคิดเชิงวิพากษ์และอื่นๆ ได้อีกด้วย (สุพรรณิ ชานประเสริฐ, 2557) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ที่มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึง การมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการ

เรียนรู้ตามระดับช่วงวัย ลักษณะของการจัด การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการคิด การแก้ปัญหา และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนให้มากที่สุด จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์และประเมินค่า จากลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ดังกล่าว จึงควรมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน เช่น การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพทางสมองได้แก่ การคิด การแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง จัดกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนหนองรีประชานิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีพบว่า ประสพปัญหาหลายประการที่ทำให้การนิเทศในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่พบ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารใช้เครื่องมือนิเทศและรูปแบบการนิเทศแบบเก่า ซึ่งเป็นการนิเทศแบบตรวจสอบรายการ (checklist) จึงทำให้ครูผู้สอนไม่ได้รับการสะท้อนกลับ หรือไม่ได้รับทราบผลที่เกิดจากการนิเทศ ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำผลที่ได้จากการนิเทศการจัดการเรียนการสอนไปพัฒนาตนเองได้ กระบวนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน การนิเทศไม่เป็นระบบและไม่จริงจัง ไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและวิธีการของการนิเทศในโรงเรียน ครูขาดความเข้าใจ และไม่ตระหนักรู้ต่อกระบวนการนิเทศภายใน ดังนั้นการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนต้องเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา และที่สำคัญ ครูผู้สอนในโรงเรียนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาต่างๆในโรงเรียนโดยตรง จึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองมากที่สุด แต่การนิเทศ ที่ได้มาตรฐานที่ดำเนินการนิเทศโดยผู้นิเทศผู้บริหาร ในปัจจุบันประสพปัญหา กล่าวคือ จำนวนผู้นิเทศไม่เพียงพอ (โรงเรียนหนองรีประชานิมิต, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ (เกลทเทอร์น อ่างถึงใน อิศรนนท์ ศิริรัตนพานิชย์, 2559) พบว่าการนิเทศไม่เพียงพอกับความต้องการของครูโดยร้อยละ 80 ของครูผู้สอนที่เป็นตัวอย่างการวิจัยไม่เคยได้รับการสังเกตการสอน หรือน้อยครั้งและไม่มีการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับและยังใช้รูปแบบการนิเทศแบบเดียวกันทั้งหมด ปัญหาเหล่านี้หากยังไม่แก้ไขย่อมส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยรวม จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแบบประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2563 โดยสรุปปัญหา คือ ขาดการวางแผน หารือเครื่องมือในการนิเทศ ขาดความมั่นใจในการนิเทศ ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน หากการต่อเนื่องในการดำเนินการ ไม่เข้าใจในเรื่องระบบการนิเทศที่ผู้บริหารและครูเรียนรู้และทำงานร่วมกันการดำเนินการนิเทศไม่เป็นระบบ และไม่ต่อเนื่อง ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศยังขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารบางท่านยังไม่ให้ความสนใจต่อการนิเทศ (โรงเรียนหนองรีประชานิมิต, 2564)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ (Hord, 1997) ซึ่งยืนยันว่าการดำเนินการในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง คุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโรงเรียนที่มีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) มีผลดีต่อครูผู้สอนและนักเรียน คือ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวเพิ่มความผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น ตระหนักถึงบทบาทและพฤติกรรมการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ ผลดีต่อผู้เรียนพบว่าสามารถลดอัตรา การตกซ้ำชั้น อัตราการขาดเรียนลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และจากแนวคิดของ (Hord, 1997); (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557); (วิจารณ์ พานิช, 2555) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครู ใน ทุกขั้นตอนและกระบวนการ ทำให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนางานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ และบริบทการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลการศึกษาวิจัยของ (จุฬามาต จันทรศรีสุต และชุมพล เลิศรัฐการ, 2559) เรื่องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิชาชีพรูปแบบพันธมิตรครูซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของครูและนักวิชาการที่มีความสนใจ ต้องการการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยเน้นการปรึกษาหารือและการทดลองใช้นวัตกรรม สรุปได้ว่าการ พัฒนา โรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในชั้นเรียน และมีเวลาที่จะอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ๆ กับเพื่อนครู อีกทั้งเหมือนการทำงานปกติทำให้ครูไม่ต้อง ทิ้งชั้นเรียนเพื่อไปแสวงหาความรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เห็นได้ว่ามีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่าง เป็นกัลยาณมิตร เปิดโอกาสที่เป็นอิสระให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้ เกิดการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบแผนงานวิจัย โดยใช้ปริมาณนำคุณภาพ กระบวนการเก็บข้อมูลนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R1) การออกแบบและ พัฒนารูปแบบ (Design and Develop: D1) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการดำเนินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ภาพรวมเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลได้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อรวบรวมแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังจากทบทวนเอกสารแล้ว ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผู้วิจัยติดต่อและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม zoom พร้อมทั้งทำการจดบันทึกข้อความการวิเคราะห์ข้อมูล R₁ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับแบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Develop: D₁) การออกแบบและพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 4 ขั้นตอน 1. ร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) 2. วิพากษ์ร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 5 คน และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้บริหารและครู โดยใช้แบบประเมินรูปแบบ 4. ปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตามคำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ภาพรวม เท่ากับ 1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลการออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Develop: D₁) โดยวิพากษ์รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 5 คน ดำเนินการวิพากษ์ ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม zoom พร้อมทั้งทำการจดบันทึกข้อความ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนหนองรีประชานิมิต โดยการทำแบบประเมินรูปแบบผ่าน Google form หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงรูปแบบตามความคิดเห็น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนหนองรีประชานิมิต การวิเคราะห์ข้อมูล (D₁) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบประเมินรูปแบบ

ผลการการศึกษา

การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา มีผลดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านรูปแบบออนไลน์พบว่า ในการดำเนินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีองค์ประกอบของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการ ดังนี้ 1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน (Consider) 2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน (Action) 3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflect) 4) ประเมินผลสำเร็จ (Evaluation) การวัดและการประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญ และ 6) ปัจจัยสนับสนุน

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

ผลการวิพากษ์รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน ตลอดจนการลำดับความสำคัญของเงื่อนไขสำคัญและปัจจัยสนับสนุน ที่ส่งต่อการดำเนินการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา โดยผลการตรวจสอบจากการประเมินรูปแบบโดยใช้ แบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัศึกษามีความเหมาะสมดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการประเมินรูปแบบ

รายการตรวจสอบองค์ประกอบของ รูปแบบ CARE Model	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.40	0.70	มาก
2. วัตถุประสงค์	4.60	0.52	มากที่สุด
3. กระบวนการ	4.60	0.70	มากที่สุด
3.1 พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน (Consider)	4.60	0.52	มากที่สุด
3.2 ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน (Action)	4.60	0.52	มากที่สุด
3.3 ขั้นสะท้อนคิด (Reflect)	4.50	0.53	มากที่สุด
3.4 ประเมินผลสำเร็จ (Evaluation)	4.50	0.71	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผล	4.50	0.53	มากที่สุด
5. เงื่อนไขสำคัญ	4.50	0.53	มากที่สุด
6. ปัจจัยสนับสนุน	4.60	0.52	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.53	0.47	มากที่สุด

จากผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า 1) ด้านหลักการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.70) โดยให้ความเห็นว่า หลักการของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความสอดคล้องกับการดำเนินการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ครอบคลุมถึง การดำเนินกิจกรรมจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา 2) วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.52) โดยให้ความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กำหนดวัตถุประสงค์ได้ครอบคลุมถึงการพัฒนาผู้เรียน 3) กระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60 S.D. = 0.70) โดยให้ความเห็นว่า กระบวนการดำเนินการมีความชัดเจนแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนของการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) การวัดและการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50 S.D. = 0.53) โดยให้ความเห็นว่า การประเมินผลมีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลได้เป็นรูปธรรม ครอบคลุมถึงการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนและส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 5) เงื่อนไขสำคัญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50 S.D. = 0.53) โดยให้ความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญของการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สมาชิกในกลุ่มต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีความรู้และความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีการทำงานร่วมกันและมีความสามารถในการสื่อสารที่เหมาะสม 6) ปัจจัยสนับสนุน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60 S.D. = 0.52) โดยให้ความเห็นว่า ในการดำเนินการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้สำเร็จนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ สมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีความสามารถในการสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้และการทำงานเป็นทีม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ารูปแบบมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา และมีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานและสภาพที่ปรากฏ หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ (Professional Learning Community) แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำชี้แนะ (Coaching) การดูแลให้คำปรึกษาและคำแนะนำ (Mentoring) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการติดตามช่วยเหลือ ทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีการสื่อสาร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่สำคัญคือนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวถึงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ว่าเป็นการรวมตัวเพื่อการแลกเปลี่ยนใดๆ เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบ จึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สอดคล้อง

กับ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557), (นัตยา หล้าพูนธีรกุล, 2559), (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) และ (มนตรี แยมกสิกร, 2561) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นต้องมีหลักการ 1) วิสัยทัศน์ร่วม (Share Vision) 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teams) 3) ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) 4) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Learning and Continuous Professional Development) 5) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Exchanging Experiences and Reflect The Performance) และ 6) โครงสร้างสนับสนุน (Supportive structure) ซึ่งสอดคล้องกับ Quonias Hudson (2015) กล่าวว่าภายในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ PLC คณะครูต้องร่วมกันทำงานเพื่อค้นหากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ ช่วยปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (David Mello, 2013) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเข้าใจกัน ร่วมกันสร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม ความสำเร็จ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ

2. จากผลการวิพากษ์และตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาโดยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ในกระบวนการการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีกระบวนการดำเนินการตามขั้นตอนโดยการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์ เป็นการอภิปรายความคิดเห็นตามประเด็นการสัมภาษณ์จึงส่งผลให้ความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้แล้วในกระบวนการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้มีการนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทเรียน (Lesson Study) มาใช้เป็นกรอบของกระบวนการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เนื่องจากการพัฒนาบทเรียนเป็นการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน ร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยมีวิสัยทัศน์เดียวกันคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูผู้สอนจึงรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงแนวคิด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ ตลอดจนมีการนิเทศ ติดตามผลของการพัฒนาบทเรียน การสังเกตชั้นเรียน การประเมินผลสำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากขั้นตอนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) มีกระบวนการประกอบด้วย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน (Consider) 2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน (Action) 3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflect) และ 4) ขั้นประเมินผลสำเร็จ (Evaluation) จากขั้นตอนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ (สุเมธ งามกนก, 2556) ได้กล่าวถึงการดำเนินการพัฒนาบทเรียนไว้ว่า ผู้สอนจะต้องสร้างเป้าหมายให้กับผู้เรียน ทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับครูคนอื่น อภิปรายร่วมกับครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงบทเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ชาโรณี ตรีวรัญญ, 2557) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ครูผู้สอนหรือ

ผู้ดำเนินการต้องพิจารณารูปแบบการดำเนินการที่มีลักษณะของการทำงานเป็นทีม การพัฒนาบทเรียนร่วมกันต้องมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2562) ได้กล่าวไว้ว่า ในการเตรียมและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมปฏิบัติการในการสอนงานแบบพี่เลี้ยงนั้นสามารถดำเนินการได้ผ่านกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการทดลองใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา พบว่า การดำเนินการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ ให้ประสบผลสำเร็จนั้นสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีเงื่อนไขที่สำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ คือ สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สมาชิกต้องมีความรู้และความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สมาชิกต้องมีความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ต้องมีความสามารถในการสื่อสาร นอกจากนี้เงื่อนไขที่สำคัญแล้วการดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความสามารถในการสื่อสารทางบวก ความร่วมมือระหว่างเครือข่าย การจัดการความรู้ และการทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ที่ผ่านการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผ่านการประเมินรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนหนองรีประชานิมิต มีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

บทสรุป

การพัฒนาารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กระบวนการเก็บข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R1) การออกแบบและพัฒนาารูปแบบ (Design and Develop: D1) จากผลการพัฒนาารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1 หลักการ 2 วัตถุประสงค์ 3 กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน (Consider) 2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน (Action) 3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflect) 4) ประเมินผลสำเร็จ (Evaluation) การวัดและการประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญ และ 6) ปัจจัยสนับสนุน ตรวจสอบ และรับรองรูปแบบโดยวิพากษ์รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และ ยืนยันผลการรับรองโดยการประเมินรูปแบบโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบ “CARE Model” ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสนใจ ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการและความสนใจของครูผู้สอน ว่าครูผู้สอนมีความต้องการในการพัฒนาตนเองหรือการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านใด เพื่อเลือกรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของครูผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละด้านต่อไป เช่น “การพัฒนาารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน”

2.2 หลังจากนำรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้แล้ว โรงเรียนควรมีการนิเทศติดตามผลการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการขยายผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชาธิณี ตรวีรญาณ. (2557). การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน . สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2565 จาก <https://www.prc.ac.th/document/teacher/curriculum/4c5991e59785af35dc4cb3f2de80863ce8fd1307.pdf>

- นัตยา หล้าทูนธีรกุล. (2559). *PLC การพัฒนาครูเพื่อศิษย์ยุค THAILAND 4.0*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2562). *สร้างนวัตกรรมบนฐานการวิจัย PLC&Logbook*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี แยมกลีกร. (2561). *ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ: ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของครู*. ในการประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2559 เรื่อง “การวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- โรงเรียนหนองรีประชานิมิต. (2563). *รายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้*. กาญจนบุรี: โรงเรียนหนองรีประชานิมิต.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ. (2557). *รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล. (2558). *การโค้ชเพื่อการรู้คิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2565 จาก http://www.sakonarea1.go.th/news_file/p76213222146.pdf
- สุเมธ งามกนก. (2556). *การบริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า (Lesson study)*. วารสารวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(3), 37-47.
- เสถียร อ่วมพรหม. (2560). *แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- อิสรนนท์ ศิริรัตนพานิชย์. (2559). *การนิเทศในโรงเรียนสกล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- David Mello. (2013). *Effectiveness of active learning in the arts and sciences Department of Mathematics, and Department of Legal Studies*. Rhode Island: Johnson & Wales University.
- James Bellanca and Ron Brandt. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Solution Tree Press.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่น
กาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of a Youth Guide Training Curriculum in
Chinese Language by Integrated Kanchanaburi Local for
Mathayomsuksa 6 students

¹นิภาวรรณ วศินนิตวงศ์

Nipawan Wasinnitwong

²จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์

Chitnarong Iamsam-ang

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding, Author Email: liuruiyun_yun@hotmail.com

Received July 27, 2022; Revised September 30, 2022; Accepted: September 30, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี 2) ศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน 3) ศึกษาความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (แผนการเรียนภาษาจีน) จำนวน 17 คนที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน แบบสัมภาษณ์ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และแบบประเมินความพึงพอใจมีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ประกอบด้วย (1) หลักการและเหตุผล (2) จุดประสงค์การเรียนรู้ (3) คำอธิบายรายวิชา (4) โครงสร้างหลักสูตร (5) กิจกรรมการเรียนรู้ (6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (7) การวัดและการประเมินผล และหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของหลักสูตร อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 2) นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม 3) นักเรียนมีความภาคภูมิใจใน

ท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาและตระหนักถึงความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวของตนเอง และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์; ภาษาจีน; ท้องถิ่นกาญจนบุรี

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop youth guide training curriculum in Chinese language by integrated Kanchanaburi local, 2) study capacity in Chinese language communication, 3) study pride in self local and 4) study student's satisfaction to developed curriculum. The targets used in the research were 17 persons (Chinese language learning plan) in mathayomsuksa 6 students from Srinagarindra the Princess Mother School Kanchanaburi, studied in the second semester, academic year of 2021. The instrument used in this research were youth guide training curriculum in Chinese language by integrated local Kanchanaburi, lesson plans, Chinese language communication, evaluation forms, the pride in self local interview form and student's satisfaction evaluation form. The statistics employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. The result of research:

1) The youth guide training curriculum in Chinese language by integrated Kanchanaburi local were consists 1) rationale 2) learning objective 3) course description 4) course structure 5) learning activity 6) media and learning resource 7) measurement and evaluation and 4 learning units had the Index of Congruence was between 0.60–1.00.

2) Students had capacity in Chinese language communication after higher than before study.

3) Students had pride in self local that an understanding in history and be aware to important of tourist attraction in self-local.

4) Students's satisfaction for developed curriculum was at the highest level.

Keywords: A Youth Guide Training Curriculum; Chinese Language; Kanchanabur Local

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ส่งผลทำให้สภาพสังคมการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้หลายประเทศมุ่งสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านต่างๆ ส่งผลทำให้แต่ละประเทศจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการหรือแสดงออกถึงความรู้สึกที่เข้าใจกัน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารนั้นจะแตกต่างกันออกไป อาทิ ภาษาถิ่น ภาษาทางราชการตลอดจนกระทั่งภาษากาย เป็นต้น ซึ่งการสื่อสาร

ของมนุษย์นั้นจะติดต่อสื่อสารกันได้ และเข้าใจกันได้ก็ด้วยการใช้ภาษา ด้วยเหตุนี้ ภาษาจึงมีความสำคัญที่ช่วยทำให้การสื่อสารของมนุษย์นั้นเกิดประสิทธิภาพที่ดีที่สุด และยังเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวให้เกิดความผูกพันต่อกัน ภาษายังเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งและเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชนชาติต่างๆ ของมนุษย์ ดังนั้นภาษาจีนจึงนับเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญอีกภาษาหนึ่งที่จะใช้ในการติดต่อสื่อสารในสังคมทำให้หลายประเทศเริ่มศึกษาและเรียนรู้ภาษาจีนมากขึ้น (ศูนย์จีนศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

ภาษาจีนถือเป็นภาษาต่างประเทศที่มีผู้เลือกเรียนมากที่สุด ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนและประชาชนมีความสามารถใช้ภาษานี้ในการสื่อสาร สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความต้องการในการใช้ทักษะด้านภาษาจีนเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งแนวทางในการเรียนการสอนภาษาจีนให้เกิดองค์ความรู้จนสามารถนำไปปรับใช้ในปัจจุบันจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้และทักษะด้านภาษาจีนไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง โดยไม่จำกัดความสามารถของผู้เรียนไว้เพียงแค่ความรู้และความตระหนักเท่านั้น แต่ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการนำไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นด้วย จึงจะสามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนทางด้านภาษาจีนให้เต็มศักยภาพ และยังสอดคล้องกับความต้องการและเปลี่ยนแปลงทางสังคมและท้องถิ่นด้วยโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี ได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาจีน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยแบ่งให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนในรูปแบบของห้องเรียนแผนการเรียนภาษาจีน และนักเรียนที่มีความสนใจในภาษาจีน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศอื่นๆ แต่ด้วยภาษาจีนนั้นเป็นภาษาที่เริ่มให้มีการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาไม่นาน ทำให้ยังมีข้อจำกัดในบางขั้นตอน และบางกระบวนการอันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่ประสบความสำเร็จตามความน่าจะเป็น ซึ่งปัญหาหลักๆ หรือข้อจำกัดหลักๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่ขาดความเหมาะสม ค่าความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ท้องถิ่นและบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนพื้นฐานของผู้เรียนอันเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาและส่งเสริมให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องเหมาะสมในทุกๆ ด้าน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะการใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์ในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวจีน เป็นการเผยแพร่ทรัพยากรที่มีค่าในท้องถิ่นสู่ชาวต่างชาติและประชาชนทั่วไป และที่สำคัญจะเป็นการสร้างความรู้รักห่วงแหน ในทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนสิ่งมีค่าต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนของตนเอง และยังเป็นโอกาสในการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง จากประสบการณ์ตรง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนของผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาความภาคภูมิใจในท้องถิ่นกาญจนบุรีของผู้เข้าอบรมหลังได้รับการเข้าฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์กาญจนบุรี กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนและมีพื้นฐานภาษาจีนอยู่ก่อนแล้ว และเป็นกลุ่มที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการตามลำดับต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (R1: Research) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี จำนวน 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี จำนวน 5 คน ซึ่งได้มา โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 2) แบบวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (D1: Development) พัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง 2) ประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฉบับร่าง กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมิน จำนวน 1 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน จำนวน 2 ท่าน โดยเครื่องมือที่ใช้ 1) หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 2) แผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (R2: Research) ใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายนักเรียนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ที่เลือกเรียนห้องเรียนแผนการเรียนภาษาจีน จำนวน 17 คน ระยะเวลาในการทดลอง ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีนโดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เป็นเวลา 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 เครื่องมือ ดังนี้ 1) หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จำนวน 18 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหา 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการ

เรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ยุวมัคคุเทศก์, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สะพานข้ามแม่น้ำแคว, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สถานีรถไฟ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วิถีชีวิตการเป็นอยู่ของคนในชุมชน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน รวมใช้เวลาสอน 16 ชั่วโมง และ 3) แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (D2: Development) กลุ่มเป้าหมายโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน 2) แบบสัมภาษณ์ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6

ผลการการศึกษา

เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังฝึกอบรม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี

การประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน	n=17				
	คะแนนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
ทดสอบความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนก่อนฝึกอบรม	9	5.63	1.06	62.56	พอใช้
ทดสอบความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนหลังฝึกอบรม	9	7.94	0.86	88.22	ดี

ผลการประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนตามหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4

หน่วยการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	17	9	7.24	0.75	80.39	ดี	4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2		9	7.29	0.77	81.05	ดี	3
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3		9	7.53	1.07	83.66	ดี	2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4		9	7.82	0.88	86.93	ดี	1

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ของหลักสูตร คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล โดยแบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 4 เรื่อง ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ยุวมัคคุเทศก์ 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สะพานข้ามแม่น้ำแคว 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สถานีรถไฟ 4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60-1.00 ทั้งนี้เนื่องมาจาก การพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรดังกล่าว มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีลำดับขั้นตอนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันชัดเจนมีแนวคิดและหลักการพื้นฐานเป็นกรอบในการพัฒนาได้รับการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และได้รับการตรวจสอบคุณภาพและประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นหลักสูตรที่มีความถูกต้องสมบูรณ์มีความเหมาะสม จึงมั่นใจได้ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน บูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ (อรรถกร ชัยมูล, 2561) ที่กล่าวว่าในการประเมินหลักสูตรนั้นมีแนวทางการประเมินหลายแนวทางหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือทิศทาง การพัฒนาหลักสูตรและความต้องการของนักพัฒนาหลักสูตรซึ่งแต่ละแบบมีจุดอ่อนในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ การประเมินหลักสูตรจึงไม่มีแนวทางรูปแบบตายตัว แต่ก็มีหลักคิดว่าจะต้องสอดคล้องกับหลักการวัดและประเมินผลด้วยและสอดคล้องกับ (พันทิวา กุมภีโร, 2560) ที่กล่าวว่าการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาพิจารณาตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่แล้วจะพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้มีคุณภาพดีได้อย่างไร ซึ่งควรประเมินหลักสูตรทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการทดลองใช้หลักสูตร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน มีค่าเฉลี่ย หลังฝึกอบรม ($\mu = 7.94$, $\sigma = 0.86$) สูงวก่อนฝึกอบรม ($\mu = 5.63$, $\sigma = 1.06$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย เมื่อพิจารณาหน่วยการเรียนรู้ตามระดับคะแนน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือเรื่อง สถานีรถไฟ , เรื่อง สะพานข้ามแม่น้ำแคว และเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์ แสดงให้เห็นว่าในการใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถพัฒนาความสามารถทางด้านการสื่อสารภาษาจีนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยการใช้แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ผล ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (รัตนชนก เมืองเชียงหวาน, 2558) กล่าวว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสวนผึ้ง จำนวน 24 คนใช้เวลา 20 ชั่วโมง พบว่านักเรียนมีความสนใจในภาษาจีนและข้อมูลท้องถิ่นราชบุรีทำกิจกรรมต่างๆด้วยความตั้งใจให้ความ

ร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ที่มีความกล้าแสดงออกในการพูดภาษาจีนมากขึ้นและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม และสอดคล้องกับ (โชติกา กุณสิทธิ์, 2563) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของบุคคลทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ความชำนาญในการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมเป็นวิธีการในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะคุณลักษณะที่ดีต่อการปฏิบัติงานโดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการสร้างประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาองค์กร และยังสอดคล้องกับ (ประภัทร์ กุดหอม, 2560) กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลที่ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุดนั้นชี้ว่าหลักสูตรเสริมจะต้องให้ความสำคัญอย่างมากกับการวัดผลและประเมินผลโดยจะต้องวัดผลและประเมินผลด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายเน้นสภาพจริงและเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และประเมินความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองของผู้เรียนโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นการพูดคุย ที่ปล่อยให้บรรยากาศการพูดคุยเป็นไปอย่างง่าย ๆ เป็นกันเอง ไม่เคร่งครัดกับขั้นตอนและการตอบคำถาม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี พบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ได้มีส่วนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของสะพานข้ามแม่น้ำแคว สถานีรถไฟ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เกิดความรักความหวงแหน ตระหนักในสำคัญของท้องถิ่น และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองในชุมชน ให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ พึ่งพาอาศัยกันและกันในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ชนินทร์ แก้วบุญเรือง, 2561) ที่พบว่า 1) ผลการศึกษาการคิดสะท้อนความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้านห้วยเสือของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น 2) ผลการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางห้วยเสือด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางห้วยเสือโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 4. ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการอบรม/ระยะเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.35$) รองลงมา คือ ด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.79$, $\sigma = 0.29$) ด้านการนำความรู้ไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.40$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.72$) ทั้งนี้เนื่องจาก ด้านช่องทางการอบรม/ระยะเวลา มีความเหมาะสม

กับสถานการณ์ซึ่งอยู่ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ช่องทางการจัดฝึกอบรมอยู่ในรูปแบบออนไลน์ ด้านวิทยากร ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ภาษาจีน มาให้ความรู้กับนักเรียน เกี่ยวกับคุณสมบัติของการเป็นมัคคุเทศก์ พร้อมทั้งเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี มีข้อควรปฏิบัติอย่างไร ด้านการนำความรู้ไปใช้ นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งความรู้เกี่ยวกับการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และข้อมูลท้องถิ่นกาญจนบุรี สามารถแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ให้กับนักท่องเที่ยว ในข้อมูลเชิงพื้นฐานได้ ด้านความรู้ความเข้าใจ หลังจากผ่านการฝึกอบรมนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นยุวมัคคุเทศก์มากขึ้น ทั้งยังเพิ่มความรู้ความเข้าใจในข้อมูลท้องถิ่นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วิทยา ทศมี, 2560) ที่พบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่าสมรรถนะด้านความรู้ของครูหลังการฝึกอบรมสูงขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะด้านทักษะของครูหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 2.51 อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะด้านเจตคติของครูหลังการฝึกอบรมสูงขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของครูต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $S.D. = 0.26$)

บทสรุป

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ของหลักสูตร คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล โดยแบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ยุวมัคคุเทศก์ 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สะพานข้ามแม่น้ำแคว 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สถานีรถไฟ 4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.60-1.00

2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน มีค่าเฉลี่ย หลังฝึกอบรม ($\mu = 7.94$, $\sigma = 0.86$) สูงกว่าก่อนฝึกอบรม ($\mu = 5.63$, $\sigma = 1.06$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในท้องถิ่น และเกิดความรักความหวงแหน ตระหนักในคุณค่าสำคัญของท้องถิ่น

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน โดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีนโดยบูรณาการท้องถิ่นกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการอบรม/ระยะเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.35$) รองลงมา คือ ด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.79$, $\sigma = 0.29$) ด้านการนำความรู้

ไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.40$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.72$)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ครูผู้สอนทำความเข้าใจหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร

1.2 เตรียมความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา

1.3 ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งต่อไป อาจพัฒนาหลักสูตรรายภูมิภาคเทศก์ภาษาต่างประเทศที่ 2 ในภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาฝรั่งเศส

2.2 การวิจัยในครั้งต่อไป เสนอให้ควรบูรณาการกับท้องถิ่นจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันเอเชียศึกษา. (2551). *การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย*. ศูนย์จีนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนินทร์ แก้วบุญเรือง. (2561). การศึกษาการคิดสะท้อนความภาคภูมิใจท้องถิ่น ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางหัวเสือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โชติกา กุณสิทธิ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐานสำหรับครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประภัทร์ กุดหอม. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเมตาคอนิชั่นและการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- พันทิวา กุมภีโร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตนชนก เมืองเชียงหวาน. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม วิชาภาษาจีน โดยบูรณาการสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยา ทศมี. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อรรถกร ชัยมูล. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม Research and development of training curriculum

¹วิทยา ขนชัยภูมิ

Witthaya Khonchaiyaphum

²มาเรียม นิลพันธุ์

Maream Nillapun

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

Faculty of Education, Silpakorn University, Sanam Chan Palace Campus

¹Corresponding Author, Email: wittamcu1990@hotmail.com

Received January 26, 2022; Revised April 19, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอหลักการเขียนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผู้ทำหลักสูตรฝึกอบรมวางแผนการอบรมรายวิชา ได้อย่างสอดคล้อง และต่อเนื่องกัน ตลอดทั้งหลักสูตรหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนของหัวข้อวิชา ช่วยทำให้วิทยากรเตรียมการสอน และเลือกใช้เทคนิคการอบรมได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยให้ผู้เข้าอบรม ทราบถึงแนวทางในการฝึกอบรมและสิ่งที่ตนได้เรียนรู้จากวิชานั้นๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และชวนให้ติดตามเพื่อเรียนรู้

คำสำคัญ: การวิจัยและพัฒนา; หลักสูตรอบรม; เทคนิคการอบรม

Abstract

This article aims to present the principles of writing research and developing training courses. Training course development process Tools used to develop training courses Procedures for implementing training courses to benefit. This enables the training course maker to plan the course training accordingly. and continually Throughout the course, avoiding the repetition of subject topics. Helping the speakers prepare for teaching and choose appropriate training techniques It also helps train participants to know the training guidelines and what they have gained from the course. which will be useful in motivating and invite them to follow to learn

Keywords: Research and development; Training courses; training techniques

บทนำ

ถ้าเราย้อนกลับไปถามว่าวิจัยคืออะไรคำตอบก็คือ วิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมันเกิดขึ้นจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การมีปัญห กำหนดขอบเขตของปัญหาปัญหา มีองค์ความรู้ที่จะใช้ในการอธิบายปัญหานำไปสู่การตั้งสมมติฐานหรือคำตอบล่วงหน้า จากนั้นก็วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างกำหนดเครื่องมือ กำหนดผู้ให้ข้อมูลต่างๆ เมื่อได้ข้อมูลมาก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นก็นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปโดยการอธิบายแล้วก็ให้ข้อเสนอแนะเพื่อไปตั้งโจทย์ใหม่ก็เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน ดังนั้น การวิจัยจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าดียิ่งขึ้น ช่วยให้ค้นพบทฤษฎีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีความสุขสบาย

ปัจจุบันการวิจัยและพัฒนามีความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ ในทุกสาขาวิชาชีพในฐานะที่เป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่ช่วยทำให้การพัฒนานวัตกรรมใดๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีความประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังทำให้ได้นวัตกรรมตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการวิจัยและพัฒนา มีลักษณะเฉพาะคือ การนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนานวัตกรรม ทำให้นวัตกรรมที่พัฒนานั้นมีรากฐานองค์ความรู้สนับสนุนอย่างแข็งแกร่ง ทำให้นวัตกรรมสามารถใช้งานได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (มารุต พัฒนา, 2562)

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือที่มักเรียกกันว่า การวิจัยแบบ R&D หมายถึง ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้ที่ใช้การวิจัย (Research) และกระบวนการพัฒนา (Development) ในการพัฒนางานหรือนวัตกรรม เป็นวงจรต่อเนื่องกันไปจนได้ผลงานหรือนวัตกรรมที่มีประสิทธิผลตามที่ต้องการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555) โดยที่การวิจัยและพัฒนานั้นจะมีลักษณะพิเศษประการหนึ่งคือ มีการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งการประเมินแบบก้าวหน้า (formative evaluation) และการประเมินแบบรวมยอด (summative evaluation) โดยที่การปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นจะใช้การประเมินระหว่างทางเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ส่วนการตรวจสอบว่านวัตกรรมมีความสมบูรณ์แล้วหรือไม่นั้น จะใช้การประเมินปลายทางเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ (Gall, Gall, and Borg, 2005) การวิจัยและพัฒนาสามารถเริ่มต้นที่การวิจัยก่อน หรือจะเริ่มต้นจากการพัฒนาได้อีกก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

การวิจัยและพัฒนา มีความสำคัญกับ หลักสูตรการฝึกอบรม เนื่องจากปัจจุบันการฝึกอบรมกำลังตื่นตัวเป็นอันมาก อีกทั้งได้รับความสนใจและกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในหน่วยงานองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีโครงการฝึกอบรมสัมมนา สำหรับบุคลากรในระดับต่างๆ เกือบทุกระดับ ทุกแผนก ทุกฝ่ายในหน่วยงานต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพของทรัพยากรบุคคล ซึ่งองค์กรต่างๆ ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก

หลักสูตรฝึกอบรมที่ดีจะต้องมี องค์ความรู้ของเนื้อหาในการฝึกอบรมที่ประกอบไปด้วย หัวข้อวิชา เทคนิค วิธีการ แผนการสอน กิจกรรม วิชาการ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้

ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ ประสบการณ์ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในหัวข้อหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้ (วัฒนา วาทะพล: ออนไลน์)

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเป็นการสร้างแนวทางที่ดีให้กับนักวิจัยหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ในหัวข้อวิจัยเดียวกัน เป็นการดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการปฏิบัติ คือเป็นการมุ่งในการปฏิบัติงานจริง ลงมือทำจริง เห็นผลลัพธ์จริง เนื่องจากการวิจัยที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นในด้านของเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอนก่อนหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับนักวิจัยที่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลการวิจัยในอันดับแรก ถือว่าเป็นการบูรณาการข้อมูลจุดใดจุดหนึ่งในขั้นตอนการทำวิจัย ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์จุดเริ่มต้นในการวิจัยที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ เพราะว่า เป็นการรวบรวมการวิจัยทั้งด้านเชิงปริมาณและด้านเชิงคุณภาพเข้ามาเป็นกระบวนการเดียวกัน โดยมีเทคนิคการวิจัยที่ต้องมีทั้งสองด้านควบคู่กันไปและต้องมีการผสมผสานกันในกระบวนการวิจัยทางใดทางหนึ่ง เช่น การนำเสนอวิเคราะห์ข้อมูลแบบหนึ่งให้เสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงนำเอาข้อมูลหลังจากการวิเคราะห์ที่มาจากการวิจัยมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยต่อโดยใช้กระบวนการวิจัยอีกขั้นตอนหนึ่ง ดังเช่น การดำเนินการวิจัยในเชิงปริมาณเสร็จแล้วจึงนำเอาการดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพมาอธิบายเพิ่มเติม หรือดำเนินการวิจัยควบคู่กันไปทั้งสองแบบ เสร็จแล้วนำผลของการวิจัยทั้งสองแบบที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาแบบใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) และใช้แบบแผนเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน (The Embedded Design) เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. การวิจัยและพัฒนา การวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนาที่มีผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือในระดับสูง ดังจะเห็นได้จากกระบวนการพัฒนาหรือปรับปรุงกระบวนการในการวิจัยรวมถึงวิธีการดำเนินการวิจัยที่เกิดขึ้นในการขั้นตอนการวิจัยรูปแบบใหม่ในกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อดำเนินการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนาสามารถนำมาใช้ในการแสวงหาและพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมีกระบวนการในการพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพความเป็นจริง และการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย แล้วนำผลมาสังเคราะห์สังเคราะห์สู่ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D1) การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาโดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมทำให้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และในขั้นพัฒนานี้ ต้องพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพก่อนแล้วไป ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research: R2) นำนวัตกรรมไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายโดยมีการประเมินระหว่างการใช้และเมื่อใช้แล้วดำเนินการใน ขั้นตอนที่ 4 (Develop: D2) ประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรม (มาเรียน นิลพันธุ์, 2558)

การวิจัยและพัฒนาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมต่างๆถือว่าเป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่จะช่วยให้มีกระบวนการพัฒนานวัตกรรมใดๆที่สามารถจะดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีก

ทั้งยังทำให้ได้นวัตกรรมการพัฒนาที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าเป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะด้าน คือ การนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนานวัตกรรม ทำให้นวัตกรรมที่พัฒนานั้นมีรากฐานองค์ความรู้มาสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมสามารถใช้งานได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (มารุต พัฒนา, 2562) ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการทำวิจัยโดยตรง เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีการวิจัย (Research) และการพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการของการศึกษา การเรียนรู้ และการคิดค้น เพื่อเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการค้นพบความรู้ความเข้าใจในวิธีการใหม่หรือเทคนิคใหม่ๆ อย่างมีระบบที่มีเหตุผลรวมถึงการนำเอาสิ่งที่ได้คิดค้นหรือค้นพบนวัตกรรมมาพัฒนาทำการออกแบบการวิจัย เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดกระบวนการผลิต เป็นการบริการมีลักษณะรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งสำหรับการวิจัยและพัฒนา (Research and Development = R&D) ถือว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษา จึงเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าและพัฒนานวัตกรรมทางด้านการศึกษา เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจึงเป็นการแสวงหาความรู้ ศึกษา ค้นคว้า นวัตกรรม โดยกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างสรรค์สิ่งใหม่พัฒนาให้เป็นสิ่งใหม่โดยการศึกษาข้อมูลหลังจากนั้นนำผลมาพัฒนานวัตกรรมแล้วนำไปใช้ และมีการประเมินผลที่ตอบสนองความต้องการของผู้วิจัย

ดังนั้น รูปแบบการวิจัยและพัฒนาที่เริ่มต้นจากการทำวิจัย (R: Research) จากนั้นนำผลการวิจัยไปพัฒนา (D: Development) เป็นการพัฒนาวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ๆ โดยวิธีการนั้นได้ดำเนินการการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาหลักสูตร เริ่มจากการทดลอง ทดสอบ คือการใช้จริงอย่างเป็นระบบและได้รับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข จนสามารถรับรองหลักสูตรได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการวิจัยและพัฒนาสำหรับดำเนินงานวิจัยในทางสถิติที่ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม สรุปได้ตามแนวทางของหลักการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามขั้นตอนของกระบวนการการทำวิจัยและพัฒนา คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบท ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และ ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้เกิดประสิทธิภาพ และได้ทราบถึงวิธีการต่างๆ ในการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างถูกขั้นตอนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและสังคมโดยทั่วไป

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การวิจัย และ พัฒนา (Research and Development = R&D) เป็นการนำเสนอแนวทางการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research): การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบท เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบทมาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และทำการวิเคราะห์เอกสาร เนื้อหาสาระ และองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร

2) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน เทคนิคการสอน รูปแบบการฝึกอบรม

- 3) ศึกษาการเขียนบทความวิชาการ เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
- 4) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
- 5) สัมภาษณ์ผู้ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการ และขั้นตอนที่จะเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

เทคนิคการฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสูตร ตั้งแต่ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหากระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และสื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดผลและประเมินผล ผ่านกระบวนการสร้างหลักสูตรฉบับร่าง โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างโครงสร้างหลักสูตร เป็นการดำเนินการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรกำหนดการประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการตั้งคำถามไปตามประเด็นนั้นๆให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง พร้อมทั้งปรับปรุงการแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างตามคำแนะนำ ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างประกอบด้วย

- 1) ความเป็นมาและความสำคัญที่ต้องการนำมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
- 2) หลักการและนำข้อมูลที่ศึกษามาพิจารณากำหนดหลักการของหลักสูตรว่าเป็นหลักสูตรให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะเน้นในเรื่องใด มีวิธีการสอนใช้อย่างไร
- 3) จุดมุ่งหมายการศึกษาถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและสาระของการจัดวิธีการสอน กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายอย่างไรในการพัฒนาหลักสูตร
- 4) เนื้อหาพิจารณาข้อมูลที่รวบรวมได้ กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมที่ประกอบด้วยเนื้อหาภาคทฤษฎี เนื้อหาในการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบ
- 5) กระบวนการฝึกอบรม เป็นการกำหนดการวิธีการอบรม และดำเนินการฝึกอบรมตามคู่มือการฝึกอบรม ซึ่งในการฝึกอบรมนั้นสามารถปรับเปลี่ยนตามรายการฝึกอบรมได้ตามความเหมาะสม
- 6) วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ซึ่งพิจารณาจากข้อมูล แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษามากำหนดวิธีการฝึกอบรม กิจกรรมประกอบการฝึกอบรม โดยการคำนึงถึงผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 7) ระยะเวลาในการฝึกอบรม พิจารณาร่วมกับเนื้อหาสาระประกอบความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความเหมาะสมของสถานที่ใช้ในการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม และเป้าหมายจากการฝึกอบรม
- 8) การวัดผลและประเมินผล พิจารณาจากการทดสอบความเข้าใจความเข้าใจภาคทฤษฎีของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบหลักสูตรฉบับร่าง โดยนำไปใช้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบด้านความเหมาะสม และความสอดคล้องของส่วนประกอบหลักสูตรฉบับร่าง ดำเนินการตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างโดยตรวจสอบด้านเนื้อหา ด้านหลักสูตรฝึกอบรม ด้านการวัด

และประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่า ส่วนประกอบของหลักสูตรฉบับร่างในแต่ละด้าน โดยเริ่มตั้งแต่หลักสูตร จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมประกอบการฝึกอบรม และสื่อประกอบการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องกัน ใช้รูปแบบประเมินความเหมาะสมที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้างแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

ระดับคะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
ระดับคะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
ระดับคะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
ระดับคะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
ระดับคะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเนื้อหาของหลักสูตร พิจารณาจากเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มากกว่า 3.50 ขึ้นไปและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยกว่า 1.00 แสดงว่าข้อความนี้ใช้ได้ คือ มีความเหมาะสม หากมีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวให้ตัดทิ้งไป หรือปรับปรุงแก้ไขก่อนนำมาไปใช้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) ปรับปรุงแก้ไขข้อความให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขข้อความที่มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับจริง เพื่อนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและมีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง หลังจากนั้นนำหลักสูตรฝึกอบรม ไปทดลองใช้จริง (Implement) กับกลุ่มอย่างที่ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความสนใจที่พัฒนาตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้: การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองแล้วนำผลจากการทดลองไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร จะต้องเป็นกลุ่มประชากรที่มีความพร้อมในทุกด้านเป็นการเลือกกลุ่มอย่างที่มีความเหมาะสมกับหลักสูตรฝึกอบรมตามเนื้อหาสาระให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรฝึกอบรม เนื่องจากต้องการบุคคลที่มีคุณลักษณะเฉพาะ

2. แบบแผนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมจริง การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมขึ้นอยู่กับผู้พัฒนาหลักสูตรจะเลือกใช้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2555) ดังนี้

2.1 แบบแผนแบบสามเส้า (Triangulation Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานเพื่อศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากปัญหาของการวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยแยกกันดำเนินงานและให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ระยะเวลาในการวิจัยเดียวกัน และดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กัน ลักษณะเทคนิควิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นเดียวกันเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างแล้ว นำมาสรุปตีความตอบปัญหาการวิจัย

2.2 แบบแผนการรับรองภายใน (Embedded Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะทั้งเป็นการศึกษาระยะเดียวกันและสองระยะต่อเนื่องกัน แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะมีการจัดวิธีการวิจัยแบบใดแบบหนึ่งเป็นวิธีการหลัก และวิธีการหนึ่งคือ การให้น้ำหนักไม่เท่ากันและศึกษาคำตอบในปัญหาวิจัยเดียวกันแต่ละประเด็นที่ศึกษามีใช้ประเด็นเดียวกัน คือ ประเด็นต่างกันใช้วิธีการต่างกัน แบบแผนการวิจัยรับรองภายในจะมีความแตกต่างกันจากแบบแผนสามเส้าตรงที่การให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการและประเด็นที่จะศึกษา การจะที่ใช้แผนการการรับรองภายในขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นสำคัญ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรับรองภายใน

2.3 แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะการดำเนินการวิจัยสองระยะ โดยเริ่มต้นด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อนเสมอ แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้ เพื่อพิจารณาคัดเลือกประเด็นปัญหาและผู้ให้ข้อมูล สำหรับการดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบเชิงอธิบาย

2.4 แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยเป็นสองระยะเช่นเดียวกันแต่แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะเริ่มต้นด้วยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเสมอ นอกจากนั้นยังให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองวิธีไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบนี้นิยมใช้สำหรับการค้นคว้าหาตัวแปรใหม่ๆ หรือเพื่อสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรตลอดจนใช้สำหรับการพัฒนาระบบแนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) เพื่อการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบท เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบทมาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสูตร ตั้งแต่ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหากระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และสื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดผลและประเมินผล ผ่านกระบวนการสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ขั้นตอนที่ 3 นำไปใช้: การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

หลักสูตรฝึกอบรม หลังจากนำผลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure interview) เป็นการศึกษาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาในการจัดทำกระบวนการฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรฝึกอบรม และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 9 คน

วิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

การจะสร้างหลักสูตรฝึกอบรมอย่างถูกต้องตามหลักการฝึกอบรม สำหรับการพัฒนากลุ่มบุคลากร ในตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย หรือสำหรับบุคลากรซึ่งจะต้องปฏิบัติงานใดงานหนึ่งเหมือนกัน ถึงแม้ว่าบุคลากรนั้น จะต้องอยู่ในตำแหน่งงานต่างกันก็ตาม ควรจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่ผู้เขียนได้ศึกษารวบรวมจากนักวิชาการหลายท่านได้สรุปพอสังเขป

1) การทบทวนความจำเป็นในการฝึกอบรม ถึงแม้ว่าจะได้มีการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมมาแล้วก็ตาม ก่อนจะสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จำเป็นต้องมีการทบทวนปัญหาที่กำหนดไว้ว่าเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นว่า มีปัญหาอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับบุคลากร ในตำแหน่งงานใด ระดับใดบ้างมีจำนวนเท่าใดเหมาะสมสำหรับการส่งไปเข้ารับการฝึกอบรมภายนอก หรือมีจำนวนมากเพียงพอที่จะจัดการฝึกอบรมในองค์กร หรือหน่วยงานให้โดยเฉพาะ หรือที่เรียกกันว่า In-house training เมื่อคิดว่ามีบุคลากรที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องเข้ารับการอบรม และได้จำนวนที่เหมาะสมแล้วก็เตรียมการในขั้นตอนต่อไป

2) ระบุภารกิจที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนา หากต้องการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องตรงกันกับความจำเป็นในการฝึกอบรมของบุคลากรซึ่งดำรงตำแหน่งหนึ่ง ตำแหน่งใด ผู้สร้างหลักสูตรจำเป็นต้องเข้าใจถึงความแตกต่างในความหมายของคำว่า งาน หน้าที่ และภารกิจเสียก่อน คำว่า “งาน” นั้นหมายถึง หน่วยการปฏิบัติงานที่บุคลากรในตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่ง คือ ครอบอยู่ในสายการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งกำหนดไว้อย่างเป็นทางการและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในองค์กร งานแต่ละตำแหน่งจะประกอบไปด้วย “หน้าที่” ซึ่งอาจมีมากกว่า 1 หน้าที่ขึ้นไปที่ต้องรับผิดชอบ คำว่า “หน้าที่” จึงหมายถึง สิ่งที่ผู้ครอบครองงานจะต้องรับผิดชอบและปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลงานซึ่งตรงกับ ตำแหน่งงาน ของตน ทั้งนี้หน้าที่แต่ละหน้าที่จะประกอบไปด้วย “ภารกิจ” หลายๆ ภารกิจด้วยกัน คำว่าภารกิจ หมายถึง หน่วยการปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดผลงาน และเป็นส่วนของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับใช้วิธีการ เทคนิค ระเบียบต่างๆ เป็นต้น

3) กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม ก่อนที่จะสามารถกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมได้ เราจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมเสียก่อน ทั้งนี้ เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมมีความสำคัญ คือ วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยให้สามารถประสานทรัพยากรในการ

ฝึกอบรม ได้แก่ กำลังคน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน และยังช่วยให้วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมจะมีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกัน ตลอดจนผู้เข้ารับการอบรมทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน รวมถึงยังช่วยให้สามารถกำหนดหัวข้อวิชา และเนื้อหาสาระในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน ตรงประเด็น เน้นคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐาน ส่งผลสู่ผลสัมฤทธิ์ในการอบรม

4) การกำหนดหัวข้อวิชา เนื้อหาสาระของเรื่องที่ต้องการจะให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถ การกำหนดหัวข้อวิชา จึงทำให้ระบุได้ถึงภารกิจและหน้าที่ที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นๆ ควรจะนำวิชาอะไร มาช่วยแก้ไขปัญหามาช่วยแก้ปัญหา หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

5) การกำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ในวิชาที่ทำการฝึกอบรมนั้น ต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะอย่างไร ภายหลังการฝึกอบรมในวิชานั้นแล้ว โดยปกติแล้ววัตถุประสงค์รายวิชาจะต้องสอดคล้อง และเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์รวมของโครงการฝึกอบรม

6) การกำหนดแนวการอบรม ภายในหัวข้อวิชานั้นประกอบด้วย เนื้อหาอะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎี แนวคิด หลักการ แนวปฏิบัติ เป็นต้น ที่จะให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา

7) การกำหนดเทคนิคการฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรม จึงเป็นเสมือนเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จ เพราะถ้าผู้จัดการฝึกอบรม หรือวิทยากรเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถหรือทักษะได้อย่างรวดเร็วอันเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาได้อย่างมาก

8) การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร ช่วงเวลาที่กำหนดไว้ว่าจะสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ทักษะ และทักษะ จนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาหรือหลักสูตรฝึกอบรม สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในการกำหนดระยะเวลาอบรมแต่ละหัวข้อวิชาก็คือวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา เนื้อหาวิชา และเทคนิคการฝึกอบรมนั่นเอง

9) การเรียงลำดับหัวข้อวิชา หลักการเรียงลำดับหัวข้อวิชา ประกอบด้วย หัวข้อวิชาที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้ ความเข้าใจและมีเนื้อหาเป็นพื้นฐานต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือทักษะในหัวข้อวิชาอื่นๆ จำเป็นต้องอยู่ในลำดับต้นๆ ของการอบรม หัวข้อวิชาสามารถเรียนรู้ง่าย ไม่ซับซ้อน ต้องมีภาคปฏิบัติ และมีกิจกรรมซักถามหลายชั่วโมง อาจใช้ เทคนิคการบรรยาย หรืออภิปรายและควรจัดให้กระจายอยู่ในวันหรือเวลาต่างกัน ควรพิจารณาจัดตาม วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ความยากง่ายของหัวข้อวิชา

ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จะต้องมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย การทบทวนความจำเป็นในการฝึกอบรม ระบุภารกิจที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนา กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม การกำหนดหัวข้อวิชา เนื้อหาสาระของเรื่องที่ต้องการจะให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถ การกำหนดหัวข้อวิชา การกำหนดแนวการอบรม กำหนดเทคนิคการฝึกอบรม และการเรียงลำดับหัวข้อวิชาที่มี

วัตถุประสงค์ในการให้ความรู้ ความเข้าใจและมีเนื้อหาที่ช่วยในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ทศนคติต่างๆ ที่หลักสูตรตั้งวัตถุประสงค์ไว้

4. ขั้นตอนการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ จากลักษณะงานและกิจกรรมของการนำหลักสูตรไปใช้ดังกล่าวสามารถสรุปขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1) ขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตร ในการเตรียมการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะการนำเอาหลักสูตรใหม่เข้ามาแทนที่หลักสูตรเดิมจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ต่อเมื่อได้มีการเตรียมการเป็นอย่างดีนับแต่การตรวจสอบทบทวนหลักสูตรตามหลักการทฤษฎีของหลักสูตร การทำโครงการและวางแผนการศึกษานำร่องเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรหรือการทดลองใช้หลักสูตรการประเมินโครงการศึกษาทดลอง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

2) การวางแผนและทำโครงการศึกษานำร่อง การวางแผนและทำโครงการศึกษานำร่องเป็นสิ่งที่จำเป็นจะตรวจสอบคุณภาพความเป็นไปได้ของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริง วิธีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติประการแรกคือเลือกตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะทำการใช้หลักสูตร จากนั้นแปลงหลักสูตรสู่กระบวนการเรียนการสอน พัฒนาวัสดุหลักสูตร เตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร จัดหาแหล่งบริการที่สนับสนุนการใช้หลักสูตร งบประมาณ จัดสิ่งแวดล้อมที่จะสนับสนุนการสอนติดตามผลการทดลองทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว รวมทั้งศึกษาระบบการบริหารของโรงเรียนในปัจจุบันว่าระบบหลักสูตรจะเข้าไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบบริหารที่มีอยู่เดิมให้ผสมผสานกันได้อย่างไร โดยไม่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเดิม

3) การประเมินโครงการศึกษานำร่อง การประเมินโครงการศึกษานำร่องอาจจะกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การประเมินผลการเรียนจากผู้เรียน โดยการประเมินแบบย่อย และการประเมินรวมยอด การประเมินหลักสูตรหรือการประเมินทั้งระบบการใช้หลักสูตร และปรับแก้จากข้อค้นพบโดยประชุมสัมมนากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เพื่อนำความคิดเห็นบางส่วนมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามย่อมมีผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน ซึ่งจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นมากบ้างน้อยบ้างตามแต่กรณี ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะหลักสูตรเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หลายอย่างไม่เฉพาะเรื่องการเรียนการสอนเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวพันไปถึงวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อาคารสถานที่ และงบประมาณค่าใช้จ่าย ฯลฯ

5) การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การอบรมผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรต้องคำนึงและต้องกระทำอย่างรอบคอบ นับแต่ขั้นเตรียมการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาใช้ในการวางแผน และวิธีการฝึกอบรมบุคลากร เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการใช้หลักสูตรซึ่งจะมีความแตกต่างของความพร้อมของใช้หลักโรงเรียนในตัวเมืองขนาดใหญ่ย่อมมีความพร้อมหลายๆ ด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท และบุคลากรฝ่ายต่างๆ

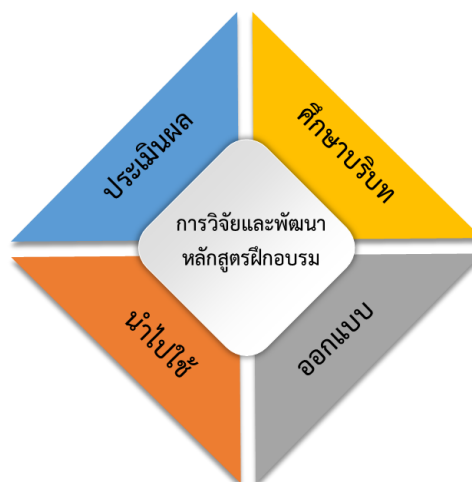
ดังนั้น การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ จะต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ ขั้นเตรียมการใช้หลักสูตร ในการเตรียมการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การวางแผนและทำโครงการ

ศึกษานำร่อง การประเมินโครงการศึกษานำร่อง การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บทสรุป

ในทางปฏิบัติผู้สร้างหลักสูตรอาจใช้วิธีการศึกษาจาก ตัวอย่างหลักสูตรฝึกอบรมของกลุ่มบุคลากร ซึ่งมีลักษณะงานเทียบเคียงกัน หรือมีความจำเป็นในการฝึกอบรมคล้ายคลึงกันได้ แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสร้างหลักสูตรก็ต้องระมัดระวัง หากจะนำหัวข้อวิชาเช่นเดียวกันกับหลักสูตรตัวอย่างมาใช้ จะต้องคำนึงอยู่เสมอถึงข้อแตกต่างของกลุ่มผู้เข้าอบรม และความจำเป็นในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน หลักสูตรฝึกอบรมที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างควรจะช่วยให้ดีในแง่ของการเปรียบเทียบและขยายความคิดของผู้สร้างหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้นเท่านั้น ทางที่ดีที่สุดในทางปฏิบัติในการสร้างหลักสูตรซึ่งผู้สร้างอาจไม่มีความรู้กว้างขวางเพียงพอ คือการรับฟังความคิดเห็น ของผู้บริหารและนักวิชาการในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม อาจโดยการขอความคิดเห็นเป็นรายบุคคล หรือจากการจัดประชุมเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็น

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) เพื่อการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบท เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบทมาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสูตร ตั้งแต่ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหากระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และสื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดผลและประเมินผล ผ่านกระบวนการสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ขั้นตอนที่ 3 นำไปใช้ : การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุตประเสริฐ. (2539). “การแนะแนวเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน”. วารสารแนะแนว ๖.61.
- เกษม สหรัยทิพย์. (2531). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. พิษณุโลก: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2542). *พัฒนาการศึกษาแท้และแฟ้มพัฒนางาน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- โพธิ์นคร. (2540). *การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อการเรียน รู้ที่แท้จริง: การประเมินตามสภาพที่แท้จริง*. ปัตตานี: หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี.
- มารุต พัฒนา. (2562). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา.นครปฐม:ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2556). *วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วัฒนา วาทะพล. (2565). www.หลักสูตร.com (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ วันที่ 24 กันยายน 2562 จาก <http://www.xn--12c4b1bf0ad7b1d.com/index.php/speech-training>
- Ferguson, George A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education*. 5th ed New York: McGraw-Hill Book Company.
- Gronlund, Norman E. (1976). *Measurement and Evaluation in Teaching*. 3rd ed New York: Macmillan Publishing Company.

การศึกษาวิเคราะห์ไตรสรณคมน์ในพระไตรปิฎก

An Analysis of Taking the Threefold Refuge in the Tripitaka

¹พระมหาชัยณรงค์ อภินนโท (อุดม)

Phramaha Chainarong Abhinando (Udom)

²พระมหาจীরวัฒน์ กนตวณโณ

Phramaha Chiravat Kantawanno

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: mahachebkk@gmail.com

Received June 5, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิเคราะห์ไตรสรณคมน์ในพระไตรปิฎก ด้วยการศึกษาเอกสารและหนังสือ จากการศึกษาพบว่า บุคคลที่เข้าถึงไตรสรณคมน์สามารถบรรลุธรรมได้นั้นจะต้องมีความศรัทธา และเปล่งวาจาปณิธานตนเพื่อยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอยู่หลายบุคคลด้วยกัน หลักคำสอนของพุทธศาสนามีวิธีการสอนหลักธรรมที่เข้าถึงบุคคลทุกคนชั้นทุกระดับการศึกษา จึงเป็นเหตุให้เข้าใจได้ว่าการที่บุคคลจะเข้าถึงหลักธรรมได้นั้น ประกาศแรกจะต้องปณิธานตนด้วยการเปล่งจากระลึกถึงไตรสรณคมน์ก่อนเป็นเบื้องต้น

การเปล่งวาจาเพื่อระลึกถึงไตรสรณคมน์นับเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นของชาวพุทธ เป็นการปณิธานตนต่อหน้าบุคคลอื่น เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในพระรัตนตรัย เมื่อครั้งพุทธกาล การนับถือพระพุทธศาสนา ประการแรกคือจะต้องเปล่งวาจากล่าวคำขอไตรสรณคมน์ให้ได้เสียก่อน จึงจะนับว่าเป็นบุคคลผู้เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกไปตลอดชีวิต การกล่าวคำปณิธานตนด้วยความตั้งใจเพื่อตั้งสัจจะให้จิตพร้อมน้อมรับสัจจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนั่นเอง เป็นการยอมมอบตนเพื่อจะปฏิบัติตามหลักคำสอนพระพุทธเจ้าทุกประการ

คำสำคัญ: ไตรสรณคมน์; ไตรปิฎก; พระพุทธศาสนา

Abstract

This article is intended to be an analytical study of the trinity in the Tripitaka. This is qualitative research done by studying academic documents. It was found that There are many people who can attain the Tri-Sarah Ghana and attain the

Dharma. Buddhist doctrine has a method of teaching dharma principles that are accessible to people of all classes and levels of education. Therefore, it can be seen that person to be able to access the Dharma The first proclamation must make an oath by voicing a java to remember the three words of wisdom first.

Speaking in remembrance of the Three Sacred Words is an important element for Buddhists. It is an oath in front of another person. It is an expression of faith in the Triple Gem. When the Buddha's time to respect Buddhism The first is to be able to utter the words of a request for the tribunal first. Therefore, it is regarded as a person who has access to the Buddha, Dharma, and Sangha as a lifelong relic.

Keywords: Taking the Threefold Refuge; Tipitaka; Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ปฏิเสธการนับถือเทพเจ้า จะแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ซึ่งจะมีการสวดอ้อนวอนต่อเทพเจ้าของตนเพื่อเป็นการสรรเสริญต่อเทพเจ้าที่ตนศรัทธาและนับถือ เป็นการแสดงออกให้รับรู้ว่าตนเคารพเทพเจ้าในศาสนานี้ เรื่องความเชื่อและความศรัทธาเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องมีด้วยกันทุกคนเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นขวัญกำลังใจเมื่อมีภัยที่จะมาถึงด้วย ในหลักพุทธศาสนาก็มีวิธีการในการแสดงออกถึงการนับพระพุทธศาสนาเช่นกัน คือการปฏิญาณตนโดยการเปล่งวาจา เพื่อเป็นการยอมรับและปฏิบัติตามหลักคำสอน จะเห็นได้ว่าแต่ละศาสนาหรือลัทธิก็จะมีวิธีการสอนเพื่อให้ศาสนิกของตนศรัทธาและเคารพ พุทธศาสนาแปลว่าศาสนาของพุทธะหรือศาสน์ของท่านผู้รู้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2563)

จะพบว่า การที่มนุษย์มีความเชื่อในพระรัตนตรัยมาจากความจำเป็นทางความรู้สึกว่า “มนุษย์จำนวนมาก ผู้ถูกภัยคุกคามต่างถึงภูเขา ป่าไม้ อาราม และรุกขเจดีย์เป็นสรณะ นั้นมิใช่สรณะอันเกษม นั้นมิใช่สรณะอันสูงสุด เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 92 หน้าที่ 188-189, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คนที่กราบไหว้ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ล้วนมาจากความกลัว โดยความกลัวเป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาพร้อมกับการเกิด โดยไม่จำเป็นต้องมีใครมาสอน เป็นที่มาของหาที่พึ่งโดยผู้ที่ถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะยอมใช้ปัญญาขอพบพิจารณาเห็นอริยสัจ 4 ประการ คือ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสงบระงับทุกข์ นั้นเป็นสรณะอันเกษม นั้นเป็นสรณะอันสูงสุด เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 190-192 หน้าที่ 92, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ประโยชน์ของไตรสรณคมน์คือเป็นสิ่งเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความศรัทธาที่ประกอบปัญญา เป็นสัมมาทิฐิมีความเห็นที่ถูกต้อง มนุษย์มากมาย ถูกภัยคุกคาม พากันหาสิ่งต่างๆมากมาย เป็นที่พึ่ง ยึดเอาภูเขาบ้าง ป่าบ้างสวนและต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์บ้าง เป็นสรณะ แต่สิ่งเหล่านั้น ไม่เป็นที่พึ่งอันเกษม นั้นมิใช่สรณะอันอุดม คนยึดเอาสรณะอย่างนั้น จะพ้นไปจากสรรพทุกข์หาไม่ ส่วนผู้ใด ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ มองเห็นด้วยปัญญาโดยถ่องแท้ ซึ่งอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ เหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ความก้าวล่วงทุกข์ และอริยมรรคมีองค์ 8 อันให้ถึงสงบระงับทุกข์ นี่แหละ คือสรณะอันเกษม นี่คือสรณะอัน

สูงสุด คนถึงสรณะอย่างนี้แล้ว ย่อมปลอดภัยจากทุกข์ทั้งปวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2544) จากข้อพิจารณานี้ จะเห็นว่าอานุภาพแห่งพระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งย่อมเป็นสรณะช่วยให้เข้าไปสู่ความหลุดพ้นข้ามพ้นในวัฏฏะทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นที่มาของบทความนี้ที่ต้องการวิเคราะห์ถึงความหมายและคุณค่าไตรสรณคมน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกต่อไป

แนวคิดเรื่องไตรสรณคมน์

การพิจารณาเรื่องไตรสรณคมน์มาจากการพื้นฐานการเข้าใจรูปแบบความเชื่อในพระพุทธศาสนา โดยจะพบข้อมูลในพระไตรปิฎก ดังนี้

1. ความหมาย ไตรสรณคมน์ แปลว่า การถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก ได้แก่การเปล่งวาจาขอถึงพระพุทธ, พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก ซึ่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า, พระธรรม และพระสงฆ์ซึ่งเรียกเต็มว่าพุทธรัตนะ, ธรรมรัตนะ, สังฆรัตนะ ซึ่งได้แก่พระพุทธ คือ ท่านผู้ตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง แล้วสอนประชุมชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย, วาจา, ใจ ตามพระธรรมวินัย พระธรรม คือ พระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ คือ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย (พระธรรมกิตติวงศ์, 2548)

ความเป็นมา ไตรสรณคมน์ในบทนี้คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ครบสมบูรณ์ในวันแห่งการประกาศพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อาสาฬหมาสเพ็ญ เดือน 8 ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ มีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นปฐม ได้ดวงตาเห็นธรรม ทรงโปรดให้อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในครั้งนั้นนับได้ว่ามีพระรัตนตรัยครบสมบูรณ์ทั้ง 3 ประการ ในกาลต่อมา หลังจากพระผู้มีพระภาคแสดงธรรมครั้งแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี ในสมัยต้นพุทธกาล เมื่อคราวที่ทรงส่งพระอรหันต์ 60 รูป ไปประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก โดยตรัสให้ใช้ไตรสรณคมน์เป็นวิธีบรรพชาและอุปสมบทของกุลบุตร เรียกว่า ติสรณคัมมอุปสัมปทา เหตุที่ตรัสตีสรณคัมมอุปสัมปทานี้ เพราะมีกุลบุตรผู้เลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนา ปรารถนาจะบรรพชาอุปสมบทตามเหล่าพระสาวก การที่เหล่าพระสาวกจะพากุลบุตรเหล่านั้นมาเฝ้าขอบรรพชาอุปสมบทกับพระผู้มีพระภาคโดยตรงเป็นสิ่งที่ยากลำบาก ดังนั้น เพื่อให้สะดวกในการประกาศพระศาสนา และให้พระศาสนาเจริญแพร่หลายได้รวดเร็วขึ้น พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสอนุญาตการบรรพชาอุปสมบทวิธีนี้ พระรัตนตรัยจึงเป็นสรณะที่พึ่งระลึกถึง อันพระคุณของพระพุทธเจ้า 3 ประการ คือพระบริสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ พระมหากรุณาคุณ ระลึกถึงพระธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ยังการรักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปสู่ที่ชั่ว พระสงฆ์ คือสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ฟังคำสั่งสอน และสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วย พระรัตนตรัยทั้ง 3 นี้ จึงเป็นหลักสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา ความเชื่อความเลื่อมใสให้มั่นคงต่อพระรัตนตรัย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 4 ข้อที่ 105 หน้าที่ 166, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรณะ หมายถึง ที่พึ่ง ขจัดปัดเป่า บรรเทาทุกข์ ความหวาดสะดุ้ง ทุกข์ และความเศร้าหมองของสัตว์ทั้งหลาย เป็นชื่อของพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ พระพุทธเจ้า ชื่อว่าสรณะ เพราะกำจัดภัยของสัตว์ทั้งหลาย ด้วยการให้ถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ และนำออกจากสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ พระธรรม ชื่อว่าสรณะ เพราะให้สัตว์ข้ามพ้นกันดาร คืออภพ และให้สัตว์โปร่งใจ พระสงฆ์ ชื่อว่าสรณะ เพราะทำสักการะที่หมู่ชนทำไว้ให้มีผลไพบูลย์ จิตเกิดความเลื่อมใส และความเคารพอย่างแน่วแน่นไม่

หวั่นไหวในพระรัตนตรัย สามารถกำจัดกิเลสได้ เรียกว่า สรณคมน์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

ส่วนบุคคลผู้เข้าถึงไตรสรณคมน์ เรียกว่า พุทธมามกะ “ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา”, ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงเรียบเรียงตั้งเป็นแบบไว้ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดจะส่งเจ้านายคณะหนึ่งออกไปศึกษาในทวีปยุโรป ทรงถือตามคำแสดงตนเป็นอุบาสกของเดิม แต่แก้บท อุบาสก ที่เฉพาะผู้ใหญ่ผู้ได้ศรัทธาเลื่อมใสด้วยตนเอง เป็น พุทธมามกะ และได้เกิดเป็นประเพณีนิยมแสดงตนเป็นพุทธมามกะสืบต่อกันมา โดยจัดทำในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, 2558)

หลักของชาวพุทธนั้นการน้อมใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย เข้าใจความหมายอย่างถูกต้อง และยึดถือเป็นหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติหรือเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต เรียกว่า สรณคมน์ หรือไตรสรณคมน์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพระรัตนตรัย หมายถึง แก้วสามประการอันประเสริฐสุดของพุทธศาสนิกชนที่เรียกว่า รตน (แก้ว) เพราะว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ มีค่าสูง และหาได้ยาก เทียบด้วยดวงแก้วมณี แก้วสามประการ การเปรียบเทียบกับพระรัตนตรัยเปรียบเสมือนแก้วมณีอันมีค่ามีราคา เป็นเครื่องประดับที่มีค่าสูงสุด เพราะพระรัตนตรัยเป็นของที่มีคุณค่าหาประมาณมิได้ หากใครระลึกถึงเป็นที่พึ่งที่ระลึกอยู่ในใจเสมอ จิตของบุคคลนั้นย่อมเจริญรุ่งเรืองในชีวิตตลอดไป

การน้อมใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยนั้น การเข้าใจความหมายอย่างถูกต้อง และยึดถือเป็นหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติหรือเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต โดยยังยึดจากอกุศลและนำจิตเข้าสู่กุศลเรียกว่า ภาระณะ การระลึกถึง คือพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกไปจนตลอดชีวิต ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทุกศาสนาย่อมมีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ การแสดงออกถึงการเข้าถึงก็ย่อมแตกต่างกันออกไป บางศาสนาก็ใช้วิธีการสวดอันวอน บวงสรวงเช่นไหว้ การประพาศิ่วตร ส่วนพระพุทธศาสนานั้น ได้มีวิธีการปฏิญาณตนเพื่อแสดงออกด้วยการนับถือพระพุทธศาสนาและการเข้าถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกตลอดไป

ส่วนอานาภาพแห่งภาวานานั้นจักเกิดแก่ผู้เจริญสติทุกเมื่อ การเมื่อผู้ชราภาพปรากฏอยู่ การเจ็บไข้เบียดเบียนเป็นที่สุด การภาวานาในบทไตรสรณคมน์จักเป็นนาวา คือเครื่องนำจิตไปสู่สุดดีอันเป็นที่หวังในที่สุดได้ คือ ย่อมได้ความเป็นพุทธบริษัทโดยแท้ ได้สรณะอันเป็นที่พึ่งของผู้ระลึกถึงอยู่ทุกเมื่อ ความอาจหาญของศากยะบุตรในชนทุกหมู่เหล่า ความบริบูรณ์แห่งทรัพย์คือรัตนตรัยสมปรารถนา ย่อมเข้าถึงซึ่งความประสพในมรรค ผล นิพพาน การถึงพระรัตนตรัยที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง สำหรับปุถุชนจะต้องประกอบด้วย

1. เลื่อมใสในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง จิตใจเลื่อมใสอย่างแท้จริง
2. ปราศจากความบริสุทธิ์แห่งตน อดโน สุทธิกามินี
3. ปฏิบัติตามโดยชอบโดยถูกต้อง สมมาปฏิบัติชนตานัน ปรมาย วิสุทธียา ปฏิบัติตามโดยชอบ เพื่อความบริสุทธิ์อย่างยิ่ง

การถึงพระรัตนตรัยที่ได้ประโยชน์แท้จริงสำหรับปุถุชนต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ คือ เลื่อมใสในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในพระรัตนตรัย (วชิณ อินทสระ, 2556)

การเข้าถึงพระไตรสรณคมน์หรือการเปล่งวาจากล่าวถึงพระรัตนตรัยเป็นการแสดงตนว่าเราได้รับพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งอันสูงสุดแล้วเป็นชาวพุทธมามกะนับแต่นั้นเป็นต้นไปชีวิตของเราจะดำเนินไปโดยมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งเป็นที่ระลึกแม้ว่าจะพบอุปสรรคใดๆ ก็ตามขอให้อธิษฐานว่าเราได้มีที่พึ่งทางใจอันสูงสุดกว่าเทพดาทั้งหลายพระพรหมทั้งหลายในสากลโลกนี้ ไม่มีใครจะสูงกว่าพระรัตนตรัยอีกแล้ว และจะรับขออนบ้น้อมพระรัตนตรัยไปจนกว่าชีวิตจะสิ้นสุดในสังสารวัฏฏะอันมีภูมิ 31 นี้ จนตราบเท่าเข้าสู่ นิพพาน

2. คุณค่าการเข้าถึงไตรสรณคมน์ การเข้าถึงไตรสรณคมน์เป็นการเพิ่มคุณค่าในเรื่องความเชื่อ โดยจะพบหลักการดังกล่าวในรูปแบบ ดังนี้

ก. คุณค่าส่วนบุคคล โดยจะพบว่า พระพระรัตนตรัยบังเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเหตุการณ์ที่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาที่เรียกว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่พระปัญจวัคคีย์จบ เกิดผลว่า พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม คือบรรลุพระอริยบุคคลเป็นพระโสดาบัน แล้วท่านขอบวชต่อ พระพุทธเจ้า ครั้นนั้น จึงเกิดสิ่งมีค่าขึ้นสามสิ่งเป็นครั้งแรกในโลก ได้แก่พระพุทธ(พระพุทธเจ้า) พระธรรม (ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร) พระสงฆ์ (พระอัญญาโกณฑัญญะ) เรียกการเข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งว่า ไตรสรณคมน์ นอกจากนี้ ไตรสรณคมน์นี้ยังเป็นรูปแบบการบวชประเภทหนึ่งด้วย ซึ่งปัจจุบัน รูปแบบการบวชแบบนี้ ใช้กับการบวชสามเณร การถึงไตรสรณคมน์นั้นสำคัญมากต่อชาวพุทธ เพราะสามารถปลดปล่อยความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความทุกข์ทางใจ ที่พึ่งอื่นนอกเหนือจากพระรัตนตรัยแล้วอย่างมากก็ช่วยได้แค่ลดความวิตกกังวลได้ชั่วคราวเท่านั้น อย่างการเชื่อการบันดาลความสุขจากเครื่องรางของขลัง เป็นต้น องค์ประกอบของพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธเจ้า หมายถึง ผู้ที่ตรัสรู้กฎธรรมชาติและการดับความทุกข์ได้ด้วยพระองค์เองและสอนให้ผู้อื่นรู้แจ้งตาม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 4 ข้อที่ 12 หน้าที่ 18, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

คุณค่าในการเข้าถึงพระธรรม สิ่งที่พระพุทธเจ้าค้นพบและนำมาสั่งสอนเรียกว่า พระธรรม เรียกผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า พระสงฆ์ พระพุทธเจ้านั้นทรงมีคุณสมบัติอันยอดเยี่ยมที่จะกล่าวให้จบสิ้นได้ สรุปได้ในพระคุณ กล่าวคือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ คุณของพระธรรมช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามไม่มีความเดือดร้อนในอบายภูมิ คุณของพระสงฆ์เป็นแบบอย่างของผู้ต้องการพ้นจากความทุกข์ การเข้าถึงไตรสรณคมน์แบบโลกียะมีสี่วิธี ได้แก่ การมอบตน หมายถึง การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต การมีพระรัตนตรัยเป็นที่ไปในเบื้องหน้า หมายถึง การน้อมนำความดีของพระรัตนตรัยมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม การยอมเป็นศิษย์ หมายถึง การปฏิบัติตามคำสอนของผู้เป็นอาจารย์ ได้แก่ กรณิของพระมหากัสสปะ อาจารย์คือพระพุทธเจ้า เป็นต้น การกราบไหว้ หมายถึง การกราบ การไหว้ การลุกขึ้นยืน หรือการแสดงความนอบน้อมอื่นๆ ต่อพระรัตนตรัย การเข้าถึงไตรสรณคมน์แบบโลกุตระ ได้แก่ การบรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นพระอริยบุคคล ผลของการเข้าถึงพระรัตนตรัย มีผลในการคุ้มครอง ขจัดภัยอันตราย ทำลายความหวาดกลัวมีฐานะดี ทำให้เกิดในภพที่ดี ผลสูงสุดทำให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ การเข้าถึงไตรสรณคมน์โดยการมอบตน หรือปัจจุบันที่เรียกว่าการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล ผู้ที่แสดงตนเป็นพุทธมามกะคนแรกในพระพุทธศาสนา คือพ่อค้า 2 พี่น้องชื่อน้องสัพพะกับภักติกะ ที่บังเอิญเดินทางมาพบพระพุทธเจ้า ขณะที่ประทับเสวยวิมุตติสุขอยู่ใต้ต้นเกตุ และได้ถวายข้าวสัตตพวงสัตตูก่อนแด่พระพุทธองค์ เมื่อฟังธรรมเกิดความเลื่อมใสได้แสดงตนยอมรับพระรัตนตรัย 2 คือ พระพุทธ พระธรรม เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต (พระพุทธโฆสะเถระ, 2554)

ต่อมาในขณะที่พระพุทเจ้าทรงจำพรรษาที่ป่าอิสิมฤคทายวัน บิดาของพระยสะได้ฟังธรรมเกิดเลื่อมใสศรัทธาแสดงตนเป็นอุบาสกคนแรกที่เข้าถึงพระรัตนตรัยคือพระพุท พระธรรม และพระสงฆ์ จะเห็นได้ว่าทั้งสองตัวอย่างที่ได้ฟังธรรมนั้นก่อนประกาศตนเข้าถึงธรรมะ ได้มีการฟังคือศึกษาพิจารณาธรรมที่พระพุทเจ้าสอนเสียก่อน เมื่อเห็นว่าถูกต้องตามความเป็นจริงแล้ว จึงประกาศตนเข้าถึงพระรัตนตรัย ดังนั้น การประกาศถึงธรรมะตามสายตระกูล บางที่ไม่รู้จักคำสอนในพระพุทศาสนา หรือรู้น้อยมาก เพราะมิได้สนใจศึกษา จึงเป็นการนับถืออย่างหลับลัทธิ ไม่รู้ว่าสิ่งที่ตนเอาเป็นที่พึ่งนั้นเป็นอย่างไร เอาแต่ประกาศตนว่าเป็นพุทมามากะ ทั้งที่ไม่มีความเข้าใจในพระธรรมคำสั่งสอนเลย จึงเป็นการเข้าถึงไตรสรณคมน์ที่เศร้าหมอง เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจพระรัตนตรัย แสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาไปอย่างไร้ โดยสรุปคือไม่ศึกษาพระพุทศาสนาให้เข้าใจก่อนนับถือนั่นเอง การเข้าถึงไตรสรณคมน์โดยความนับถือเอาพระรัตนตรัยนั้นไว้เบื้องหน้า

ชาวพุทในสังคมไทยนอกจากจะยึดพระธรรมคำสอนเรื่องการพึ่งพาตนเองอย่างที่พระพุทเจ้าตรัสว่า อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ตน ในที่นี้ หมายถึง กุศลกรรมที่เราได้ประพฤติปฏิบัติมา กุศลกรรมหรือความดีเท่านั้นจึงจะเป็นที่พึ่งของเราได้ เช่น บุคคลผู้ตั้งอยู่ในศีลธรรม หมั่นประกอบความดี มีชื่อเสียงเกียรติยศปรากฏเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป และเมื่อเวลาตายไปแล้วย่อมไปสู่สุคติ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุกๆ คนไม่ว่าใครๆ ต่างก็มีตน คือคุณงามความดีเป็นที่พึ่งของตนทั้งนั้น จะพึ่งใครไม่ได้เพราะใครทำกรรมใด คนนั้นก็ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น แต่ก็ไม่เข้าใจและถือหลักการพึ่งพาตนเองไปปฏิบัติตามแบบอย่าง เช่น การบาเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทเจ้าอย่างแท้จริง เพราะบางคนยังเชื่อกันว่าพระเครื่องเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเกิดจากการปลุกเสกของพระเกจิอาจารย์ทั้งหลายจึงสามารถคุ้มครองปกกันภัยอันตรายต่างๆ ได้ เช่น มหาอุด คือยิงไม่ออก แคล้วคลาด ยิงออกแต่ไม่ถูก คงกระพันชาตรี ยิงถูกแต่ไม่เข้า หรือฟันไม่เข้า ตลอดถึงเป็นเสน่ห์ห่มหानीม เป็นต้น ไม่ได้ยึดถือการกระทำของตนเป็นหลักใหญ่ ดังกล่าวนี้นี้จึงเป็นการเข้าถึงไตรสรณคมน์ที่เศร้าหมองเพราะมีมิจฉาทิฎฐิ คือ เห็นผิด เข้าใจผิด คือเข้าใจพระรัตนตรัยหรือวัตถุที่เนื่องด้วยพระรัตนตรัยเช่น พระเครื่อง เป็นอย่างเทพเจ้าและของขลัง

ข. คุณค่าทางสังคม การเข้าถึงไตรสรณคมน์โดยการเข้าถึงความเป็นศิษย์ หน้าที่ที่ศิษย์พึงกระทำต่อครู กล่าวคือ 1) ลูกศิษย์รับ 2) ช่วยทำกิจธุระของครูอาจารย์ 3) เชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนของครูอาจารย์ 4) อุปัฏฐาก 5) เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 11 ข้อที่ 268 หน้าที่ 213, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของชาวพุทในสังคมไทยตรงกับลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทศาสนา ดังนี้ ครูมีลักษณะท่าทางดี ประพฤติดี อหยาศัยดี อารมณ์ดี เข้ากับคนได้ทุกชั้น จัดเข้าใน ปิโย ครูเป็นผู้มีความรู้ในธรรมและนำไปปฏิบัติได้และยังเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย ธรรมในที่นี้หมายถึง ครูมีความเป็นธรรม มีความยุติธรรม กัลยาณมิตรธรรม ยึดมั่นในคำสอนพระพุทเจ้าในศาสนาที่ตนนับถือ เป็นคนดี มีน้ำใจ มีความเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ จัดเข้าใน ครุ ครูเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่เสมอ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เช่นเรียนต่อให้มีวุฒิการศึกษาให้สูงขึ้น เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจเพื่อนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอน และปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อครูเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่เสมอและนำมาใช้ในการเรียนการสอน ครูก็จะสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่และนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้จนเกิดความชำนาญ เป็นที่ยอมรับของนักเรียน เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน ชาวพุทในสังคมไทยนิยมกราบไหว้พระรัตนตรัยคือพระพุทรูปในฐานะองค์ปฎิมาหรือตัวแทนพระพุทเจ้า ถือว่าพระพุทรูปเสมือนมีชีวิตจิตใจ

จึงเรียกว่าหลวงพ่อ อย่างเช่นพระร่วงโรจนฤทธิ์ที่องค์พระปฐมเจดีย์ก็เรียกว่า หลวงพ่อร่วง พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่วัดไร่ขิง ก็เรียกว่า หลวงพ่อวัดไร่ขิง พระพุทธศรีรัตนปฏิมากรหรือพระแก้วมรกต วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ก็เรียกว่า หลวงพ่อกแก้ว ดังนี้ เป็นต้น แต่ก็ยังมีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเมือง และผีประจำธรรมชาติต่างๆ แม้จะนับถือพระรัตนตรัยก็ตาม แต่ก็มีการสร้างสถานที่ให้ผีสถิตอยู่ด้วย เช่น ศาลเจ้า หรือเรือนปู่ตา เป็นต้น แม้ในบริเวณบ้านก็มีศาลพระภูมิอยู่ด้วยเพื่อเป็นที่สถิตอยู่ของภูมิมเหวตาและผีเจ้าที่เจ้าทางทั้งหลาย จะได้คุ้มครองรักษาคนที่อยู่ในบ้านนั้น ในการนับถือเทวดาพระพุทธศาสนาไม่มีข้อห้ามอย่างที่มีการระลึกถึงเทวดาที่เรียกว่าเทวดานุสสติกรรมฐาน จะเห็นว่าการที่คนเราจะกราบไหว้เคารพบูชาอะไรก็ตาม ต้องระลึกถึงคุณธรรมความดีของสิ่งนั้นเป็นสำคัญ เมื่อระลึกแล้ว เป็นการนำคุณความดีนั้นมาประพฤติตามย่อมที่จะได้ประโยชน์มาก เป็นการกราบไหว้ที่มีผลในทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธในสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาโดยสรุปแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1. ฝ่ายที่นับถือคำสอนในพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ชั้นรองคืออรรถกถา เป็นต้น จึงไม่เชื่อเรื่อง ภูติผีปิศาจ หรือคำสอนที่มีการแปลงหรือไม่ใช่คำสอนดั้งเดิม ไม่ได้ยึดถือเลื่อมใสในพิธีกรรมที่มีการปรับปรุงมากนัก 2. ฝ่ายที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน คือพวกที่นับถือพระพุทธศาสนาที่มี การผสมผสานพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับความเชื่อในลัทธิและศาสนาอื่นเข้าด้วยกัน จนเกิดมี พิธีกรรมที่มากมายตามมา ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ชาวพุทธในสังคมไทยที่มีความ ศรัทธาในพระรัตนตรัย ก็จะมีการสวดสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม คุณของ พระสงฆ์อย่างจริงจัง (นายถิรพิทย์ สุริวงษ์, 2561)

วิเคราะห์ไตรสรณาคมนับกับคุณค่าในพระไตรปิฎก

การพิจารณาไตรสรณาคมนั้นในแง่ของการสนับสนุนให้เกิดความเชื่อขึ้นเป็นกลไกของความเป็นมนุษย์ที่ต้องการที่พึ่งในยามเผชิญหน้ากับปัญหาหรือภัยที่เกินเลกว่าข้อจำกัดของตนเอง โดยปรากฏเชิงคุณค่า ดังต่อไปนี้

1. ไตรสรณาคมนับกับคุณค่าทางด้านความเชื่อ พระศาสดาตรัสว่า อัคคิทัต บุคคลถึงวัดอุททุกหลายมีภูเขาเป็นต้น นับว่าเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ได้เลย, ส่วนบุคคลถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อมพ้นจากทุกข์ในวัฏฏะทั้งสิ้นได้ ดังนี้แล้ว ได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“มนุษย์เป็นอันมาก ถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถึงภูเขา ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง สรณะนั้นแลไม่เกษม, สรณะนั้นไม่อุดม, เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ 4 (คือ) ทุกข์เหตุให้เกิดทุกข์ ความกำวล่วงทุกข์ และมรรคมืองค์ 8 อันประเสริฐ ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ ด้วยปัญญาชอบ; สรณะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม, สรณะนั้นอุดม, เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

ลักษณะมนุษย์เหล่านั้นๆ อันภัยนั้นๆ คุกคาม อยากพ้นภัย หรือว่าอยากได้ลาภ มีบุตร ก็ไปไหว้ภูเขา ป่าไม้ อาราม รุกขเจดีย์ ว่าเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ สิ่งทั้งหมดนี้ไม่ใช่ที่พึ่งและสรณะอันสูงสุด ถ้าอาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งเป็นสรณะแล้ว ไม่อาจที่จะช่วยให้พ้นทุกข์ทั้งปวงได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 188 หน้าที่ 92 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปัจจุบันในยุคสมัยนี้มนุษย์ทุกคนย่อมมีจิตใจไม่ต่างจากยุคผู้คนสมัยก่อนที่ผ่านมา ในใจลึกๆ แล้ว มนุษย์ทุกคนมีความบกพร่องบางอย่างที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกเหมือนกันทุกคนคือ การกลัวภัยที่จะมาถึงตัวเอง การกลัวภัยทั้งหลายนั้น เราสามารถดูได้จากพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาจากการกระทำทั้งหลายทั้งปวง จะบอกได้เลยว่าใครมีความกลัวอะไร มากน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การเคารพกราบไหว้ การนับถือในสิ่งของนั้นๆ หรือการแสวงหาสิ่งของที่มีสรรพคุณ ความเชื่อวัตถุมงคล เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นต้น ทำให้มนุษย์จะต้องสร้างที่อยู่ให้หลับที่นอน เมื่อสร้างแล้วจะต้องหาที่มาปิดกัน ที่มุงที่บังให้มืดชิด หรือถ้าย้อนไปสมัยที่ยังไม่สร้างที่อยู่ คนก็อาศัยอยู่ตามถ้ำ ถ้าเราลองมาคิดวิเคราะห์ดูว่า เหตุผลที่จะต้องมุงที่อยู่อาศัยแบบมีฝาปิดบังให้มืดชิด เพราะสาเหตุอะไรบ้าง เพื่อปกกันลม แดด ลมฝน และเพื่อปกปิดความละอาย เมื่ออยู่กันแบบครอบครัว ป้องกันสัตว์ร้ายจะเข้ามา หรือสิ่งที่มองไม่เห็นก็อาจจะเป็นไปได้ บางที่สร้างรั้วล้อมบ้านอีกชั้น และก็หาเครื่องอำนวยความสะดวกมาใช้สอยอุปโภค บริโภค แม้แต่สร้างบ้านแล้วยังต้องทำรั้วประตูแล้วต้องใส่กุญแจล็อกประตูอีก ซึ่งตรงนี้คนในยุคที่ผ่านมายังไม่มี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่อยู่อาศัยไม่คิดจะดูแลเสียเลย คนยุคนั้นเขาก็มีวิธีดูแลข้าวของเครื่องใช้เหมือนกันคงไม่มีสมบัติอะไรมากมีแต่เครื่องมือทำมาหากินเท่านั้น จึงไม่คิดห่วงอะไรมาก แต่จิตใจของคน ย่อมมีความกลัวตายด้วยกันทุกคน คำว่ากลัวตายนี้ เกิดขึ้นได้กับทุกคนหรือเรียกว่ากลัวในสิ่งที่ลี้ลับสิ่งที่มองไม่เห็น บางครั้งไม่เคยเห็นด้วยซ้ำไปแต่พอได้ยินคนอื่นเล่าต่อๆ กันมาเกิดความกลัวกับเรื่องที่คนอื่นเล่า ในลักษณะอาการกลัวแบบนี้มีอยู่ในจิตมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอะไรก็ตาม อาการกลัวซึ่งจะเห็นได้ว่าเวลาตกอยู่ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็จะแสดงออกมาให้เห็นได้ชัดเจน สภาพของจิตใจสำนึกย่อมปรากฏผลออกมาในลักษณะกลัวจนเกิดเป็นภาพหลอนขึ้นมาหรือการร้องขอชีวิต เพื่อให้รอดพ้นจากสิ่งที่กลัว อาการกลัวนั้นทำให้ขาดสติไม่สามารถควบคุมจิตใจตัวเองได้ จึงหันมาตอบสนองในสิ่งที่กลัวด้วยการสวดอ้อนวอน แก่นกราบไหว้บูชา เพื่อขอให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย เมื่อขาดสติ แทนที่จะคิดพิจารณาหาสาเหตุในสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้รู้ความจริง คำว่ากลัวภัยนั้นมีทั้งภัยที่เกิดขึ้นภายนอกและภัยที่เกิดขึ้นภายในมีกล่าวไว้ในบทพระปริตร (พระคัมภีร์สารภีวงศ์, 2548)

ในสัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคน เมื่อความหิวเกิดขึ้นก็ต้องหาของกิน เมื่อความง่วงเกิดขึ้นก็ต้องหาที่นอน เมื่อเจอแดดเจอฝนก็แสวงหาที่อยู่อาศัย เพราะการเป็นอยู่ของมนุษย์ต้องการความสุขหรือความสะดวกสบายให้กับตัวเอง การดำเนินชีวิตที่ตอบสนองหาความสุขอยู่ตลอดเวลา เคยใช้เวลาเดินทางหลายวันหรือหลายชั่วโมง ก็แสวงหาที่เค้นใช้เครื่องทุ่นแรงทุ่นเวลาให้เร็วทันใจ ผลิตรถยนต์ เครื่องมือให้ทันสมัยเพื่อทำงานให้เร็วขึ้น เคยชุดหลุมต้องใช้จอบใช้เสียม กว่าจะขุดลงไปถึงก้นหลุมต้องใช้เวลาหลายวัน ปัจจุบันนี้ชุดหลุมใหญ่ใช้เวลาแค่ชั่วโมงเดียวได้หลุมสระน้ำใหญ่โต มนุษย์ที่ทำได้ทุกอย่างเพราะเกิดจากจิตที่กลัวว่าจะไม่ได้ดังใจจะไม่เสียดจ้าวและอีกมากมายที่มนุษย์ผลิตรถยนต์มาเพื่อที่จะทำลายล้างกันด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ เหตุก็คือความกลัวว่าถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็จะสู้ประเทศอื่นไม่ได้ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นปัจจัยหลักคือเกิดมาจากความคิดของมนุษย์เอง มาจากพื้นฐานของแต่ละคนที่แตกต่างกัน แล้วแต่สิ่งแวดล้อม การอบรมและการได้รับการศึกษา ล้วนมีผลต่อบุคคลนั้นเป็นอย่างมากเมื่อมีอุปนิสัยที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคนต่างกัน ในหลักพุทธศาสนาแบ่งจิตของบุคคลออกเป็น 6 จิต คำว่าจิตก็คือความประพฤตินิสัย การแสดงออกการชอบสนิยม เป็นต้น จิตบางคนรักสวยรักงามมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยชอบความสะอาดบ่งบอกว่าเป็นคนรักจิตคือชอบความสวยงาม รักความสะอาด หรือคนที่มีโทสะเป็นความประพฤติปกติ หนักไปทางใจร้อนหงุดหงิดง่าย ถ้าประเภทไม่หะจริตประพฤตินั้นไปในทางเลว เหนงซิม งามาย เป็น

ต้น พฤติกรรมการกระทำของคนทั้งหลายเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของจิตมนุษย์ทุกคนที่มีอยู่ในสันดานรวมไปถึงอาการกลัวสิ่งต่าง ๆ ด้วย และเมื่อกลัวในสิ่งที่มองไม่เห็นแล้วจะแสดงออกมาโดยลักษณะการเอาใจหรือการเคารพบูชากราบไหว้ เช่น ไหว้บวงสรวง ทำเพื่อให้สิ่งที่ตัวเองกลัวจะได้ไม่มาทำอันตรายแก่ตน จะเห็นได้ว่า จิตใจที่มนุษย์แสดงออกมาแต่ละคนนั้นพื้นฐานก็คือความกลัวที่เกิดจากความไม่รู้และการกลัวที่จะตาย ความตายเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงไปได้ แต่ถ้าลองสังเกตดูว่า มนุษย์ทำสิ่งใดบ้างเมื่อรู้ว่าตัวเองจะต้องตาย จะเห็นได้ว่า ทุกวันนี้นั้นมนุษย์พยายามผลิตสิ่งต่างๆ ที่สามารถทำให้ชนะความตายได้ แม้แต่ผลิตเทคโนโลยีที่ว่าทันสมัยที่สุดนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือแพทย์ ยาปฏิชีวนะเพื่อที่จะรักษา ถ้าจะกล่าวตามหลักพุทธศาสนาเรื่องความตายเป็นเรื่องที่ชาวพุทธเข้าใจดี เพราะว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงเรื่องความตายไว้มากหลายแห่ง ทำไมพระพุทธเจ้าจะต้องตรัสถึงเรื่องความตายไว้มากมาย การที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเพราะทรงรู้ว่าชีวิตของสัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักก็ภพก็ชาตินั้นเป็นเรื่องที่สัตว์ทั้งหลายผ่านมามากแล้วในแต่ละภพชาติ การทุกข์ทรมานที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่แบบนี้ไม่รู้จักสิ้นสุด หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสนั้นเพื่อให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดที่มันทุกแสนทรมาน แม้แต่การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็มีความทุกข์หลายประการที่จะต้องอยู่กันไป แต่เราไม่อาจที่จะรู้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ถึงแม้จะเข้าใจแล้วพระพุทธรูปก็ตาม เรื่องคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า พวกเราในฐานะชาวพุทธ บางครั้งจะให้เข้าใจหลักธรรมที่ลึกซึ้งก็ยากมากเพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนากรรมวาทีและวิริยวาที คือศาสนาที่สอนเรื่องการกระทำเชื่อกรรมและต้องลงมือกระทำ ก็คือเอาหลักธรรมไปปฏิบัติ เช่นการรักษาศีล 5 ต้องรักษาคือการทำให้ศีล 5 ไม่ต่าง ไม่บกพร่อง ไม่ขาดส่วนวิริยวาที การกล่าวสอนแต่เรื่องให้ทำความเพียร เพราะความเพียรเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลที่ลงมือทำ สามารถบรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดได้ เมื่อกล่าวถึงศีล ภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยอันตรายจากการสำรวมในศีล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 9 ข้อที่ 212 หน้าที่ 72, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. ไตรสรณาคมนับคุณค่าทางด้านกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนานั้นมีชื่ออย่างหนึ่งว่า เป็นกรรมวาที หรือ กรรมวาที พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ท่านใช้คำว่าทั้งหลาย คือไม่เฉพาะพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น แต่ทุกองค์ทั้งหมด) ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีตก็ตาม ในอนาคตก็ตาม แม้องค์ที่อยู่ในยุคปัจจุบันก็ตาม ล้วนเป็นกรรมวาที เป็นกิริยวาที และเป็นวิริยวาที หรือเป็นกรรมวาที และกิริยวาที (เวลาใช้ว่าที่ ท่านมีแค่สอง คือกรรมวาทีและกิริยวาที แต่เมื่อเป็นวาทีมีสาม คือเป็นกรรมวาที กิริยวาที และวิริยวาที) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป. อ. ปยุตฺโต), 2561) หลักการนี้หมายความว่า..พระพุทธศาสนานั้นสอน..หลักกรรม สอนว่า..การกระทำมีจริง เป็น "กรรมวาที" สอนว่าทำแล้วเป็นอันทำเป็น "กิริยวาที" สอนว่า..ความเพียรพยายามมีผลจริง ให้ทำการด้วยความเพียรพยายามเป็น "วิริยวาที" ให้มีความสำคัญแก่ "ความเพียร" เป็นศาสนาแห่งการกระทำ เป็นศาสนาแห่งการเพียรพยายาม ไม่ใช่ศาสนาแห่งการหยุดนิ่งเฉยแห่งความเฉื่อยชา เกียจคร้าน."หลักกรรม" ในพระพุทธศาสนา นี้ ท่านสอนไว้เพื่ออะไร ที่เราเห็นชัดก็คือ เพื่อไม่ให้แบ่งคนโดยชาติกำเนิด ให้แบ่งโดยความประพฤติโดยการกระทำ นี่เป็นประการแรก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า " กมฺมฺนา วสฺโส โหติ กมฺมฺนา โหติ พฺราหฺมณํ คนไม่ใช่ต่ำทรามเพราะชาติกำเนิด แต่คนจะเป็นคนต่ำทราม ก็เพราะกรรมคือการกระทำ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 136 หน้าที่ 531, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

คนไม่ใช่พราหมณ์เพราะชาติกำเนิดแต่เป็นพราหมณ์ คือผู้บริสุทธิ์ คือคนดี คนประเสริฐ ก็เพราะกรรมคือการกระทำ ตามหลักการนี้ พระพุทธศาสนายึดเอาการกระทำ หรือความประพฤติมาเป็นเครื่อง

แบ่งแยกมนุษย์ ในแง่ของความประเสริฐ หรือความเลวทราม ไม่ให้แบ่งแยกโดยชาติกำเนิด ความมุ่งหมายในการเข้าใจ "หลักกรรม" ประการที่สองที่ท่านเน้น ก็คือการรับผิดชอบต่อตนเอง คนเรานั้นมักจะขัดทอดสิ่งภายนอก ขัดทอดปัจจัยภายนอก ไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เวลามองหาความผิด ต้องมองไปที่ผู้อื่นก่อน มองที่สิ่งภายนอกก่อน แม้แต่เดินเตะกระโถนก็ต้องบอกว่าใครเอากระโถนมาวางชุ่มช้ำ ไม่ว่าตนเดินชุ่มช้ำ เพราะฉะนั้น จึงเป็นลักษณะของคนที่ชอบขัดทอดปัจจัยภายนอก แต่พระพุทธศาสนาสอนให้รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ให้มีการสำรวจตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน ประการต่อไป ท่านสอน "หลักกรรม" เพื่อให้รู้จักฟังตนเอง ไม่ฝากโทษชะตาไว้กับปัจจัยภายนอก ไม่ให้หวังผลจากการอ่อนนอนนอนคอยโชค ให้หวังผลจากการกระทำ หลักกรรมในพระพุทธศาสนาสอนว่า ความสำเร็จเกิดขึ้นจากการกระทำตามทางของเหตุผล อนึ่ง "หลักกรรม" ของเรานี้ต้องแยกให้ดี จากลัทธิ 3 ลัทธิในพระไตรปิฎก ท่านกล่าวไว้หลายแห่งเกี่ยวกับลัทธิที่ถือว่าผิดซึ่งต้องถือว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเมื่อพูดไปไม่ชัดเจนพอก็อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ลัทธิที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าผิดหลักกรรมมีอยู่ 3 ลัทธิ

ลัทธิที่ 1 คือ ปุพเพกตวาท ลัทธิกรรมเก่า

ลัทธิที่ 2 คือ อิศวรนิรมิตวาท ลัทธิที่ถือว่าพระผู้เป็นเจ้าบันดาล หรือเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่บันดาล

ลัทธิที่ 3 คือ "อเหตุวาท" ถือว่าความเป็นไปต่างๆ ไม่มีเหตุปัจจัย แล้วแต่โชคชะตา (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 62 หน้า 238, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทั้งสามลัทธินี้พระพุทธศาสนาถือว่า ไม่ทำให้คนมีความเพียรพยายาม เพราะถ้าทุกสิ่งทุกอย่างที่คนเราได้รับ สุขและทุกข์ทั้งหลายที่เราได้ประสบ เป็นเพราะกรรมเก่าบันดาลแล้ว เราก็นอนรอแต่กรรมเก่าจะทำอะไรก็ได้ผล จะแก้ไขอะไรไปก็ไม่มีความประโยชน์ หรือถ้าเชื่อว่าเป็นเพราะอิศวร คือเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่บันดาล ก็อ่อนนอนเอาสี ไม่ต้องทำอะไร หรือถ้าถือว่าไม่มีเหตุปัจจัย มันบังเอิญเป็นไปเองแล้วแต่โชคชะตา ผลที่สุดสามลัทธิสามลัทธินี้ ไม่ทำให้คนมีการกระทำ ไม่ทำให้คนมีฉันทะมีความเพียรพยายามในการกระทำเหตุต่างๆ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นลัทธิที่ผิด"

มนุษย์เมื่อเกิดภัยหรือความกลัวก็จะหันมาพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านี้ แต่ที่พึ่งอันสูงสุดที่เคารพบูชากันอยู่กลับไม่เห็นคุณค่า เพราะว่าการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถขอโชคลาภได้และขอสิ่งต่างๆ ได้หลายอย่าง แต่ตรงกันข้ามถ้ากล่าวถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีแต่สอนให้เลิกลดละ ไม่ได้สอนให้ขออะไรแล้วจะได้สมความปรารถนา ก็เลยมีความรู้สึกว่าการทำบุญหรือความดีไม่ได้อะไรกลับมาเลย จึงไม่แปลกเลยที่ว่า ทำไมลัทธิที่อ่อนนอนขอโชคลาภ รอดผลลดบันดาลถึงได้มีผู้คนนิยมนับถือเคารพกราบไหว้กันทุกยุคทุกสมัยไม่มีวันหมดไป จนถึงยุคปัจจุบันนี้และเริ่มมีแตกหน่อสาขาอีกมากมายหลากหลายความคิดและความเชื่อที่ผสมผสานอุปาทานกันเยอะเยอะโดยเฉพาะสังคมไทยที่มีความเชื่ออยู่กันมาแบบโบราณ การนับถือผีไหว้ผีกันเมื่อมีลัทธิเทพเข้ามา (ศาสนาพราหมณ์) เกิดความเชื่อที่กลมกลืนกันเรื่องสิ่งลึกลับ จึงเกิดระหว่างผีกับเทพผสมกัน จนกลายมาเป็นศาสนาร่างทรงองค์เทพที่มีทั้งองค์ผีองค์เทพปนกัน ถึงแม้ว่าในบทพระปริตรนั้นจะมีกล่าวถึงเทพดาหรือภูติผีปีศาจทั้งหลายก็ตาม ถึงแม้ว่าสิ่งลึกลับจะอยู่กันคนละภพภูมิก็ตาม แต่ในบทพระปริตรก็ไม่ได้กล่าวถึงร่างทรงหรือองค์เจ้าประการใด มีแต่กล่าวการสาธยายพระปริตรให้พวกรุกขเทวดามาฟัง เช่นในบท เมตตปริตร เป็นต้นไม่ได้สวดเพื่ออ่อนนอนหรือขับไล่ให้เขาไป แต่สวดเพื่อให้รุกขเทวดาเหล่านั้นมาฟังธรรม (พระคัมภีร์สาราถวิงค์, 2548) แต่ในยุคปัจจุบันนี้กลับคิดไปอีกอย่างหนึ่งพอนานเข้าก็จับต้นชนปลายกันไม่รู้เรื่องราวความเป็นมาคืออะไร ก็เลยกลายเป็นว่าใครคิดขออะไรก็บูชาสวดไหว้กันไปเป็นร่างทรงไป และมีชื่อแปลกเริ่มเข้ามาแทนชื่อเดิมๆ เช่น เทพ 4 จี เทพ 5 จี เป็นต้น จะเห็นว่า

ความเชื่อทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องที่ชาวพุทธบางคนไม่เข้าใจ แยกแยะไม่ได้ก็เลยเข้าใจไปว่าเป็นคำสอน พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของวัดเป็นเรื่องของพระที่ทำพิธี จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับชาวพุทธ แม้พระภิกษุเองก็ไม่เข้าใจเมื่อบวชเข้ามาไม่ได้ศึกษาหลักธรรมที่แท้จริงเมื่อบวชมาไม่รู้ไม่เรียนก็จะทำในสิ่งที่ตัวเองได้เรียนรู้มาแต่เป็นการเรียนรู้เรื่องทางโลกที่เคยรู้มาก็เอาความรู้แบบทางโลกมาใช้ในการดำเนินชีวิตแบบพระโดยไม่เกี่ยวกับหลักธรรมอะไรเลย จึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาไม่แพร่หลายออกไปอย่างถูกต้อง ถูกต้องธรรม การบวชก็เพียงอยู่ให้โยมได้ทำบุญนิมนต์ไปสวดเพียงเท่านั้น และก็จะเป็นอย่างนี้ไปตลอดแทบทุกวัดต่อไปการบวชเข้ามาที่อยู่ได้นานๆ ก็เพียงดูแลศาสนสมบัติให้วัดไม่ให้วัดร้างเท่านั้น เพราะมีหลายเหตุหลายปัจจัยที่ในอนาคตวัดจะร้างมากขึ้น คนบวชน้อยลง ถึงแม้จะมีประเพณีบวชที่เหลือเพียง 15 วันหรืออาจจะ 3 วัน 7 วัน การที่จะบวชเพื่อจำพรรษาก็ลดน้อยลงไปถึงจะมีบวชเข้าพรรษาที่ไม่ได้อยู่จำพรรษาตลอดไป เพราะฉะนั้น จึงเป็นเรื่องใหญ่ในอนาคต (วิกฤต) ในพุทธศาสนา คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนายังอยู่ได้ตลอดไป แต่ผู้สืบทอดรักษาคำสอนให้อยู่ตลอดไปคงหายากขึ้น ต่อไปคงต้องมอบหน้าที่ให้โยมอุบาสกและอุบาสิกาได้ดูแลกันสืบทอดไป เพราะพระธรรมวินัยที่จะเหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะเข้ามาบวชด้วยศรัทธาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าคงไม่มี และหมดไปตามกาลเวลาตามยุคสมัย

3. ไตรสรณาคมนับกับคุณค่าทางด้านวิถีชีวิตการหลุดพ้น การบวชเป็นการใช้กระบวนการเข้าถึง ไตรสรณาคมนก่อน โดยจะพบลักษณะการบวชนี้ว่า ไตรสรณคณอุปสัมปทาหรือ ไตรสรณคณอุปสัมปทา แปลว่า การอุปสมบทด้วยการเข้าถึงไตรสรณะ หมายถึงการบวชเป็นภิกษุโดยการรับไตรสรณคณ หมายถึง การอุปสมบทเป็นภิกษุแบบหนึ่งในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ในสมัยต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าประทาน อุปสมบทเอง เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ต่อมาทรงอนุญาตให้พระสาวกบวชกุลบุตรให้เป็นภิกษุได้โดยวิธี ให้กุลบุตรนั้นรับไตรสรณคณเท่านั้น ซึ่งการบวชแบบนี้สำเร็จได้โดยบุคคล คือ พระสาวกรูปใดรูปหนึ่งก็สามารถบวชกุลบุตรได้ ต่อมาทรงอนุญาตวิธีการอุปสมบทโดยสงฆ์ คือ ให้ทำเป็นสังฆกรรมที่เรียกว่าแบบ ญัตติจตุตถกรรมวาจา จึงเลิกรับบวชพระแบบไตรสรณคณอุปสัมปทา แต่ทรงอนุญาตให้ใช้วิธีนี้บวชสามเณร สรณคณจึงถูกจัดไว้อันดับแรกนักปราชญ์ท่านมีข้ออุปมาไว้ควรแก่การยั้งครัดให้จงกามว่า พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนผู้ชี้ทางพระธรรมเปรียบเหมือนทางดีหรือพื้นที่ที่ปลอดภัย พระสงฆ์เปรียบเหมือนผู้เดินทางถึงที่ที่ปลอดภัย พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนป่าหิมพานต์ พระธรรมเปรียบเหมือนโอสถที่เกิดแต่ป่าหิมพานต์นั้น พระสงฆ์เปรียบเหมือนชนผู้ไม่มีโรคเพราะไข้ยา พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนผู้ชุ่มมธุรส พระธรรมเปรียบเหมือนมธุรส พระสงฆ์เปรียบเหมือนชนผู้ได้ชุ่มมธุรส พระพุทธเจ้าได้ชื่อว่าสรณะ เพราะกำจัดภัยของสัตว์ทั้งหลาย โดยการให้ดำเนินไปในสิ่งที่ประโยชน์ ละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ พระธรรมได้ชื่อว่าสรณะ เพราะกำจัดภัยของสัตว์ทั้งหลาย โดยการให้ข้ามกันดาร คือภพ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ได้รับความชุ่มชื้น พระสงฆ์ได้ชื่อว่าสรณะ เพราะกำจัดภัยของสัตว์ทั้งหลาย โดยการเป็นบุญอันยิ่ง ให้ผลอันไพบูรณ์ พระพุทธเจ้า เป็นที่ระลึกให้มั่นใจว่า มนุษย์ คือเราทุกคนนี้มีสติปัญญาความสามารถที่อาจฝึกปรือ หรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้ สามารถยังรู้สัจธรรม บรรลุความหลุดพ้นเป็นอิสระไร้ทุกข์ล้นเหลือโลกธรรม และมีความดีสูงเลิศที่แม้แต่เทพเจ้าและพรหมก็เคารพบูชา พระธรรม เป็นที่ระลึกให้มั่นใจว่า ความจริงหรือสัจธรรมเป็นภาวะที่ดำรงอยู่โดยธรรมดา สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามเหตุปัจจัย ถ้ารู้จักมองดู รู้ เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามสภาวะที่มันเป็นจริง นำความรู้ธรรม คือความจริงมาใช้ประโยชน์ ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายด้วยความรู้เท่าทันสภาวะ และกระทำที่ตัวเหตุปัจจัย ก็จะแก้ไขปัญหาลดได้ดีที่สุด เข้าถึงธรรมและมีชีวิตที่ดีที่สุด พระสงฆ์เป็นที่

ระลึกให้มั่นใจว่า สังคมดีงามมีธรรมเป็นรากฐาน ประกอบด้วยสมาชิกผู้มีจิตใจไว้หรือห่างทุกข์เป็นอิสระเสรี แม้มีพัฒนาการแห่งจิตปัญญาในระดับแตกต่างกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยดี มีความเสมอภาคโดยธรรม

มนุษย์ทุกคนมีส่วนร่วมอยู่ร่วมสร้างสังคมด้วยการรู้ธรรม และปฏิบัติธรรมตามธรรม บรรดาหมู่ชนย่อมมีหลักที่บอกถึงสถานอันเป็นที่อยู่ จะสร้างบ้านสร้างเรือน ย่อมมีหลัก คือเสาเป็นที่ตั้งของชื่อกาน บ้านเรือนจึงจะต่อก่อตั้งเป็นหลังพึ่งพิงอิงอาศัยได้ การเดินทางด้วยพาหนะย่อมมีหลักบอกเส้นทางที่อยู่และที่ไป เมื่อจับหลักได้ ก็ย่อมมั่นใจว่าเดินทางได้ไม่ผิด การเดินทางจึงต้องมีหลักดี จึงไม่เสียการ แต่ถ้ามีหลักที่เสีย หมายถึง การเสียหลัก ยานพาหนะนั้นย่อมไม่ไปสู่ที่หมาย ในพระพุทธศาสนาก็มีเสาหลักเป็นสรณะที่พึ่ง 3 หลัก คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง 3 นี้ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องเข้าถึงสามหลักนี้ก่อน จึงได้ชื่อว่ามีหลัก มีแบบ มีบท พระพุทธเจ้า คือหลักแห่งชีวิตของเรา พระธรรม คือแบบที่เป็นคำสอนให้ปฏิบัติ พระสงฆ์ คือผู้ช่วยบอกบท แนะนำสั่งสอน ให้เข้าใจการเรียนรู้ในพระประยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ จึงต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจในพระรัตนตรัยก่อน

บทสรุป

ไตรสรณคมน์กับคุณค่าทางด้านความเชื่อ เช่นการรักษาศีล 5 ต้องรักษาคือการทำให้ศีล 5 ไม่ต่าง ไม่บกพร่อง ไม่ขาดส่วนวิริยวาที การกล่าวสอนแต่เรื่องให้ทำความเพียร เพราะความเพียรเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลที่ลงมือทำ สามารถบรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดได้ เมื่อกล่าวถึงศีล ภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยอันตรายจากการสำรวมในศีล และมีคุณค่าทางด้านกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนานี้มีชื่ออย่างหนึ่งว่า เป็น กรรมวาที หรือ กรรมวาที พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ท่านใช้คำว่าทั้งหลาย คือไม่เฉพาะพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น แต่ทุกองค์ทั้งหมด) ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีตก็ตาม ในอนาคตก็ตาม แม้องค์ที่อยู่ในยุคปัจจุบันก็ตาม ล้วนเป็นกรรมวาที เป็นกิริยาวัฑฒะ และเป็นวิริยวัฑฒะ หรือเป็นกรรมวาที และกิริยาวัฑฒะ อีกทั้งยังมีคุณค่าทางด้านวิถีชีวิตการหลุดพ้น การบวชเป็นการใช้กระบวนการเข้าถึงไตรสรณคมน์ก่อน โดยจะพบลักษณะการบวชนี้ว่า ดิสรณคมนอุปสัมปทาหรือ ไตรสรณคมนอุปสัมปทา แปลว่า การอุปสมบทด้วยการเข้าถึงไตรสรณะ หมายถึงการบวชเป็นภิกษุโดยการรับไตรสรณคมน์ หมายถึงการอุปสมบทเป็นภิกษุแบบหนึ่งในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธโฆสเถระ. (2555). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่

34. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิณี.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2558). *พุทธมามกะ*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงาน โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *พุทธธรรม (ปรับขยาย)*. พิมพ์ครั้งที่ 13.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2563). สวดมนต์ ต้องไม่ไค่นสาธยาย. กรุงเทพมหานคร บริษัทพิมพ์สวายจำกัด.
- พระคันธสาราภิงค์. (2548). พระปริตรธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 14. นครปฐม: บริษัท ซีเอไอเซ็นเตอร์ จำกัด.
- นายธีรพิทย์ สุริวงษ์. (2561). การศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงไตรสรณคมน์ของชาวพุทธในสังคมไทย. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วศิน อินทสระ. (2556). คุณพระรัตนตรัยและการเข้าถึง. สมุทรปราการ: บริษัท ชุมทองอุสาหกรรมการพิมพ์.

รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคล์ปสาทสูตร

A model for solving the crisis of Thai monk's faith on Buggalappasātasutta

¹พระมหาดำรงค์ ปชฺโชตชโย (สัมพะวงค์)

Phramaha Damrong Pajjotajayo (Sampawong)

²พระมหาจิรวัดน์ กนตวณฺโณ

Phramaha Chiravat Kantawanno

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyala University

¹Corresponding Author, Email: damrong-pm@msn.com

Received June 5, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคล์ปสาทสูตร โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนิกชน ไม่ควรให้ยึดติดในตัวเอง หรือวัตถุมงคล ให้ยึดติดในพระสัทธรรมธรรมเป็นหลัก ถ้ายึดตัวบุคคล เมื่อพระภิกษุเหล่านั้นทำผิด ย้ายอาราม ลาสิกขา มรณภาพ ก็จะไม่ใส่ใจในคณะสงฆ์ และคณะสงฆ์ควรสอดส่องดูแลผู้ที่เข้าบวชให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยดูแลความประพฤติไม่ให้ออกนอกธรรมนอกวินัย เพื่อป้องกันการติเตียนในภาพลักษณ์ด้านลบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พุทธบริษัททั้ง 4 ควรตั้งมั่นในพระสัทธรรม ฝึกฝนอบรมตัวเองโดยธรรมศึกษาพระสัทธรรมให้เข้าใจโดยถ่องแท้ มองถึงผลประโยชน์คือคุณงามความดีที่จะเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน บุคคลควรมีศรัทธาประกอบด้วยปัญญา ครอบงำเห็นความจริง ก่อนค่อยเชื่อ ควรวางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้ายจนเกินไป มีศรัทธาควบคู่กับปัญญา หมั่นน้อมนำพระสัทธรรมมาขัดเกลาจิตใจตนเอง เมื่อมีข่าวคราวพระภิกษุบางรูปในด้านลบ ก็ควรมองตนเองว่าตัวเราเองก็ยังไม่บริบูรณ์ยังต้องฝึกฝนอบรมตนเองอยู่ ทำใจของเราให้ปราศจากอคติ 4 ประการ อยู่กับตนเอง มองตนเองทำตนเองให้บริสุทธิ์

คำสำคัญ: วิกฤติศรัทธา; พระสงฆ์; ปุคคล์ปสาทสูตร

Abstract

This article aims to present a model for solving the crisis of faith in monks on Buggalappasātasutta. by using studies from documents Related books and articles the study found that Buddhists should not be attached to themselves. or sacred

objects to adhere to the true Dharma If the person is seized When a monk makes a mistake, moves a monastery, passes away, and dies, he will not pay attention to the Sangha. And the Sangha should supervise those who are ordained to be in the framework of the Dharma and Discipline, to supervise their conduct so that they do not go outside the Dharma outside the Discipline. in order to prevent critics for negative image that will occur in the future. The four companies of Buddhism should believe in the true Dharma. Train yourself by teaching the Buddha Dharma to understand fully. Look at benefits as virtues that will occur more than personal interests. A person should have faith and wisdom. see the truth before believing should be neutral not too greedy Faith coupled with wisdom. Confidently bring the Buddha Dharma to refine one's mind When there is news of some monks in the negative, we should look at ourselves that we are not perfect yet we still need to train ourselves. Make your mind free from 4 prejudices, stay with yourself, look at yourself, purify yourself.

Keywords: the crisis; Thai monks; Buggalappasātasutta.

บทนำ

พระภิกษุสงฆ์ หมายถึง หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย (พระธรรมกิตติวงศ์, 2551) ซึ่งแยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อริยสงฆ์ หมายถึงเอาท่านผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้วบรรลุมรรคและผลภายใน และ สมมติสงฆ์ หมายถึงเอาท่านผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อบรรลุมรรคผล ในอนาคตกาลต่อไป ซึ่งพระสงฆ์ทั้ง 2 ประเภทนี้ ช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงยืนยาวมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ในปัจจุบัน หากจะกล่าวถึงพระสงฆ์ หนึ่งในสามของพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2551) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะทำหน้าที่ของพระสาวก สืบทอดคำสอนพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มักพบข่าวคราวที่ไม่ดี ข่าวคราวในด้านลบของพระสงฆ์เกิดขึ้นมากมาย บางกลุ่ม บางท่านกล่าวถึงขั้นว่า “เสื่อมศรัทธาต่อคณะสงฆ์ แต่ไม่เสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา ” ผู้วิจัยเองมองว่าปรากฏการณ์นี้ในทางสังคมไม่แปลก เพราะว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนาสามารถประดิษฐานได้อย่างมั่นคงอย่างไม่ขาดตอน รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในความบริสุทธิ์ของพระศาสนาที่มีมาแต่อดีต สภาพเช่นนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและความรู้ความเข้าใจของสังคมที่วิวัฒนาการไปตลอดเวลา เพราะในขณะที่พระพุทธศาสนามีบทบาทมากในประเทศไทย ดินแดนแห่งนี้ก็ไม่เคยว่างเว้นจากลัทธิวัตถุนิยมต่างๆ เช่นกัน ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยเริ่มมีการบอกว่า พระภิกษุที่เคร่งครัด ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและนำศรัทธาในปัจจุบันมีน้อยแล้ว บางท่านเห็นว่าการเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศนั้นได้บุญมาก เพราะจะช่วยสืบสานพระศาสนาได้ เมื่อพระพุทธศาสนาที่แท้จริงในประเทศไทยของเราต้องสูญหายไปจริงๆ

พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีพระธรรมวินัยเป็นศาสดา โดยที่การบรรพชาหมายถึง การออกไปจากเรือนสู่ความไม่มีเรือน เป็นพระสงฆ์ที่มุ่งสละ อาศัยวัตถุแต่น้อยเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตโดยไม่สะสม เพื่อต้องการทำให้นิพพานให้แจ้ง ขณะเดียวกันการบรรพชาระยะสั้นเป็นการเรียนรู้ที่จะฝึกฝนตนเองให้มีคุณค่า พัฒนาตนให้ก้าวสูงขึ้นไปในไตรลักษณ์เพื่อให้เกิดปัญญา ก้าวที่สำคัญของการบรรพชาธรรม ในสังคมไทยปัจจุบันที่มีลักษณะสำคัญคือวัตถุนิยมและบริโภคนิยม (พระมหาเสรีชน นริสโร (พันธ์ประโคน), ดร.ชมกร เศรษฐบุตร, และร.ต.อ. ดร.ชาตรี อุตสาหรัมย์, 2558) ภายใต้โลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากความรู้เรื่องของลัทธิวัตถุนิยมและบริโภคนิยมอย่างกว้างขวางยิ่ง พระภิกษุก็มีใช้ช้อยกเว้นการต่อสู้ระหว่างพระพุทธศาสนาและลัทธิวัตถุนิยมตะวันตกจึงเข้มข้นไม่น้อยไปกว่าในอดีตที่สังคมมีความขาดแคลนทางวัตถุในขณะที่ยุทธพลของลัทธิวัตถุนิยมมีมากขึ้นทั้งในระดับผู้บริหารประเทศและประชาชนทั่วไปนั้นก็ยังมีความพุทธจำนวนมากที่เชื่อว่าพระนิพพานสามารถเข้าถึงได้จริง แม้แต่ในชาติเดียวหรือเพียงไม่กี่ชาติอย่างน้อยประชาชนส่วนใหญ่น่าจะยังเชื่ออยู่ว่าสังคมอยู่อย่างมีความสุขได้ด้วยดี มิใช่ด้วยการแย่งชิงผลประโยชน์โดยไม่ต้องคำนึงถึงวิธีการว่าชั่วร้ายเพียงใดนี้ก็หมายความว่า พระภิกษุในพระพุทธศาสนา ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งอยู่ (ศิโรต พงศ์มพัฒน์, 2559) ซึ่งพุทธศาสนิกชนเองก็ไม่ควรที่จะอนุมานรวมว่าคณะสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งผิดก็ถือว่าผิดทั้งหมด ต้องแยกเป็นรายบุคคล

บทความฉบับนี้ จึงมุ่งหมายจะศึกษาวิกฤตการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยใช้หลักพุทธวิธีที่มีปรากฏในปุคคลปสาทสูตร เพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขวิกฤตการณ์นี้ ด้วยความหวังว่าจะเป็นแนวทางให้พุทธศาสนิกชนจะไม่เอาคณะสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งเป็นบรรทัดฐานแล้วเหมารวมว่า คณะสงฆ์ทั้งหมดไม่เป็นที่พึ่งแห่งศรัทธา ในเรื่อง แม้กระทั่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองพระองค์ก็เคยพรรณนาถึงอนิสสและโทษของผู้ที่ศรัทธาเฉพาะตัวบุคคลไว้

รูปแบบวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์

ปัญหาของศรัทธามาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจนเกิดการแก้ไขปัญหารูปแบบที่ต่างออกไปจากข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยจะพบหลักฐานดังนี้

1. รูปแบบวิกฤตวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคลปสาทสูตร พระพุทธองค์ตรัสไว้ในปุคคลปสาทสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ว่า ภิกษุทั้งหลาย ความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล มีโทษ 5 ประการนี้ คือ

1.1 บุคคลผู้เลื่อมใสในบุคคลที่ต้องอาบัติเป็นเหตุให้สงฆ์ยกวัตร มีความคิดอย่างนี้ว่า ‘บุคคลผู้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเราถูกสงฆ์ยกวัตรเสียแล้ว’ จึงไม่เลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย เมื่อไม่เลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย จึงไม่คบภิกษุเหล่านั้น เมื่อไม่คบภิกษุเหล่านั้น จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรม จึงเลื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษของความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลประการที่ 1

1.2 บุคคลผู้เลื่อมใสในบุคคลที่ต้องอาบัติเป็นเหตุให้สงฆ์สั่งให้เขานั่งท้าย มีความคิดอย่างนี้ว่า ‘บุคคลผู้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเราถูกสงฆ์สั่งให้เขานั่งท้ายเสียแล้ว’ จึงไม่เลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย เมื่อ

ไม่เลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย จึงไม่คบภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบภิกษุเหล่านี้จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรม จึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษของความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลประการที่ 2

1.3 บุคคลผู้เลื่อมใสในบุคคลที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ มีความคิดอย่างนี้ว่า ‘บุคคลผู้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรานี้หลีกเลี่ยงไม่ได้เสียแล้ว’ จึงไม่คบภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบภิกษุเหล่านี้ จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรม จึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษของความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลประการที่ 3

1.4 บุคคลผู้เลื่อมใสในบุคคลที่ลาสิกขา มีความคิดอย่างนี้ว่า ‘บุคคลผู้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรานี้ได้ลาสิกขาไปแล้ว’ จึงไม่คบภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบภิกษุเหล่านี้ จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรม จึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษของความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลประการที่ 4

1.5 บุคคลผู้เลื่อมใสในบุคคลที่ตายแล้ว มีความคิดอย่างนี้ว่า ‘บุคคลผู้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรานี้ได้ตายเสียแล้ว’ จึงไม่คบภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบภิกษุเหล่านี้ จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรมจึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษของความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลประการที่ 5 ภิกษุทั้งหลาย ความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล มีโทษ 5 ประการนี้แล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 250 หน้าที่ 390-391, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากพุทธพจน์นี้ บ่งชี้ได้ชัดถึงพุทธศาสนิกชนบางกลุ่ม บางท่านในปัจจุบันเลือกเคารพศรัทธาในบุคคลมากกว่าศรัทธาในคณะสงฆ์ เลือกเอาแต่ที่ถูกใจว่า นี่พระฉันนั้น นี่ไม่ใช่พระของฉัน เคารพนับถือเฉพาะพระสงฆ์ที่ตนเลื่อมใสบ้าง พอใจพระรูปนี้ ไม่พอใจพระรูปนี้บ้าง พระรูปนี้ถูกใจฉัน พระรูปนี้ไม่ถูกใจฉันบ้าง พระของฉันลาสิกขาไปแล้ว พระรูปอื่นไม่ใช่พระของฉันบ้าง พระของฉันมรณภาพแล้ว พระรูปอื่นไม่ใช่พระของฉันบ้างเมื่อใจบุคคล ไม่ใส่ใจในพระสัทธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เลือกเอาสิ่งที่ตนชอบมากกว่าสิ่งที่ถูก เมื่อเลือกที่จะศรัทธาในบุคคลเมื่อไม่ได้ตามที่หวัง หรือเมื่อมีความต่าง รวมทั้งไม่ได้ตั้งมั่นในพระสัทธรรม เมื่อเสพข่าว พบพบข่าวคราวที่ไม่ดี ข่าวคราวในด้านลบของพระสงฆ์ ก็เสื่อมศรัทธาเหมารวมหมดว่า คณะสงฆ์ไม่ดี เสื่อมศรัทธาต่อคณะสงฆ์ ซึ่งวิกฤตการณ์สอดคล้องกันตามหลักปฏิกุคัลปสัทสูตร เพราะความนิยมทางสังคมส่วนมากยึดติดวัตถุ ยึดติดบุคคล มากกว่าคำสอนที่ชักชวนในการสร้างชีวิต

2. รูปแบบวิกฤตศรัทธาในสมัยปัจจุบัน เนื้อความในปฏิกุคัลปสัทสูตรมาวิเคราะห์กับความนิยมคนบางกลุ่ม บางท่านในปัจจุบัน จึงทำให้เห็นว่ามีปัจจัยดึงดูดให้เลือกศรัทธาในตัวบุคคลมากกว่าคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

ในยุคปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนมีความเคารพศรัทธาในบุคคลและวัตถุ มากกว่าพระสัทธรรมซึ่งเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา เมื่อนับถือในตัวบุคคลมากเกินไป ยึดติดในตัวบุคคลมากเกินไป จะทำให้ตัวเราเกิดความคาดหวัง บางท่านถึงขั้นศรัทธาจนเกิดเหตุ จนไม่ฟังเหตุใดๆ ไม่ใช่ปัญญาพิจารณา ฟังแต่ตัวบุคคลจนเกินเหตุ โดยไม่สนใจความถูก หรือบางท่านพอได้ยินข่าวเสียๆหายของพระภิกษุบางรูป ก็เหมารวมว่าพระไม่ดีไปทั้งหมด โดยไม่ได้มองที่พระสัทธรรม หรือไม่ได้มองที่พระที่ท่านตั้งใจรักษาพระพุทธศาสนาก็มีมาก การที่พระรูปใดมีคุณสมบัติเด่นขึ้นมา ก็ให้เป็นประโยชน์แก่สงฆ์ เพื่อจะได้มาช่วยกันปรับปรุงสงฆ์ให้ดีขึ้น ไม่ใช่ไปเอาเด่นเอาดีให้มหาชนยึดติดเป็นเครื่องเชิดชูตัว เมื่อเรามีความสามารถขึ้นมาเราต้องเอาความสามารถนั้นไปช่วยสงฆ์ ว่าทำอย่างไรจะให้คุณสมบัติส่วนรวมดีขึ้นได้ และให้พระศาสนาอยู่ ให้บุคคลดี โดยเอื้อประโยชน์แก่สงฆ์ ให้สงฆ์ดี

เพื่อเกื้อกูลต่อการพัฒนาบุคคล ไม่ใช่ให้บุคคลดีเพื่อดูเอาประโยชน์ไปจากสงฆ์ และไม่ใช่ให้สงฆ์ดีเพื่อผลประโยชน์ของบุคคล ตลอดจนอย่าให้พระศาสนาเสื่อมหายไปกับบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2537) ศรัทธาที่มาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท คือความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความเชื่อในบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่ใช้ประโยชน์ แต่สิ่งสำคัญต้องประกอบไปด้วยปัญญา มีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อถือ ศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่จะเชื่อถือแบบขาดเหตุผลหรือปราศจากปัญญา ให้อยู่ในรูปของพระธรรมวินัยหรือเบญจศีลเบญจธรรม สิ่งเหล่านี้เรียกว่า ศรัทธาโดยแท้ และ ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเถรวาท (พระอุดมศักดิ์ ปญญาโร (แก้วพันธุวงศ์), 2557) อนึ่งความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลคือมีปัญหาเป็นเครื่องรองรับเพราะมักจะปรากฏอยู่กับปัญญาเป็นส่วนมากความสำคัญของศรัทธาถือเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่หวังไว้หรือเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนาดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “หมูสัตว์ผู้ต้องการฟังธรรมจงปล่อยศรัทธามาเถิดเราได้เปิดประตูมตรธรรมแก่เหล่าสัตว์แล้ว” สิ่งที่เราศรัทธาพบว่าเป็นพระรัตนตรัยเพราะเป็นทางให้เกิดสติปัญญาเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้ (พระครูโพธิสุตาทธ (อุดมอภิวฑฒโน), 2562) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของผู้รู้ พุทธศาสนิกชนควรมีศรัทธาอันประกอบด้วยปัญญา ไม่หวั่นไหวด้วยตัวบุคคล ไม่ห่างเหินจากพระสัทธรรม มีพระสัทธรรมอยู่ในใจ นำไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาคุณธรรมความดีตน ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

จากเนื้อความที่วิเคราะห์เนื้อความในบุคคลอุปาสาสูตตามาวิเคราะห์กับความนิยมของพุทธศาสนิกชนบางกลุ่ม บางท่านในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า เรื่องราวอันสั่นคลอนศรัทธาของประชาชนพวกเขามีศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ไม่รู้จักเริ่มต้นที่ใด ส่วนมากเริ่มต้นวางศรัทธาลงที่พระสงฆ์ เพราะเป็นรูปธรรมที่เห็นชัดก่อนอย่างอื่น (พระครูวินัยธรชัยพรพรหม อคฺคธมฺโม (ณ น่าน), 2564) มากกว่าการฟังพระสัทธรรมนั้นคือวิกฤตแห่งศรัทธา เพราะถ้าหากยึดติดในตัวบุคคลแล้วไม่ปฏิบัติตามพระสัทธรรม ไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ดี เป็นเหตุให้มีศรัทธาไม่ตั้งมั่นในพระรัตนตรัย มีพอเหตุอันใดมากระทบใจ ก็เสื่อมศรัทธา เมื่อขาดปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาภิเษการรวมว่าคณะสงฆ์ไม่ดี ไม่น่าเลื่อมใสเลื่อมศรัทธา หรือไม่มีการพัฒนาคุณธรรมความดี หวังเพียงชอบที่เข้าหาบุคคลนั้น แต่ไม่เข้าหาพระสัทธรรม

3. รูปแบบวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ในปัจจุบันที่สัมพันธ์กับวิกฤตในสมัยพุทธกาล
พระสงฆ์ในปัจจุบันสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเลื่อมศรัทธาและเป็นที่พึ่งสำหรับการสร้างความดีของผู้คนได้น้อยลง มีสาเหตุดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาเชิงคุณภาพของพระสงฆ์ ลัทธิวัตถุนิยมตะวันตกกลับเข้มแข็งมากกว่าและได้มีอิทธิพลทั้งต่อประชาชนและพระภิกษุซึ่งสังคมคาดหวังไว้สูงว่าจะช่วยสืบสานพระศาสนาด้วยจนกระทั่งเมื่อราว 100 กว่าปีมานี้เองที่เริ่มมีการชำระวิธีปฏิบัติและนำไปสู่ช่วงองกามของวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมและไม่ยากจนเกินไป ส่งผลให้ในช่วง 40-60 ปีมานี้มีความสนใจการปฏิบัติธรรมกันมาก ความเข้มแข็งของพระภิกษุที่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติยังคงมีอยู่และนับว่าโดดเด่นและมีเทคนิคการปฏิบัติที่หลากหลายไม่ด้อยไปกว่าที่ใดในโลกปัญหาอยู่ที่จำนวนพระสงฆ์ได้สะท้อนความรุ่งเรืองของพระศาสนาในขณะที่ฆราวาสเข้าหาการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังมากขึ้น พระภิกษุกลับแตกต่างกันอย่างมากในการใช้ชีวิตแบบบรรพชิตพระภิกษุที่มีปฏิปทาสูงส่งและหาได้ยากยังมีอยู่มาก

โดยเป็นที่เลื่อมใสของชาวพุทธจำนวนมาก ในขณะที่ส่วนที่เสพวัตถุนิยมกลายเป็นตัวอย่างที่ทำให้ผู้คนจำนวนมากเลื่อมศรัทธาในอดีต พระภิกษุตั้งแต่ยุคก่อนกรุงเก่ามีความสนใจคาถาอาคมและเครื่องรางของขลังมาก ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมาจากอิทธิพลของพราหมณ์และอีกส่วนหนึ่งมาจากการเป็นที่พึ่งของคนทั่วไปที่ต้องการที่พึ่งที่ง่ายและรู้สึกไม่ปลอดภัยจากสงครามซึ่งเคยมีอยู่บ่อยครั้งในปัจจุบัน พระภิกษุที่สนใจคาถาอาคมยังมีอยู่บ้าง แต่ไม่ได้สนใจการเจริญฌานอันสงบเหมือนพระภิกษุในอดีต จึงมักมีภาพของการอวดอ้างความขลังเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนผู้ที่เข้าพึ่งพระศาสนาโดยบวชเป็นพระภิกษุด้วยเหตุผลต่างๆ แต่เวลาผ่านไปอาจมิได้สนใจการปฏิบัติเพื่อชำระกิเลส ทำให้กลายเป็นปัญหาคุณภาพของบุคลากรสงฆ์ (ติริณ พงศ์มพัฒน์, 2559) แนวคิด “ความศักดิ์สิทธิ์” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาด้วย (สกุล อันมา, 2558)

3.2 บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของพระภิกษุ วัดเคยเป็นแหล่งความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องทางโลกก็ลดลงไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนถูกกำหนดให้แยกออกจากวัดและบทบาทของพระภิกษุเองก็ถูกตัดขาดจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ในทางโลก ประชาชนได้หันไปพึ่งรัฐสวัสดิการ การเอื้อประโยชน์จากรัฐและโอกาสจากโลกาภิวัตน์วงการศึกษามหาวิทยาลัยได้พยายามปรับตัวด้วยการให้พระภิกษุสามเณรเรียนรู้เรื่องทางโลกมากขึ้น มีการให้ปริญญาชั้นสูงแก่พระภิกษุที่บวชเรียนไปจนถึงฆราวาสที่สนใจการปรับตัวนี้เป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่วงการสงฆ์ที่ผู้บวชเรียนสามารถมีอนาคตได้หากในภายหลังจะลาเพศบรรพชิตไปประกอบอาชีพแบบคนทั่วไปอย่างไรก็ตาม การปรับบทบาทของพระสงฆ์ดังกล่าวยังคงเป็นการปรับตัวเชิงปริมาณและการปรับตัวเข้าหาเรื่องทางโลกเป็นหลักพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้หันไปเผยแผ่ศาสนาในเชิงสังคมและกลายเป็นนักปฏิบัติการทางสังคมแบบหลายๆ จำนวนหนึ่งต้องแทรกความบันเทิงและความตลกเข้าไปกับคำสอนสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์และอาจสอดคล้องกับยุคสมัยมากกว่าบทบาทดั้งเดิมที่เน้นวิทาศาสนาและรอให้ประชาชนเข้าวัด ทว่าพระภิกษุนั้นจำเป็นต้องรักษาและพัฒนาความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติจนกระทั่งเข้าสู่ธรรมชั้นสูง จึงจะเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนได้จริงคำตอบเกี่ยวกับบทบาทหลักของพระภิกษุจึงอยู่ที่ความเชี่ยวชาญหรือความเข้มแข็งในทางธรรมเป็นสำคัญ (ติริณ พงศ์มพัฒน์, 2559)

3.3 บทบาทและคุณภาพของผู้นำคณะสงฆ์ พระสงฆ์ในปัจจุบันได้รับการสรรเสริญจากฝ่ายปกครองบ้านเมืองด้วยยศพระเหมือนเช่นในอดีต โดยมียศถาบรรดาศักดิ์และคำเรียกนำหน้าเป็นสัญลักษณ์ ยิ่งนานวันพระสงฆ์ยิ่งนิยมการเรียกตามยศพระแทนการเรียกขานแบบโบราณการกำหนดให้สมณศักดิ์มีได้มาจากการยอมรับในปฏิบัติและความมั่นคงด้านการปฏิบัติ เพราะมีข้ออ้างว่าภูมิธรรมนั้นวัดกันไม่ได้และเป็นเรื่องเฉพาะตนทว่า ยศพระกลับกลายเป็นสิ่งที่ผูกกับอายุของการบวชเรียน การระดมทุนทรัพย์ และการสร้างถาวรวัตถุหรือโครงการขนาดใหญ่การไต่เต้าตามเส้นทางอาวุโสและเส้นสายคล้ายแบบราชการมักให้ออกาสแก่พระภิกษุที่ทุ่มเทให้กับเรื่องลาภยศและมีได้ให้เวลาสำหรับการปฏิบัติ การแก้ไขปัญหามักจำเป็นต้องแก้ทั้งส่วนคณะสงฆ์และส่วนภาครัฐหรือภาคประชาชน คือ

3.3.1. พระสงฆ์ (คณะสงฆ์) ต้องมีการควบคุมดูแล ให้ความรู้ที่ถูกต้อง จัดการคัดกรอง ตรวจสอบผู้จะบวชอยู่ และมีบทลงโทษที่เห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมีการละเมิด กล่าวง่ายๆ คือ ให้ความรู้คู่ การปฏิบัติ มีกรอบเด่นชัด รับผิดชอบภัย

3.3.2. ภาครัฐ ต้องมีกฎหมายที่เข้ามาคุ้มครอง ปกป้องพระศาสนา และมีบทลงโทษต่อผู้ ล่วงละเมิด มีหน่วยงานรับผิดชอบที่สามารถเข้ามาแก้ไขปัญหานั้นที่กล่าวง่ายๆ คือ คุ้มครองปกป้อง สอดส่องดูแลร่วมแก้ปัญหา

3.3.3. ภาคประชาชน ต้องมีการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับพระศาสนาที่ถูกต้อง เปิดช่องให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการสอดส่อง การดูแล การปกป้องคุ้มครองพระศาสนา กล่าวง่ายๆ คือศึกษา ถูกต้อง สอดส่องศรัทธา (พระมหาณัฐวุฒิ ภิรมย์ และพระมหาวิโรจน์ คุตติวิโร, 2564)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ บทบาทของภาครัฐซึ่งสามารถหนุนช่วยในเรื่องทิศทางและการ บริหารจัดการได้ความพยายามสนับสนุนพระศาสนาอยู่มาก แต่ภาครัฐมิได้เอาจริงกับปัญหาความ เสื่อมในวงการพระสงฆ์ ภาครัฐยังคงมองการปกครองสงฆ์แบบรัฐราชการจากเหตุการณ์ใน ประวัติศาสตร์ เคยมีการกวาดล้างพระภิกษุที่ยกตนเหนือคนทั่วไป เช่นการกวาดอุตรนิสสรณมาแล้ว ซึ่งครั้งใหญ่ที่ถึงขั้นเสียเลือดเนื้ออย่างน่าเศร้าสลดเกิดในพม่าภายหลังรัชสมัยพระเจ้านั่งทพูเรงสำหรับ เมืองไทยในอดีต ยังไม่มีการจารึกไว้ว่าเคยมีการกวาดล้างกันขนานใหญ่หรือไม่ แต่หวังว่าคงไม่เกิด ความน่าเศร้าใดๆ ในอนาคตเป็นที่น่าเสียดายที่ปัจจุบันนี้ผู้บริหารประเทศยังมักสนใจเปลี่ยนนอก มากกว่าการเผยแผ่ธรรมที่ความสำคัญอยู่ที่การฟังธรรม การสนทนาธรรม และการปฏิบัติธรรมล่าสุด เราจะเห็นกระแสการยอมรับฝ่ายนี้ที่เกลือกกลั้วธุรกิจ ในขณะที่กลับละเลยปัญหาการปิดสถานีวิฑูรย์ เสี่ยงธรรมและการเผยแผ่ธรรมในระดับประเทศทั้งที่เคยกระทำได้มาก่อน จนกระทั่งพระภิกษุสาย ปฏิบัติจำนวนหนึ่งถึงขั้นต้องประกาศ? คำว่าบาตร? นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการ กสทช. ภาครัฐ ไม่ควรปล่อยปละความไม่ชอบที่เบียดบังพระศาสนาให้เป็นเรื่องของพระสงฆ์เอง ไม่ควรมองพระสงฆ์ที่ แสดงตนเพื่อประโยชน์สาธารณะว่ากระทำการที่มิใช่กิจของสงฆ์ แต่กลับยกย่องพระภิกษุที่เติบโตจาก พุทธพาณิชย์และความมั่งคั่งนอกพระพุทธศาสนารัฐบาลคงต้องคิดถึงมาตรการป้องกันและ ปรามปรามการประพฤติผิดเกี่ยวกับศาสนาอย่างเป็นระบบเสียแล้ว (ธีรณ พงศ์มพัฒน์, 2559)

แนวทางการแก้วิกฤตวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักปุคคลปสาทสูตร

พระพุทธศาสนาสอนให้พุทธบริษัท ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ไม่เชื่อง่าย ไม่มั่งมาย เน้นเรื่อง ตนและการพึ่งตน ให้มีตน ซึ่งมีธรรมเป็นที่พึ่ง ถือเอาการประพฤติธรรมคือ สุจริต กาย วาจา ใจ เป็น แนวทางแห่งการพึ่งตนเอง ผู้วิจัยนำเนื้อความที่มีปรากฏในปุคคลปสาทสูตรผนวกกับปัญหาที่พบใน ปัจจุบันแล้ว จึงนำเสนอรูปแบบในการแก้การแก้ไขวิกฤตศรัทธาด้วยหลักปุคคลปสาทสูตร ดังต่อไปนี้

1. ยึดมั่นในพระสัทธรรมมากกว่ายึดติดบุคคล จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนิกชน บางกลุ่ม บาง ท่าน ในปัจจุบัน ยึดติดในพระสงฆ์ที่ทำตัวลึกลับและศักดิ์สิทธิ์ หลงใหลคลั่งไคล้ จนไม่เห็นพระธรรม พระสงฆ์ก็เป็นสมมุติสงฆ์อันพวกเขาติดใจหลงใหล หลงใหล คลั่งไคล้ นั้นแหละมาบังไม่ให้เห็นธรรมซึ่งเป็น เรื่องที่น่าเสียดายมาก เพราะพระธรรมเป็นสิ่งสูงสุด (วศิน อินทสระ, 2558) พระสงฆ์เคารพ

พระพุทธเจ้า เคารพพระธรรม ซึ่งวิฤติศรัทธาที่เกิดขึ้นในใจของชาวพุทธ โดยเฉพาะในพระสงฆ์ผู้ซึ่งชาวพุทธทอมาแต่เด็กและสั่งสอนกันต่อมาว่า เป็นกลุ่มชนผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วสั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตาม“วิฤติ” หมายถึง เวลา หรือเหตุการณ์เข้าขั้นอันตรายอยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งจะนำไปทางดีหรือทางร้ายก็ได้ แต่ระหว่างช่วงวิฤตินั้นจะเกิดความสับสนขึ้นได้ (ภารติ พูลประภา เอี่ยมเจริญ, 2561) ชาวพุทธบางพวก พบข่าวคราวที่ไม่ดี ข่าวคราวในด้านลบของพระภิกษุบางรูป ซึ่งประพฤติดัวไม่เหมาะสม ก็เหมารวมว่าคณะสงฆ์ไม่ดี เสื่อมศรัทธาในคณะสงฆ์ นั้นหาสมควรไม่ เพราะพระภิกษุบางรูปเป็นสมมุติสงฆ์ เมื่อไม่สำรวจในศีลสังวร อินทริยสังวร และยังมีญาณสังวร ก็มีโอกาสมิติดพลาดทำเรื่องเสียหายได้ แต่ไม่ใช่จะเป็นกันทั้งหมด เมื่อติดในตัวบุคคลที่ทำผิด หรือในบุคคลที่ชอบใจ ไม่ชอบใจเป็นหลัก จึงไม่สนใจในพระสัทธรรม เมื่อไม่สนใจพระสัทธรรม ก็ไม่มีปัญญาพิจารณาตรองโดยธรรม เมื่อไม่มีปัญญาพิจารณาตรองโดยธรรม จึงเหมารวมคณะสงฆ์ว่าไม่ดี หรือยึดติดเฉพาะพระภิกษุรูปนี้ ท่านจะทำผิดก็ตาม จะถูกก็ตาม จะอยู่อาวาสไหนก็ตาม จะลาสิกขาก็ตาม จะมรณภาพก็ตาม ก็ยังติดใจหลงใหล หลงใหล คลั่งไคล้ในพระภิกษุรูปนั้น พระสัทธรรมบทไหน ก็หาได้น้อมมาใส่ใจ มุ่งเน้นแค่ตัวบุคคลเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดวิฤตแห่งศรัทธา เพราะยึดติดแค่บุคคล ว่าผิดบุคคลบางคนแล้วเหมารวมว่าคณะสงฆ์ไม่ดี หรือยังติดใจหลงใหล หลงใหล คลั่งไคล้ในพระภิกษุรูป ไม่ใส่ใจในคณะสงฆ์เลย ตัวพระภิกษุเอง เวลาแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ไม่ควรให้ยึดติดในตัวเอง หรือวัตถุมงคล ให้ยึดติดในพระสัทธรรมธรรมเป็นหลัก ถ้ายึดตัวเองแล้ว เมื่อพระภิกษุนั้นทำผิด ย้ายอาราม ลาสิกขา มรณภาพ พุทธศาสนิกชนกลุ่มนั้น เมื่อไม่มีพระสัทธรรมในใจ เป็นผู้ศรัทธาในตัวบุคคล ก็จะไม่ใส่ใจในคณะสงฆ์ เสื่อมศรัทธาในคณะสงฆ์เลย ก็มี คณะสงฆ์ควรสอดส่องดูแลผู้ที่เข้าบวชให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยดูแลความประพฤติไม่ให้ออกนอกธรรมนอกรวินัย เพื่อป้องกันการติเตียนในภาพลักษณ์ด้านลบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. พระพุทธศาสนาอาศัยพุทธบริษัท 4 ทำหน้าที่ของตน พุทธบริษัท 4 ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา (ภิกษุณี ยังไม่เป็นที่ยอมรับในคณะสงฆ์ไทย) ต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันมายาวนาน ภิกษุ ภิกษุณี ต้องทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ประพฤติปฏิบัติตนตามสิกขาบทในพระวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อขัดเกลาจิตใจ เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แก่อุบาสก อุบาสิกาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ส่วนอุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พังธรรมตามกาลเพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยปัญญา เพราะฉะนั้นพุทธบริษัททั้ง 4 ควรตั้งมั่นในพระสัทธรรม ผูกพันอบรมตัวเองโดยธรรมศึกษาพระสัทธรรมให้เข้าใจโดยถ่องแท้ มองถึงผลประโยชน์คือคุณงามความดีที่จะเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนทางอามิสวัตถุที่จะได้รับ เมื่อมีภัยเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาก็ช่วยกันปกป้อง ไม่อ่อนไหวตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวัน เมื่อพุทธบริษัททำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์มุ่งเน้นไปที่หน้าที่ของตนช่วยกันรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวนานแล้ว สมจริงดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกัมมิลสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจนิบาตว่า “กัมมิลละ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในธรรมวินัยนี้

- 2.1 อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในศาสนา
- 2.2 อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในธรรม
- 2.3 อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในสงฆ์
- 2.4 อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในสิกขา
- 2.5 อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงกันและกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 202 หน้า 344, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. ศรัทธาควรประกอบด้วยปัญญา คนเราก่อนที่จะปักใจเชื่อสิ่งใด หากไม่ประกอบด้วยปัญญาก็จะถูกชักจูงไปในทางที่ผิด พระพุทธ ศาสนาเป็นศาสนาของผู้รู้ เมื่อจะปักใจเชื่อสิ่งใด ควรใช้ปัญญาตรองเสมอ ตรองให้เห็นความจริง สืบค้นจากเหตุไปสู่ผล เห็นถึงสิ่งที่ประโยชน์ และไม่ใช้ประโยชน์ แล้วถือทำแต่สิ่งที่ประโยชน์ แก่ตนและผู้อื่น เมื่อได้ยินได้ฟังข่าวคราวที่ไม่ดี ข่าวคราวในด้านลบของพระสงฆ์ ก็ไม่เหมารวมว่าคณะสงฆ์ไม่ดี เพราะพระภิกษุเหล่านั้นก็ยังเป็นผู้ฝึกตนอยู่ ควรเน้นไปที่พระสัทธรรม น้อมนำพระสัทธรรมมาไว้ในใจ พระพุทธศาสนานั้น ยึดหลักการปลูกศรัทธาโดยเริ่มจากการแสดงความปรารถนาอย่างจริงใจและเมตตากรุณา ด้วยการแนะนำบุคคลให้ใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองพระธรรมคำสอนต่าง ๆ ด้วยเหตุและผลโดยไม่มีการชักจูง ไม่มีการบังคับขู่เข็ญแต่ประการใด ครั้นเมื่อบุคคลเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถูกต้องถ่องแท้แล้ว จึงค่อยตัดสินใจเชื่อเป็นลำดับต่อไป (พระภวนาวีรยคุณ, 2541) เพราะฉะนั้นพระภิกษุ ควรแนะนำชักชวนให้พุทธศาสนิกชน ประกอบเหตุแห่งบุญเขตในพระพุทธศาสนา แนะนำให้ใช้ปัญญาตรองให้เห็นความจริง ไม่ให้หลงเชื่อในสิ่งที่ไม่ใช่สาร ทั้งตนเองก็ตั้งมั่นในพระสัทธรรม ไม่ชักนำไปเชื่อในสิ่งที่พาหลงมกายนอกพระพุทธศาสนา ส่วนพุทธศาสนิกชน ควรมีความเชื่ออันประกอบด้วยปัญญา ควรตรองให้เห็นความจริง ก่อนค่อยเชื่อ จะได้ไม่เชื่อในสิ่งที่ผิด เมื่อมีข่าวคราวพระภิกษุบางรูปในด้านลบ ไม่ควรปักเชื่อ ควรรู้ความจริงเสียก่อน เมื่อทราบความจริงแล้ว ควรวางใจกลาง ไม่นินยิตินร้ายจนเกินไป มีศรัทธาควบคู่กับปัญญา

4. ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม มองที่ตน ไม่ใช่มองที่ใคร พระพุทธศาสนามีรูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคง ผ่านวิถีทางธรรม อันมีเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน (พระมหานันทกฤตที่ปงโกโร, ชันทอง วัฒนธรรมประดิษฐ์ และบรรจบ บรรณรุจิ, 2562) การน้อมนำพระสัทธรรมมาขัดเกลาจิตใจตนเองก็เป็นสิ่งสำคัญ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม การปฏิบัติทำได้ง่ายๆ คือทำตนเองให้ดี ให้อยู่ในสุจริต ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายก็เท่านั้น ไม่ต้องยุ่งวุ่นวายอะไร ไม่ติดรูปแบบ แต่พยายามแสวงหาเนื้อหาที่แท้จริง ฝึกฝนอบรมตนเอง มีสิ่งไหนไม่บริบูรณ์ ก็ไปทำหน้าที่ของตนเองให้บริบูรณ์ เมื่อมีข่าวคราวพระภิกษุบางรูปในด้านลบ ก็ควรมองตนเองว่าตัวเราเองก็ยังไม่บริบูรณ์ยังต้องฝึกฝนอบรมตนเองอยู่ สามารถผิดพลาดได้เช่นกัน เห็นผู้ที่ประพฤติผิดพลาดไปแล้ว ก็ยกขึ้นเป็นกรณีตัวอย่าง ว่าตัวเราเองจะไม่ประพฤติผิดพลาดเช่นนั้น ทำใจของเราให้ปราศจากอคติ 4 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 19 หน้า 30 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันประกอบด้วยความลำเอียง เพราะรัก โกรธ หลง และกลัว เพราะฉะนั้น ทั้งพระภิกษุและพุทธศาสนิกชน ควรปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ฝึกฝนอบรมใจตนเอง มีใจอยู่กับตน มองที่ตนไม่ใช่มองที่ใคร ทำตนเองให้บริบูรณ์

จะเห็นได้ว่า แนวทางรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาด้วยหลักบุคคลปสาทสูตร ดังที่ผู้วิจัยได้ อรรถาธิบายไปนี้ จะชี้ชัดไปที่ ไม่ยึดติดบุคคล ให้ยึดมั่นในพระสัทธรรม ทำหน้าที่ของตนเอง มีศรัทธา อันประกอบด้วยปัญญา และการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม มีใจที่ปราศจากอคติธรรม เป็นสิ่งที่คณะ สงฆ์และพุทธศาสนิกชน ควรปฏิบัติ เพื่อแก้ไขวิกฤติศรัทธาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทสรุป

รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักบุคคลปสาทสูตรนี้ พระพุทธองค์ตรัส เตือนสติพุทธศาสนิกชน ให้เฝ้าในพระสัทธรรมมากกว่าตัวบุคคล เพราะเมื่อยึดติดในตัวบุคคล มากกว่าพระสัทธรรมแล้ว ใจของบุคคลผู้ยึดติดนั้นจะประกอบด้วยอคติ 4 ประการ นั้นเป็นสัญญาณ ของความเสื่อม เป็นวิกฤตแห่งศรัทธา ศาสนาอันประกอบด้วยปัญญา เมื่อมีความเชื่อแล้วไม่ ประกอบด้วยปัญญาก็เป็นความหลงผิด ความเชื่ออันประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องไตร่ตรองจึงจัดว่า เป็นศรัทธาที่แท้จริง รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์นี้ จำเป็นต้องแก้ทั้งส่วนคณะสงฆ์และ ส่วนภาครัฐหรือภาคประชาชน ทำหน้าที่สอดส่องดูแล รักษาพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งตักเตือนห้าม ประาม ลงโทษผู้กระทำความผิดตามสมควร เพราะพระภิกษุบางรูป ก็ไม่ใช่จะบริสุทธิ์บริบูรณ์ไปเสียทุก อย่าง มีโอกาสที่จะก่อความผิดพลาดได้ หรือพระภิกษุบางรูป ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่ย้ายอาราม ลาสิกขา หรือมรณภาพ เมื่อยึดติดท่านเหล่านั้นเกินไป ไม่เฝ้าในการฟังพระสัทธรรมสั่งสมความดี กลายเป็นผู้ยึดติดวัตถุและบุคคล เมื่อชอบใจก็ยึดติด หรือได้ยินได้ฟังข่าวพระภิกษุบางรูปในด้านลบ หากขาดการไตร่ตรองก็เหมารวมว่า คณะสงฆ์ไม่ดี ฉะนั้นจึงไม่ควรเอาบุคคลเป็นใหญ่ มากกว่าพระ สัทธรรมของพระพุทธองค์

อนึ่งพุทธบริษัท ควรเป็นหนึ่งเดียวกันในการจรโลกและปกป้องพระพุทธศาสนาเอาไว้ รักษา ศาสนาธรรม บำรุงศาสนวัตถุ ดูแลศาสนบุคคล ทำหน้าที่ของตนเองให้บริบูรณ์ แนะนำเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ต่อกัน ให้มีศรัทธาอันประกอบด้วยปัญญา ตั้งมั่นในพระสัทธรรม ทำในสิ่งที่ดี และปฏิบัติธรรมสมควร แก่ธรรม ผูกฝนนอบรมตนเองให้ดี เมื่อมีข่าวในด้านลบของคณะสงฆ์ ถ้าเป็นความจริงก็ช่วยกันแก้ไขโดย ธรรม ถ้าไม่ใช่ความจริงก็ช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ วิกฤตแห่งศาสนาในคณะสงฆ์ ก็จะลดลง เพราะพุทธบริษัททุกภาคส่วน มีเป้าหมายเดียวกันคือตั้งมั่นในพระสัทธรรม จรรโลงและ ปกป้องรักษาซึ่งพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ติรณ พงศ์มพัฒน์. (2559). *พระภิกษุในพระพุทธศาสนา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2565 จาก <https://www.matichon.co.th>.
- พระครูวินัยธรฐพรพรหม อัครธมโม (ณ น่าน). (2564). ชาวพุทธกับวิกฤติศรัทธา. *วารสารพุทธมคัศ* ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม. (6)2, 244-257.
- พระครูโพธิสุตาทร (อุดมอภิวิฑฒโน). (2562) ศรัทธาเป็นเครื่องข้ามโอชะ. *วารสาร มจรปรัชญา*ปริทรรศน์. (2)2, 95-110.

- พระมหาณัฐวุฒิ ภิรมย์โม และพระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร. (2564). ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะที่เป็นโลกวัชชะของพระสงฆ์เถรวาทในประเทศไทย. วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์ (7)1, 135-149.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2551). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ อธิบายศัพท์และแปลความหมาย คำวัดที่ชาวพุทธควรรู้. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระธรรมปิฎก. (2537). เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2565 จาก <https://www.payutto.net>.
- พระมหานันทกฤต ที่ปงโกโร, ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, และ บรรจบ บรรณรุจิ. (2562). รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงของ ชาวพุทธในสหภาพเมียนมา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. (7)4, 1098-1111.
- พระมหาเสรีชน นริสโร (พันธ์ประโคน), ชมกร เศรษฐบุตร, และชาติรี อุตสาหกรรมย์. (2558). การป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ที่ส่งผลต่อวิกฤติศรัทธาของชาวพุทธตามหลักนิติปรัชญา. รายงานวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภาวนาวิริยคุณ. (2551). ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- พระอุดมศักดิ์ ปญญาโร (แก้วพันธวงศ์). (2557). ศึกษาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ. (2561). รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. (7)1, 25-40.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2542). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ (2558). ชาวพุทธกับวิกฤติศรัทธา. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- สกุล อ้นมา. (2558). ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในมุมมองของประชาชนในตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (23)21, 1-20.

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎก

An Analytical Study of Concept of Medicine in Tripitaka

¹จันตรา บริกส์

Jantra Briggs

²พระมหาจิริวัฒน์ กนตวณโณ

Phramaha Chiravat Kantawanno

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding, Author Email: jrakthongbriggs@gmail.com

Received June 24, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted: September 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎกนั้นได้ถูกอธิบายผ่านกระบวนการทัศน์ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและหนังสือ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องแพทยศาสตร์นั้นมาจากทัศนะความคิดเชิงจักรกลที่เชื่อว่าร่างกายกับจิตใจเป็นคนละส่วนกัน การรักษาการแพทย์เป็นเรื่องของร่างกายเป็นหลัก จึงเกิดการรักษาในพระไตรปิฎกผ่านการใช้สมุนไพร ยา ที่ตรงกับการรักษาโรคในยุคสมัยนั้น อีกทั้งมีการบำบัดร่างกายให้เบาสบาย ไม่เดือดร้อนหรือทรมานด้วยโรคภัยต่างๆ ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งเป็นการรักษาแบบองค์รวมเป็นการมองว่าร่างกายกับจิตใจเกี่ยวข้องกัน การรักษาจึงต้องสัมพันธ์กัน โดยจะพบการรักษาในปัจจุบันผ่านการเชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต เช่น แพทย์แผนไทย ขณะที่ในพระไตรปิฎกนั้นก็พิจารณาเรื่องการรักษาจิตใจผ่านการใช้บทสวดมนต์เป็นรากฐานในการทำให้ร่างกายหายจากโรคได้ แนวทางดังกล่าวนี้เป็นการรักษาทางใจผ่านการพิจารณาถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ร่างกายนั้นเป็นไปเอง ไม่ได้ถูกควบคุมไม่ให้แก่ ไม่ให้เจ็บและไม่ให้ตายได้ จึงเป็นการยอมรับและทำให้จิตใจอยู่เหนือร่างกาย ปล่อยวจากทุกสรรพสิ่งแล้วดำเนินชีวิตไปด้วยจิตใจแบบนั้นในยามที่ต้องเผชิญหน้ากับโรคภัย

คำสำคัญ: แพทยศาสตร์; พระไตรปิฎก; การรักษากาย

Abstract

This article entitled to analyze of concept of medicine in Tripitaka. This is qualitative research done by studying academic documents. It was found that concept of medicine came from a mechanistic view believed that the mind and

body were separate parts. Medical treatment is primarily a matter of the body, but the healing in the Tripitaka was born through to use of herbs. Although Medicines are the treatment of diseases in that era. There is also a body treatment to make the body light and comfortable, no suffering from various diseases. In the other hand, holistic healing is the view that the mind and body are related, so it's related. By the way, the present healing is found through cultural connections inherited from the past, such as Thai traditional medicine, while in the Tripitaka it is considered to heal the mind of Dhamma as healing the body. This approach is the healing of the mind through consideration of the natural reality of the body itself without control and suffering. Therefore, it accepts and makes the mind above the body. When you're sick, you can cure by yourself.

Keywords: Medicine; Tripitaka; Physical Therapy

บทนำ

แพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎก หมายถึงคำสอนที่เรียกว่า ธรรมะและวินัย รวมทั้งเหตุการณ์ในครั้งพุทธกาลที่เกี่ยวข้องกับการดูแล ป้องกัน และรักษาสุขภาพร่างกายของพุทธบริษัทที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยอ้างถึงการบวชต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค โดยการกล่าวถึงยารักษาโรคมีความจำเป็นในแง่ที่ว่ามนุษย์หรือภิกษุเจ็บป่วยจำเป็นต้องรักษาให้หายขาด ไม่ต้องทรมานทรมานจากโรค ถ้าจำเป็นต้องรักษาให้หายขาดเป็นเรื่องทางกาย โดยจะพบว่า เมื่อพระภิกษุมีอาการเจ็บป่วยบางครั้งถึงกับลาสิกขา ชุบผอม หมองคล้ำ ซีดเหลือง เส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง จนเกิดการอนุญาตอย่างที่เขาโลกถือกันว่าเป็นยา ทั้งให้ประโยชน์ทางโภชนาการและไม่เป็นอาหาร ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ 5 อย่างคือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ซึ่งเป็นทั้งตัวยาและเขาโลกถือกันว่าเป็นยา ทั้งให้ประโยชน์ทางโภชนาการ และไม่เป็นอาหารหยาบ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 260 หน้าที่ 43-44, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การอนุญาตยารักษาโรคเป็นการอ้างถึงยาที่ถูกใช้ในสมัยนั้นเป็นสำคัญไม่ใช่ยาที่ถูกค้นพบใหม่ในทางศาสนา และยังมียาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของพืชและสมุนไพรสำหรับรักษาที่ถูกอนุญาตสำหรับภิกษุผู้ใช้ในยุคนั้นด้วยเช่นกัน

บางครั้งการรักษาก็ทำไม่ได้เพราะบางครั้งโรคทางกายนั้นมีอยู่ตลอดเวลา บางครั้งรักษาให้หายได้ บางครั้งรักษาไม่หาย พระพุทธศาสนาจึงเสนอวิธีการประคับประคองให้ชีวิตอยู่ได้ผ่านเรื่องเล่าที่เมื่อพระมหากัสสปะอาพาธถึงขนาดกล่าวว่า “ข้าพระองค์ไม่สบาย จะเป็นอยู่ไม่ได้ทุกขเวทนามีแต่กำเร็บหนักขึ้น ไม่ทุเลาลงเลย อาการกำเร็บปรากฏ อาการทุเลาไม่ปรากฏ” พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสโพชฌงค์ 7 ประการนั้นเมื่อตรัสจบท่านพระมหากัสสปะก็มีใจยินดี ชื่นชมจนหายขาดจากอาพาธนั้นทันที (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 195 หน้าที่ 128-129, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ข้อพิจารณานี้เป็นการเฝ้ายาจิตใจเป็นหลักโดยจะพบว่าคนที่ป่วยนั้นต้องการจิตใจที่เข้มแข็งก่อนจึงจะนำไปสู่การแข็งแรงของร่างกายตามมา

ส่วนการแพทย์ยุคปัจจุบัน หมายถึงการแพทย์ทั้งหมดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ทั้งการแพทย์ตะวันตกหรือที่รู้จักกันในนามการแพทย์แผนปัจจุบัน และการแพทย์ที่ไม่ใช่การแพทย์แผนปัจจุบัน หรือการแพทย์ทางเลือกต่างๆ โดยการแพทย์นั้นเป็นการเชื่อมโยงกันของระบบรักษาที่เสนอผ่านรูปแบบการรักษาที่แตกต่างกันไปของระบบต่างๆ ที่มีองค์ประกอบหลากหลายการตีความผ่านการคุณค่าหลักที่รวมสิ่งนี้ไว้ด้วยกัน โดยจะพบได้จากการเข้าใจถึงรูปแบบของการรับรู้ของมนุษย์ที่มีการรับรู้ผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยมีใจเป็นศูนย์กลางในการเข้าใจการรับรู้ทุกอย่าง ฉะนั้น ไม่ว่าจะกระบวนการรักษาทางด้านชีวภาพ การสัมพันธ์กัน กิจกรรม องค์กรวมและแยกออกจากกันนั้นนำไปสู่การสร้างหลักปฏิบัติการทางด้านรักษาทางด้านชีวภาพ เป็นการนำเสนอการข้ามวัฒนธรรมทางการรักษา โดยพบว่า ความหลากหลายที่สามารถสังเกตได้ล้วนเชื่อมโยงกันจนกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน (Stella Quah, 2001) เป็นที่มาของการพยายามหาวิธีการรักษาโดยหลอมรวมเอาทุกวัฒนธรรมการรักษาเข้ามาไว้เป็นอันเดียวกันอันเป็นการรักษาแบบองค์รวม (Holism) เพราะจุดมุ่งหมายของการรักษาทางแพทย์คือการรักษาให้หายจากโรคแต่หากมนุษย์นั้นไม่อาจถูกรักษาให้หายได้ ก็ไม่ใช่เรื่องจำเป็นที่จะต้องยื้อชีวิตนั้นไว้ด้วยทุกอย่างในชีวิต เช่นเดียวกับที่ความเป็นมนุษย์จะต้องอยู่เหนือการช่วยเหลือทางการแพทย์ หากการรักษานั้นเป็นเรื่องไร้สามารถ และไม่อาจทำให้ชีวิตดีขึ้น ก็ควรหาความเป็นไปได้อื่นที่จะทำให้คนป่วยนั้นไม่ต้องทรมาน หรือหาวิธีการเยียวยาจิตใจให้สงบแทน (Keown, Damien, 1995) เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอจากการแพทย์และข้อเสนอในปัจจุบันจึงเป็นกระบวนการที่น่าสนใจถึงข้อเสนอที่จะนำไปใช้ร่วมกันระหว่างการรักษาและการเยียวยาต่อไป

ในบทความนี้จึงต้องการนำเสนอแนวคิดเรื่องแพทย์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกผ่านการวิเคราะห์รูปแบบการรักษาแบบองค์รวมคือการรักษาทางร่างกายและจิตใจเพื่อเสนอรูปแบบการรักษา

แนวคิดแพทย์ศาสตร์ในพระไตรปิฎก

กระบวนการทัศน์ของการแพทย์แผนปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ทัศนะ คือ

1. ทัศนะวัตถุนิยมเชิงจักรกล (Mechanical Materialism) ทัศนะวัตถุนิยมเชิงจักรกล จะมองมนุษย์เป็นเหมือนเครื่องยนต์กลไกที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ชีวิตมนุษย์ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ เมื่อส่วนใดชำรุดเสียหายหรือสึกหรอก็จะถูกแยกส่วนออกมาซ่อมแซมให้กลับคืนสู่ภาวะปกติเฉพาะส่วนนั้นๆ ทัศนะนี้แบ่งมนุษย์ออกเป็นสองส่วนคือร่างกายและจิตใจ แต่ไม่ได้มองว่าสองส่วนนี้สัมพันธ์กัน และแม้ทัศนะนี้จะกล่าวถึงเรื่องจิตใจแต่ก็เป็นจิตใจแบบหุ่นยนต์ที่ปราศจากความรู้สึกนึกคิด

การแพทย์ในลักษณะดังนี้เป็นารักษาทางร่างกายเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการดังนี้พระพุทธศาสนาได้นำเสนอผ่านการใช้ยาและการเยียวยาตามอาการดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า เมื่อภิกษุผู้เป็นไข้ต้องการมันเหลวที่เป็นยา พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตมันเหลวที่เป็นยา คือ มันเหลวหมี มันเหลวปลา มันเหลวปลาฉลาม มันเหลวหมู มันเหลวลาที่รับประเคนในกาล เจียวในกาล กรองในกาลแล้วฉันอย่างน้ำมัน หรือเมื่อภิกษุทั้งหลายผู้เป็นไข้ ต้องการรากไม้ที่เป็นยา พระพุทธเจ้าอนุญาตรากไม้ที่เป็นยา คือ ขมิ้น ขิงสด ว่านน้ำ ว่านประะ อุตพิต ข่า แฝก แห้วหมู หรือรากไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉัน รับประเคนแล้วเก็บไว้ได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็น ภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 262-263 หน้าที่ 45-46, มหาจุฬาลง

ภณราชวิทยาลัย, 2539) การอนุญาตวัตถุที่เป็นยาถูกเสนอผ่านความต้องการทางร่างกายเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการรักษาในสมัยนั้นที่รักษาโรคด้วยสมุนไพร จนเป็นที่เข้าใจว่าภิกษุที่เข้ามาบวชแล้วป่วยจะเข้าใจว่าตนเองเคยรักษาด้วยยาอะไรก็จะนำเรื่องไปกราบทูลพระพุทธองค์และนำไปสู่การอนุญาตยานั้นๆ ตามอาการที่เกิดขึ้น

ขณะเดียวกันวิธีการรักษาทางแพทย์นั้นยังกลายเป็นการพิจารณาไปถึงการรักษาด้วยยา ทั้งการผ่าตัดเพื่อนำหนองออกจากสมองของพระเจ้าพิมพิสาร รวมถึงการรักษาเนื้องอกในลำไส้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 326-333 หน้าที่ 179-190, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) วิธีการเหล่านี้ได้ถูกใช้ในแง่ของการรักษาโรคทางกาย แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ได้รับการรักษาทางกายแบบนี้เมื่อเผชิญหน้ากับโรค กล่าวคือเมื่อพระพุทธเจ้ามีพระวรกายหมักหมมด้วยสิ่งอันเป็นโทษ พระองค์ประสงค์จะฉนพระโอสถาย หมอชีวกโกมารภัจจึงปรุงยาให้ฉนถึง 30 ครั้งด้วยกันจึงรักษาได้สำเร็จ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 336 หน้าที่ 194-195, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) วิธีการรักษาของหมอชีวกจึงเป็นการมุ่งรักษาร่างกายเป็นหลักและสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อรักษาร่างกายได้จึงดำเนินการปฏิบัติธรรมหรือดำเนินชีวิตต่อไป ซึ่งเงื่อนไขการแพทย์ทางกายจึงเป็นหลักการรักษาที่สำคัญในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล

2. ทศนะว่าด้วยองค์รวม (Holism) ทศนะว่าด้วยองค์รวม ทศนะนี้เชื่อว่าชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยสองส่วน คือร่างกายและจิตใจเช่นกัน แต่มองว่าทั้งสองส่วนนี้เป็นของเนื้อเดียวกัน มิได้แยกเป็นอิสระจากกัน การแยกก็เพื่อสะดวกในทางปฏิบัติ แต่หลังจากแยกแล้วจะมีการโยงส่วนต่างๆ เข้าหากัน และมองว่ามนุษย์ไม่อาจเข้าใจชีวิตได้ด้วยวิธีการทางวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยาเท่านั้น โดยเฉพาะเรื่องจิตใจไม่อาจอธิบายได้ด้วยวิธีการเหล่านี้โดยละเอียดลึกซึ้ง ส่วนการรักษาจะไม่ได้มองเฉพาะส่วนแต่ต้องมองทั้งระบบ ในการแพทย์แบบองค์รวมนั้นต้องการเรียนรู้ชีวิตผ่านการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการมองชีวิตแบบองค์รวมผ่านชีวิตที่ถือว่าตัวตนอยู่ในธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

การรักษาแบบองค์รวมนี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเมื่อมีการเชื่อมโยงการรักษาเรื่องจิตใจเข้ามาประกอบด้วยในการรักษาโรค เช่นเดียวกับการรักษาโรคทางกายด้วยหลักโพชฌงค์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเมื่อพระมหากัสสปเถระและพระโมคคัลลานะมีอาการโรคกำเริบและไม่สามารถทำให้ทุเรลงได้ จนอาการโรคเบาบางและหายไปในที่สุด (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 195-196 หน้าที่ 128-130, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และยังปรากฏอีกว่า เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าทรงประจวรได้ทุกข์และพระอาการหนักจนไม่เบาลง พระพุทธองค์มอบให้พระจุนทะแสดงโพชฌงค์ หลังจากแสดงอาการอาพาธก็หายไปในที่สุด (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 197 หน้าที่ 130-131, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยวิธีการนี้เป็นการนำการรักษาใจมาเป็นหลักในการทำโรค นั้นเบาบางและหายไปในที่สุด แม้วิธีการนี้ดูเหมือนจะไม่ชัดเจนนักในแง่ของการแพทย์ทางกาย แต่ก็ถูกยกย่องว่าเป็นการรักษาที่ได้ผลวิธีหนึ่ง

ปัจจุบันนั้นมีการเข้าใจวิธีการดังกล่าวนี้ผ่านการรักษาแบบองค์รวมนั้นเป็นพัฒนาการการรักษาฝ่ายวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเจริญของการแพทย์สมัยใหม่กับการรักษาแบบอารยธรรมตะวันออกที่ผสมผสานกันระหว่างการรักษาทางกายและการรักษาทางใจ อันเป็นการผสมกันของการแพทย์แผนโบราณแบบไทยซึ่งมีฐานวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ

โดยจะพบว่าการแพทย์สมัยใหม่นั้นเน้นไปที่การรักษาพยาบาลที่ใช้เทคโนโลยีเป็นใหญ่ และตัวยา คือเภสัชก็เป็นการเคมีคือเป็นสิ่งที่ปรุงแต่งด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีปัญหาในด้านความเป็นพิษ หรือเข้ากันไม่ได้กับร่างกายที่เป็นส่วนของธรรมชาติ ส่วนการรักษาแผนโบราณนั้น ใช้สิ่งที่มีอยู่ใน ธรรมชาติ กระบวนการปรับเปลี่ยนผ่านอดีตจนถึงปัจจุบันได้รับประสบการณ์จากการแพทย์แผน โบราณมาจนถึงการแพทย์สมัยใหม่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) เมื่อนำหลัก แพทย์ศาสตร์ในพระไตรปิฎกมาเปรียบเทียบกับกระบวนการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันแล้วพบว่า หลักแพทย์ศาสตร์ในพระไตรปิฎกมีความสอดคล้องกับกระบวนการที่ว่าด้วยองค์รวมในประเด็นที่ว่า ร่างกายกับจิตใจสัมพันธ์กัน แต่หลักแพทย์ศาสตร์ในพระไตรปิฎกมีความลึกซึ้งกว่าเพราะมีความเข้าใจ เรื่องจิตใจอย่างกระจ่างชัด และได้กล่าวถึงเรื่องกรรมที่ผูกเก็บไว้ในจิตใจ อันเป็นสาเหตุสำคัญอย่าง หนึ่งที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ซึ่งการรักษานั้นจะต้องใช้ธรรมโอสธเป็น เครื่องบรรเทาหรือชำระล้างจึงจะทำให้ผู้ป่วยหายจากโรคได้ (พระมหาสมคิด ชยาภิรโต, 2558)

แนวคิดแพทย์ศาสตร์จึงถูกกล่าวถึงในสมัยพุทธกาลใน 2 รูปแบบคือการรักษาทางกายและ การรักษาใจ ในเรื่องการรักษาทางกายเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ผ่านกระบวนการรักษาแบบแพทย์ ขณะที่ การรักษาใจเป็นเรื่องของสร้างกระบวนการทางด้านการปล่อยวางและเป็นการเข้าใจความเป็นจริงของ โลกตามที่ควรจะเป็น ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับร่างกาย แต่เป็นการปล่อยวางดังจะพบในข้อสรุปของบท โพชนมค์ที่ว่า หากบุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพานหรือ ดับทุกข์ได้ในที่สุด เป็นการเจริญธรรมให้ไม่ยึดว่าโรคนั้นสามารถทำร้ายจิตใจตนเองได้หรือสร้าง กำลังใจเพื่อต่อสู้กับโรคอีกทางหนึ่ง และเป็นการแพทย์ในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ดิถีจณโก คือผู้ เยียวยานั้นจะแนะนำหรือบรรยายให้ผู้ป่วยหายจากโรคได้ในที่สุด

การวิเคราะห์แพทย์ศาสตร์เกี่ยวกับโรคทางร่างกายและจิตใจในพระไตรปิฎก

การวิเคราะห์แพทย์ศาสตร์ในพระไตรปิฎกนั้นเกี่ยวข้องกับการรักษาทางกายที่เจ็บป่วย และ เยียวยาจิตใจให้ทุเลาลงด้วยการเชื่อมไปหาหลักธรรม โดยจะพบวิธีการรักษาว่า

1. การรักษาโรคทางร่างกายในสมัยพุทธกาล การรักษาสุขภาพในพระไตรปิฎก คำว่าการ รักษาสุขภาพนั้น เป็นการเยียวยารักษาสุขภาพอันเกิดจากการอาพาธหรือเจ็บป่วยด้วยเหตุต่างๆ ให้ กลับคืนสู่ภาวะปกติ โดยคำว่า อาพาธ แปลว่า ความเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรง มีสัพพัญญุตญาณรอบรู้ในสิ่งทั้งปวง รวมทั้งเรื่องทางการแพทย์ด้วย โดยจะพบวิธีการรักษาโรคทาง กาย ดังนี้

1.1 สาเหตุของโรคทางกาย พระองค์ตรัสถึงสาเหตุสำคัญแห่งการอาพาธไว้ว่ามี 8 ประการ ด้วยกัน คือ

ก. อาพาธอันเกิดจาก “ติ” เป็นสาเหตุ ติเป็นธาตุน้ำซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ ดินนอกถุงน้ำดี และติ ในถุงน้ำดี ติมีสีเหมือนน้ำมันมะขางชัน (มะขาง ชื่อไม้ต้นไม้ผลชนิดหนึ่ง ผลขนาดมหึมาดิบ สีเขียว มี ยางมาก รสหวานเย็น) ดินนอกถุงเอิบอาบอยู่ทั่วร่างกาย เมื่อดินนอกถุงกำเริบ ดวงตาจะเหลือง เวียน ศีรษะ ตัวสั่นและคัน ส่วนติในถุงจะอยู่ในถุงน้ำดี ถุงน้ำดีนี้มีลักษณะเหมือนรังบัวขมใหญ่ เมื่อติใน ถุงกำเริบ สัตว์ทั้งหลายจะเป็นบ้า ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ พูดคำที่ไม่ควรพูด คิดสิ่งที่ไม่ควรคิด

ข. อาพาธอันเกิดจาก “เสมหะ” เป็นสาเหตุ เสมหะหรือเสม็ดเป็นธาตุน้ำ ในร่างกายของเรามีเสมหะอยู่ประมาณหนึ่งบาตร มีสีขาว มีสีเหมือนน้ำในผลมะเดื่อ ตั้งอยู่ในท้อง ปกติพื้นท้องของเราจะมีกลิ่นเหม็นเหมือนซากศพ เสมหะจะช่วยระงับกลิ่นเหม็นให้อยู่ภายในท้องเปรียบเหมือนแผ่นกระดานปิดส้วม

ค. อาพาธอันเกิดจาก “ลม” เป็นสาเหตุ หมายถึง ธาตุลมภายในร่างกาย ได้แก่ ลมพัดขึ้น เบื้องบน ลมพัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง ลมในไส้ ลมพัดไปตามกองลมหายใจเข้า ลมหายใจออก เป็นต้น เมื่อโรคลมเกิดขึ้นในร่างกาย ย่อมทำให้มือและเท้าอ่อนแรง ย่อมทำให้เป็นคนตาบอด ทำให้เป็นคนง่อยเปลี้ย โรคลมนี้หากเป็นหนักก็จะทำให้ถึงตายได้ เช่น พระเถระรูปหนึ่งลมเสียดแทงถึงหัวใจ และเสียดแทงท้องทะลุออกมา ไส้ของท่านก็ออกมากองบนเตียง ในขณะที่อาพาธอยู่นั้นพระเถระได้ประกอบความเพียร จึงบรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา (พระมหาสมคิด ชยาภริโต, 2558)

ง. อาพาธอันเกิดจาก “ดี เสมหะ ลม ประชุมกัน” ถ้าแปลตรงตัวตามภาษาบาลีจะแปลว่า “อาพาธสันนิบาต” หมายถึง อาพาธที่เกิดขึ้นเพราะลม ดี และเสมหะรวมกัน

จ. อาพาธอันเกิดจาก “ฤดูแปรปรวน” หมายถึง สภาพอากาศเมื่อสภาพอากาศแปรปรวน เช่น ร้อนเกินไป หนาวเกินไป เป็นต้น ก็เป็นเหตุให้เจ็บป่วยได้

ฉ. อาพาธอันเกิดจาก “การบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอ” หมายถึง การอยู่ในอิริยาบถใดอิริยาบถหนึ่งนานเกินไป เช่น ยืนนานเกินไป หรือนั่งนานเกินไป เป็นต้น ก็เป็นเหตุให้เจ็บป่วยได้

ช. อาพาธอันเกิดจาก “การถูกทำร้าย” เช่น ถูกฆ่าฟัน ถูกทุบตี ถูกชก ถูกสัตว์ทำร้าย เป็นต้น

ซ. อาพาธอันเกิดจาก “วิบากกรรม” หมายถึง ความเจ็บป่วยที่เกิดจากบาปกรรมที่ทำไว้ในปัจจุบันชาติหรือในอดีตชาติมาส่งผล เช่น ในอดีตชาติทำปาณาติบาตไว้มาก บาปกรรมนั้นจึงส่งผลให้ป่วยเป็นโรคมะเร็งในชาตินี้ เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 24 ข้อที่ 60 หน้าที่ 128, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กรรม คือ การกระทำโดยเจตนา ประกอบด้วยกรรมทางกาย วาจา และใจ เมื่อเราทำกรรมแล้วหากเป็นกรรมดีก็จะเกิดบุญขึ้นและจะถูกเก็บไว้ในใจ หากเป็นกรรมชั่วก็จะเกิดบาปขึ้นและถูกเก็บไว้ในใจเช่นกัน บาปที่ถูกเก็บไว้ในใจนี้เอง เมื่อถึงเวลาส่งผลก็จะทำให้เกิดการอาพาธ

สาเหตุแห่งการอาพาธทั้ง 8 ประการที่กล่าวมานี้สามารถสรุปให้เหลือ 2 ประการได้ดังนี้ คือ สาเหตุทางกายและสาเหตุทางใจ โดย 7 ประการแรกถือเป็นสาเหตุทางกาย ส่วนข้อที่ 8 คือ วิบากกรรมนั้นถือว่าเป็นสาเหตุทางใจ เพราะเป็นสาเหตุที่เกิดจากวิบากกรรมที่ส่งผลให้เกิดการอาพาธด้วยโรคต่างๆ การเจ็บป่วยอันเกิดจากวิบากกรรมนั้น เป็นความแตกต่างที่สำคัญระหว่างหลักการแพทย์ในพระไตรปิฎกและการแพทย์แผนปัจจุบัน เรื่องนี้เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยากสำหรับแพทย์และชาวโลกที่ไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งโดยเฉพาะวิบากกรรมจากอดีตชาติ แม้วงการแพทย์อาจไม่ได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความละเอียดลึกซึ้งในด้านนี้ แต่จะเชื่อหรือไม่สิ่งนี้ก็ยังคงเป็นความจริงของโลกและชีวิตที่มนุษย์ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักการที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา

ในที่นี้ขอยกสาเหตุของโรคประการที่ 6 ว่า อาพาธอันเกิดจากการบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอ เช่น นั่งนานเกินไป ปวดเมื่อยตามส่วนต่างๆของร่างกาย เป็นต้น อาการอาพาธนี้จะบ่งชี้โดยตรงไปที่คำว่า อิริยาบถ ซึ่งหมายถึง อาการที่ร่างกายอยู่ในท่าใดท่าหนึ่ง เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถมีความสำคัญต่อสุขภาพมาก ในแต่ละวันเราจะต้องผลิตเปลี่ยนอิริยาบถให้สม่ำเสมอ ให้เกิดความสมดุล

กัน เลือดลมในตัวจึงจะไหลเวียนได้สะดวก ไม่เกิดการเมื่อยล้าเพราะอยู่ในอิริยาบถใดอิริยาบถหนึ่งนานเกินไป ซึ่งจะเป็นเหตุให้เจ็บป่วยได้ ในอรรถกถาอธิบายไว้ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงผ่อนคลายความปวดเมื่อยจากอิริยาบถหนึ่งด้วยอิริยาบถหนึ่ง ย่อมทรงบริหารคือทรงยังอัตภาพให้เป็นไปมิให้ทรุดโทรม (อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 12 ข้อที่ 1 หน้าที่ 1-10, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กิจวัตรของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลมีหลากหลายจึงทำให้ภิกษุได้ผลัดเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เรื่อยๆ กล่าวคือมีทั้งการนั่งสมาธิ บิณฑบาต เดินจงกรม กวาดลานวัด และนอนอย่างมีสติ คือสำเร็จสี่หาสยาสน์ เป็นต้น โดยเฉพาะการเดินจงกรมนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าช่วยให้ “อาหารที่กิน ดื่ม เคี้ยว ลิ้มแล้วย่อยได้ง่ายและทำให้มีอาพาธน้อย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 29 หน้าที่ 41, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นอกจากนี้พระภิกษุยังมีการบริหารร่างกายด้วยการ “บิดกาย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 1 ข้อที่ 261 หน้าที่ 283, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และผ่อนคลายกล้ามเนื้อด้วยการ “บีบนวด” อีกด้วย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 511 หน้าที่ 322, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

นอกจากการผลัดเปลี่ยนอิริยาบถให้สม่ำเสมอแล้ว ในแต่ละอิริยาบถจะต้องมีความถูกต้องอีกด้วย จึงจะไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ทั้งการนั่ง เดิน ยืน และนอน โดยเฉพาะนั่งสมาธินั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเน้นย้ำเสมอว่าต้องนั่งให้ “ตัวตรง” ดังพระดำรัสว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้... นั่งคู้บัลลังก์ “ตั้งกายตรง” ดำรงสติบายหน้าสู่กรรมฐาน...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 1 ข้อที่ 165 หน้าที่ 137, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนการนอนหรือจำวัดนั้นพระองค์ตรัสสอนให้นอนแบบราชสีห์ คือ นอนตะแคงขวา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 246 หน้าที่ 366, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เมื่อเปรียบเทียบเรื่องการนอน สาเหตุที่ต้องนอนตะแคงขวา เพราะจากการศึกษาทางการแพทย์ในปัจจุบันของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า ท่านอนตะแคงขวาเป็นท่าที่ถูกหลักอนามัยที่สุด เนื่องจากร่างกายจะไม่กดทับหัวใจ ช่วยให้หัวใจเต้นสะดวก ไม่ทำงานหนักจนเกินไป อาหารจากกระเพาะถูกบีบลงลำไส้เล็กได้ดี ช่วยบรรเทาอาการปวดหลังได้ด้วย (กองวิชาการ อาศรมบัณฑิต, 2549) พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระภิกษุในสมัยพุทธกาลจึงป้องกันโรคนี้ด้วยการเปลี่ยนอิริยาบถให้สม่ำเสมอ และกิจวัตรของพระภิกษุมีหลากหลายจึงทำให้การผลัดเปลี่ยนอิริยาบถเป็นไปอย่างสมดุล ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวออกกำลังกายแบบบูรณาการ ในภาษาปัจจุบันก็กล่าวได้ว่าการผลัดเปลี่ยนอิริยาบถให้สม่ำเสมอและกิจวัตรอันหลากหลายนั้นเป็นไปเพื่อสร้าง คุณภาพแห่งอิริยาบถ หรืออาจเรียกว่า “คุณภาพบ่าบัด” นั่นเอง เพราะคุณภาพบ่าบัดหมายถึง “วิธีการป้องกันบำบัดรักษาโรคและบำรุงสุขภาพด้วยการปรับความสมดุลโครงสร้างของร่างกาย” ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติ 4 วิธี คือ การระวังรักษาอิริยาบถต่างๆให้สมดุลตลอดเวลา การบริหารจัดการโครงสร้างร่างกายให้สมดุล การออกกำลังกายเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการรักษาสมดุล และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นด้วยการนวด

1.2 การรักษาด้วยยาในสมัยพุทธกาล ยารักษาโรคที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกนั้น ปัจจุบันถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์ทั้งการแพทย์ทางเลือกและการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยเฉพาะยาสมุนไพรนั้นจะเห็นว่าเป็นยาที่การแพทย์แผนไทยนำมาใช้เป็นยาหลักในการรักษาโรค รายชื่อสมุนไพรต่างๆที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เมื่อนำมาเทียบกับยาสมุนไพรในตำราแพทย์แผนไทยแล้วพบว่าเหมือนกัน

มาก และที่สำคัญตามหลักการที่สรุปได้จากพระไตรปิฎกที่ว่า สรรพสิ่งในธรรมชาตินำมาทำยารักษาโรคได้หมดถ้าเรารู้คุณสมบัติส่วนที่เป็นยาของสิ่งนั้นๆ จากที่หมอชีวกโกมารภัจจ์ถือเสียมเดินไปรอบเมืองตักกสิลาเป็นระยะทาง 1 โยชน์ เพื่อต้องการหาว่ามีสิ่งใดบ้างที่ไม่อาจจะนำมาทำเป็นยาได้ แต่ท่านไม่พบสิ่งนั้นเลย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 329 หน้าที่ 182, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จึงสรุปได้ว่ายาสมุนไพรทุกชนิด รวมทั้งยาที่การแพทย์แผนปัจจุบันสกัดออกมาจากธรรมชาติ ทั้งหมดเป็นยาที่อยู่ในหลักการนี้ทั้งสิ้น

สำหรับยาต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถานั้น สามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ น้ำมูตรเน่า เกสร 5 สมุนไพร เปลือก ยามหาวิภู และกลุ่มเบ็ดเตล็ด ในที่นี้ขอยก 3 กลุ่มแรกมาเปรียบเทียบดังนี้

ก. น้ำมูตรเน่า มูตร แปลว่า น้ำปัสสาวะ คำว่า “น้ำมูตรเน่า” ก็คือ น้ำมูตรนั่นเอง เพราะร่างกายของคนเราได้ชื่อว่าเป็นสิ่งเปื่อยเน่า น้ำมูตรที่ออกมาใหม่ๆ และรองเอาไว้ในทันทีทันใด ก็ได้ชื่อว่าเป็นน้ำมูตรเน่าเพราะออกมาจากร่างกายที่เปื่อยเน่า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 101 หน้าที่ 478, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การนำน้ำมูตรเน่ามาทำเป็นยาจะทำโดยวิธีการดองด้วยตัวยาอื่นๆ เช่น ลูกสมอ มะขามป้อม เป็นต้น จึงมักจะเรียกว่า “ยาตองน้ำมูตรเน่า” ซึ่งมีสรรพคุณในการรักษาโรคต่างๆ ได้หลายชนิด น้ำมูตรเน่าเป็นยารักษาโรคหลักของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล เป็นหนึ่งใน “นิสสัย 4” ที่พระภิกษุจะต้องใช้เป็นประจำ ซึ่งพระอุปัชฌาย์จะบอกในวันบวชว่า “ให้อยู่โคนไม้เป็นวัตร บิณฑบาตเป็นวัตร ถือบ้างสกุลเป็นวัตร และฉันทน้ำมูตรเน่าเป็นยา” พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “บรรพชาอาศัยน้ำมูตรเน่าเป็นยา เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต ...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 4 ข้อที่ 73 หน้าที่ 102, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และพระองค์ยังตรัสว่า “น้ำมูตรเน่านั้นเป็นของหาง่าย และไม่มีโทษ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 27 หน้าที่ 42, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และจากที่ว่า “น้ำมูตรเน่า” เป็นยาหลักของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล ในเรื่องนี้การแพทย์ในปัจจุบันนายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสติกุลของสถานพยาบาลธรรมชาติดำบัด กล่าวว่า น้ำปัสสาวะรักษาโรคได้หลายโรค เช่น โรคปวดหลัง ปวดข้อ ไมเกรน ปวดเมื่อย ภูมิแพ้ ผื่นคัน สะเก็ดเงิน มะเร็งลำไส้ใหญ่ อักเสบเรื้อรัง ฯลฯ การดื่มน้ำปัสสาวะบำบัดโรคนั้นให้ดื่มน้ำปัสสาวะของตนเองโดยดื่มก่อนนอนและดื่มตอนเช้าครั้งละ 100 มิลลิลิตร การใช้น้ำปัสสาวะบำบัดโรคนั้นอธิบายได้ด้วยหลักพืชด้านพิษเหมือนกับการทำเซรุ่มแก้พิษงู คือจะฉีดพิษงูที่ละน้อยๆ เข้ากระแสเลือดแล้ว ร่างกายมันจะสร้างภูมิต้านทานต่อพิษงูขึ้นมาในซีรัมหรือน้ำเหลืองแล้ว ทำการเจาะเลือดมาออกมาเพื่อสกัดน้ำเหลืองทำเป็นเซรุ่มแก้พิษงู สำหรับน้ำปัสสาวะนั้นจะมีพิษอยู่ปริมาณหนึ่งที่ร่างกายขับออกมา เมื่อเราดื่มน้ำปัสสาวะเข้าไปใหม่พิษนั้นก็กระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานที่เป็นเซรุ่มช่วยแก้พิษที่ยังมีอยู่ในร่างกายได้เป็นอย่างดี (กองวิชาการ อาศรมบัณฑิต, 2549)

ข. เกสร 5 หมายถึง ยารักษาโรค 5 ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย โดยในเบื้องต้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันเพื่อรักษาโรคไข้เหลืองหรือดีซ่าน

เนยใส หมายถึง เนยที่มีลักษณะใสซึ่งทำจากน้ำมันโค น้ำมันแพะ น้ำมันกระบือ เป็นต้น

เนยข้น หมายถึง เนยที่มีลักษณะข้นซึ่งทำจากน้ำมันโค แพะ และกระบือ เป็นต้น

น้ำมัน หมายถึง น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงา เมล็ดพันธุ์ผักกาด เมล็ดมะขาง เมล็ดละหุ่ง หรือน้ำมันที่สกัดจากเปลวหรือมันของสัตว์ ได้แก่ น้ำมันเปลวหมี น้ำมันเปลวปลา น้ำมันเปลวปลาฉลาม น้ำมันเปลวหมู และน้ำมันเปลวลา

น้ำผึ้ง หมายถึง น้ำหวานที่มีลักษณะข้นที่ผึ้งเก็บสะสมเอามาจากดอกไม้ต่างๆ

น้ำอ้อย หมายถึง น้ำหวานที่คั้นออกมาจากอ้อย

ในที่นี้ขอยกเอาน้ำมันสกัดจากเมล็ดงา มาเปรียบเทียบกับการศึกษาวิจัยในปัจจุบันนี้พบว่า น้ำมันงาสกัดมีสารที่ช่วยลดคอเลสเตอรอลรวม ลดไขมันชนิดแอลดีแอล หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้หลอดเลือดแดงอักเสบตีบตัน ช่วยรักษาระดับไขมันชนิดเอชดีแอล ลดการอักเสบ ลดความเสี่ยงในร่างกาย ลดความเสี่ยงการเกิดโรคหัวใจและโรคหลอดเลือดตีบ (Edmund Hsu & Sam Parthasarathy, 2017)

ค. สมุนไพร กลุ่มยาสมุนไพรที่มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกมีหลายชนิด เช่น ยาสมุนไพรที่ทำจากรากไม้ น้ำฝาดของต้นไม้ ใบไม้และต้นไม้อื่นๆ ผลไม้ และยางไม้ เป็นต้น

รากไม้ ได้แก่ ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อดุพิต ข่า แฝก เหหัวหมู หน่อหวาย หน่อไม้ เหง้าบัว รากบัว หรือรากไม้อื่นๆที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร

น้ำฝาด หมายถึง น้ำที่ได้จากการนำเอาส่วนต่างๆ ของต้นไม้ไปสกัด บีบหรือคั้นเอาน้ำออกมา ได้แก่ น้ำฝาดสะเดา น้ำฝาดมูกมัน น้ำฝาดกระดอมหรือขี้กา น้ำฝาดบอระเพ็ดหรือพญามือเหล็ก น้ำฝาดกระถินพิมาน หรือน้ำฝาดชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร

ใบไม้ ได้แก่ ใบสะเดา ใบมูกมัน ใบกระดอมหรือขี้กา ใบกะเพราหรือแมงลัก ใบฝ้าย หรือใบไม้อื่นๆที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร

ต้นไม้อื่นๆที่นำมาทำเป็นยา ได้แก่ ไม้จันทร์ กฤษณา กะลัมพู ใบเตย เหหัวหมู เป็นต้น

ผลไม้ ได้แก่ ลูกพลับ กาสา ตีปัส พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม ผลโกฐ ผลกล้วยอินทผลัม หรือผลไม้ชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร

ยางไม้ ได้แก่ ยางจากต้นหิงคุ ยางที่เคี้ยวจากก้านใบและเปลือกของต้นหิงคุ ยางจากยอดต้นตะกั่ว ยางที่เคี้ยวจากใบหรือก้านต้นตะกั่ว ยางจากก้านยาน หรือยางชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร

ในที่นี้ขอยกเอาสมุนไพร 11 ชนิดมาเปรียบเทียบในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสรรพคุณยาสมัยพุทธกาลกับยาสมุนไพรไทยในปัจจุบัน (พรพรรณ สมบูรณ์ สันทัด จันทรทาทอง นมาศโมฬี จิตวิริยธรรม, 2559)

ที่	สมุนไพร	สรรพคุณยาสมัยพุทธกาล	สรรพคุณยาสมุนไพรไทยในปัจจุบัน
1	ขมิ้น	แก้ไข้	เหง้า แก้ท้องร่วง อาเจียน แก้ไข้ สมานแผล ผสมในยาระบายเพื่อให้มีฤทธิ์ระบายน้อยลง
2	ว่านน้ำ	แก้ไข้	ใช้ขับลม บำรุงธาตุเจริญอาหาร ใช้เป็นตัวแทนกลิ่น ใช้ในโรคเกี่ยวกับอาหารไม่ย่อย ในมาเลเซียใช้เหง้าต้มกับขิงและไพลกินแก้ไข้
3	แฝก	แก้ไข้	ราก เป็นยาขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้อง จุก เสียด ท้องอืด ลดไข้ และ

			ขับปัสสาวะ ยาขงของราก แก้วไข่ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ
4	แห้วหมู	แก้วไข่	หัวใต้ดินเป็นยาบำรุงหัวใจ ขับเหงื่อและขับปัสสาวะ การทดลองในสัตว์พบฤทธิ์ขับปัสสาวะ ลดไข้ ลดความดันโลหิตและลดการอักเสบที่อินเดียใช้ต้นของแห้วหมูแห้งต้มน้ำกินแก้วไข่
5	น้ำ ฝ า ด สะเดา	แก้วไข่	เปลือกต้นแก้วไข่และใช้มาลาเรีย เมล็ดเป็นยาฆ่าแมลง ยอดอ่อน ดอกของสะเดาบ้านเป็นยาขมเจริญอาหาร เปลือกกราก ก้านใบ ใช้แก้วไข่ มาลาเรีย ดอกบำรุงธาตุ ส่วนสะเดาอินเดีย เปลือกใช้เป็นยาขมเจริญอาหาร แก้วไข่ ก้านใบ เข้ายาแก้วไข่ และแก้วใช้มาลาเรีย เปลือกกรากเป็นยาฝาดสมาน แก้วไข่
6	น้ำฝาด บอระเพ็ด	แก้วไข่	เถา เป็นยาแก้วไข่ ขับเหงื่อ แก้กษะหายน้ำ แก้วร้อนใน ช่วยเจริญอาหาร แก้วไข่ เป็นยาอายุวัฒนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย มีฤทธิ์ลดไข้ได้อย่างอ่อนและมีฤทธิ์กดประสาท รสขมจัด เย็น ตำรายาไทยใช้แก้วไข่ทุกชนิด ขับเหงื่อ แก้กษะหายน้ำ แก้วร้อนใน เถาหรือลำต้นสดแก้วไข่
7	พริก	แก้วไข่	ผล ใช้ขับเสมหะ แก้วไข่ แก้กษะหายน้ำ
8	สมอไทย	แก้วไข่	สมอไทย ผลดิบ เป็นยาระบาย ขับเสมหะ แก้วบิต แก้วไข่ สมอไทยมีหลายรส การกินสมอไทยอย่างเดียวเหมือนกินสมุนไพรหลายอย่าง ซึ่งรสขม แก้วไข่ต่างๆ แก้วดีพิการ บำรุงน้ำดี ทำให้เจริญอาหาร แก้วพิษ โลหะ ถอนพิษผิดสำแดง
9	สมอพิเภก	แก้วไข่	ผลโตเต็มที่ใช้เป็นยาระบาย ผลสุกและเปลือกใช้เป็นยาแก้ท้องเดิน เป็นยาแก้วไข่ เจริญอาหาร
10	มะขามป้อม	แก้วไข่	เนื้อผลแห้งหรือสด ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ผลแห้ง ต้มกินแก้วไข่ น้ำคั้นผลสด แก้วท้องเสีย ขับปัสสาวะ มีวิตามินซีแก้โรคเลือดออกตามไรฟัน
11	ผลโกศ	แก้วไข่	โกฐจุฬาลำพา ใบและช่อดอก แก้วไข่ที่มีผื่นเช่น หัด สุกใส รากโกฐสอ แก้วไข่ ไอ หืด บำรุงหัวใจ โกฐก้านพร้าว รากและเหง้า แก้วไข่ หอบ โกฐเชียง แก้วไข่ ไอ ขับลม บำรุงเลือด

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าการใช้ยาในสมัยพุทธกาลนั้น ยาส่วนใหญ่เป็นทั้งอาหารและเป็นยา ซึ่งยังนิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน และพบว่าสรรพคุณของยาตัวเดียวกันในสมัยพุทธกาลกับสมุนไพรไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสรรพคุณหลักใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้จึงแสดงให้เห็นว่าพระผู้มีพระภาคเจ้ามีความเป็นอัจฉริยะด้านการรักษาโรคมาแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งการแพทย์ยังไม่เจริญเท่าปัจจุบัน (พรพรรณ สมบูรณ์ สันทัด จันทรทาทอง นมาศโมฬี จิตวิริยธรรม, 2559)

1.3 การผ่าตัดในสมัยพุทธกาล การที่ในสมัยพุทธกาลมีการผ่าตัดนั้นถือว่า วิชาการแพทย์มีความก้าวหน้ามากเพราะประวัติการผ่าตัดของการแพทย์แผนปัจจุบันโดยเฉพาะในประเทศไทยเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อไม่นาน กล่าวคือการผ่าตัดครั้งแรกของไทยเกิดขึ้นในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2378 สมัยรัชกาลที่ 3 โดยได้มีการผ่าก้อนเนื้องอกที่หน้าผากของผู้ป่วยรายหนึ่งออก การผ่าตัดที่มีชื่อเสียงที่สุดที่

ทำให้คนไทยทั่วไปรู้จักการผ่าตัด คือการผ่าตัดของหมอบรัดเลย์ หมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน ในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2379 ในวันนั้นหมอบรัดเลย์ได้ทำการผ่าตัดแขนของพระภิกษุรูปหนึ่งทิ้ง เพราะได้รับบาดเจ็บจากเหตุปืนใหญ่ระเบิด ทำให้แขนเป็นแผลฉกรรจ์จำเป็นต้องตัดแขนทิ้งเพื่อรักษาชีวิตไว้ จะเห็นว่าการผ่าตัดในประเทศไทยเกิดขึ้นช้ากว่าถึงสองพันกว่าปี นอกจากนี้การผ่าตัดที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกนั้นเป็นการผ่าตัดส่วนที่ยากและละเอียดอ่อน คือผ่าตัดสมองของเศรษฐีชาวนครราชคฤห์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 322 หน้าที่ 188, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และผ่าตัดลำไส้ของบุตรเศรษฐีชาวเมืองพาราณสี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 333 หน้าที่ 189, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนการผ่าตัดครั้งแรกในประเทศไทยนั้นเป็นการผ่าตัดก้อนเนื้อที่หน้าผากและผ่าตัดแขนซึ่งง่ายกว่าสมัยพุทธกาลมาก และกว่าที่การแพทย์ในประเทศไทยจะพัฒนาจนถึงขั้นผ่าตัดสมองและลำไส้ได้ก็ใช้เวลาอีกหลายปี

1.4 การขับพิษในสมัยพุทธกาลกับยุคปัจจุบัน หลักการแพทย์ในปัจจุบันทั้งการแพทย์แผนตะวันตกและแพทย์ทางเลือก กล่าวถึงการขับพิษทางร่างกายไว้อย่างน้อย 4 ช่องทาง คือการขับพิษทางการหายใจ การขับพิษทางเหงื่อ การขับพิษทางปัสสาวะ และการขับพิษทางอุจจาระ แต่ละช่องทางมีรายละเอียดดังนี้

ก. การขับพิษทางการหายใจ จะอาศัยระบบการทำงานของปอดเป็นตัวขับพิษออก โดยสารพิษที่ระเหยได้ง่ายจะระเหยออกทางลมหายใจ เช่น เมื่อดื่มสุรา ร่างกายจะขจัดแอลกอฮอล์บางส่วนโดยขับออกทางลมหายใจ

ข. การขับพิษทางเหงื่อ การทำให้เหงื่อออกเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการขับพิษ ซึ่งอาจจะใช้วิธีออกกำลังกาย ทำงาน หรืออบตัวในห้องอบไอน้ำ เป็นต้น เมื่อเหงื่อถูกขับออกมาพิษในร่างกายก็จะถูกขับออกมาด้วย เรียกวีธีอบไอน้ำนี้ว่า ซาวน่า (Sauna) แปลว่า การอบไอน้ำเป็นวิธีล้างพิษที่นิยมกันมากในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิธีชักนำให้ร่างกายขับเหงื่อโดยใช้ความร้อน ตามด้วยการอาบน้ำหรือแช่ร่างกายด้วยน้ำเย็น การทำซาวน่าจะช่วยล้างพิษที่อยู่ในส่วนที่ลึกที่สุดของร่างกายได้อย่างสะอาด ซึ่งสมัยพุทธกาลก็ใช้วิธีการอบตัวในเรือนไฟและเดินจงกรมเพื่อขับพิษออกทางเหงื่อ

ค. การขับพิษทางปัสสาวะ จะใช้กระบวนการทำงานของไต ซึ่งไตจะเป็นผู้ทำหน้าที่กลั่นกรองเอาของเสียออกจากกระแสโลหิต และขับออกมาด้วยน้ำปัสสาวะ

ง. การขับพิษทางอุจจาระ จะใช้กระบวนการทำงานของตับซึ่งตับทำหน้าที่เป็นโรงงานใหญ่ของร่างกายเพื่อขจัดสารพิษกล่าวคือ เมื่อเลือดพาสารพิษเข้าสู่ตับ ตับจะทำหน้าที่ขับสารพิษออกไปกับน้ำดีไหลไปสู่ลำไส้ใหญ่แล้วจะออกมาที่อุจจาระ การขับพิษทางอุจจาระที่นิยมทำกันมากในปัจจุบัน คือการสวนทวาร ซึ่งจะใช้น้ำกาแฟอุ่นๆสวนเข้าไปในทวารด้วยท่อสายยางเล็กๆ เพื่อกระตุ้นให้ขับถ่ายเอาสารพิษออกมา การสวนทวารเป็นวิธีการหนึ่งของการทำดีท็อกซ์ (Detox) ซึ่งดีท็อกซ์มาจากคำเต็มว่า ดีท็อกซิฟิเคชัน (Detoxification) หมายถึง การกำจัดที่อกซินหรือพิษออกจากร่างกาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 7 ข้อที่ 260 หน้าที่ 33-35, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพราะการที่เรารับประทานอาหารไม่ถูกหลักอนามัยเป็นระยะเวลานานๆ จะทำให้สารพิษสะสมอยู่ในร่างกายจึงจำเป็นต้องขับออก โดยในสมัยพุทธกาลพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ใช้การสูดก้านอบล 3 ก้าน เพื่อให้ขับพิษที่หมักหมมในร่างกายทางการถ่ายอุจจาระ 30 ครั้ง พระวรกายก็หายเป็นปกติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 336-337 หน้าที่ 194-197, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

2539) การขับพิษซึ่งทำได้อีกหลายวิธี เช่น การกินอาหารให้น้อยลง การกินอาหารมีกากใย การอดอาหาร หรือการกินอาหารเพียงชนิดเดียวในหนึ่งวัน เช่น กินฝรั่งอย่างเดียว กินผักบุ้งอย่างเดียว เป็นต้น

การขับพิษในสมัยพุทธกาลกับยุคปัจจุบัน จะเห็นว่าวิธีการขับพิษของการแพทย์ยุคปัจจุบันที่กล่าวมานั้น เป็นวิธีที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว เช่น การขับพิษทางเหงื่อด้วยการออกกำลังกาย พระภิกษุสมัยพุทธกาลก็ใช้วิธีนี้เช่นกัน แต่สมัยนั้นพระภิกษุออกกำลังกายด้วยการเดินจงกรม บิณฑบาต หรือกวาดวัด เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับเพศนักบวช เรือนไฟในสมัยพุทธกาลก็คือห้องอบซาวน่าในยุคปัจจุบันนั่นเอง เพราะมีวัตถุประสงค์รูปแบบและวิธีการคล้ายคลึงกันมาก จนอาจกล่าวได้ว่าห้องอบซาวน่าในปัจจุบันถอดแบบออกมาจากพระไตรปิฎกเลยทีเดียว การขับพิษทางอุจจาระก็เช่นกัน พระภิกษุสมัยพุทธกาลขับพิษทางอุจจาระด้วยการฉนยาถ่ายบ้าง และด้วยวิธีการสุดคมก้านบัวที่อบด้วยตัวยาแบบพระผู้มีพระภาคเจ้าบ้าง ซึ่งจะเห็นว่าด้วยวิธีการนี้ทำให้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงถ่ายถึง 30 ครั้ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อขับพิษที่สะสมอยู่ในพระวรกาย โดยเฉพาะ การขับพิษด้วยการกินอาหารให้น้อยลงนั้นสอดคล้องกับการฉนภัตตาหารเพียงมื้อเดียวของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า การฉนมื้อเดียวเป็นเหตุให้มีอาหารน้อย หิอันอาจเป็นเพราะเมื่อฉนน้อยเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย พิษที่เข้าสู่ร่างกายจึงมีน้อยไปด้วย เมื่อพิษมีน้อยร่างกายก็สามารถขับพิษได้เองตามธรรมชาติ

2. การรักษาโรคทางจิตใจในสมัยพุทธกาล การรักษาโรคทางจิตใจมาจากการป่วยทางใจมาจากการอ้างถึงการใช้โพชนงค์ในการรักษาอาการเจ็บป่วยของพระอรหันต์ จากข้อพิจารณาข้างต้นจึงนำไปสู่การตีความว่าวิธีการนี้เป็นการรักษาจิตใจกล่าวคือไม่ให้ใจปรุงแต่ง อยู่กับอารมณ์ที่ติดามอยู่กับสิ่งที่ใจยึดถือ แม้แต่เอาคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยมาถวาทว่าถึงกายของเราจะป่วย แต่ใจของเราก็จะไม่ป่วยไปด้วย หรือจะถวาทว่าสักว่าเจ็บไข้แต่กาย แต่ใจไม่เจ็บไข้ไปด้วย คือป่วยแต่กาย ใจไม่ป่วย เป็นการถวาทเพื่อให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่มีการปรุงแต่ง เมื่อไม่มีการปรุงแต่ง จิตก็ไม่ติดขัด ไม่ถูกบีบ จิตก็ไม่ติดขัด ไม่ถูกบีบ จิตไม่ถูกบีบคั้นก็ไม่ทุกข์ จะมีความปลอดโปร่งผ่องใส ไม่ถูกครอบงำด้วยทุกขเวทนาที่ติดขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

การเข้าใจความเจ็บป่วยทางกายแล้วรักษาทางใจนั้นเป็นการยอมรับความจริงว่าชีวิตนั้นต้องเผชิญกับทุกข์อันเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องปกติ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ การยอมรับว่ามนุษย์ต้องเผชิญกับโรคทางกายนั้นจึงต้องสร้างความเข้าใจทางด้านจิตใจในแง่ของการรับรู้ความเป็นจริงดังกล่าว และกระบวนการรับรู้เหล่านี้ได้กลายเป็นวิธีการฝึกจิตใจ ดังกรณีที่จะยอมรับว่าความตายเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พระพุทธเจ้าก็จะให้พระภิกษุเจริญมรณานุสสติคือการระลึกถึงความตายทุกขณะ โดยกระบวนการแห่งชีวิตนั้นได้ถูกอธิบายผ่านโครงสร้างทางด้านร่างกาย ดังข้อความในอภิธรรมปิฎกว่าร่างกายประกอบด้วยอายู ความดำรงอยู่ ความเป็นไป กิริยาที่เป็นไป อาการที่สืบต่อความเป็นอยู่ ความหล่อเลี้ยงมีอยู่แก่สภาวะธรรมที่มีรูป ชีวิตินทรีย์ที่เป็นรูป (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 37 ข้อที่ 540 หน้าที่ 586, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยทั้งหมดนั้นจะพบว่า การเป็นชีวิตินทรีย์อาศัยลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า ชีวิตินทรีย์ ซึ่งหมายถึงลมหายใจ แต่ต้องเข้าใจลมหายใจทางกายภาพนั้นเกิดขึ้นมาชั่วคราว เพราะเป็นการส่งต่อการกระทำกรรมในอดีตตามคำอธิบายของพระพุทธโฆสา

จารย์ ขณะที่นักวิชาการร่วมสมัยอื่นอธิบายกระบวนการเรื่องการหายใจนั้นเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางชีววิทยา เช่นเดียวกับแสงที่เกิดจากไฟกระบวนการทั้งสองนั้นเป็นแค่รูปแบบเท่านั้น

ฉะนั้น คำว่า ปาณะ หรือชีวิตในแง่ของการแพทย์แบบพุทธซึ่งอ้างผ่านอายุเวทแบบวัฒนธรรมอินเดียที่พิจารณาจากกระบวนการทางร่างกายที่ทำให้เกิดพลังงานได้ผ่านการทำหน้าที่ของร่างกายที่มีทั้งการหายใจ การหายใจ การกลืนกินอาหาร การย่อย การขับถ่าย รวมถึงกระบวนการทางร่างกายอื่นๆ ซึ่งทั้งหมดเป็นกระบวนการอัตโนมัติ จากรูปแบบนี้จึงเป็นเรื่องปกติที่ร่างกายนี้จะมี ความแก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องของโครงสร้างทางร่างกายที่ไม่อาจปฏิเสธได้ (Peter Harvey, 2000) การที่ร่างกายที่พิจารณาผ่านปาณะจึงนำไปสู่การรักษาโดยจะพบว่า หากร่างกายเป็นเรื่องที่อยู่เหนือการควบคุมเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นเรื่องปกติ ตามข้อความว่า “อีกไม่นานนัก ร่างกายนี้ก็จักปราศจากวิญญาน ถูกทอดทิ้งทับถมแผ่นดิน เหมือนท่อนไม้ที่ไร้ประโยชน์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 41 หน้าที่ 38, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จึงเหลือแต่การรักษาจิตใจเท่านั้นที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งเดียวที่สามารถเยียวยาได้ ตามข้อความว่า “ร่างกายนี้เปรียบเหมือนหม้อดินควรป้องกันจิตนี้เหมือนป้องกันพระนครแล้วใช้อาวุธคือปัญญารับกับมารและควรรักษาชัยชนะไว้ แต่ไม่ควรยินดีติด” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 40 หน้าที่ 38, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเข้าใจความจำเป็นดังกล่าวนี้จึงเป็นการนำไปสู่การรักษาโรคผ่านจิตใจเป็นหลักเพื่อพัฒนาให้อยู่เหนือเรื่องทางกายที่อยู่เหนือการควบคุมเป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่อาจถูกแทรกแซงได้ เมื่อถึงเวลาหรือร่างกายก็เป็นไปเอง การรักษาโรคจึงเป็นเพียงแค่ชั่วคราวแต่การรักษาจิตใจนั้นเป็นความจำเป็นเพื่อไม่ให้ทุกข์กับโรคทางกายนั้นเป็นการเยียวยาทางจิตใจที่พระพุทธศาสนาต้องการสอนและฝึกกับมนุษย์ได้เข้าใจความเป็นจริงเรื่องนี้ ผู้หวังความสุขในทางพุทธศาสนา ต้องเริ่มต้นตั้งแต่วิถีปฏิบัติคือความสุขที่ได้ตอบสนองตามความต้องการของมนุษย์ในการวางรากฐานของการใช้ชีวิต ดังพระภิกษุมีความต้องการด้วยปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตแต่เป็นความต้องการที่ถูกจำกัดด้วยลักษณะของหลักธรรม เช่น ความสันโดษ ความรู้จักประมาณ ความเป็นคนเลี้ยงง่าย เป็นต้น ฉะนั้น ความดีที่ถูกพิจารณาผ่านคุณค่าของประโยชน์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตจึงถูกจำกัดด้วยหลักธรรม เพื่อจำกัดความอยากและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตัวเองสู่ความสุขในระดับมานุสสุและนิพพานสุขที่สูงขึ้นไป (ชบา อ่อนนาค, 2564)

บทสรุป

แพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎกนั้นได้ถูกอธิบายผ่านกระบวนการทัศน์เรื่องการแพทย์ปัจจุบัน 2 ลักษณะคือ 1. ทัศนะวัตถุนิยมเชิงจักรกล (Mechanical Materialism) เป็นการมองมนุษย์เป็นเหมือนเครื่องยนต์กลไกที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ชีวิตมนุษย์ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ เมื่อส่วนใดชำรุดเสียหายหรือสึกหรอ ก็จะถูกแยกส่วนออกมาซ่อมแซมให้กลับคืนสู่ภาวะปกติเฉพาะส่วนนั้นๆ ทัศนะนี้แบ่งมนุษย์ออกเป็นสองส่วนคือร่างกายและจิตใจ แต่ไม่ได้มองว่าสองส่วนนี้สัมพันธ์กัน และแม้ทัศนะนี้จะกล่าวถึงเรื่องจิตใจแต่ก็เป็นจิตใจแบบหุ่นยนต์ที่ปราศจากความรู้สึกนึกคิด และทัศนะว่าด้วยองค์รวม (Holism) ที่เชื่อว่าชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยสองส่วน คือร่างกายและจิตใจเช่นกัน แต่มองว่าทั้งสองส่วนนี้เป็นของเนื่องกัน มิได้แยกเป็นอิสระจากกัน การแยกก็เพื่อสะดวกในทางปฏิบัติ แต่หลังจากแยกแล้วจะมีการ

โยงส่วนต่างๆเข้าหากัน และมองว่ามนุษย์ไม่อาจเข้าใจชีวิตได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เคมี ชีววิทยา เท่านั้น โดยเฉพาะเรื่องจิตใจไม่อาจอธิบายได้ด้วยวิธีการเหล่านี้โดยละเอียดลึกซึ้ง ส่วนการรักษาจะไม่ได้มองเฉพาะส่วนแต่ต้องมองทั้งระบบ ในการแพทย์แบบองค์รวมนั้นต้องการเรียนรู้ชีวิตผ่านการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการมองชีวิตแบบองค์รวมผ่านชีวิตที่ถือว่าตัวตนอยู่ในธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

การวิเคราะห์แพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎกนั้นเกี่ยวข้องกับการรักษาร่างกายที่เจ็บป่วย และเยียวยาจิตใจให้ทุเลาลงด้วยการเชื่อมไปหาหลักธรรม ผ่านการรักษาโรคทางร่างกายในสมัยพุทธกาล การเยียวยารักษาสุขภาพอันเกิดจากการอาหารหรือเจ็บป่วยด้วยเหตุต่างๆให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ โดยคำว่า อาหาร แปลว่า ความเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงมีสัพพัญญุตญาณรอบรู้ในสิ่งทั้งปวง รวมทั้งเรื่องทางการแพทย์ด้วย โดยจะพบวิธีการรักษาโรคทางกาย และการรักษาโรคผ่านจิตใจเป็นหลักเพื่อพัฒนาให้อยู่เหนือเรื่องทางกายที่อยู่เหนือการควบคุมเป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่อาจถูกแทรกแซงได้ เมื่อถึงเวลาหรือร่างกายก็เป็นไปเอง การรักษาโรคจึงเป็นเพียงแค่ชั่วคราวแต่การรักษาจิตใจนั้นเป็นความจำเป็นเพื่อไม่ให้ทุกข์กับโรคทางกายนั้นเป็นการเยียวยาทางจิตใจที่พระพุทธศาสนาต้องการสอนและฝึกกับมนุษย์ได้เข้าใจความเป็นจริงผ่านร่างกายที่ต้องเผชิญกับเกิด แก่ เจ็บ ตาย

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการ อาศรมบัณฑิต. (2549). *สุขภาพนักสร้างบารมี*. ปทุมธานี: บจก.รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ชบา อ่อนนาค. การพยาบาลพระสงฆ์ในพระไตรปิฎก: ต้นตอสันติภาพชุมชนสงฆ์. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(1), หน้า 128-145.
- พรพรรณ สมบูรณ์ สันทัด จันทร์ทาทอง นมาศโมฬี จิตวิริยธรรม. (2559). “พระอัจฉริยภาพของพระพุทธเจ้าด้านการแพทย์: ศึกษาจากเภสัชขันธ์”. *มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2), หน้า 228-229.
- พระมหาสมคิด ชยาภโรโต. (2558). *สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก*. ปทุมธานี: บจก.สำนักพิมพ์ทันโลกทันธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *สุขภาพองค์รวมแนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 35. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- Edmund Hsu & Sam Parthasarathy. (2017). Anti-inflammatory and Antioxidant Effects of Sesame Oil on Atherosclerosis: A Descriptive Literature Review. National

Center for Biotechnology Information, U.S. National Library of Medicine: Cureus. 9(7): 1438-1450.

Keown, Damien. (1995). *Buddhism and Bioethics*. London: Macmillan, and New York: St. Martin's Press.

Peter Harvey. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics: Foundations, Values and Issues*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stella Quah. (2001). "Health and Culture". *The Blackwell Companion to Medical Sociology*. edited by William C. Cockerham, (Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน A Development of Critical Reading by Problem-Based Learning

บัญชา ธรรมบุตร

Bancha thammabut

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Sri Lanchang Campus

Corresponding, Author Email: thammabut.bancha@gmail.com

Received August 28, 2022; Revised September 20, 2022; Accepted: September 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการเรียนการสอน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเปิดประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การสนทนา การตั้งคำถาม หรือการนำเสนอสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และสถานการณ์นั้นสามารถเปิดประสบการณ์ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม ขั้นที่ 3 ขั้นระดมความคิดดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอ่าน หรือรับสถานการณ์ข้อมูลมาแล้ว ร่วมกันลงมือคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่กำลังศึกษาหรือร่วมกันแก้ไขปัญหา อภิปรายภายในกลุ่ม ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนออกมาเสนอแนวคิดของตนเอง หรือแนวคิดของกลุ่ม จากนั้นผู้เรียนสรุปแนวคิดแต่ละกลุ่มที่ร่วมกันนำเสนอ และร่วมแลกเปลี่ยนข้อแตกต่าง เปรียบเทียบความเหมือนและต่างระหว่างกลุ่ม ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน เพื่อสะท้อนความคิดหรือความรู้ที่ได้รับ และตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลในการสรุปองค์ความรู้

คำสำคัญ: การอ่าน; การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ; การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Abstract

This academic article of objectives for presenting learning management on critical reading of development by problem-based learning which has 5 steps: Step 1 opening experience that the teacher encourages students to learn, to be motivated studying by using conversation questioning or presenting something. Step 2 presenting the situation that the teacher presents a challenging situation for the

learners and that situation can open experiences, knowledge, link previous experiences. Step 3 brainstorming activities where learners read or receive information about the situation and work together to think analysis synthesize and evaluate what is being studied or work together to solve a problem, in-group discussion. Step 4 knowledge building that learner present own ideas or group ideas or the concept of a group then students summarize the concepts each group presents together and share the differences, compare the similarities and differences between group. Step 5 reflecting idea that learners together summarize the knowledge gained from learning to reflect ideas or knowledge gained and check for discrepancies in the knowledge summary.

Keyword: Reading; Critical Reading; Problem-Based Learning

บทนำ

ทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำได้ คิดเป็น ของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยการเรียนรู้การอ่าน การเขียน การคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะชีวิตและอาชีพ รวมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะ 3R 7C คือ Reading อ่านออก (W) Writing เขียนได้ (A) Rithmetics คณิตเลขเป็น ซึ่งทั้ง 3R เป็นทักษะให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียง ฝึกการเขียน ฝึกทักษะการคิด และ 7C คือ Critical thing & problem solving ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา Creativity & innovation ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม Cross3cultural understanding ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ Collaborations information & media literacy ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ Computing & ICT literacy ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สุดท้ายคือ Career & learning skills ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ เป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณถือว่ามีความสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการ วินิจฉัย พิจารณา และประเมินค่าในสิ่งที่อ่านเพื่อที่จะแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับแนวคิด (เอมอร์ เนียมน้อย, 2551) กล่าวไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงต้องใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญสิ่งที่อ่านอย่างพินิจพิจารณา อีกทั้ง (จิรวรรณ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2556) กล่าวไว้ว่า ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาพิจารณาตอบคำถาม สรุปสาระสำคัญ ตีความและประเมินค่าเรื่องราวที่อ่านอย่างดี การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักศึกษา ควรได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพราะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการเรียน การดำเนินชีวิต โดยปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว นักศึกษาต้องใช้วิจารณญาณ ในการไตร่ตรอง ตัดสิน ประเมินสารต่างๆ เหล่านั้นอย่างรวดเร็วและถูกต้อง เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจึงเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์วิจารณ์ในขั้นสูงต่อไป ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของข้อมูล ข่าวสาร ในปัจจุบัน เพราะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักวิเคราะห์ตรวจสอบ และเลือกรับข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการอ่านที่ต้องใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญ พิจารณาส่ที่อ่านอย่างรอบคอบ สรุปสาระสำคัญทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น เพื่อตัดสินใจ ประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

รูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้นั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน รูปแบบการสอนแบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน รูปแบบการสอนแบบเน้นภาระงาน รูปแบบการสอนแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน รูปแบบการสอนซิปปาเป็นต้น ซึ่งรูปแบบการสอนแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) นับว่าเป็นรูปแบบการสอนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานแล้ว ยังสามารถพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ด้วย การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) คือการสอนที่ให้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาจากโจทย์สถานการณ์ นำมาซึ่งความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสื่อสาร วิธีนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในอนาคต ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ้างอิงข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น และการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม โดยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้ผู้เรียน เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ปัญหาเป็นหลัก ถ้ามองในแง่ของยุทธศาสตร์การสอน PBL เป็นเทคนิคการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิด วิचारณญาณ คติวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2559)

ดังนั้น ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงได้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาให้มีความรู้ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล การพัฒนากระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสนุกสนานในการเรียนรู้ และสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในอนาคตด้วยตนเอง

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1. ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่าน วิโนจ เป็นกระบวนการขั้นสูงที่ผู้อ่านจะต้องประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

วิริยะ วิริยารัมมะ ให้ความหมายว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านอย่างพิถีพิถัน โดยผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญ ดีความ คิดหาเหตุผลและนำความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ของตนไปใช้ไตร่ตรองวิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นจากสิ่งที่อ่านโดยละเอียด เพื่อนำไปสู่การประเมินค่า (วิริยะ วิริยารัมมะ, 2549)

จรีพันธ์ ภาชี ให้ความหมายว่า การอ่านหนังสือมีหลายระดับ เช่น อ่านออก อ่านคล่อง อ่านได้ อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่าน ถือเป็นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นยอดของการอ่านทั้งปวง ต้องอาศัยพื้นฐานหลายประการ เช่นการเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน อ่านแล้วแยกแยะ และตีความวินิจสารได้ (จรีพันธ์ ภาชี, 2550)

เอมอร์ เนียมน้อย ให้ความหมายว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูง หรือเรียกว่า การอ่านเป็น ซึ่งการอ่านในขั้นนี้ ผู้อ่านจะต้องใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญสิ่งที่อ่านอย่าง พินิจพิจารณา เพื่อตัดสินใจประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม (เอมอร์ เนียมน้อย, 2551)

สรุปความได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านขั้นสูงที่ต้องใช้กระบวนการคิด พิจารณา สิ่งทีอ่านอย่างมีเหตุผลผู้อ่านต้องมีความรู้เกี่ยวกับผู้แต่ง รู้จุดประสงค์ในการแต่ง สามารถ แยกข้อเท็จจริงของจากข้อคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรณ์ตีความ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้

2. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบของความสามารถในการอ่านอย่างหลากหลายด้าน ดังที่ (ศิริพร ลิ้มตระกูล, 2542) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ดังนี้ 1) การ แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น 2) การเข้าใจความคิดของผู้เขียน 3) การ ตีความหมายเกี่ยวกับภาพหรือสัญลักษณ์ 4) การประเมินค่าความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล 5) การ แสดงปฏิกิริยาต่อน้ำเสียหรือความประทับใจจากข้อมูลที่อ่าน 6) การทำในสิ่งที่จะอ่านล่วงหน้าได้ 7) การสรุปความตามหลักฐานที่ได้ 8) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและสรุปได้ 9) การเปรียบเทียบความเห็น ที่คล้ายกันและต่างกันได้ 10) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลาสถานที่การลำดับเรื่องและเหตุผล 11) การรู้ข้อคิดเห็นหรืออคติของผู้เขียน และ 12) การรู้ถึงน้ำเสียงของเรื่อง

3. หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องใช้ ความรู้และประสบการณ์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์และประเมินค่า จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ เพื่อใช้ในการพิจารณาสิ่งที่อ่าน ดังที่ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545) ได้นำทฤษฎีของ Bloom's Taxonomy มาแบ่งลำดับขั้นในหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ระดับขั้นรู้-จำ รู้ความหมายของคำยาก อธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเนื้อเรื่องได้
- 2) ระดับความเข้าใจ สามารถบอกลำดับเหตุการณ์ได้ เล่าเรื่องด้วยคำพูดของตนเองให้เข้าใจ และสรุปเรื่องได้
- 3) ระดับการนำไปใช้ สามารถนำเหตุการณ์หรือประโยชน์ที่ได้จากการอ่านมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

4) ระดับวิเคราะห์ สามารถแยกองค์ประกอบย่อยของเรื่อง บอกความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบได้

5) ระดับสังเคราะห์ นำเรื่องที่อ่านไปเปรียบเทียบ

6) ระดับประเมินค่า พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น รู้จักตัดสิน พิจารณาคำของเรื่องที่ปรากฏ ตลอดจนความประทับใจที่ได้จากการอ่านเรื่องที่ได้อ่าน

สรุปความได้ว่า หลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ผู้อ่านต้องวิเคราะห์สาระสำคัญของเรื่อง เรียบเรียงลำดับเรื่อง แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น บอกวัตถุประสงค์และทัศนคติของผู้เขียน สามารถตัดสิน และประเมินค่าของเรื่องที่อ่านได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Torp & Sage ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ที่ได้จากการสำรวจ ค้นคว้า และแก้ปัญหา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นทั้งยุทธวิธีที่ใช้ในการเรียนการสอน และใช้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ นักเรียนได้เข้าไปแก้ปัญหา ครูเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและสำรวจ หลักสูตรที่สร้างขึ้นจะมีปัญหาเป็นแกนกลาง มีบทบาทในการเตรียมประสบการณ์ที่จะส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนให้สร้างความรู้ด้วยตนเองและบูรณาการสิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในโรงเรียนกับชีวิตเข้าด้วยกัน ในขณะที่เรียนรู้นักเรียนจะถูกทำให้เป็นนักแก้ปัญหา และพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ ครูจะเป็นผู้ร่วมแก้ปัญหา มีหน้าที่ในการสร้างความสนใจสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก (Torp & Sage, 1998)

มณฑรา ธรรมบุศย์ ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ไว้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง บริบท (context) ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2545)

วัฒนา รัตนพรหม ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า เป็นหลักยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งอยู่ในรูปของปัญหาที่จะพบได้ในชีวิตจริงของการปฏิบัติงานตามวิชาชีพที่หลักสูตรนั้นต้องการผลิตขึ้น ทั้งนี้ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ฝึกฝนความสามารถในการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยไม่ได้เน้นเนื้อหาเป็นรายวิชา (วัฒนา รัตนพรหม, 2548)

สรุปความได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ที่สนใจผ่านทางกระบวนการทำงานกลุ่ม การสืบค้น กระบวนการทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล ซึ่งตัวปัญหานั้นจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง

และเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้

2. ลักษณะการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ลักษณะการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดสภาพของการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะ กระบวนการการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ

3. ลักษณะของปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ลักษณะของปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ปัญหาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสงสัยและต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัยดังกล่าว ไม่สามารถที่จะคาดเดาหรือทำนายได้ง่ายๆ ว่าต้องใช้ความรู้อะไร ยุทธวิธีในการสืบเสาะหาความรู้จะเป็นอย่างไรหรือคำตอบ หรือผลของความรู้เป็นอย่างไร การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาต่างๆ และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหานั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ

4. ขั้นตอนการสร้างปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ขั้นตอนการสร้างปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งดัดแปลงมาจากขั้นตอนการสร้างปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ (รังสรรค์ ทองสุกนอก, 2547) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขอบเขตของปัญหา ได้แก่ การเลือกเนื้อหาสาระของการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดขอบเขตว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความคิดรวบยอดหลักเกณฑ์พื้นฐานที่นักเรียนต้องเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

ขั้นที่ 2 กำหนดและสร้างปัญหาที่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดที่คาดหวังไว้ว่า ผู้เรียนควรจะเรียนรู้อะไร คำตอบที่ได้มีอะไรบ้าง มีวิธีใดบ้างที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหา ความรู้ใดบ้างที่เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาและหาได้จากแหล่งข้อมูลใด

ขั้นที่ 3 สร้างคำถามและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คำถามที่สร้างขึ้นนี้ใช้กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดไปสู่แนวความคิดรวบยอดที่ต้องการ

ขั้นที่ 4 กำหนดแหล่งข้อมูลสำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ความรู้จะพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่หามากับปัญหาที่ให้และดูการประยุกต์ความรู้ที่ได้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง ในด้านทักษะจะพิจารณาจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา

5. ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้เขียนได้สรุปขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

5.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยการนำเสนอสถานการณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อาจเป็นสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่จะเรียนรู้ต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นลักษณะของปัญหาอย่างกว้างๆ และกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้และเกิดความสนใจที่จะดำเนินการเพื่อหาคำตอบ

5.2 ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้

5.2.1 กำหนดปัญหา ครูเสนอสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา จากนั้นครูแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 – 4 คน

5.2.2 ทำความเข้าใจกับปัญหา เมื่อครูเสนอปัญหาให้แล้ว สมาชิกกลุ่มจะต้องเสนอแนวคิดต่อปัญหาในแง่ของการกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ กลุ่มผู้เรียนจะต้องอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ เพราะในปัญหาเริ่มต้นหนึ่งปัญหาที่ครูเสนอให้ อาจมีปัญหาย่อยออกมาอีกก็ได้ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ปัญหา หรือความเข้าใจหรือไม่เข้าใจของกลุ่ม

5.2.3 กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา เมื่อระบุปัญหาแล้วกลุ่มผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการหาคำตอบที่สอดคล้องกับปัญหา ประกอบด้วยนักเรียนจะต้องแบ่งประเด็นที่ต้องศึกษาและวางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ก. ข้อเท็จจริงจากปัญหา คือ ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์หรือปัญหา หรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการอภิปราย หรือข้อมูลความรู้เดิมที่เคยเรียนรู้มาแล้ว

ข. ประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม คือ ข้อมูลที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่นักเรียนยังไม่รู้ จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ค. วิธีการศึกษาค้นคว้า คือ วิธีการที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้หรือข้อมูลที่ต้องการ

5.2.4 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เมื่อเตรียมการการศึกษาค้นคว้าแล้ว สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากภายนอกกลุ่ม โดยสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่ครูได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งการศึกษาค้นคว้าจะทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลก็ได้ ในการศึกษาค้นคว้าสมาชิกในกลุ่มจะต้องศึกษาอย่างละเอียดให้เข้าใจ สามารถอธิบายให้สมาชิกคนอื่นเข้าใจได้

5.2.5 สังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นที่กลุ่มผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายและสังเคราะห์ภายในกลุ่มว่าความรู้ที่ได้มามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

5.2.6 เสนอผลงานและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตัวเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง ประกอบด้วยการเสนอผลงานหรือผลการแก้ปัญหา โดยจะเสนอแผนงานของกลุ่มทั้งหมด และจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชั้นเรียนประเมินผลงานของกลุ่มอื่นๆ ด้วย ในขั้นนี้ครูผู้สอนและผู้เรียนจะช่วยกันสรุปข้อมูลหรือความรู้ที่แต่ละกลุ่มได้ศึกษาค้นคว้าอีกครั้ง

5.3 ขั้นสรุป ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งหมด รวมทั้งปัญหาหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

6. การประเมินผลในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การประเมินผลในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะต้องมีการบูรณาการตั้งแต่ในขั้นตอนแรกๆ คือ ขั้นตอนการสร้างปัญหา ขั้นตอนการเรียนรู้ รวมถึงความสามารถและผลงานของผู้เรียน โดยในการประเมินผลนี้ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมด้วยการประเมินผลจะดำเนินไปตลอดกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ตั้งแต่

ชั้นสร้างปัญหาจนถึงขั้นตอนการรายงานการแก้ปัญหา การประเมินควรกระทำ 3 ส่วน คือ การประเมินผลผู้เรียน การประเมินตัวเองของครูผู้สอน และการประเมินปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้

7. บทบาทของผู้เรียนและครูผู้สอนในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

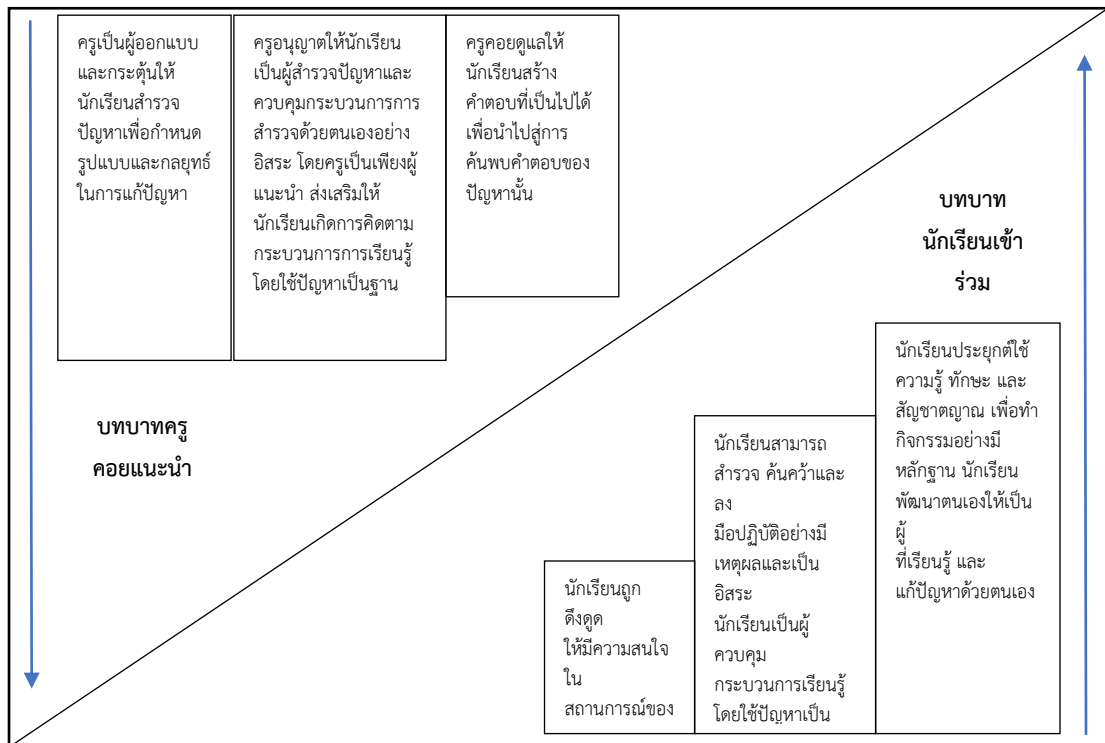
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอนและผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

7.1 **บทบาทของครูผู้สอน** ครูผู้สอนมีบทบาทโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ลักษณะของครูผู้สอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ควรมีลักษณะดังนี้

- 1) ผู้สอนต้องมุ่งมั่น ตั้งใจสูง รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 2) ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เข้าใจศักยภาพของผู้เรียนเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนได้ทุกเมื่อทุกเวลา
- 3) ผู้สอนต้องเข้าใจขั้นตอนของแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างถ่องแท้ ชัดเจนทุกขั้นตอน เพื่อจะได้แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ถูกต้อง
- 4) ผู้สอนต้องมีทักษะและศักยภาพสูงในการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลพัฒนาของผู้เรียน
- 5) ผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้วยการจัดหา สนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมพอเพียง จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ จัดเตรียมห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ฯลฯ
- 6) ผู้สอนต้องมีจิตวิทยาสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา

- 7) ผู้สอนต้องชี้แจงและปรับทัศนคติของผู้เรียนให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้แบบนี้
- 8) ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถ ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติให้ครบทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

7.2 **บทบาทของผู้เรียน** มีลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้เรียนต้องปรับทัศนคติและบทบาทหน้าที่และการเรียนรู้ของตนเอง 2) ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบสูง รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ 3) ผู้เรียนต้องได้รับการวางพื้นฐาน และฝึกทักษะในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น กระบวนการคิดการสืบค้นข้อมูลการทำงานกลุ่ม การอภิปราย การสรุป การนำเสนอผลงาน และการประเมิน และ 4) ผู้เรียนต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีพอจากที่กล่าวมาสรุปเป็นตารางดังนี้

มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ (Illinois University) สหรัฐอเมริกา (Torp, Linda & Sage, Sara , 1998)

กิจกรรมการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

กระบวนการจัดกิจกรรมการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเปิดประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้เกิด แรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การสนทนา การตั้งคำถามหรือนำเสนอสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทบทวน ความรู้เดิมที่จำเป็นสำหรับความรู้ใหม่ แจ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ผู้สอนได้จัดเตรียม สื่อการสอน เช่น ข้อความ ข่าว ภาพ เพลง คลิปวิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว เพื่อกระตุ้นความสนใจรวมทั้ง จุดประกายความคิดของผู้เรียนผ่านการซักถาม ซึ่งเนื้อหาที่ผู้สอนเตรียม จะเป็นเรื่องที่น่าสนใจไปสู่อ่านและการสอน และเข้าสู่การอ่านเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และ แสดงความคิดเห็นก่อนนำเสนอบทบาทให้นักเรียนวิเคราะห์การนำภาพที่มีแง่คิด สะท้อนสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียนและนำไปสู่การประเมินค่าจากชีวิตประจำวัน การนำเสนอข่าว วิเคราะห์ข่าวสารในปัจจุบัน การรับฟังโฆษณา ประเมินสิ่งที่เชิญชวน ชักชวนให้เชื่อ ผู้เรียนจะได้คิดจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จากนั้นให้ผู้เรียนจะได้ร่วมกันอภิปราย รับฟังเพื่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนต้องเตรียมเนื้อหาและคาดคะเนคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนคิด และนำเสนอเพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามเชื่อมโยงในขั้นการนำเสนอสถานการณ์ให้สิ่งที่นักเรียนอ่านและคิดวิจารณ์ญาณในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ที่ทำทลายความสามารถของผู้เรียน และสถานการณ์นั้นสามารถเปิดประสบการณ์ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เป็นขั้นการสร้างกตึกาหรือเงื่อนไขการนำไปสู่การคิดต่อไป โดยขั้นนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

ซักถามข้อสงสัย ซึ่งขั้นตอนนี้ความสำคัญอยู่ที่ผู้สอนต้องหาสื่อที่เป็นการอ่าน เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งการตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิด และตอบคำถาม วิเคราะห์และประเมินจากสิ่งที่คิด ผู้เรียนจะได้รับปัญหา สถานการณ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และคำถามจากครู ซึ่งขั้นตอนนี้จะเชื่อมโยงมาจากการเปิดประสบการณ์จากสิ่งที่เคยพบ และการคาดคะเนสิ่งที่นักเรียนคิดจะทำให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนวิเคราะห์หมุมกว้าง หรือหมุมแคบ และให้เวลาผู้เรียนได้รับสถานการณ์ใหม่ ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นระดมความคิดดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอ่านหรือรับสถานการณ์ ข้อมูลมาแล้ว ร่วมกันลงมือคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่กำลังศึกษาหรือร่วมกันแก้ไขปัญหาอภิปรายภายในกลุ่ม โดยผู้เรียนสามารถอภิปรายสะท้อนผลความคิดของตนเองได้อย่างเต็มที่ ขั้นตอนนี้ต้องให้เวลาผู้เรียนได้อ่านสถานการณ์ที่ได้รับ ซึ่งสถานการณ์แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกัน

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนออกมานำเสนอแนวคิดของตนเอง หรือแนวคิดของกลุ่ม จากนั้นผู้เรียนจะได้รับแนวคิดที่กลุ่มๆ ร่วมกันนำเสนอ รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนข้อแตกต่างเปรียบเทียบความเหมือนและต่างระหว่างกลุ่ม โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม โดยผู้สอนจะคอยสังเกตแนวคิดของนักเรียน ขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับสถานการณ์บทอ่านเพื่อวิเคราะห์ ประเมินค่า ตีความจากสิ่งที่อ่าน โดยใช้วิจารณญาณของตนเองเพื่อสรุปและตอบคำถามของครู อีกทั้งผู้เรียนจะช่วยเพื่อนในกลุ่มสร้างความเข้าใจร่วมกัน เมื่อเข้าใจแล้วผู้เรียนจะร่วมกันส่งสารผ่านการเขียนและการพูดนำเสนออภิปรายสิ่งที่อ่าน ผู้เรียนได้รับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนกลุ่มตนเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน เพื่อสะท้อนความคิดหรือความรู้ที่ได้รับ และตรวจสอบคลาดเคลื่อนของข้อมูลในระหว่าง

การสรุป ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพูดหรือเขียนสรุปความรู้ และช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียน โดยการสะท้อนความคิดของผู้เรียนมีการนำเสนอผ่านการพูดรายงานหน้าชั้นเรียน หรือการนำเสนอ แผนผังความคิด จากนั้นครูช่วยสรุปความคิดจากสิ่งที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้ และเมื่อผู้เรียนฟัง ความคิดเห็นของครูแล้วผู้เรียนร่วมกันประเมินสิ่งที่ได้เรียนวันนี้ว่า การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นั้นมีผลดีในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง ซึ่งประเมินผ่านแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนในครั้งนี้

บทสรุป

การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเปิดประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การสนทนา การตั้งคำถามหรือนำเสนอสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นสำหรับความรู้ใหม่ แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และสถานการณ์นั้นสามารถเปิดประสบการณ์ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เป็นขั้นการสร้างกตึกาหรือเงื่อนไขการนำไปสู่การคิดต่อไป โดยขั้นนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย ขั้นที่ 3 ขั้นระดมความคิดดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอ่าน หรือรับสถานการณ์

ข้อมูลมาแล้ว ร่วมกันลงมือคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่กำลังศึกษาหรือร่วมกันแก้ไข ปัญหา อภิปรายภายในกลุ่ม โดยผู้เรียนสามารถอภิปรายสะท้อนผลความคิดของตนเองได้อย่างเต็มที่ ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนออกมานำเสนอแนวคิดของตนเอง หรือแนวคิดของกลุ่ม จากนั้นผู้เรียนจะได้รับแนวคิดที่กลุ่มๆ ร่วมกันนำเสนอ รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนข้อแตกต่าง เปรียบเทียบความเหมือนและต่างระหว่างกลุ่ม โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม โดยผู้สอนจะคอย สังเกตแนวคิดของนักเรียน ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้ จากการเรียน เพื่อสะท้อนความคิดหรือความรู้ที่ได้รับ และตรวจสอบคลาดเคลื่อนของข้อมูลใน ระหว่างการสรุป ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพูดหรือเขียนสรุปความรู้ และช่วยอำนวยความสะดวกในการ เรียน

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2554-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). *การอ่านและการเขียนทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โอ เดียนสโตร์.
- จรัญพัทธ์ ภาชี. (2550). ผลการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกสจติกิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือ. *ปริญญา นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพศาล สุวรรณน้อยไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)*. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาการเรียนการสอน สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2565 จาก <https://bit.ly/3u0mRQN>
- มณฑรา ธรรมบุศย. 2545. “การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning), *วิชาการ*. 2 (กุมภาพันธ์) 11-17.
- รังสรรค์ ทองสุกนอก. (2547). ชุดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem-Based Learning) เรื่องทฤษฎีจำนวนเบื้องต้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *ปริญยานิพนธ์ กศ.ม.(คณิตศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนา รัตนพรหม. 2548. “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก”, *ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 1 (มกราคม- เมษายน), หน้า 33-45.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตาตา บลิเคชั่น.
- วิริยา วิริยรัมย์. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

- ศิริพร ลิ้มตระกูล. (2542). *การอ่านภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). *การประเมินผลภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอมอร เนียมน้อย. (2551). *การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธี SQ3R*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Torp, Linda & Sage, Sara. (1998). *Problem as Possibilities: Problem-Based Learning for K- 1 2*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.

คำบาลีสันสกฤตในนิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่อง “ตำนานผาแดง-นางไอ่”

Pali and Sanskrit Words in Isan Folktale

“The Legend of Phadaeng Nang Ai”

¹กิตติยา คุณารักษ์

Kittiya Khunarak

²ประณิตา จันทระประพันธ์

Pranita Chantharapraphan

³บัญชา ธรรมบุตร

Bancha Thammabut

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

¹Corresponding, Author Email: Kittiya.k1807@gmail.com

Received September 8, 2022; Revised September 18, 2022; Accepted: September 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่อง ตำนานผาแดง-นางไอ่ ประพันธ์โดยกิตติธรร คุชทีป เค้าเรื่องจาก ส.พยัคฆ์ (อาจารย์สุทธา โสภากุล) ซึ่งประพันธ์ในรูปแบบกลอนสุภาพหรือกลอนแปด เป็นนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ตำนานผาแดง-นางไอ่ สำนวนดังกล่าวประกอบด้วยเรื่องแต่ปางก่อน, ปัจจุบันชาติ, แข่งบั้งไฟ, ล่ากระรอกต่อน, ซิดิตาล่ม และลั่นกลองรบ จากการศึกษาพบว่า ตำนานผาแดง-นางไอ่ เป็นนิทานพื้นบ้านอีสานที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดความเชื่อทางพุทธศาสนา เนื้อหาหลากหลายส่วนเป็นความเชื่อโบราณของคนในสมัยล้านช้าง และมีการใช้คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต 11 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำศัพท์ทางศาสนา เช่น บุญ บาป 2) คำศัพท์ที่ใช้เรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์ เช่น ชัตติยะ ไฉศวรร์ 3) คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม เช่น ธรณี พฤษภา 4) คำศัพท์เกี่ยวกับเวลาและฤดูกาล เช่น ราตรี สันธยา 5) คำศัพท์เกี่ยวกับร่างกายอวัยวะ เช่น นาสิก พักตร์ 6) คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ เช่น กุญชร ฤชงค์ 7) คำศัพท์ที่เป็นนามธรรม เช่น ปัญญา อารมณ์ 8) คำศัพท์ที่ใช้เรียกผู้หญิง เช่น กัญญา กมล 9) คำศัพท์ที่ใช้เรียกเครื่องยาดี เช่น อนุชา เซษฐา 10) คำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ เช่น กาญจนา ฐาน และ 11) คำศัพท์ที่เป็นคำกริยา เช่น อาฆาต อธิษฐาน

คำสำคัญ: คำบาลีสันสกฤต; นิทานท้องถิ่นอีสาน; ตำนานผาแดง-นางไอ่

Abstract

The objective of the academic article was to study the Isan folktale “The Legend of Phadaeng Nang Ai,” written by Kittithorn Khotchateep. It was derived from So Phayak’s plot written in a form of Thai octameter poem. So Phayak was a pseudonym of Suttha Sophakul. The Legend of Phadaeng Nang Ai, an Isan folktale in Kumphawapi District, Udon Thani Province, composed of the previous life, the current incarnation, the rocket competition, the white squirrel hunting, the dissolution of Jagita, and battle drumming. The findings of the study revealed that the Legend of Phadaeng Nang Ai reflected the Buddhist beliefs as a result from several ancient beliefs of Lan Xang people, which were considered from eleven types of Pali and Sanskrit words, namely, 1) the Buddhist terms like Boon and Bab, 2) the royal terms like Khattiya in Pali (king) and Aishawan in Sanskrit (kingship), 3) the natural and environmental terms like Thorani (land or Dharani in Sanskrit) and Phueksa (tree/flora or Vriksha in Sanskrit), 4) the terms on time and seasons like Ratri (night) and Sonthaya (sundown or sunset or Sandhaya in Sanskrit), 5) the terms on the human body and organs like Nasika (nose) and Phak (face or Vaktra in Sanskrit), 6) the terms on animals like Kunchorn (elephant or Kunjara in Pali) and Phuchong (serpent or Phujanga in Pali), 7) the terms on the abstract things like Panya (wisdom or Panya in Pali) and Arom (feeling or Aramana in Pali), 8) the terms used to call women like Kanya (girl) and Kamon (darling or Kamala in Pali), 9) the terms used to call kinsmen like Anucha (younger brother or Anuja in Pali) and Chettha (elder brother or Jettha in Pali), 10) the terms on things like Kanchana (gold or Kancana in Pali) and Thanu (arrow), and 11) the terms on verbs like Akhat (feud or Aghata in Pali) and Athitthan (firm intention or Adhitthana in Pali).

Keywords: Pali and Sanskrit Word; Isan Folktale; Legend of Phadaeng Nang Ai

บทนำ

ตำนานเรื่องผาแดง-นางไอ่ เป็นวรรณกรรมที่รู้จักแพร่หลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนบริเวณจังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม คนอีสานจะรู้จักวรรณกรรมเรื่องผาแดง-นางไอ่ผ่านเรื่องเล่า ตำนานหมู่บ้าน การถ่ายทอดและการสืบสานตำนานแห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน บทกวี วรรณกรรม และประเพณีงานบุญ ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องและสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนอีสานที่มีต่อเรื่องผาแดง-นางไอ่มาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (อิศเรศ ดลเพ็ญ, 2562)

การศึกษาด้านผาแดง-นางไอ่ ประพันธ์โดยกิตติธร คชทีป เค้าเรื่องจาก ส.พยัคฆ์ หรืออาจารย์สุทธา โสภากุล ซึ่งประพันธ์ในรูปแบบกลอนสุภาพหรือกลอนแปด เป็นนิทานพื้นบ้านท้องถิ่น

อีสานในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นตำนานที่มีคุณค่าทางภาษาอันบ่งบอกถึงความเรียบง่ายของคนอีสาน มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์บนพื้นฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทั้งแนวความคิด พลังศรัทธา และความเชื่อที่ได้สั่งสมสืบทอดมาเป็นมรดกอย่างแน่นแฟ้น โดยผู้แต่งได้นำเสนอเชิงปลูกเร้าให้เกิดสำนึกร่วมและตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังจะได้เรียนรู้ (กิตติธร คชทีป, 2555) ตำนานผาแดง-นางไอ่ สำนวนดังกล่าวประกอบด้วยเรื่อง (ตอน) แต่ปางก่อน, ปัจจุบันชาติ, แข่งบั้งไฟ, ล่ากระรอกด่อน, ชคิตาล่ม และเรื่องลั่นกลองรบ ผู้แต่งมีลีลาการประพันธ์ที่ใช้ศัพท์ภาษาอ่านเข้าใจง่าย ซึ่งเป็นไปตามต้นฉบับของ ส.พยัคฆ์ ที่เขียนแบบร้อยแก้วเอาไว้ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับอ่านเพื่อการศึกษาและควมบันเทิง เนื้อหาในเรื่องทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาตามตำนานที่เล่าขานสืบทอดกันของดินแดนภาคอีสานนับพันปี

ดินแดนภาคอีสานมีชื่อว่าอาณาจักรล้านช้าง เป็นอาณาจักรที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง เริ่มต้นประวัติศาสตร์เมื่อสมัยพระเจ้าฟ้ารุ่ง พ.ศ. 1896 ได้รวมตัวกันขึ้นเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากในช่วงนั้นอาณาจักรสุโขทัยกำลังอ่อนแอลง กรุงศรีอยุธยาที่อยู่ไกลออกไป ส่วนเวียดนามก็กำลังมีศึกกับจีนอยู่ เมื่อตั้งอาณาจักรได้แล้วล้านช้างก็เป็นปึกแผ่นสืบมา มีเมืองสำคัญคือเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง และเมืองจำปาศักดิ์ เป็นเมืองสำคัญอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ส่วนเมืองทางฝั่งซ้ายซึ่งอยู่ในประเทศไทย เช่น เมืองโคตรบอง (นครพนม) เมืองหนองหารหลวง (สกลนคร) เมืองหล่ม (หล่มสัก) เป็นเมืองเล็กกว่าและอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านช้าง (พจน์ ศิริอักษรสาสน์, 2545) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาณาจักรล้านช้างได้รับพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการจากเขมรในปี พ.ศ. 1902 หลังจากนั้นยังได้รับพุทธศาสนาจากล้านนาในสมัยพระเจ้าโพธิสารราช ซึ่งทรงอภิเษกสมรสกับธิดาพระเมืองเกษเกล้ากษัตริย์เชียงใหม่ และได้ขอพระสงฆ์และพระธรรมคัมภีร์จากล้านนาไปเผยแผ่ในล้านช้างในปี พ.ศ. 2060 การนับถือพุทธศาสนาในล้านช้างจึงเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นมาเป็นเวลานาน ดังนั้นคำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตที่ปรากฏในวรรณคดีในท้องถิ่นต่างๆ จึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าเรื่องนั้นๆ แต่งขึ้นในสมัยที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางภาษาเป็นไปอย่างกว้างขวาง (ประคอง นิมนานเหมินท์, 2547)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาบาลีสันสกฤตกับภาษาไทยเป็นการที่เรายืมคำภาษาทั้งสองมาใช้มากมาย ไม่เพียงแต่คำที่ใช้ในทางศาสนาเท่านั้น แม้แต่ในภาษาที่มนุษย์ใช้พูดกันทุกวันก็มีคำภาษาทั้งสองนี้ใช้อยู่ไม่น้อย ทั้งคำที่ใช้ในวิชาการแขนงต่างๆ ตลอดจนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ก็เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นส่วนใหญ่ บางคำก็เป็นคำบาลีสันสกฤตแท้ๆ บางคำเรานำมาดัดแปลงเสียงบ้าง ดัดแปลงความหมายบ้าง บางคำเราก็ยืมของเขามาตกแต่งใหม่ให้มีความหมายตามที่เรต้องการ (บรรจบ พันธุเมธา, 2516) จะเห็นว่าภาษาบาลีสันสกฤตโดยส่วนมากเป็นเรื่องทางศาสนา อาทิ วิญญูณ นรทสวรรณ บาบ กรรม บุญ กุศล ฯลฯ นอกจากนี้ภาษาบาลีสันสกฤตยังมีปรากฏอยู่ทั่วไปในวรรณกรรมท้องถิ่น กระทั่งในภาษาพูดประจำวันของท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วยดังที่ (ประคอง นิมนานเหมินท์, 2547) กล่าวว่า คำบาลีสันสกฤตสะท้อนให้เห็นว่าสังคมล้านช้างได้รับอิทธิพลแนวคิดทางพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง ทั้งในเรื่องของเวรกรรม แนวคิดเกี่ยวกับโลก และจักรวาล การใช้คำราชาศัพท์ทั้งคำนามและคำกริยาเป็นถ้อยคำสำนวนที่ไพเราะมีวรรณศิลป์ มีความคล้ายคลึงกับการใช้ในวรรณคดีไทยภาคกลางและวรรณคดีล้านนา แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรทั้งสามคือ กรุงศรีอยุธยา ล้านช้าง และล้านนา

ไม่ได้ต่างคนต่างอยู่ หากแต่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม

ถ้อยคำภาษาที่ใช้ในนิทานท้องถิ่นอีสานเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ มีความไพเราะงดงาม เนื้อหาหลากหลายส่วนสะท้อนความเชื่อโบราณของคนแผ่นดินล้านช้างในสมัยนั้น ทั้งเรื่องราวความเชื่อของผู้คนที่นับถือพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองทั้งในรูปแบบของพุทธเถรวาทและมหายานดังที่ (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2536) กล่าวว่า ศาสนาได้วางรากฐานหยั่งลึกลงในจิตใจของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะพุทธศาสนา เหตุนี้จึงเกิดวรรณกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ศิลาลาสิกพอขุนรามคำแหง แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย ไตรภูมิพระร่วงซึ่งเป็นที่รวมของคัมภีร์ต่างๆ ทางพุทธศาสนา และสอนสามัญชนในทางอ้อมด้วยการมุ่งให้เห็นสวรรค์นรก มากกว่าจะมุ่งนิพพาน นอกจากนี้ตำนานผาแดง-นางไอ่ ยังมีแนวคิดรูปแบบพราหมณ์ คือความเชื่อเรื่องแกนซึ่งเป็นเทพผู้คุ้มครองดูแลรักษาโลกมนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีสงเทวดาและการบูชาผีบรรพบุรุษ กระทั่งความเชื่อเรื่องขวัญซึ่งเป็นพลังแห่งชีวิต ดังนั้น นิทานท้องถิ่นเรื่องนี้จึงสะท้อนแนวคิดด้วยถ้อยคำภาษาให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์เป็นนักปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์เป็นอย่างดี และใช้คำศัพท์ที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตอีกจำนวนมาก

การรวบรวมข้อมูลในการพินิจพิเคราะห์คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในนิทานเรื่องนี้ นอกจากจะช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะของคำศัพท์ที่ผู้ประพันธ์เลือกสรรมาใช้ในประเภทต่างๆ แล้วนั้น ยังช่วยให้เข้าใจความเชื่อทางสังคมของผู้ประพันธ์อีกด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนได้รวบรวมคำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตจำนวนหนึ่งที่ปรากฏในนิทานท้องถิ่นอีสานเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ โดยสามารถแยกการศึกษาเป็น 11 ลักษณะ โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็น พร้อมยกตัวอย่างเนื้อหาในเรื่องบางบทมาประกอบ

คำศัพท์ทางศาสนา

คติทางศาสนาได้แทรกอยู่ในวรรณกรรมไทยจำนวนมาก ซึ่งอินเดียเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรือง จึงทำให้ความเจริญรุ่งเรืองแพร่กระจายในบริเวณแหลมสุวรรณภูมิมาแต่อดีต โดยเฉพาะทางศาสนา ชาวอินเดียเป็นผู้นำเข้ามาทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ประเทศไทยได้ยอมรับเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และรับเอาคติของพราหมณ์มาปฏิบัติในชีวิตประจำวันปนอยู่ในลัทธิประเพณีเกือบทุกอย่าง ผลที่ติดตามมาจากการนับถือศาสนาทั้ง 2 ก็คือ ภาษาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทั้ง 2 ได้เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยมากมาย ภาษาสันสกฤตเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนานิกายอาเจริยวาท ส่วนภาษาบาลีเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนานิกายเถรวาท ถ้อยคำในภาษาทั้ง 2 นี้จึงมีปะปนอยู่อย่างดาษดื่น บางคำเราใช้กันสนิทปากจนลืมนึกไปว่าเป็นคำที่เรารับมาจากภาษาทั้ง 2 (ปรีชา หิชนพงศ์, 2534) ได้แก่ บาป บุญ กุศล กรรม นรก สวรรค์ ทาน ศีล เมตตา กรุณา คณา พุทธ เภตนา สังฆาร ทุกข์ สุข เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

ต่างสร้างบาปสร้างบุญหนุนชีวิต

กรรมตามติดต่อไปตามให้ผล

เมื่อกรรมชั่วที่ทำตามมาดล

แม้เป็นคนก็ทุกข์ไร้สุขใจ

ส่วนกรรมดีก่อสร้างมีร้างสูญ

คอยเกื้อกูลตามสนองให้ผ่องใส

เมื่อกำเนิดเกิดมีในที่ใด

ชีวิตไร้ร่ำรวยสุขทุกคืนวัน

อยู่เป็นสุขตลอดมาทั้งตาปี
แลไปทั่วเย็นเยียบดูเงียบงัน

ปฏิบัติตามองค์พระทรงธรรม
อริยมรรคแปดองค์ตรงวจา
เพื่อหลุดพ้นเชื้ญทุกข์ทุกข์แท้
พ้นวิโยคโศกภัยประลัยกัลป์

เพลานี้ตั้งโลกก็โศกศัลย์

ตั้งสรวรรค์แกล้งสาปบาปบันดาล
(กิตติธรร คชทีป: 2555)

อันเลิศล้ำคำจริงอหิงสา

พระศาสดาชี้ทางให้สร้างสรรค์

เพื่อเข้าถึงธรรมแนไม่แปรผัน

จักพ้นทุกข์สุขอนันต์นิพพานเอย

(กิตติธรร คชทีป: 2555)

คำว่า บาป แปลว่าความชั่ว ความมัวหมอง เช่น การกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนา มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ปาป) คำว่า บุญ แปลว่าความสุข ความดี มาจากภาษาบาลี (ปุณฺณ) คำว่า กรรม แปลว่าการ กิจ การกระทำ มาจากภาษาสันสกฤต (กรรม) คำว่า ทุกข์ แปลว่าความยากลำบาก ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ความทนได้ยาก ความทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ มาจากภาษาบาลี (ทุกข์) และภาษาสันสกฤต (ทุกข์) คำว่า สุข แปลว่าเป็นสุข ความสุข ความสบายกายสบายใจ มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (สุข) คำว่า สรวรรค์ แปลว่าโลกของเทวดา เมืองฟ้า แดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่าผู้ทำความดีจะได้ไปสู่หลังจากความตาย มาจากภาษาสันสกฤต (สรวรค) คำว่า ธรรม แปลว่าคุณความดี ความยุติธรรม ความถูกต้อง มาจากภาษาสันสกฤต (ธรม) คำว่า อหิงสา แปลว่าความไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้าย มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (อหิงสา) คำว่า ศาสดา แปลว่าผู้ตั้งลัทธิศาสนา มาจากภาษาสันสกฤต (ศาสด) และคำว่า นิพพาน แปลว่าความดับสนิทแห่งกิเลสและกองทุกข์ มาจากภาษาบาลี

คำศัพท์ที่ใช้เรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์

ได้แก่ ภูธร ภูบาล ภูวนาถ ภูมินทร์ ชัตติยะ อินทรา ไศศวรย์ ราช และราชา ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

น้องจะต้องเป็นสมบัติชัตติยะ

มีทราบว่พระองค์ผู้ทรงชัย

จะกล่าวถึงอินทราวมหาราช

ผู้ทรงวิชราเอราวิน

ฝ่ายสุทโธรวาเจ้าบาดาล

มิได้ยกกองทัพกลับธานี

ขององค์พระเจ้าอาฟ้าแดดไต้

จะทรงให้น้องอยู่คู่พระองค์

ผู้ทรงอาสน์สถิตในไศศวรย์

พระอาสน์พลันร้อนเร่าดังเผาไฟ

เมื่อเผาผลาญถล่มเมืองที่เรืองศรี

ยี่ดวารีหนองหานน่านน้ำนอง

(กิตติธรร คชทีป: 2555)

คำว่า ชัตติยะ มีความหมายว่าพระเจ้าแผ่นดิน มาจากภาษาบาลี (ชัตติย) คำว่า อินทรา มาจากคำว่าอินทร์ ที่มาจากภาษาสันสกฤต (อินทร) เป็นชื่อเทวราชผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และชั้นจาตุมหาราช ส่วนคำว่า ไศศวรย์ แปลว่าความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน มาจากภาษาสันสกฤต (ไศศวรย) และคำว่า ราช แปลว่าพระเจ้าแผ่นดิน มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ราชน)

คำศัพท์ที่เป็นนามธรรม

ได้แก่ อดีต มรณะ ไม่ตรี วาจา สัจจะ เกียรติ โชค เคราะห์ โทษ ยศ อารมณ์ ปัญญา อุปสรรค ชีวิต วิปโยค วิชา มิจฉา อุปาทาน เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

ในอดีตคนเก่าต่างเล่าขาน	เป็นตำนานไพเราะอย่างเหมาะสม
ให้หมู่ชนรุ่นหลังตั้งอารมณ์	เกิดอุทมนปัญญามาดำเนิน
ให้รู้จักบาปกรรมทำชั่ว	ไม่เผลอผิดเดินทางอย่างผิดเพี้ยน
อุปสรรคหลากหลายได้เผชิญ	หากก้าวเดินทางผิดชีวิตจ่อม
ในที่สุดพบลงตรงที่นอน	เฝ้าทอดถอนหัวนอนสาบสาร
เสียงร่ำไห้ราวดวงแด่แม่ดวงมลาย	ทั้งต่อขานวิปโยคโชคชะตา
หากใครยึดตัวเห็นเป็นของกู	ว่าเลิศหรูมีไว้ได้รักษา
นั่นคือเหตุความคิดอวิชชา	จึงยึดมั่นมิจฉาอุปาทาน

(กิตติธรร ขชที่ป: 2555)

คำว่า อดีต แปลว่าเวลาที่ล่วงแล้ว จากภาษาบาลีสันสกฤต (อดีต) คำว่า อารมณ์ แปลว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ มาจากภาษาบาลี (อารมณ์) คำว่า ปัญญา แปลว่าความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และการคิด มาจากภาษาบาลี (ปัญญา) คำว่า อุปสรรค แปลว่าเครื่องขัดข้อง ความขัดข้อง เครื่องขัดขวาง มาจากภาษาสันสกฤต (อุปสรรค) คำว่า ชีวิต แปลว่าความเป็นอยู่ ตรงข้ามกับความตาย มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ชีวิต) คำว่า วิปโยค แปลว่าความพลัดพราก ความจากกัน ความกระจัดกระจาย มาจากภาษาบาลี (วิปโยค) คำว่า วิชา แปลว่าความรู้แจ้ง มาจากภาษาบาลี (วิชา) คำว่า มิจฉา แปลว่าผิด มาจากภาษาบาลี (มิจฉา) และ คำว่า อุปาทาน แปลว่าการยึดมั่นถือมั่น มาจากภาษาบาลี (อุปาทาน)

คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม

ได้แก่ สूरโย วาโย ทินกร พนา นค บาตาล ธรณี ธาธา พฤษชา เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

ณ กาลนั้นมีพรานชาญฉกาจ	เดินเลาะลาดตรวจการณ์ล่าสัตว์
เที่ยวลัดเลาะทุ่งหนองลำคลองไพร	หาล่าสัตว์น้อยใหญ่ในพนา
จังก่อถ้ำถ้ำนคราแห่งบาตาล	เป็นสถานพำเฝ้าเฝ้าเรื่องไฉน
ที่พำนักนาคสถิตฤทธิไกร	พญานาคศักดิ์ใหญ่ศรีสุทโธ
ถ้าฝนฟ้าจะตกคู่ฤดูกาล	จงทะยานเวหาสง่าศรี
หากว่าฝนขาดฟ้าเป็นกาล	ธรณีเหือดแห้งแล้งธรร
เห็นกระรอกอยู่บนต้นพฤษชา	หมดปัญญาจับทันมันหลบหนี
เสนานิ่งเอยออกบอกวารี	งานอย่างนี้ต้องนายพรานจัดการแล้ว

(กิตติธรร ขชที่ป: 2555)

คำว่า พนา แปลว่าป่า ดง มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (วน) คำว่า นค แปลว่าภูเขา มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (นค) คำว่า บาตาล แปลว่าพื้นที่ที่ระดับผิวดินลงไป มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ปาตาล) คำว่า ธรณี แปลว่าผืนแผ่นดิน มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ธรณี) คำว่า ธรร และ ธรร มี

ความหมายว่าสายน้ำ ลำธาร ห้วย มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ธารา) และคำว่า พฤษ แปลว่าต้นไม้ มาจากภาษาสันสกฤต (วฤษ)

คำศัพท์เกี่ยวกับเวลาและฤดูกาล

ได้แก่ สายัณห์ ฤดู คิมหันต์ ราตรี ปัจจุบัน สรณยา อรุณ เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน	
ผู้เป็นเจ้าของทองครองพารา	ก็ทรงมาชิงชัยในคราวนี้
เสด็จถึงชคิตาแต่ราตรี	ก่อนวันที่แห่แหนแน่นนคร
ณ ตรงที่สำเนียงเสียงปี่ดัง	ลั่นออกปี่ตรงนี้เป็นที่หมาย
ปัจจุบันเรือนขานบ้านเรียงราย	ทั้งหญิงชายคนขยันหมั่นทำกิน
ต่างเหนื่อยอ่อนหวั่นไหวให้โหยหิว	มองทุ่งทิวหญ้าแห้งทุกแห่งหน
ผ่านป่ารกทุ่งร้างต่างจำทน	จนกาลเปลี่ยนเวียนวนสนธยา
จะกล่าวถึงการเกิดเขตบุรี	เรื่องสุริย์ส่องฟ้าอุษาใส
อรุณแจ่มแสงทองผ่องอำไพ	ข้อไขว้ไม้ดอกออกแบ่งบาน
	(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า ราตรี มีความหมายว่ากลางคืนหรือเวลามืดค่ำ ซึ่งมาจากภาษาสันสกฤต (ราตรี) คำว่า ปัจจุบัน แปลว่าเวลาเดี๋ยวนี้ คือเวลาไม่ใช่ออดีต ไม่ใช่อนาคต แต่เป็นเวลาปัจจุบัน มาจากภาษาบาลี (ปัจจุปน) คำว่า สนธยา แปลว่าเวลาพลัพลบค่ำ มาจากภาษาสันสกฤต (สนธยา) และคำว่า อรุณ แปลว่าเวลาใกล้พระอาทิตย์จะขึ้น หรือเวลาอรุณรุ่ง มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (อรุณ)

คำศัพท์เกี่ยวกับร่างกายอวัยวะ

ได้แก่ กาย บาท เกศ หัตถ์ หุทัย โยชฐ์ นาสิก ฉวี พักตร์ เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน	
นางสนมกรมในได้ส่งข่าว	ธิดาสาวพรราวเสน่ห์จิตเหวน
ดั่งมีมนต์แรงฤทธิ์ดลจิตรวน	แสนรัญจวนหุทัยอยากได้ยล
มเหสีพิสูทธิ์ถึงหลดโยชฐ์	ว่าทรงโปรดอยากเห็นเป็นหลักฐาน
เห็นเหมาะสมกันยิ่งดุจกิงกาญจน์	เกี่ยวประสานใบหยกคู่ชูฤดี
หอมกรุ่นกลิ่นบุษบาสู่ ^๑ นาสิก	ไหวระริกปีกผีเสื้ออันเหลือหลาย
เจ้าโอคำแช่มชื่นระรื่นกาย	เย็นสบายยามเช้าเจ้ายินดี
เมื่อพธูอยู่ห้องพระสำอาง	ทรงเยื้องย่างไคร่ครวญนวลฉวี
ผัดพระพักตร์มุ่นเกศาแต่งกาย	ในทันทียินเสียงสำเนียงดัง
	(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า หุทัย มีความหมายว่าหัวใจที่เป็นอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ และแปลได้ในทางความรู้สึกคือใจ ซึ่งมาจากภาษาสันสกฤต (หุทย) คำว่า โยชฐ์ นั้นแปลว่าริมฝีปาก มาจากภาษาสันสกฤตเช่นกัน (โยชฐ) คำว่า นาสิก แปลว่าจมูก มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (นาสิก) คำว่า พักตร์ แปลว่าหน้า มาจากภาษาสันสกฤต (วฤต) และคำว่า ฉวี แปลว่าผิวกาย มาจากภาษาสันสกฤต (ฉวี)

คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์

ได้แก่ ขช ไอยรา ภูมริน ภูญชร วิหค นาค ภูษงค์ เอราวัณ เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน	
อนิจจาเกิดเหตุอาเพศภัย	ฟ้าสกลกลับสลับทิวสิ่งขร

ฝนตกหนักมีดมั่วทั่วอัมพร	เหล่ากุญชรตกตมติดหล่มกัน
เจ้าหญิงน้อยยืนงตรงพระแกล	ชายเนตรแลวิหคอกหวั่นไหว
ดูเหตุการณ์ประหลาดตลาดจิตใจ	ตื่นพระทัยเห็นร่างเจ้ากังคี่
เสนานาคต่างล้อมจอมกุซังค์	แล้วพาตรงสู่ตะวันสายัณห์สมัย
ตะวันจกชิงพลบเร่งหลบไป	ส่วนหทัยกังคี่นั้นแสนหวั่นกลัว
จะกล่าวถึงอินทราหาราช	ผู้ทรงอาสน์สถิตในไอศวรรย์
ผู้ทรงวิชาเอราวัณ	พระอาสน์ปล้นร้อนเร่าดังเผาไฟ

(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า กุญชร มีความหมายว่าช้าง มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (กุญชร) นอกจากนี้ยังมีคำว่า เอราวัณ ที่แปลว่าช้าง 3 เศียรเป็นพาหนะของพระอินทร์ มาจากภาษาบาลี (เอราวณ) คำว่า วิหค แปลว่านก มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (วิหค) ส่วนคำว่า นาค แปลว่าช้างพลาย สามารถแปลตามได้อีกความหมายว่างูใหญ่มีหงอน ซึ่งเป็นสัตว์ในนิยายตามความเชื่อของชาวฮินดู พุทธ และเชน มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (นาค) และคำว่า กุซังค์ แปลว่างู มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (กุซังค)

คำศัพท์ที่ใช้เรียกเครือญาติ

ได้แก่ มาดา บิดา มารดา อัยยิกา ธิดา อนุชา เซษฐา เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน	
เข้าแข่งขันชิงชัยในคราวนี้	ปรากฏมีทกเจ้าเท่านั้นหนา
มีสงยางของพระอนุชา	ฟ้าแดดเจ้าพระยามาก่อนใคร
ทั้งเพชรนิลจินตามหาศาล	ทั้งเรือนชานไธนาดีที่เคยไถ
ยกให้เจ้าพร้อมมิดาจะว่าไฉ	เจ้าบุญโง่งปลงใจในทันที
ได้คิณนำหลานกลับบ้านเมือง	ให้ขุนเคืองอุระพระเซษฐา
รู้ว่าพี่รักหวงตั้งดวงตา	อีกทั้งผาแดงเล่าเขารักกัน
ด้วยนี้เป็นคำของทั้งสองท่าน	ที่จัดการเพราะรักเป็นนักษ
ชีวิตลูกปลาบปลื้มได้ลิ้มตา	เพราะบิดามารดาไซ้ให้ชีวิต

(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า อนุชา มีความหมายว่าน้องชาย มาจากภาษาบาลี (อนุช) ที่แปลว่าผู้เกิดภายหลัง คำว่า ธิดา นั้นแปลว่าลูกหญิง มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ธิดา) คำว่า บิดา แปลว่าพ่อ มาจากภาษาบาลี (ปิตา) คำว่า มารดา แปลว่าแม่ มาจากภาษาบาลี (มาตา) และคำว่า เซษฐา แปลว่าพี่ชาย มาจากภาษาสันสกฤต (เซษฐ)

คำศัพท์ที่ใช้กับผู้หญิง

ได้แก่ สาโรช นาฏ สมร กัญญา กมล เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน	
จึงหอบความผิดหวังกลับวังน้ำ	ยิ่งตอกย้ำครุ่นคิดปริศนา
จักต้องมีวันพบสบกัญญา	ลูกนาคาตรึกย้ำกำหนดใจ
ครั้นทราบข่าวเรื่องการจัดงานใหญ่	บุญบังไฟเดือนวิสาข์ดูน่าสน
พระยาขอมประกาศกล้าต่อหน้าคน	ยกกมลไ่อนางเป็นรางวัล

(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า กัญญา มีความหมายว่าสาวรุ่นหรือสาวน้อย มาจากภาษาบาลี (กัญญา) ส่วนคำว่า กมล แปลว่าบัวหรือใจ มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (กมล)

คำศัพท์เกี่ยวกับวัตถุลีของ

ได้แก่ เกรี่ ขรรค์ กาญจนา ธนู เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

เจ้าภักดิ์แปลงออกไม่ยกย่อน

กระรอกต่อนขาวล้วนชวนถวิล

แขวนกระดิ่งกาญจนาคู่กายิน

นาคทั้งสิ้นกลายร่างต่างเพศไป

เคยชิงขันเตรียมธนูดุจสู้ศึก

สิ้นความศึกดุจตะวันอันอ่อนแสง

แบกคอนสายธนูสู้ผองแรง

บ้างเดินแกว่งหน้าไม้ไปตามทาง

(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า กาญจน มีความหมายว่าทองคำ มาจากภาษาสันสกฤต (กาญจน) ส่วนคำว่า ธนู เป็นชื่ออาวุธชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยคันธนู ซึ่งมีสายซึ่งอยู่ระหว่างปลายคันธนูทั้ง 2 ข้าง สำหรับนำยิงและลูกธนูที่มีปลายแหลม มาจากภาษาบาลี (ธนู)

คำศัพท์ที่เป็นคำกริยา

ได้แก่ ปรารธนา โกรธ ไสยา ประสพธิ์ อาฆาต อธิษฐาน พินิจ เป็นต้น ดังตัวอย่างจากบทนิทาน

คงเพราะกรรมนำแต่งแรงอาฆาต

เคยหมายมาตรการมหลังอันสั่งสม

ผูกเวรไว้วิบากหลากอารมณ์

ทั้งชื่นชมโกรธรักปักษมล

อธิษฐานเทพไท้เป็นพยาน

อยู่ลำธารพำนักมีศักดิ์ศรี

อยู่ต้นไม้ดินฟ้าบรรดามี

อยู่วิมานสุขที่ใดใด

เจ้าฟ้าแดดอาจไม่ได้หวังน้อง

เป็นคู่ครองเขยชิดพิสมัย

อาจเอ็นดูนงรามเจ้าทรมวย

ด้วยจิตใจคิดเห็นเช่นบุตรตน

การะเกดเวียงวังเจ้านางน้อย

สุดเศร้าสร้อยมองไปไร้ชีวิต

ดูเยเยือกเยียบเย็นจนจับจิต

นางพินิจจิตหดหู่อยู่เป็นนาน

(กิตติธรร ขชทีป: 2555)

คำว่า อาฆาต มีความหมายว่าผูกใจเจ็บและอยากแก้แค้น มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (อาฆาต) คำว่า โกรธ แปลว่าขุ่นเคืองใจ มาจากภาษาสันสกฤต (กรฺ) คำว่า อธิษฐาน แปลว่าการตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการตั้งจิตปรารธนา มาจากภาษาสันสกฤต (อธิษฐาน) คำว่า พิสมัย แปลว่าความแปลกใจ ความรักใคร่หลงใหล มาจากภาษาสันสกฤต (วิสมัย) และคำว่า พินิจ แปลว่าพิจารณา ตรวจตรา ตรัสรอง แผลงมาจากคำว่าวินิจ ตัดมาจากหรือแผลงมาจากวินิจฉัย มาจากภาษาบาลี (วินิจฉัย)

บทสรุป

จากศึกษานิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ที่ประพันธ์โดยกิตติธรร ขชทีป คำ เรื่องจาก ส.พยัคฆ์ (อาจารย์สุทธา โสภากุล) ซึ่งประพันธ์ในรูปแบบกลอนสุภาพหรือกลอนแปดนั้น จะเห็นว่าผู้ประพันธ์เป็นกวีที่เชี่ยวชาญในด้านภาษาบาลีสันสกฤตเป็นอย่างมาก การนำคำเหล่านี้มาใช้ในการประพันธ์จะช่วยให้มีโอกาสเลือกสรรคำได้ไพเราะสละสลวย เพราะมีความงดงามทั้งทางด้านเสียง และความหมาย ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นว่านิทานเรื่องนี้ยึดมั่นในความเชื่อของการนับถือพุทธศาสนา และยึดถือในความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผีแถน ผีบรรพบุรุษ และเรื่องขวัญอย่างแน่นแฟ้น ผ่านการใช้ คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในลักษณะต่างๆ ทั้งคำศัพท์ทางศาสนา คำศัพท์ที่ใช้เรียกตัวละครที่เป็น กษัตริย์ คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม คำศัพท์เกี่ยวกับเวลาและฤดูกาล คำศัพท์เกี่ยวกับร่างกาย อวัยวะ คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ คำศัพท์ที่เป็นนามธรรม คำศัพท์ที่ใช้เรียกผู้หญิง คำศัพท์ที่ใช้เรียกเครื่องมือ ญาติ คำศัพท์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ และคำศัพท์ที่เป็นคำกริยา นอกจากนี้นิทานเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ เสมือนพื้นที่ของการผลิตซ้ำความเชื่อแบบไตรภูมิและพุทธธรรม คือมีปรัชญาชีวิตแบบจินตนิย มตะวันออกที่ละเอียดอ่อน แนวคิดหลักที่ปรากฏอยู่เสมือนเป็นอุดมการณ์สำคัญคือ ความศรัทธาใน เรื่องกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เหตุทวนวิถีชีวิตที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เชื่อมั่นใน พลังภาพของความคิด เวทย์มนต์คาถา และกฤตยาคุณทั้งหลายไม่อาจทำงานในโลกอัน บริสุทธิ์

เอกสารอ้างอิง

- กิตติธรร ขชทีป. (2555). *ตำนานผาแดง-นางไอ่*. อุดรธานี: วัดโนนธาตุเจดีย์.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2536). *วรรณกรรมศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรจบ พันธุมธนา. (2516). *บาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประคอง นิมนานเหมินท์. (2547). *มองภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่คำผาง.
- ปรีชา ทิชนพงศ์. (2534). *บาลีสันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พจน์ ศิริอักษรสาสน์. (2545). *ภาษาถิ่นของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). *บาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อิศเรศ ดลเพ็ญ, (2562). “โลก-ธรรม”-“ทุกข์-สุข” และภูมิปัญญาด้านภาษาในกาพย์เห่ขึงบังผาแดงนางไอ่. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. 8(1), 176-211.
- วิกิพจนานุกรม. (2560). *รากศัพท์จากภาษาสันสกฤต*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565 จาก <https://th.wiktionary.org/w/index.php?title=>
- วิกิพจนานุกรม. (2561). *รากศัพท์จากภาษาบาลี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565 จาก <https://th.wiktionary.org/w/index.php?title=>

